

PRIROČNIK

Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z azilom, mejami in priseljevanjem

Izdaja 2020

Rokopis tretje izdaje tega priročnika je bil dokončan julija 2020. Prva izdaja je bila objavljena v štirih jezikih leta 2013, leta 2014 pa je sledila druga izdaja. Prihodnje posodobitve tega priročnika bodo na voljo na spletni strani Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA) na spletnem naslovu <http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders> in na spletni strani Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) na spletnem naslovu echr.coe.int na zavihku „Publications“.

Reprodukcija je, razen za komercialne namene, dovoljena z navedbo vira.

© Agencija Evropske unije za temeljne pravice in Svet Evrope, 2022

Za vsako uporabo ali reprodukcijo fotografij ali drugega gradiva, ki ni zaščiten z avtorskimi pravicami Agencije Evropske unije za temeljne pravice/Sveta Evrope, je treba pridobiti dovoljenje neposredno od imetnikov pravic.

Niti Agencija Evropske unije za temeljne pravice/Svet Evrope niti osebe, ki delujejo v njenem/njegovem imenu, niso odgovorne za uporabo informacij iz tega priročnika.

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2022

Svet Evrope:	ISBN 978-92-871-9784-9		
FRA – print:	ISBN 978-92-9461-476-6	doi:10.2811/354520	TK-02-20-493-SL-C
FRA – PDF:	ISBN 978-92-9461-466-7	doi:10.2811/200580	TK-02-20-493-SL-N

Priročnik je bil pripravljen v angleškem jeziku. ESČP ne prevzema odgovornosti za kakovost prevodov v druge jezike. Stališča, izražena v tem priročniku, za ESČP niso zavezujoča. Priročnik vsebuje sklicevanja na izbrane razlage in priročnike. ESČP ne prevzema odgovornosti za njihovo vsebino, poleg tega njihova vključitev na ta seznam ne pomeni nikakršne potrditve teh publikacij. Več publikacij je navedenih na spletnih straneh digitalne knjižnice ESČP na spletnem naslovu echr.coe.int.

Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z azilom, mejami in priseljevanjem

Izdaja 2020

Predgovor

Od leta 2011 Agencija Evropske unije (EU) za temeljne pravice, Svet Evrope in Evropsko sodišče za človekove pravice objavljajo priročnike o različnih področjih evropskega prava. V tem priročniku, ki vsebuje pregled evropskih pravnih standardov v zvezi z azilom, mejami in priseljivanjem, so pojasnjeni veljavni ukrepi Sveta Evrope in ukrepi EU.

Priročnik je namenjen odvetnikom, sodnikom, tožilcem, mejnim policistom, uradnikom za priseljivanje in drugim osebam, ki sodelujejo z nacionalnimi organi, pa tudi nacionalnim institucijam za človekove pravice, nevladnim organizacijam in drugim organom, ki se morda srečujejo s pravnimi vprašanji na katerem od zajetih področij.

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah je z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe decembra 2009 postala pravno zavezujoča. Njena pravna vrednost je enaka vrednosti, ki jo imajo ustanovne pogodbe EU. Lizbonska pogodba določa tudi pristop EU k Evropski konvenciji o človekovih pravicah, ki je pravno zavezujoča za vse države članice EU in Sveta Evrope.

Odkar smo leta 2014 objavili drugo izdajo tega priročnika, je prišlo do pomembnih sprememb v evropskem pravu v zvezi z azilom, mejami in priseljivanjem. S številnimi sprejetimi instrumenti EU se na primer nadgrajujejo ali vzpostavljajo novi obsežni informacijski sistemi EU za upravljanje migracij. Prišlo je tudi do manjših zakonodajnih sprememb, na primer v schengenskem pravnem redu o mejah, nedovoljenih migracijah in vizumih.

Podobno je Sodišče EU v svoji čedalje obširnejši sodni praksi pojasnilo več pravnih vprašanj, ki so se pojavila pri izvajanju prava EU na področju migracij in azila. Evropsko sodišče za človekove pravice je izdalo tudi več pomembnih sodb, zlasti na področju pogojev za sprejem prosilcev za azil. Glede na te spremembe je bilo treba priročnik posodobiti, da bi bile njegove pravne smernice še naprej točne.

Pomembno je izboljšati razumevanje skupnih načel, razvitih v okviru sodne prakse obeh evropskih sodišč ter v uredbah in direktivah EU. Tako razumevanje prispeva k zagotavljanju pravilnega izvajanja ustreznih evropskih standardov in zaščitnih ukrepov ter k doslednemu spoštovanju temeljnih pravic na nacionalni ravni. Upamo, da bo ta priročnik pripomogel k uresničevanju tega pomembnega cilja.

Marialena Tsirli

Sodna tajnica Evropskega sodišča za
človekove pravice

Michael O’Flaherty

Direktor Agencije Evropske unije za
temeljne pravice

Kazalo

PREDGOVOR	3
KAZALO	5
KRATICE IN OKRAJŠAVE	11
KAKO UPORABLJATI TA PRIROČNIK	14
UVOD	19
Svet Evrope	19
Evropska unija	21
Listina Evropske unije o temeljnih pravicah	25
Pristop Evropske unije k Evropski konvenciji o človekovih pravicah	26
Ključne točke	27
1 DOSTOP DO OZEMLJA IN POSTOPKOV	29
Uvod	31
1.1 Schengenska vizumska ureditev	32
1.2 Preprečevanje nezakonitega vstopa	35
1.3 Prepovedi vstopa in schengenski razpisi ukrepov	36
1.4 Kontrole na mejnih prehodih	39
1.5 Notranje meje znotraj schengenskega območja	40
1.6 Obmejni promet	42
1.7 Transitna območja	43
1.8 Dostop do azila	44
1.9 Zavrnitve in umiki na morju	46
Ključne točke	48
2 OBSEŽNI INFORMACIJSKI SISTEMI EU IN INTEROPERABILNOST	49
Uvod	51
2.1 Obsežni informacijski sistemi EU	52
2.1.1 Evropski sistem za primerjavo prstnih odtisov prosilcev za azil (Eurodac)	53
2.1.2 Vizumski informacijski sistem (VIS)	54
2.1.3 Schengenski informacijski sistem (SIS)	55
2.1.4 Sistem vstopa/izstopa (SVI)	55
2.1.5 Evropski sistem za potovalne informacije in odobritve (ETIAS)	56
2.1.6 Evropski informacijski sistem kazenskih evidenc o državljanih tretjih držav (ECRIS-TCN)	57
2.1.7 Europolov informacijski sistem (EIS)	57

2.2	Interoperabilnost	60
2.2.1	Skupno odložišče podatkov o identiteti	61
2.2.2	Evropski iskalni portal	62
2.2.3	Detektor več identitet	62
2.2.4	Skupna storitev za ugotavljanje ujemanja biometričnih podatkov	62
2.3	Nadzor	63
2.4	Omejitev namena, najmanjši obseg podatkov in točnost podatkov .	64
2.5	Pravica do obveščenosti	68
2.6	Dostop do podatkov	71
2.7	Prenos podatkov tretjim osebam	74
2.8	Pravice posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki	75
	Ključne točke	78
3	STATUS IN Z NJIM POVEZANA DOKUMENTACIJA	81
	Uvod	82
3.1	Prosilci za azil	83
3.2	Begunci s prizanim statusom in osebe, ki jim je priznana potreba po subsidiarni zaščiti	85
3.3	Žrtve trgovine z ljudmi in posebno izkoriščevalskih delovnih pogojev	86
3.4	Osebe, na katere se nanašajo začasni ukrepi iz člena 39	88
3.5	Migranti brez urejenega statusa	89
3.6	Rezidenti za daljši čas	91
3.7	Turški državljani	94
3.8	Britanski državljani	97
3.9	Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP ali Švice	97
3.10	Osebe brez državljanstva in izguba državljanstva ali dokumentacije	98
	Ključne točke	101
4	ODLOČANJE O AZILU IN OVIRE ZA ODSTRANITEV: VSEBINSKA VPRAŠANJA	103
	Uvod	106
4.1	Pravica do azila in načelo nevračanja	106
4.1.1	Narava tveganja na podlagi prava EU	110
4.1.2	Narava tveganja na podlagi EKČP	113
4.1.3	Ocena tveganja	119
4.1.4	Zadostnost zaščite	122
4.1.5	Notranja zaščita	125

4.1.6	Varnost drugod	126
4.1.7	Izključitev iz mednarodne zaščite	129
4.1.8	Prenehanje mednarodne zaščite	131
4.2	Kolektivni izgon	132
4.3	Ovire za izgon zaradi drugih razlogov, povezanih s človekovimi pravicami	135
4.4	Državljeni tretjih držav, ki uživajo višjo stopnjo zaščite pred izgonom	137
4.4.1	Rezidenti za daljši čas	137
4.4.2	Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP in Švice	137
4.4.3	Turški državljani	139
	Ključne točke	140
5	PROCESNA JAMSTVA IN PRAVNA POMOČ V ZADEVAH V ZVEZI Z AZILOM IN VRAČANJEM	143
	Uvod	145
5.1	Azilni postopki	145
5.1.1	Razgovor, postopek obravnavanja in začetno odločanje	145
5.1.2	Pravica do učinkovitega pravnega sredstva	148
5.1.3	Pritožbe s samodejnim odločilnim učinkom	151
5.1.4	Pospešeni azilni postopki	154
5.2	Dublinski postopek	155
5.3	Postopki, ki se nanašajo na pogoje za sprejem prosilcev za azil	160
5.4	Postopki vračanja	161
5.5	Pravna pomoč v azilnih postopkih in postopkih vračanja	163
5.5.1	Pravna pomoč v azilnih postopkih	165
5.5.2	Pravna pomoč v postopkih vračanja	166
5.5.3	Pravna pomoč za izpodbijanje pogojev za sprejem	166
	Ključne točke	167
6	ZASEBNO IN DRUŽINSKO ŽIVLJENJE TER PRAVICA SKLEPANJA ZAKONSKE ZVEZE	169
	Uvod	171
6.1	Pravica sklepanja zakonske zveze in ustvarjanja družine	173
6.2	Ureditev položaja družine	176
6.3	Združitve družine	184
6.4	Ohranitev družine – zaščita pred izgonom	190
6.4.1	Prekinitev razmerja	190
6.4.2	Kazenske obsodbe	191
	Ključne točke	195

7	PRIDRŽANJE IN OMEJEVANJE SVOBODE GIBANJA	197
	Uvod	200
7.1	Odvzem prostosti ali omejitev svobode gibanja?	201
7.2	Alternative pridržanju	204
7.3	Izčrpen seznam izjem k pravici do svobode	206
7.3.1	Pridržanje zaradi preprečitve nedovoljenega vstopa v državo	209
7.3.2	Pridržanje do odstranitve ali izročitve	210
7.4	Predpisano z zakonom	214
7.5	Nujnost in sorazmernost	215
7.6	Samovolja	216
7.6.1	Dobra vera	217
7.6.2	Primerna skrbnost	218
7.6.3	Realno pričakovanje odstranitve	219
7.6.4	Najdaljše trajanje pridržanja	220
7.7	Pridržanje posameznikov s posebnimi potrebami	222
7.8	Procesna jamstva	225
7.8.1	Pravica do navedbe razlogov	226
7.8.2	Pravica do presoje pridržanja	227
7.9	Pogoji ali ureditev pridržanja	230
7.10	Odškodnina za nezakonito pridržanje	232
	Ključne točke	233
8	PRISILNO VRAČANJE IN NAČIN ODSTRANITVE	235
	Uvod	236
8.1	Izvajanje odstranitve: varno, dostojanstveno in človeško	237
8.2	Zaupnost	239
8.3	Resna škoda, povzročena z omejevalnimi ukrepi	239
8.4	Preiskave	242
	Ključne točke	243
9	EKONOMSKE IN SOCIALNE PRAVICE	245
	Uvod	248
9.1	Glavni pravni viri	249
9.2	Ekonomске pravice	251
9.2.1	Družinski člani državljanov držav EGP in Švice	254
9.2.2	Napoteni delavci	254
9.2.3	Imetniki modrih kart, raziskovalci in študenti	255
9.2.4	Turški državljani	256
9.2.5	Rezidenti za daljši čas in upravičenci na podlagi direktive o združitvi družine	258

9.2.6	Državljeni drugih držav s pridružitvenimi sporazumi ali sporazumi o sodelovanju	258
9.2.7	Prosilci za azil in begunci	261
9.2.8	Migranti brez urejenega statusa	262
9.3	Izobraževanje	263
9.4	Stanovanja	265
9.5	Varovanje zdravja	271
9.6	Socialna varnost in socialna pomoč	275
	Ključne točke	279
10	OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI	283
	Uvod	284
10.1	Otroci brez spremstva	285
10.1.1	Sprejem in obravnavanje	286
10.1.2	Ugotavljanje starosti	289
10.2	Žrtve trgovine z ljudmi	291
10.3	Invalidi	293
10.4	Žrtve mučenja	294
10.5	Žrtve nasilja na podlagi spola	295
	Ključne točke	297
	DODATNA LITERATURA	299
	SPLETNI VIRI	307
	SEZNAM ZADEV	311
	KAKO DO SODNE PRAKSE EVROPSKIH SODIŠČ	331
	INSTRUMENTI EU IN IZBRANI SPORAZUMI	337
	PRILOGA 1: UPORABA UREDB IN DIREKTIV EU, NAVEDENIH V TEM PRIROČNIKU	347
	PRILOGA 2: UPORABA IZBRANIH INSTRUMENTOV SVETA EVROPE	354
	PRILOGA 3: SPREJETJE DOLOČB EVROPSKE SOCIALNE LISTINE	357
	PRILOGA 4: SPREJETJE IZBRANIH KONVENCIJ ZN	361
	PRILOGA 5: KODE DRŽAV, KI SE UPORABLJAJO V PRILOGAH	363

Kratice in okrajšave

AKP	afriške, karibske in pacifiške države
BMS	skupna storitev za ugotavljanje ujemanja biometričnih podatkov
CETS	Zbirka pogodb Sveta Evrope
CIR	skupno odložišče podatkov o identiteti
CPT	Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja
državljeni držav EGP	državljeni ene od 27 držav članic EU, Islandije, Lihtenštajna in Norveške
EASO	Evropski azilni podporni urad
ECRIS-TCN	evropski informacijski sistem kazenskih evidenc o državljanih tretjih držav
EFTA	Evropsko združenje za prosto trgovino
EGP	Evropski gospodarski prostor
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EIS	Europolov informacijski sistem
EKČP	Evropska konvencija o človekovih pravicah
ENVP	Evropski nadzornik za varstvo podatkov
ESČP	Evropsko sodišče za človekove pravice
ESP	evropski iskalni portal
ETIAS	Evropski sistem za potovalne informacije in odobritve
EU	Evropska unija
eu-LISA	Agencija Evropske unije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice
Eurodac	evropski sistem za primerjavo prstnih odtisov prosilcev za azil

Eurojust	Agencija Evropske unije za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah
Europol	Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj
FRA	Agencija Evropske unije za temeljne pravice
Frontex	Evropska agencija za mejno in obalno stražo
GRETA	Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi
IT	informacijska tehnologija
Listina EU	Listina Evropske unije o temeljnih pravicah
MID	detektor več identitet
MPDPP	Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah
OZN	Združeni narodi
PACE	Parlamentarna skupščina Sveta Evrope
PDEU	Pogodba o delovanju Evropske unije
PEU	Pogodba o Evropski uniji
PPU	nujni postopek predhodnega odločanja
SES	Sodišče Evropskih skupnosti (od decembra 2009 Sodišče Evropske unije)
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SIS	schengenski informacijski sistem
Sodišče EU	Sodišče Evropske unije (pred decembrom 2009 Sodišče Evropskih skupnosti)
SOLAS	Mednarodna konvencija o varstvu človeškega življenja na morju
SVI	sistem vstopa/izstopa
UNHCR	visoki komisar Združenih narodov za begunce
UNMIK	Misija začasne uprave Združenih narodov na Kosovu

UNRWA	Agencija Združenih narodov za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na Bližnjem vzhodu
VIS	vizumski informacijski sistem
VS	veliki senat

Kako uporabljati ta priročnik

Priročnik vsebuje pregled veljavne zakonodaje na področju azila, upravljanja meja in priseljavanja v zvezi s pravom Evropske unije (EU) in Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP). V njem je obravnavan položaj tistih tujcev, ki jih EU običajno imenuje državljani tretjih držav, čeprav to razlikovanje za navedeno zakonodajo EKČP ni bistveno.

V priročniku niso zajete pravice državljanov EU oziroma državljanov Islandije, Lihtenštajna, Norveške in Švice, ki lahko na podlagi prava EU svobodno vstopajo na ozemlje EU in se po njem prosto gibljejo. Sklicevanje na take kategorije državljanov bo navedeno samo, če bo to potrebno za razumevanje položaja družinskih članov, ki so državljani tretjih držav.

V pravu EU obstaja približno 25 različnih kategorij državljanov tretjih držav, od katerih ima vsaka različne pravice, ki so odvisne od njihovih vezi z državami članicami EU ali pa izhajajo iz njihove potrebe po posebni zaščiti. Za nekatere, na primer prosilce za azil, pravo EU določa celovit sklop pravil, medtem ko je za druge, na primer študente, raziskovalce, varuške au pair, sezonske delavce in visoko usposobljene delavce, EU sprejela skupna pravila o njihovem vstopu na svoje ozemlje. Vendar so nekateri pogoji, določeni v direktivah, neobvezni ali so z njimi urejeni samo nekateri vidiki, druge pravice pa so prepuščene presoji držav članic EU. Na splošno velja, da imajo državljani tretjih držav, ki dobijo dovoljenje za stalno bivanje v EU, običajno obsežnejše pravice kot tisti, ki ostanejo samo začasno. Združeno kraljestvo je 1. februarja 2020 izstopilo iz Evropske unije. V sporazumu o izstopu je določeno prehodno obdobje do 31. decembra 2020, v katerem se za Združeno kraljestvo še naprej uporablja pravo EU ⁽¹⁾. [Preglednica 1](#) vsebuje obširen pregled različnih kategorij državljanov tretjih držav na podlagi prava EU.

Ta priročnik je namenjen delavcem v pravni stroki, ki niso specializirani na področju zakonodaje o azilu, mejah in priseljavanju; uporabljali naj bi ga odvetniki, sodniki, tožilci, mejni policisti, uradniki za priseljavanje in druge osebe, ki sodelujejo z nacionalnimi organi, pa tudi nevladne organizacije in drugi organi, ki se morda srečujejo s pravnimi vprašanji, povezanimi s temi področji. Je prva referenčna točka o pravu EU in EKČP v zvezi s temi tematskimi področji, v njem pa je pojasnjeno, kako je posamezno vprašanje urejeno s pravom EU ter EKČP, Evropsko socialno listino in drugimi instrumenti Sveta Evrope. V vsakem poglavju je najprej navedena enotna

(¹) Sporazum o izstopu Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska iz Evropske unije in Evropske skupnosti za atomsko energijo, UL L 29, 31.1.2020, str. 7.

preglednica veljavnih zakonskih določb na podlagi obeh ločenih evropskih pravnih sistemov. Nato so po vrstnem redu, kot se uporabljajo na posameznem področju, predstavljeni zakoni iz obeh evropskih pravnih redov. Bralec lahko tako vidi, v čem se pravna sistema prekrivata in v čem razlikujeta.

Za delavce v pravni stroki iz držav, ki niso članice EU, vendar so članice Sveta Evrope in torej pogodbenice EKČP, so informacije v zvezi z njihovo državo navedene v oddelkih o EKČP. Delavci v pravni stroki iz držav članic EU pa bodo morali uporabljati oba oddelka, saj sta za te države zavezujoča oba pravna reda. Za vse, ki o določeni temi potrebujejo več informacij, je v oddelku z naslovom „[Dodatna literatura](#)“ naveden seznam virov strokovnejšega gradiva.

Pravo EKČP je predstavljeno s kratkimi sklicevanji na izbrane zadeve Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), ki se nanašajo na obravnavano temo iz priročnika. Te zadeve so bile izbrane iz številnih sodb in odločb ESČP, ki se nanašajo na obstoječa vprašanja migracij.

Pravo EU sestavljajo sprejeti zakonodajni ukrepi, zadevne določbe Pogodb in zlasti Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, kot se razlagajo v sodni praksi Sodišča Evropske unije (Sodišče EU, ki se je pred letom 2009 imenovalo Sodišče Evropskih skupnosti (SES)).

Sodna praksa, ki je opisana ali navedena v tem priročniku, vključuje primere iz obsežnega korpusa sodne prakse ESČP in Sodišča EU. S smernicami na koncu tega priročnika naj bi si bralec pomagal pri iskanju sodne prakse na spletu.

Vsi različni zakonodajni akti EU na področju azila, upravljanja meja in priseljevanja ne zavezujejo vseh držav članic. V [Prilogi 1](#) z naslovom „Uporaba uredb in direktiv EU, navedenih v tem priročniku“ je na kratko opisano, za katere države je neka zakonodaja zavezujoča. Prikazano je tudi, da instrumentov iz tega priročnika največkrat nista prevzeli Danska in Irska. Številni instrumenti EU v zvezi z mejami, vključno s schengenskim pravnim redom – to pomeni vsa zakonodaja EU, sprejeta na tem področju, – in nekaterimi drugimi instrumenti prava EU, se uporabljajo tudi za nekatere države, ki niso članice EU, in sicer Islandijo, Lihtenštajn, Norveško in/ali Švico.

Čeprav so vse države članice Sveta Evrope tudi pogodbenice EKČP, vse niso podpisale vseh protokolov k EKČP ali jih ratificirale oziroma niso pogodbenice drugih konvencij Sveta Evrope, navedenih v tem priročniku. [Priloga 2](#) vsebuje pregled uporabe izbranih instrumentov Sveta Evrope, vključno z zadevnimi protokoli k EKČP.

Precejšnje razlike so tudi med državami, ki so pogodbenice Evropske socialne listine. Države, ki se vključijo v sistem Evropske socialne listine, se lahko odločijo, katere člene bodo podpisale, čeprav morajo izpolniti nekatere minimalne zahteve. [Priloga 3](#) vsebuje pregled sprejetja določb Evropske socialne listine.

Mednarodno pravo o človekovih pravicah ali begunsko pravo v priročniku nista obravnavani, razen kolikor sta bili izrecno vključeni v pravo EKČP ali EU. Tak primer je Ženevska konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 (Ženevska konvencija iz leta 1951), ki je izrecno navedena v členu 78 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Evropske države seveda še naprej zavezujejo vse pogodbe, katerih pogodbenice so. Upoštevni mednarodni instrumenti so navedeni v [Prilogi 4](#).

Priročnik vsebuje uvod, v katerem je na kratko pojasnjena vloga obeh pravnih sistemov, kot sta določena s pravom EKČP in EU, in deset poglavij, v katerih so obravnavane naslednje teme:

- dostop do ozemlja in postopkov;
- obsežni informacijski sistemi EU in interoperabilnost;
- status in z njim povezana dokumentacija;
- odločanje o azilu in ovire za odstranitev: vsebinska vprašanja;
- procesna jamstva in pravna pomoč v zadevah v zvezi z azilom in vračanjem;
- zasebno in družinsko življenje ter pravica do sklenitve zakonske zveze;
- pridržanje in omejevanje svobode gibanja;
- prisilno vračanje in način odstranitve;
- ekonomske in socialne pravice;
- osebe s posebnimi potrebami.

V vsakem poglavju je obravnavana ločena tema, hkrati pa je z navzkrižnimi sklicevanji na druge teme in poglavja mogoče celovitejše razumevanje veljavnega pravnega okvira. Na koncu vsakega poglavja so predstavljene ključne točke.

V priročniku je zajeta le zakonodaja, ki je bila v veljavi julija 2020. Bralec bi moral upoštevati, da se zakonodaja EU pogosto spreminja. Do zakonodajnih sprememb, vključno z zadnjo prečiščeno različico različnih zakonodajnih aktov EU, je mogoče dostopati na spletnem naslovu eur-lex.europa.eu. Evropska komisija je na primer v zvezi s skupnim evropskim azilnim sistemom leta 2016 vložila več zakonodajnih predlogov za revizijo vseh instrumentov azilnega prava EU, navedenih v oddelku „Instrumenti prava EU in izbrani sporazumi“. Ti zakonodajni predlogi so se julija 2020 še vedno pregledovali.

Elektronska različica priročnika vsebuje hiperpovezave do sodne prakse obeh evropskih sodišč in navedene zakonodaje EU. Bralec lahko s klikom na hiperpovezave do pravnih virov EU dostopa do predstavitvene strani na spletišču eur-lex.europa.eu, kjer lahko zadevo ali zakonodajni akt odpre v vseh razpoložljivih jezikih EU.

Preglednica 1: Kategorije državljanov tretjih držav na podlagi prava EU

Osebe s pravicami, ki izhajajo iz določb EU o prostem gibanju	Družinski člani državljanov držav članic EU
	Državljeni Združenega kraljestva do konca prehodnega obdobja
Osebe s pravicami, ki izhajajo iz mednarodnih sporazumov	Družinski člani državljanov držav Evropskega gospodarskega prostora (EGP) in Švice
	Turški državljani in njihovi družinski člani
	Državljeni tretjih držav, ki so z EU sklenile dvostranske ali večstranske sporazume (več kot 100 držav)
Priseljenci za krajši in daljši čas	Družinski člani združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav
	Rezidenti za daljši čas v EU
	Imetniki modre karte in njihovi družinski člani
	Napoteni delavci
	Raziskovalci
	Osebe, premeščene znotraj podjetja
	Študenti
	Varuške au pair
	Sezonski delavci
	Imetniki dovoljenja za obmejni promet
	Imetniki vizumov za dolgoročno bivanje
Obiskovalci za krajši čas	Državljeni tretjih držav, ki so oproščeni vizumske obveznosti
	Državljeni tretjih držav, za katere velja vizumska obveznost

Osebe, ki potrebujejo varstvo	Prosilci za azil
	Upravičenci do subsidiarne zaščite
	Upravičenci dočasne zaščite
	Begunci
	Žrtve trgovine z ljudmi
Migranti brez urejenega statusa	Nezakonito prebivajoči državljani tretjih držav
	Nezakonito prebivajoči državljani tretjih držav, katerih odstranitev je bila odložena

Opomba: Državljan tretje države lahko spada v več kategorij.

Vir: Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA), 2020.

Uvod

V tem uvodu bosta na kratko pojasnjeni vlogi obeh evropskih pravnih redov, s katerima so urejene migracije. Sklicevanja na pravni sistem Sveta Evrope se bodo nanašala predvsem na EKČP in sodno prakso ESČP, po potrebi pa tudi na Evropsko socialno listino. Pravo EU je predstavljeno predvsem z zadevnimi uredbami in direktivami ter določbami Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

Svet Evrope

Svet Evrope je bil ustanovljen v obdobju po drugi svetovni vojni, da bi združili evropske države ter spodbujali načela pravne države, demokracije in človekovih pravic. Julija 2020 je Svet Evrope sestavljalo 47 držav članic, vključno z vsemi državami članicami EU.

Svet Evrope je leta 1950 sprejel EKČP. V skladu z njenim členom 19 je bilo ustanovljeno ESČP kot sodni mehanizem za zagotovitev, da države spoštujejo svoje obveznosti iz Konvencije.

ESČP obravnava pritožbe posameznikov, skupin posameznikov, nevladnih organizacij ali pravnih oseb, ki zatrjujejo kršitve Konvencije. Obravnava lahko tudi meddržavne zadeve, ki jih ena ali več držav članic Sveta Evrope sproži zoper drugo državo članico. Ni nujno, da je pritožnik pred ESČP državljan ali zakoniti rezident ene od držav pogodbenic ⁽²⁾. Člen 1 EKČP določa, da države „priznavajo“ pravice iz Konvencije

⁽²⁾ EKČP vsebuje le nekaj določb, v katerih so izrecno omenjeni tujci ali omejene nekatere pravice na državljane oziroma zakonite rezidente (glej na primer člen 5(1)(f) EKČP, člene 2, 3 in 4 Protokola št. 4 k EKČP ter člen 1 Protokola št. 7 k EKČP).

„vsakomur, ki sodi v njihovo pristojnost“. Pojem pristojnost lahko v nekaterih primerih sega onkraj ozemlja države. Pogodbenica EKČP je na podlagi člena 1 EKČP odgovorna za vsa ravnanja in opustitve svojih organov, pri čemer ni pomembno, ali je bilo ravnanje ali opustitev posledica nacionalne zakonodaje ali nujnosti upoštevanja mednarodnih pravnih obveznosti ⁽³⁾.

V zvezi z vprašanji migracij se je izoblikoval obsežen korpus sodne prakse ESČP, katerega izbor je v tem priročniku predstavljen s primeri. Nanašajo se predvsem na člen 3 (prepoved mučenja, nečloveškega in ponižujočega ravnanja in kaznovanja), člen 5 (pravica do svobode in varnosti), člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) in člen 13 EKČP (pravica do učinkovitega pravnega sredstva). Člen 13 EKČP določa, da morajo države zagotoviti nacionalno pravno sredstvo za pritožbe na podlagi Konvencije.

Na podlagi načela subsidiarnosti nosijo glavno odgovornost za zagotavljanje izpolnjevanja obveznosti na podlagi EKČP, pri čemer se pritožba pred ESČP pojmuje kot zadnja možnost. Države imajo možnost proste presoje. ESČP ne nadomešča neodvisnih in nepristranskih nacionalnih sodišč, če so ta skrbno proučila dejstva, uporabila ustrezne standarde človekovih pravic v skladu z EKČP in sodno prakso na njeni podlagi, ustrezno uravnotežila osebne interese pritožnika in splošnejši javni interes ter sprejela sklepe, ki „niso bili niti samovoljni niti očitno nerazumni“ ⁽⁴⁾.

Države morajo v skladu s svojo mednarodno obveznostjo zagotoviti, da njihove uradne osebe upoštevajo EKČP. Vse države članice Sveta Evrope so EKČP že vključile v nacionalno zakonodajo ali jo začele izvajati, kar pomeni, da morajo njihova sodišča in uradne osebe ravnati v skladu z določbami Konvencije.

Svet Evrope je leta 1961 sprejel Evropsko socialno listino (ki je bila revidirana leta 1996), da bi zagotovil temeljne socialne in ekonomske pravice. Do julija 2020 je Evropsko socialno listino ratificiralo 43 od 47 držav članic Sveta Evrope ⁽⁵⁾. Evropska socialna listina ne določa sodišča, ima pa Evropski odbor za socialne pravice (EC SR),

⁽³⁾ Sodbi ESČP z dne 18. februarja 1999 v zadevi *Matthews proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 24833/94, točka 32, in z dne 30. junija 2005 v zadevi *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], pritožba št. 45036/98, točka 153.

⁽⁴⁾ Sklep ESČP z dne 6. junija 2017 v zadevi *Faruk Rooma Alam proti Danski*, pritožba št. 33809/15, točka 35.

⁽⁵⁾ Spremenjena Evropska socialna listina iz leta 1996 je zavezujoča za 34 držav, Listina iz leta 1961 pa za devet držav. Evropska socialna listina državam pogodbenicam omogoča, da podpišejo samo nekatere določbe, in sicer ob upoštevanju določenega najmanjšega števila. *Priloga 3* vsebuje pregled uporabe določb Evropske socialne listine.

ki ga sestavljajo neodvisni strokovnjaki, ki odločajo o skladnosti nacionalne zakonodaje in prakse v okviru dveh postopkov: postopka poročanja, na podlagi katerega države redno predložijo nacionalna poročila, in postopka kolektivnih pritožb ⁽⁶⁾, ki organizacijam omogoča vlaganje pritožb. Evropski odbor za socialne pravice sprejema ugotovitve v zvezi z nacionalnimi poročili in odloča o kolektivnih pritožbah. Nekatere njegove ugotovitve in odločitve so navedene v tem priročniku.

Evropska unija

EU sestavlja 27 držav članic. Pravo EU sestavljajo Pogodbi in sekundarna zakonodaja EU. Pogodbi, in sicer Pogodbo o Evropski uniji (PEU) in Pogodbo o delovanju Evropske unije (PDEU), so potrdile vse države članice EU in se imenujeta tudi „primarna zakonodaja EU“. Uredbe, direktive in sklepe EU sprejemajo institucije EU, ki so tako pristojnost dobile na podlagi Pogodb; ti dokumenti se pogosto imenujejo „sekundarna zakonodaja EU“.

EU se je razvila iz treh mednarodnih organizacij, ustanovljenih v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ki so se ukvarjale z energijo, varnostjo in prosto trgovino; skupaj so bile znane kot Evropske skupnosti. Osnovni cilj Evropskih skupnosti je bil spodbujati gospodarski razvoj s prostim pretokom blaga, kapitala, ljudi in storitev. Prosti pretok oseb je torej osrednji gradnik EU. S prvo uredbo o prostem pretoku delavcev iz leta 1968 ⁽⁷⁾ je bilo priznано, da je treba delavcem ne samo omogočiti prosto gibanje, ampak jim tudi dovoliti, da vzamejo s seboj svoje družinske člane – ne glede na njihovo državljanstvo. EU je razvila spremljevalni korpus zapletene zakonodaje o prenosu pravic na področju socialne varnosti, pravicah do socialne pomoči in zdravstvenem varstvu ter določbe o vzajemnem priznavanju kvalifikacij. Večina te zakonodaje, ki je bila prvotno pripravljena za državljane EU, se uporablja tudi za različne kategorije državljanov držav, ki niso članice EU.

Evropski gospodarski prostor (EGP) je začel veljati leta 1994. Državljeni držav, ki niso članice EU, vendar so del EGP, in sicer Islandije, Lihtenštajna in Norveške, imajo enake pravice do prostega gibanja kot državljani EU ⁽⁸⁾. Podobno imajo švicarski

⁽⁶⁾ Pritožbeni postopek ni obvezen (v nasprotju s postopkom poročanja), do julija 2020 pa ga je sprejelo 15 držav, ki so pogodbenice Evropske socialne listine.

⁽⁷⁾ Uredba Sveta št. 1612/68 (EGS) z dne 15. oktobra 1968.

⁽⁸⁾ Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992, del III, Prosti pretok oseb, storitev in kapitala, UL L 1, 3.1.1994, str. 3.

državljeni na podlagi posebnega sporazuma, ki je bil z EU sklenjen 21. junija 1999 ⁽⁹⁾, pravico do gibanja in prebivanja v EU. Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica so članice Evropskega združenja za prosto trgovino (EFTA), ki je medvladna organizacija, ustanovljena za spodbujanje proste trgovine in gospodarskega povezovanja. Efta ima svoje institucije, vključno s sodiščem. Sodišče Efte je pristojno za razlago Sporazuma EGP v zvezi z Islandijo, Lihtenštajnom in Norveško. Oblikovano je bilo po vzoru Sodišča EU in običajno upošteva njegovo sodno prakso.

Tudi turški državljani lahko imajo na podlagi prava EU privilegiran položaj. Nimajo pravice do prostega vstopa v EU in gibanja v njej. Vendar je bil leta 1963 sklenjen pridružitveni sporazum med Evropsko gospodarsko skupnostjo (EGS) in Turčijo (Sporazum iz Ankare), leta 1970 pa je bil sprejet dodatni protokol (Dodatni protokol k Sporazumu iz Ankare) ⁽¹⁰⁾. Turški državljani, ki jim je dovoljen vstop v EU zaradi dela ali da se nastanijo, uživajo nekatere privilegije, imajo pravico ostati in so zaščiteni pred izgonom. Zanje velja tudi klavzula o mirovanju iz člena 41 Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare, ki preprečuje, da bi se jim naložilo več omejitev, kot jih je veljalo ob začetku veljavnosti klavzule za državo članico gostiteljico. EU je sporazume sklenila tudi z več drugimi državami (glej poglavje 9, [oddelek 9.2.6](#)), vendar nobeden ni tako širok kot Sporazum iz Ankare.

Z izstopom Združenega kraljestva iz Evropske unije so britanski državljani od 1. februarja 2020 državljani tretjih držav. V Sporazumu o izstopu je določeno prehodno obdobje do 31. decembra 2020, ki se lahko podaljša in v katerem Združeno kraljestvo še naprej zavezuje pravo EU ⁽¹¹⁾. Vse določbe prava EU, opisane v tem priročniku, se bodo še naprej uporabljale za Združeno kraljestvo do konca prehodnega obdobja. Do takrat so britanski državljani obravnavani enako kot drugi državljani EU.

Z Maastrichtsko pogodbo, ki je začela veljati leta 1993, je bilo uvedeno državljanstvo Unije, čeprav to temelji na državljanstvu ene od držav članic EU. Ta koncept se velikokrat uporablja kot podlaga za prosto gibanje državljanov in njihovih družinskih članov katere koli narodnosti.

⁽⁹⁾ Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb, podpisan v Luxembourg 21. junija 1999, ki je začel veljati 1. junija 2002, UL L 114, 30.4.2002, str. 6.

⁽¹⁰⁾ Pridružitveni sporazum med EGS in Turčijo (1963), UL L 217, 29.12.1964 (Sporazum iz Ankare), ki je bil dopolnjen z Dodatnim protokolom, podpisanim novembra 1970, UL L 293, 29.12.1972, str. 4.

⁽¹¹⁾ Sporazum o izstopu Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska iz Evropske unije in Evropske skupnosti za atomsko energijo, UL L 29, 31.1.2020, str. 7, člena 126 in 127.

Leta 1985 je bil podpisan Schengenski sporazum, na podlagi katerega je bil odpravljen nadzor na notranjih mejah sodelujočih držav članic EU. Do leta 1995 je bil vzpostavljen zapleten sistem izvajanja zunanjega nadzora, s katerim je urejen dostop do schengenskega območja. Leta 1997 je schengenski sistem – ki je za zdaj tako urejen na medvladni ravni – postal sestavni del pravnega reda EU. Pravila v zvezi z upravljanjem meja se še naprej nadgrajujejo in razvijajo v okviru zakonika o schengenskih mejah (Uredba (EU) 2016/399). EU je leta 2004 ustanovila Frontex (ki se od leta 2016 uradno imenuje Evropska agencija za mejno in obalno stražo), da bi državam članicam EU pomagala pri upravljanju zunanjih meja Unije.

Od Rimske pogodbe iz leta 1957 se je z njenimi poznejšimi spremembami povečala pristojnost Evropskih skupnosti, zdaj EU, na področjih, ki zadevajo migracije; z Amsterdamsko pogodbo je EU dobila nova pooblastila na področju meja, priseljevanja in azila, vključno z vizumi in vračanjem. Ta proces je dosegel vrh z Lizbonsko pogodbo, s katero so bila EU zagotovljena nova pooblastila na področju vključevanja državljanov tretjih držav.

Na podlagi tega se pravni red EU na področju azila, korpus medvladnih sporazumov, uredb in direktiv, s katerim se urejajo skoraj vse zadeve, povezane z azilom v EU, nenehno razvija. Vendar vsi elementi pravnega reda na področju azila niso zavezujoči za vse države članice EU (glej [Prilogo 1](#)).

EU je v zadnjih desetletjih sprejela zakonodajo v zvezi s priseljevanjem v EU za nekatere kategorije oseb in predpise o državljanih tretjih držav, ki zakonito prebivajo v Uniji (glej [Prilogo 1](#)).

EU je na podlagi Pogodb EU ustanovila svoje sodišče, ki je bilo do začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe decembra 2009 znano kot Evropsko sodišče (SES), takrat pa se je preimenovalo v Sodišče Evropske unije (Sodišče EU) ⁽¹²⁾. Sodišče EU ima številna pooblastila. Po eni strani ima pravico odločati o veljavnosti aktov EU ter neukrepanju institucij EU na podlagi prava EU in zadevnega mednarodnega prava, odloča pa tudi o kršitvah prava EU, ki jih storijo države članice EU. Po drugi strani pa ohranja

⁽¹²⁾ V tem priročniku je SES navedeno za odločbe in sodbe, izdane pred decembrom 2009, Sodišče EU pa za zadeve, v katerih je bilo odločeno po decembru 2009.

izključno pristojnost za zagotavljanje pravilne in enotne uporabe in razlage prava EU v vseh državah članicah EU. V skladu s členom 263(4) PDEU je dostop posameznikov do Sodišča EU razmeroma omejen ⁽¹³⁾.

Sicer pa je pri nacionalnih sodiščih vedno mogoče vložiti posamične pritožbe, ki se nanašajo na razlago ali veljavnost prava EU. Pravosodni organi držav članic EU so na podlagi dolžnosti lojalnega sodelovanja in načel, s katerimi se upravlja učinkovitost prava EU na nacionalni ravni, odgovorni za zagotavljanje pravilne uporabe in izvajanja zakonodaje EU v nacionalnem pravnem sistemu. Poleg tega morajo države članice EU v skladu s sodbama SES v zadevi *Francovich* ⁽¹⁴⁾ pod določenimi pogoji zagotoviti odškodnine, vključno z nadomestilom v ustreznih primerih, za vse, ki so bili oškodovani, ker država članica ni upoštevala prava EU. Nacionalna sodišča lahko – v nekaterih primerih pa je to celo obvezno ⁽¹⁵⁾ – ob dvomu v razlago ali veljavnost neke določbe EU Sodišče EU zaprosijo za navodila na podlagi postopka predhodnega odločanja v skladu s členom 267 PDEU. Na področju svobode, varnosti in pravice je bil uveden nujni postopek predhodnega odločanja (PPU), da bi se zagotovilo hitro odločanje v zadevah pred katerim koli nacionalnim sodiščem glede osebe, ki ji je odvzeta prostost ⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ Tako je bilo na primer v sodbi SES z dne 3. septembra 2008 v združenih zadevah *Kadi in Al Barakaat International Foundation proti Svetu Evropske unije in Komisiji Evropskih skupnosti* [VS], C-402/05 P in C-415/05 P, in v sodbi Sodišča EU z dne 19. decembra 2013 v zadevi *Telefonica SA proti Evropski komisiji* [VS], C-274/12 P.

⁽¹⁴⁾ Sodba SES z dne 19. novembra 1991 v združenih zadevah *Francovich in Bonifaci in drugi proti Italijanski republiki*, C-6/90 in C-9/90; sodba SES z dne 9. novembra 1995 v zadevi *Andrea Francovich proti Italijanski republiki*, C-479/93.

⁽¹⁵⁾ V skladu s členom 267(3) PDEU ta obveznost vedno nastane za sodišča, zoper odločitve katerih po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, pa tudi za druga sodišča, kadar se predlog za sprejetje predhodne odločbe nanaša na veljavnost določbe EU in je mogoče upravičeno domnevati, da je izpodbijanje utemeljeno (glej na primer sodbo SES z dne 22. oktobra 1987 v zadevi *Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost*, C-314/85).

⁽¹⁶⁾ Glej Statut Sodišča, Protokol št. 3, člen 23a, in Poslovnik Sodišča, členi od 107 do 114. Za boljši pregled zadev, ki so lahko predmet postopka predhodnega odločanja, glej Sodišče EU, *Priporočila nacionalnim sodiščem v zvezi z začetkom postopka predhodnega odločanja* (2018/C 257/01) z dne 20. julija 2018, točka 33: „lahko nacionalno sodišče predlaga nujni postopek predhodnega odločanja recimo v primeru iz člena 267, četrti odstavek, PDEU, glede osebe, ki je priprta ali ji je odvzeta prostost, če je odgovor na postavljeno vprašanje odločilen za presojo pravnega položaja te osebe, ali v sporu glede roditeljske pravice ali varstva in vzgoje [...] otrok, kadar je pristojnost sodišča, ki mu je zadeva predložena na podlagi prava Unije, odvisna od odgovora na vprašanje za predhodno odločanje“.

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

Prvotne pogodbe Evropskih skupnosti niso vsebovale sklicevanja na človekove pravice ali njihovo varstvo. Ker pa so bile SES predložene zadeve, v katerih so se zatrjevale kršitve človekovih pravic na področjih, zajetih s pravom EU, je SES razvilo nov pristop k zagotovitvi varstva posameznikom, tako da je temeljne pravice vključilo med t. i. splošna načela evropskega prava. Po mnenju SES se s temi splošnimi načeli izraža vsebina varstva človekovih pravic, ki je vključeno v nacionalne ustave in pogodbe o človekovih pravicah, zlasti EKČP. SES je navedlo, da bo zagotavljalo skladnost prava EU s temi načeli ⁽¹⁷⁾.

EU je ob priznavanju, da bi lahko njene politike vplivale na človekove pravice, in v prizadevanju, da bi se državljani počutili „bližje“ EU, leta 2000 razglasila Listino Evropske unije o temeljnih pravicah. V Listini so navedene človekove pravice, ki temeljijo na pravicah, vsebovanih v ustavah držav članic EU, EKČP, Evropski socialni listini in mednarodnih pogodbah o človekovih pravicah, kot je Konvencija Združenih narodov (ZN) o otrokovih pravicah. Listina, razglašena leta 2000, je bila samo „izjava“, kar pomeni, da ni bila pravno zavezujoča. Evropska komisija, glavni organ za predlaganje nove zakonodaje EU, je kmalu zatem navedla, da bo zagotavljala skladnost zakonodajnih predlogov z Listino.

Z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe 1. decembra 2009 se je status Listine EU spremenil, tako da je postala pravno zavezujoča, njena pravna vrednost pa je enaka vrednosti, ki jo imata Pogodbi. Poleg institucij EU morajo tudi države članice EU Listino upoštevati, „ko izvajajo pravo Unije“ (člen 51(1) Listine).

O razlagi Listine v zvezi s Poljsko in Združenim kraljestvom je bil sprejet protokol ⁽¹⁸⁾. Sodišče EU je leta 2011 obravnavalo zadevo v zvezi z migracijami, v kateri je razsodilo, da je glavni namen tega protokola omejiti uporabo Listine na področju socialnih pravic. Navedlo je še, da protokol ne vpliva na izvajanje azilnega prava EU ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ Sodba SES z dne 13. decembra 1979 v zadevi *Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz*, C-44/79, točka 15.

⁽¹⁸⁾ PDEU, Protokol (št. 30) o uporabi Listine o temeljnih pravicah Evropske unije na Poljskem in v Združenem kraljestvu, UL C 115, 9.5.2008, str. 313.

⁽¹⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. decembra 2011 v združenih zadevah *N. S. proti Secretary of State for the Home Department ter M. E. in drugi proti Refugee Applications Commissioner & Minister for Justice, Equality and Law Reform* [VS], C-411/10 in C-493/10.

Člen 18 Listine EU vsebuje – prvič na evropski ravni – pravico do azila. V skladu s členom 18 je ta pravica kvalificirana: „[o]b upoštevanju pravil Ženevske konvencije [...] in v skladu s Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o delovanju Evropske unije je priznana pravica do azila.“ Člen 19 Listine vsebuje prepoved vračanja osebe, če se utemeljeno boji preganjanja ali če obstaja utemeljeno tveganje, da bo podvržena mučenju ali drugemu nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju (načelo nevračanja), ter prepoved kolektivnega izгона.

V okviru migracij se zdijo pomembne še druge določbe o varstvu, zagotovljene posameznikom. Člen 47 Listine določa neodvisno pravico do učinkovitega pravnega sredstva in določa načela nepristranskega sodišča. Na podlagi načela sodne presoje, vključenega v člen 47, se zahteva presoja sodišča. To določa širše varstvo kot člen 13 EKČP, ki zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred nacionalnim organom, ki ni nujno sodišče. Poleg tega člen 52 Listine določa, da minimalno varstvo, zagotovljeno z določbami Listine, ustreza varstvu na podlagi EKČP; EU lahko kljub temu uporabi ugodnejšo razlago pravic, kot jo je navedlo ESČP.

Pristop Evropske unije k Evropski konvenciji o človekovih pravicah

Pravo EU in EKČP sta tesno povezana. Sodišče EU na podlagi EKČP določa obseg varstva človekovih pravic na podlagi prava EU. V Listini EU je izražena vrsta pravic, določenih z EKČP, čeprav ni omejena nanje. Pravo EU se je tako večinoma razvilo v skladu z EKČP, čeprav EU še ni pogodbenica EKČP. Vendar posamezniki, ki se želijo pritožiti v zvezi z EU in njenim neuresničevanjem človekovih pravic, glede na trenutno veljavno pravo nimajo pravice, da pred ESČP vložijo pritožbo zoper EU. V nekaterih okoliščinah se je mogoče glede EU pritožiti posredno z vložitvijo tožbe zoper eno ali več držav članic EU pred ESČP ⁽²⁰⁾.

Lizbonska pogodba vsebuje določbo, s katero je EU naložena obveznost, da se EKČP pridruži kot neodvisna pogodbenica (člen 6(2) PEU), s Protokolom št. 14 ⁽²¹⁾ pa je EKČP spremenjena tako, da je ta pristop dovoljen. Ni še jasno, kakšne posledice bo

⁽²⁰⁾ Za več podrobnosti o sodni praksi ESČP na tem zapletenem področju glej zlasti sodbi ESČP z dne 30. junija 2005 v zadevi *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], pritožba št. 45036/98, in z dne 23. maja 2016 v zadevi *Avotiņš proti Latviji* [VS], pritožba št. 17502/07.

⁽²¹⁾ Svet Evrope, Protokol št. 14 h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki spreminja nadzorni sistem Konvencije, CETS št. 194, 2004.

to imelo v praksi, zlasti kako bo to vplivalo na odnos med Sodiščem EU in ESČP v prihodnje. S pristopom EU k EKČP pa se bo verjetno izboljšalo sodno varstvo posameznikov, ki menijo, da jim EU ni zagotovila človekovih pravic.

Pogajanja o osnutku sporazuma o pristopu EU k EKČP so se začela leta 2010. Osnutek sporazuma o pristopu je sestavljen iz svežnja besedil, potrebnih za pristop EU k EKČP. Vključuje določbe o okviru pristopa, potrebnih prilagoditvah besedila in sistema EKČP, sodelovanju EU v organih Sveta Evrope in njeni pravici do glasovanja v Odboru ministrov. Sodišče EU je v Mnenju 2/13 ⁽²²⁾ o pristopu EU k EKČP ugotovilo, da osnutek sporazuma ni združljiv s Pogodbama EU. Pogajanja za pristop EU k EKČP še potekajo in bodo lahko trajala več let.

Ključne točke

- Migracije v Evropo in znotraj nje so urejene s kombinacijo nacionalnega prava, prava EU, EKČP, Evropske socialne listine ter drugih mednarodnih obveznosti, ki so jih sprejele evropske države.
- Pritožbe zoper ravnanja ali opustitve javnega organa, s katerimi se krši EKČP, je mogoče vložiti zoper katero koli od 47 držav članic Sveta Evrope. Med njimi je tudi vseh 27 držav članic EU. EKČP ščiti vse posameznike v okviru sodne pristojnosti ene od njenih 47 držav, ne glede na njihovo državljanstvo ali prebivališče.
- Člen 13 EKČP določa, da morajo države zagotoviti nacionalno pravno sredstvo za pritožbe na podlagi Konvencije. Na podlagi načela subsidiarnosti, kot ga je mogoče razumeti v okviru EKČP, so za zagotovitev izpolnjevanja obveznosti na podlagi EKČP odgovorne predvsem države same, pri čemer se pritožba pred ESČP pojmuje kot zadnja možnost.
- Pritožbe zoper akte ali opustitve države članice EU, s katerimi se krši pravo EU, je mogoče vložiti pred nacionalnimi sodišči, ki morajo zagotoviti pravilno izvajanje prava EU in lahko – včasih je to celo obvezno – predložijo zadevo Sodišču EU v predhodno odločanje glede razlage ali veljavnosti zadevne določbe EU.

⁽²²⁾ Sodišče EU, [Mnenje 2/13](#) z 18. decembra 2014.

1

Dostop do ozemlja in postopkov

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma iz leta 1985, 19. junij 1990 Uredba Sveta o vizumskih seznamih, Uredba (EU) 2018/1806 Uredba o vizumskem zakoniku Skupnosti, Uredba (ES) št. 810/2009 Uredba VIS, Uredba (ES) št. 767/2008	Schengenska vizumska ureditev	
Direktiva o kaznih za prevoznike, 2001/51/ES Direktiva o pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju, 2002/90/ES	Preprečevanje nezakonitega vstopa	
Uredba o sistemu SIS na področju mejnih kontrol, Uredba (EU) 2018/1861 Uredba o uporabi sistema SIS za vračanje, Uredba (EU) 2018/1860 Direktiva o vračanju, 2008/115/ES, člen 11	Schengenski razpisi ukrepov in prepovedi vstopa	EKČP, člen 2 Protokola št. 4 (svoboda gibanja)
Uredba o zakoniku o schengenskih mejah, Uredba (EU) 2016/399	Mejne kontrole	
Uredba o zakoniku o schengenskih mejah, Uredba (EU) 2016/399, naslov III	Notranje meje	

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o vračanju, 2008/115/ES, člen 4(4)	Tranzitna območja	Sodbi ESČP iz leta 1996 v zadevi <i>Amuur proti Franciji</i> , pritožba št. 19776/92, in iz leta 2017 v združenih zadevah <i>Z. A. in drugi proti Rusiji</i> , pritožba št. 61411/15 in tri druge (pridrzanje v tranzitnem območju, ki naj bi se štelo za odvzem prostosti) Sodba ESČP iz leta 2019 v zadevi <i>Ilias in Ahmed proti Madžarski</i> [VS], pritožba št. 47287/15 (države so pristojne za tranzitna območja na kopenskih mejah)
Uredba o obmejnem prometu, Uredba (ES) št. 1931/2006	Obmejni promet	
Listina EU, člen 18 (pravica do azila) in člen 19 (varstvo v primeru odstranitve, izгона ali izročitve) Direktiva o azilnih postopkih, Direktiva 2013/32/EU	Prosilci za azil	EKČP, člen 3 (prepoved mučenja)
Uredba (ES) o zakoniku o schengenskih mejah, Uredba (EU) 2016/399, člena 4 in 13 Uredba o morskih mejah, Uredba (EU) št. 656/2014, člen 10	Zavrnitve in umiki na morju	
Listina EU, člen 47 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča) Direktiva o azilnih postopkih, Direktiva 2013/32/EU Uredba (ES) o zakoniku o schengenskih mejah, Uredba (EU) 2016/399, člen 14(3) Uredba o sistemu SIS na področju mejnih kontrol, Uredba (EU) 2018/1861, člen 54 Uredba o vizumskem zakoniku Skupnosti, Uredba (ES) št. 810/2009, člen 32(3) in člen 34(7)	Pravna sredstva	Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 27765/09 (kolektivni izgon na odprtem morju) EKČP, člen 13 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva)

Uvod

To poglavje vsebuje pregled ureditev, ki se uporabljajo za osebe, ki želijo vstopiti na ozemlje evropske države. Poleg tega so v njem določeni glavni parametri, ki jih morajo države članice na podlagi prava EKČP in prava EU upoštevati ob naložitvi pogojev za dostop do ozemlja ali ob izvajanju dejavnosti upravljanja meja.

Države imajo praviloma suvereno pravico, da nadzorujejo vstop in nadaljnjo prisotnost tujih državljanov na svojem ozemlju. Pravo EU in EKČP v zvezi s tem izvajanjem suverenosti določata nekatere omejitve. Domači državljani imajo pravico do vstopa v domovino, državljani EU pa imajo na podlagi prava EU splošno pravico do vstopa v druge države članice EU. Poleg tega je na podlagi prava EU in EKČP, kot bo pojasnjeno v naslednjih odstavkih, na mejah prepovedano zavrniti osebe in jih vrniti v države, kjer jim grozi preganjanje ali druga resna nevarnost (načelo nevračanja).

Na podlagi prava EU za države članice EU obstajajo skupna pravila v zvezi z izdajanjem kratkoročnih vizumov in izvajanjem mejnih kontrol. EU je uvedla tudi pravila za preprečevanje nezakonitega vstopa. Frontex, Evropska agencija za mejno in obalno stražo, podpira države članice EU pri upravljanju zunanjih meja EU ⁽²³⁾. Agencija zagotavlja tehnično in operativno podporo prek skupnih operacij in hitrih posredovanj na kopenskih, zračnih ali morskih mejah ter s pošiljanjem strokovnjakov v podporne skupine za upravljanje migracij, napotene v države članice EU, ki se spopadajo z nesorazmernimi migracijskimi izzivi. Evropski sistem varovanja meja, imenovan EUROSUR, se uporablja kot sistem za izmenjavo informacij med državami članicami EU in agencijo Frontex. Agencija Frontex bo do leta 2027 imela stalno enoto z 10 000 operativnimi uslužbenci, ki bo države članice EU podpirala pri nalogah nadzora meje in vračanja. Države članice EU med delovanjem v okviru skupne operacije ali hitrega posredovanja na mejah ohranijo odgovornost za svoja ravnanja in opustitve.

Kot je prikazano na sliki 1, se schengenski pravni red uporablja za večino držav članic EU. Določa enotni sistem nadzora nad zunanjimi mejami in posameznikom omogoča, da se prosto gibljejo prek meja na schengenskem območju. Vse države članice EU niso članice schengenskega območja, schengenski sistem pa se razteza prek meja EU, tako da vključuje Islandijo, Lihtenštajn, Norveško in Švico. Na podlagi člena 4 [zakonika o schengenskih mejah](#) (Uredba (EU) 2016/399) je zakonik prepovedano uporabljati tako, da to povzroči vračanje ali nezakonito diskriminacijo.

⁽²³⁾ Uredba (EU) 2019/1896 o evropski mejni in obalni straži ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1052/2013 in (EU) 2016/1624, UL L 295, 14.11.2019, str. 1.

V okviru EKČP imajo države na podlagi dobro uveljavljenega načela mednarodnega prava in brez poseganja v obveznosti, ki jih imajo na podlagi Pogodb, pravico, da nadzorujejo vstop, prebivanje in izgon tujih državljanov. Dostop do ozemlja za tuje državljane z EKČP ni izrecno urejen, niti ni navedeno, komu je treba izdati vizum. S sodno prakso ESČP so naložene samo nekatere omejitve pravice držav, da zavrnejo osebo na meji, na primer če bi to povzročilo vračanje. Na podlagi sodne prakse se lahko v nekaterih okoliščinah od držav zahteva, naj dovolijo vstop posamezniku, če je to pogoj za njegovo uveljavljanje nekaterih pravic iz Konvencije, zlasti pravice do družinskega življenja ⁽²⁴⁾.

1.1 Schengenska vizumska ureditev

Državljeni EU in državljani držav, ki so del schengenskega območja, ter njihovi družinski člani imajo pravico vstopiti na ozemlje držav članic EU brez predhodnega dovoljenja, če izpolnjujejo pogoje iz zakonika o schengenskih mejah (člen 6). Izključiti jih je mogoče samo zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.

V skladu s pravom EU lahko državljani iz držav, navedenih v Prilogi 1 k [Uredbi o vizumskih seznamih](#) (Uredba (EU) 2018/1806, upoštevajte tudi spremembe), vstopijo na ozemlje EU, če se jim pred vstopom izda vizum. Priloga k Uredbi se redno dopolnjuje. Spletišče Evropske komisije vsebuje posodobljen zemljevid vizumskih obveznosti za schengensko območje ⁽²⁵⁾. Države članice EU vizumske obveznosti ne morejo uvesti za tiste kategorije turških državljanov, za katere ob začetku veljavnosti določb klavzule o mirovanju iz Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare iz leta 1970 ta obveznost ni veljala ⁽²⁶⁾.

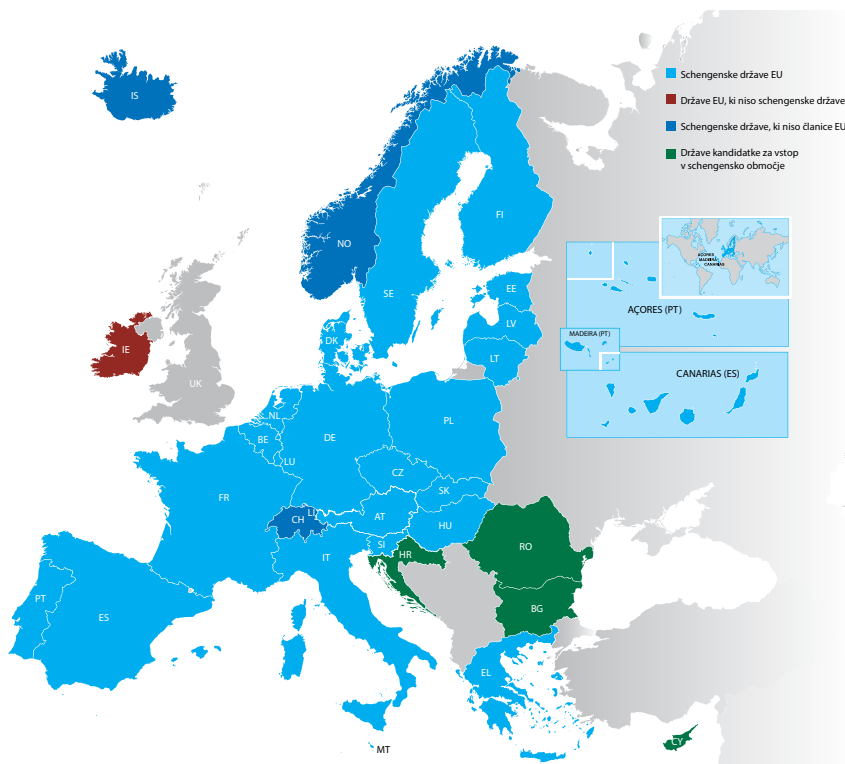
Osebni podatki prosilcev za vizum za kratkoročno prebivanje so shranjeni v vizumskem informacijskem sistemu ([Uredba VIS \(ES\) št. 767/2008](#), kakor je bila nazadnje spremenjena z [Uredbo \(EU\) 2019/817](#)), osrednjem informacijskem sistemu EU, ki povezuje konzulate in zunanje mejne prehode.

⁽²⁴⁾ Za več informacij glej sodbo ESČP z dne 28. maja 1985 v združenih zadevah *Abdulaziz, Cabales in Balkandali proti Združenemu kraljestvu*, pritožbe št. 9214/80, 9473/81 in 9474/81, točki 82 in 83.

⁽²⁵⁾ Evropska komisija, *Migracije in notranje zadeve, vizumska politika*.

⁽²⁶⁾ Dodatni protokol k Sporazumu iz Ankare, UL L 293, 29.12.1972, str. 4, člen 41.

Slika 1: Schengensko območje

Vir: Evropska komisija, Generalni direktorat za migracije in notranje zadeve, 2020.

Za obiske, krajše od 90 dni, v katerem koli 180-dnevnem obdobju v državah, ki so del schengenskega območja, se uporablja **vizumski zakonik Skupnosti** (Uredba (ES) št. 810/2009, kakor je bila nazadnje spremenjena z **Uredbo (EU) 2019/1155**). Nasprotno pa so za vizume za dolgoročno bivanje, ki v skladu z **Uredbo (EU) št. 265/2010** veljajo največ eno leto, odgovorne predvsem posamezne države. Državljeni, ki so izzeti iz vizumske obveznosti na podlagi uredbe Sveta o vizumskih seznamih (Uredba (EU) 2018/1806), lahko pred obiskom zaprosijo za vizum, če ne prihajajo na kratek obisk. Vse vizume je treba pridobiti pred potovanjem. Iz te obveznosti so izvzete samo posebne kategorije državljanov tretjih držav.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Koushkaki* ⁽²⁷⁾ razsodilo, da lahko organi države članice izdajo schengenskega vizuma zavrnejo le, če je mogoče uveljavljati katerega od razlogov za zavrnitev iz vizumskega zakonika. Nacionalni organi pa imajo pri določanju tega široko polje proste presoje. Izdaja vizuma se zavrne, če se upravičeno dvomi, da bo prosilec zapustil ozemlje držav članic pred potekom vizuma. Pristojni organi morajo pri ugotavljanju, ali obstaja upravičen dvom glede navedenega namena, vlogo za izdajo vizuma obravnavati za vsak primer posebej ter pri tem upoštevati splošne razmere v državi prebivališča prosilca in njegove lastnosti, zlasti njegov družinski, socialni in ekonomski položaj, morebitno prejšnje zakonito ali nezakonito prebivanje v eni od držav članic ter njegove vezi v državi prebivališča in državah članicah.

Primer: V zadevi *X. in X.* ⁽²⁸⁾ je sirski par s svojimi tremi otroki odpotoval v Bejrut (Libanon), kjer je podlagi člena 25(1)(a) vizumskega zakonika na veleposlaništvu Belgije vložil vloge za izdajo vizuma z omejeno ozemeljsko veljavnostjo. Vloga je bila zavrnjena, saj sta tožeči stranki v Belgiji nameravali prebivati več kot 90 dni in tam zaprositi za azil. Sodišče EU je odločilo, da čeprav sta tožeči stranki formalno predložili vlogo za izdajo vizuma, njuna prošnja ne spada na področje uporabe vizumskega zakonika. Ugotovilo je, da je treba v skladu z direktivo o azilnih postopkih (2013/32/EU) prošnje za mednarodno zaščito vložiti na ozemlju držav članic EU. Če bi se vloga v obravnavani zadevi štela za dopustno, bi državljanom tretjih držav omogočili, da vložijo prošnje za izdajo vizuma za pridobitev mednarodne zaščite. Sodišče EU je poleg tega navedlo, da obravnavana zadeva spada na področje uporabe nacionalnega prava, saj ni bil sprejet noben akt EU na podlagi člena 79(2)(a) PDEU glede izdaje vizumov ali dovoljenj za prebivanje za daljši čas iz humanitarnih razlogov.

V skladu s členom 32(3) vizumskega zakonika se je zoper negativne odločbe o vizumih mogoče pritožiti.

⁽²⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. decembra 2013 v zadevi *Rahmanian Koushkaki proti Bundesrepublik Deutschland* [VS], C-84/12.

⁽²⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 7. marca 2017 v zadevi *X. in X. proti État Belge* [VS], C-638/16 PPU. V podobni zadevi je ESČP razsodilo, da se EKČP ne uporablja za vloge za izdajo vizuma, vložene na veleposlaništvih in konzulatih pogodbenic (sodba z dne 5. maja 2020 v zadevi *M. N. in drugi proti Belgiji* [VS], pritožba št. 3599/18).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *El Hassani* ⁽²⁹⁾ obravnavalo primer maroškega državljana, ki je vložil vlogo za izdajo schengenskega vizuma, da bi obiskal svojo ženo in svojega otroka, ki sta poljska državljana. Vloga in naknadna zahteva za pregled sta bili zavrnjeni zaradi neobstoja gotovosti, da bo El Hassani zapustil Poljsko pred iztekom veljavnosti vizuma. Sodišče EU je odločilo, da je treba člen 32(3) vizumskega zakonika o pravnih sredstvih razlagati tako, da državam članicam EU nalaga obveznost, da zagotovijo postopek s pravnim sredstvom zoper odločbe o zavrnitvi izdaje vizuma, katerega podrobna pravila ureja pravni red vsake države članice EU. Navedlo je, da mora ta postopek zagotavljati možnost vložitve pravnega sredstva pred sodiščem.

Na podlagi člena 19 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma ⁽³⁰⁾ se lahko državljani tretjih držav, ki so imetniki enotnih vizumov, med veljavnostjo svojega vizuma prosto gibljejo na celotnem schengenskem območju, če izpolnjujejo pogoje za vstop, povezane z njihovim vizumom. V skladu s členom 21 se lahko vizum v določenih okoliščinah nadomesti z dovoljenjem za prebivanje, ki mu je priložena potna listina. Uredba (ES) št. 1030/2002 (kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo (EU) 2017/1954) določa enotno obliko dovoljenja za prebivanje. Tujci, za katere vizumska obveznost ne velja, se lahko svobodno gibljejo na schengenskem območju najdlje 90 dni v katerem koli 180-dnevnem obdobju, če izpolnjujejo pogoje za vstop iz zakonika o schengenskih mejah ⁽³¹⁾.

1.2 Preprečevanje nezakonitega vstopa

V okviru prava EU je v zakoniku o schengenskih mejah določeno, da se lahko zunanje meje EU prečkajo le na določenih mejnih prehodih. Države članice EU morajo vzpostaviti učinkovit sistem varovanja meja za preprečevanje nezakonitega vstopa, hkrati pa v celoti spoštovati temeljne pravice (člena 4 in 13 zakonika o schengenskih mejah) (glej tudi oddelka 1.8 in 10.2).

⁽²⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 13. decembra 2017 v zadevi *Soufiane El Hassani proti Minister Spraw Zagranicznych*, C-403/16.

⁽³⁰⁾ Konvencija o izvajanju schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladaми držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, UL L 239, 22.9.2000, str. 19.

⁽³¹⁾ V skladu z Uredbo (EU) 2018/1240 bodo morali potniki, ki so oproščeni vizumske obveznosti, od leta 2021 imeti veljavno evropsko potovalno odobritev.

Sprejeti so bili ukrepi za preprečevanje nezakonitega vstopa na ozemlje EU. [Direktiva o kaznih za prevoznike](#) (2001/51/ES) določa kazni za prevoznike, kot so letalski prevozniki, ki v EU prevažajo neevidentirane migrante.

V [direktivi Sveta o opredelitvi pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju](#) (2002/90/ES) so opredeljeni nedovoljen vstop, tranzit in prebivanje, določene pa so tudi kazni za vse, ki pomagajo pri takih kršitvah. Take kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne (člen 3). Države članice EU lahko sklenejo, da ne bodo naložile kazni, če gre za človekoljubno pomoč, vendar k temu niso zavezane (člen 1(2)).

1.3 Prepovedi vstopa in schengenski razpisi ukrepov

Prepoved vstopa pomeni, da je posameznikom prepovedan vstop v državo, iz katere so bili izgnani. Prepoved običajno velja za določeno obdobje, z njo pa se zagotovi, da se posameznikom, ki se štejejo za nevarne ali nezaželeni, ne izda vizum niti se jim kako drugače ne dovoli vstop na ozemlje.

Na podlagi prava EU se prepovedi vstopa vnesejo v podatkovno zbirko, ki se imenuje schengenski informacijski sistem (SIS), do katerega lahko dostopajo in ga uporabljajo organi drugih schengenskih držav. V praksi je to edini način, da lahko država, ki izda prepoved vstopa, zagotovi, da se državljan tretje države, na katerega se nanaša prepoved, ne bo vrnil na njeno ozemlje tako, da bo na schengensko območje vstopil prek druge schengenske države in se nato svobodno gibal brez mejnih kontrol. V členu 24 [uredbe o sistemu SIS na področju mejnih kontrol](#) (Uredba (EU) 2018/1861) sta navedena primera, v katerih mora država članica v sistem SIS vnesti razpis ukrepa za zavrnitev vstopa in prepoved prebivanja. Prvi primer se nanaša na razpise ukrepov za državljane tretjih držav, v zvezi s katerimi je država članica po posamični presoji sprejela sodno ali upravno odločbo, v kateri je ugotovljeno, da prisotnost tega posameznika na ozemlju države članice pomeni grožnjo za javni red, javno varnost ali nacionalno varnost. Drugi primer se nanaša na osebe, zoper katere je bila izdana odločba o vrnitvi. V skladu s členom 54 Uredbe se prepovedi vstopa lahko izpodbijajo.

Primer: Francoski državni svet (*Conseil d'État*) je v zadevi *M. et Mme Forabosco* razveljavil odločitev o zavrnitvi izdaje vizuma soprogi g. Forabosca, ki so jo nemški organi vnesli v podatkovno zbirko SIS, ker je bila v Nemčiji zavrnjena njena vloga za vizum. Francoski državni svet je razsodil, da prepoved vstopa v podatkovni zbirki SIS na podlagi negativne odločitve o azilu ni zadosten razlog za zavrnitev francoskega vizuma za dolgoročno bivanje ⁽³²⁾.

Primer: V zadevi *M. Hicham B.* je francoski državni svet odredil začasen odlog izvršitve odločbe o izgonu tujca, ker je bil naveden v podatkovni zbirki SIS. V odločbi o izgonu tujca je bila omenjena navedba v zbirki SIS, ni pa bilo navedeno, iz katere države je navedba v zbirki SIS izhajala. Ker morajo odločbe o izgonu vsebovati pravne in dejanske razloge, se je odredba o izgonu štela za nezakonito ⁽³³⁾.

Za posameznike, ki jim je bil vstop prepovedan v okviru odredbe o vrnitvi na podlagi člena 3(6) [direktive o vračanju](#) (2008/115/ES), prepoved običajno ne bi smela biti daljša od petih let ⁽³⁴⁾.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Ouhrami* ⁽³⁵⁾ pojasnilo razliko med odločbo o vrnitvi in prepovedjo vstopa. Sodišče je navedlo, da je do izvršitve obveznosti vrnitve osebe „nezakonito prebivanje“ zadevne osebe urejeno z odločbo o vrnitvi. Prepoved vstopa začne imeti pravne učinke, ko oseba zapusti ozemlje države članice, začetek njenega trajanja pa se določi od trenutka, ko je oseba v postopku vračanja dejansko zapustila ozemlje držav članic.

V skladu z [uredbo o uporabi sistema SIS za vračanje](#) (Uredba (EU) 2018/1860) bo tudi sama odločba o vrnitvi evidentirana v sistemu SIS, ko bo dokončano pripravljeno delo. Če želi druga država članica izdati ali podaljšati dovoljenje za prebivanje ali vizum za dolgoročno bivanje osebi, v zvezi s katero je bila izdana odločba o vrnitvi skupaj s prepovedjo vstopa, se mora posvetovati z zadevno državo članico.

⁽³²⁾ Francija, državni svet (*Conseil d'État*), *M. et Mme Forabosco*, št. 190384, 9. junij 1999.

⁽³³⁾ Francija, državni svet (*Conseil d'État*), *M. Hicham B.*, št. 344411, 24. november 2010.

⁽³⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. septembra 2013 v zadevi *Kazenska postopka proti Gjoku Filevu in Adnanu Osmaniju*, C-297/12.

⁽³⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 26. julija 2017 v zadevi *Kazenski postopek zoper Mosso Ouhramija*, C-225/16.

Prepovedi vstopa, izdane zunaj področja uporabe uredbe o sistemu SIS na področju mejnih kontrol in direktive o vračanju, formalno ne pomenijo, da druge države ne smejo dovoliti vstopa na schengensko območje. Lahko pa te države prepovedi vstopa upoštevajo pri odločanju o izdaji vizuma ali dovolitvi vstopa. Prepovedi lahko imajo tako učinek po vsem schengenskem območju, tudi če prepoved velja samo za državo izdajateljico, ki šteje posameznika za nezaželenega, med drugim iz razlogov, povezanih z motenjem politične stabilnosti: zaradi schengenskega razpisa ukrepa, ki ga je v zvezi z ruskim politikom izdala država članica EU, se član Parlamentarne skupščine Sveta Evrope (PACE) ni mogel udeležiti zasedanj parlamenta v Franciji. O tem se je podrobno razpravljalo oktobra 2011 na srečanju odbora PACE za pravne zadeve in človekove pravice, na podlagi tega pa je bilo pripravljeno poročilo o omejevanju svobode gibanja kot kazni za politična stališča ⁽³⁶⁾.

Na podlagi EKČP je vnos osebe v podatkovno zbirko SIS dejanje, ki ga posamezna država članica sprejme v okviru prava EU. Zato je mogoče pritožbe pri ESČP vložiti ob zatrjevanju, da je zadevna država kršila EKČP, ker je nekoga vnesla na seznam ali ga na njem obdržala.

Primer: V zadevi *Dalea proti Franciji* ⁽³⁷⁾ romunski državljani, katerega ime je Francija vnesla v podatkovno zbirko SIS pred pridružitvijo Romunije EU, ni mogel poslovati oziroma opravljati ali prejemati storitev v nobeni od držav schengenskega območja. Njegova pritožba, v kateri je trdil, da to pomeni poseganje v njegovo pravico do opravljanja poklicnih dejavnosti (varovana na podlagi člena 8 EKČP, ki se nanaša na pravico do zasebnega in poklicnega življenja), je bila razglašena za nedopustno. Sodišče je v odločbi senata, ki se je nanašala na vpis v podatkovno zbirko SIS in njegove učinke, menilo, da ima država pri odločanju, kako zagotoviti jamstva pred samovoljo, v zvezi z vstopom na nacionalno ozemlje širše polje proste presoje kot v zvezi z izgonom.

ESČP je obravnavalo tudi učinke prepovedi potovanj, ki je bila naložena, ker je bil posameznik vključen na seznam terorističnih osumljencev, ki ga vodijo ZN, ter prepovedi potovanj, namenjene preprečitvi kršitev domače in tuje zakonodaje o priseljevanju.

⁽³⁶⁾ Svet Evrope, Parlamentarna skupščina, Resolucija št. 1894 (2012) o nedopustnosti omejevanja svobode gibanja kot kazni za politična stališča, sprejeta 29. junija 2012.

⁽³⁷⁾ Sklep ESČP z dne 2. februarja 2010 v zadevi *Dalea proti Franciji*, pritožba št. 964/07.

Primer: Zadeva *Nada proti Švici* ⁽³⁸⁾ se je nanašala na italijansko-egiptovskega državljana, ki je živel v Campione d'Italia (italijanski enklavi v Švici) in ki so ga švicarski organi v okviru izvajanja protiterorističnih sankcij Varnostnega Sveta ZN vključili v „zvezni odlok o talibanih“. Ker je bil pritožnik na seznamu, ni mogel zapustiti enklave Campione d'Italia, njegovi poskusi, da bi bilo njegovo ime umaknjeno s seznama, pa so bili zavrnjeni. ESČP je navedlo, da imajo švicarski organi določeno polje proste presoje pri izvajanju resolucij ZN za boj proti terorizmu. Nadalje je ugotovilo, da je Švica kršila pritožnikovo pravico na podlagi člena 8 EKČP, ker Italije ali Odbora za sankcije, ki so ga ustanovili ZN, ni nemudoma obvestila, da v zvezi s pritožnikom ni utemeljenega suma, in učinkov sistema sankcij ni prilagodila njegovemu posebnemu položaju. Ugotovilo je še, da je Švica kršila člen 13 EKČP v povezavi s členom 8, ker pritožnik ni imel na voljo učinkovitih sredstev, da bi dosegel umik svojega imena s seznama.

V zvezi s prepovedjo potovanja je treba spoštovati pravico zapustiti katero koli državo, kot je določena v členu 2 Protokola št. 4 k EKČP.

Primer: Zadeva *Stamose proti Bolgariji* ⁽³⁹⁾ se je nanašala na bolgarskega državljana, ki so mu bolgarski organi zaradi kršitve zakonov ZDA o priseljevanju naložili dveletno prepoved potovanja. ESČP, ki je prvič presojalo, ali je prepoved potovanja, namenjena preprečitvi kršitev domačih ali tujih zakonov o priseljevanju, združljiva s členom 2 Protokola št. 4 k EKČP, je ugotovilo, da vsesplošen in neselektiven ukrep, s katerim je pritožniku zaradi kršitve zakonodaje o priseljevanju posamezne države prepovedano potovanje v vse tuje države, ni sorazmeren.

1.4 Kontrole na mejnih prehodih

V skladu s pravom EU morajo državljani tretjih držav za prehod zunanjih meja EU izpolnjevati pogoje za vstop ali izstop. V primeru zavrnitve vstopa morajo organi izdati odločbo, v kateri navedejo natančne razloge za zavrnitev (člen 14 [zakonika o schengenskih mejah](#)). V skladu s členom 14(3) zakonika o schengenskih mejah imajo osebe, ki jim je bil vstop zavrnjen, pravico do pritožbe. Ugodnejša pravila za prehod zunanjih meja EU veljajo za državljane tretjih držav, ki uživajo pravice do prostega gibanja (člen 3 in člen 8(6)).

⁽³⁸⁾ Sodba ESČP z dne 12. septembra 2012 v zadevi *Nada proti Švici* [VS], pritožba št. 10593/08.

⁽³⁹⁾ Sodba ESČP z dne 27. novembra 2012 v zadevi *Stamose proti Bolgariji*, pritožba št. 29713/05.

Na podlagi člena 4 zakonika o schengenskih mejah je treba naloge mejne kontrole izvajati ob popolnem spoštovanju človekovega dostojanstva ⁽⁴⁰⁾. Kontrole na mejnih prehodih je treba izvajati tako, da se osebe ne diskriminirajo zaradi spola, rasnega ali narodnostnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Uveden je bil mehanizem za ocenjevanje in spremljanje uporabe schengenskega pravnega reda, vključno s spoštovanjem temeljnih pravic v tem okviru (Uredba (EU) št. 1053/2013).

Na podlagi EKČP je bilo ugotovljeno, da se z zahtevo, da muslimanka ob preverjanju identitete na konzulatu sname naglavno ruto ali da sikh ob varnostnem pregledu na letališču sname turban, ne krši njuna pravica do verske svobode na podlagi člena 9 EKČP ⁽⁴¹⁾.

Odbor ZN za človekove pravice je v zadevi *Ranjit Singh proti Franciji* ugotovil, da obveznost sikh, da ob slikanju za osebne dokumente sname turban, pomeni kršitev člena 18 **Mednarodnega pakta o političnih in državljanskih pravicah** (MPDPP), pri čemer se ni strinjal s trditvijo, da je zahteva, da je na sliki v osebni dokumentu brez pokrivala, nujna za zaščito javne varnosti in javnega reda. Odbor ZN za človekove pravice je v obrazložitvi navedel, da država ni pojasnila, zakaj bi nošnja sikho-vskega turbana oteževala ugotavljanje identitete osebe, ki ta turban nosi ves čas, oziroma zakaj naj bi se s tem povečale možnosti za goljufije ali ponarejanje dokumentov. Odbor je upošteval tudi dejstvo, da bi lahko slika v osebni dokumentu brez turbana pomenila, da bi morala zadevna oseba med preverjanjem identitete vsakič sneti turban ⁽⁴²⁾.

1.5 Notranje meje znotraj schengenskega območja

V okviru prava EU je bil z **zakonom o schengenskih mejah** (Uredba (EU) 2016/399) odpravljen nadzor na notranjih mejah, razen za posebne primere (naslov III, poglavje II). Sodišče EU je razsodilo, da države na notranjih mejah ne morejo izvajati

⁽⁴⁰⁾ Glej sodbo Sodišča EU z dne 17. januarja 2013 v zadevi *Mohamad Zakaria*, C-23/12.

⁽⁴¹⁾ Sklepa ESČP z dne 11. januarja 2005 v zadevi *Phull proti Franciji*, pritožba št. 35753/03, in z dne 4. marca 2008 v zadevi *El Morsli proti Franciji*, pritožba št. 15585/06.

⁽⁴²⁾ Stališča Odbora ZN za človekove pravice z dne 22. julija 2011 v zadevi *Ranjit Singh proti Franciji*, sporočili št. 1876/2000 in 1876/2009, točka 8.4. Glej tudi Stališča Odbora ZN za človekove pravice z dne 19. julija 2013 v zadevi *Mann Singh proti Franciji*, sporočilo št. 1928/2010.

nadzora, ki ima enak učinek kot mejne kontrole ⁽⁴³⁾. Nadzor, vključno z elektronskimi sredstvi, notranjih schengenskih meja je dovoljen na podlagi dokazov o nezakonitem prebivanju, vendar zanj veljajo nekatere omejitve, na primer glede obsega in pogostnosti izvajanja ⁽⁴⁴⁾.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Bundesrepublik Deutschland proti Touring tours* ⁽⁴⁵⁾ odločilo, da člen 21 zakonika o schengenskih mejah nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki vse avtobusne prevoznike, ki izvajajo čezmejni linijski prevoz znotraj schengenskega območja, zavezuje, da pred preходом notranje meje preverijo potni list in dovoljenje za prebivanje potnikov, da bi preprečili prevoz državljanov tretjih držav, ki nimajo teh potnih listin. Tak ukrep bi pomenil kontrole na ozemlju države članice, ki imajo enakovreden učinek kot mejna kontrola, zato je prepovedan.

Kadar države članice izjemoma uvedejo začasne kontrole na notranjih mejah, se to objavi na spletišču Evropske komisije ⁽⁴⁶⁾. Začasna uvedba mejnih kontrol ne pomeni, da notranja meja EU postane zunanja meja.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Arib* ⁽⁴⁷⁾ presojalo, ali bi bilo mogoče notranjo mejo, na kateri se ponovno uvede nadzor na podlagi zakonika o schengenskih mejah (Uredba (EU) 2016/399), izenačiti z zunanjo mejo za namene direktive o vračanju (2008/115/ES). Ugotovilo je, da se direktiva o vračanju še naprej uporablja, če država članica ponovno uvede nadzor na notranji meji. Odločilo je, da se pojma „notranje meje“ in „zunanje meje“ med seboj izključujeta ter da notranjih meja, na katerih se ponovno uvede nadzor, ni mogoče obravnavati kot zunanje meje. Sodišče EU je ugotovilo, da izvzetje iz uporabe direktive v zadevah v zvezi z mejami ne zajema položaja migrantov brez urejenega statusa, ki so bili prijeti na notranji meji, na kateri je bil ponovno uveden nadzor.

⁽⁴³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 22. junija 2010 v združenih zadevah *Aziz Melki in Selim Abdeli* [VS], C-188/10 in C-189/10, točka 74.

⁽⁴⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. julija 2012 v zadevi *Atiqullah Adil proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*, C-278/12 PPU.

⁽⁴⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 13. decembra 2018 v združenih zadevah *Bundesrepublik Deutschland proti Touring tours und Travel GmbH in Sociedad de Transportes SA*, C-412/17 in C-474/17.

⁽⁴⁶⁾ Glej Evropska komisija, Migracije in notranje zadeve, *What we do, Policies, Schengen, Borders and Visas; Schengen Area, Temporary Reintroduction of Border Control*.

⁽⁴⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. marca 2019 v zadevi *Préfet des Pyrénées-Orientales proti Abdelaziz Arib* [VS], C-444/17.

1.6 Obmejni promet

V skladu s pravom EU režim obmejnega prometa (**Uredba (ES) št. 1931/2006**) pomeni odstopanje od splošnih pravil za izvajanje kontrole oseb pri prehajanju zunanjih meja držav članic EU. Merila in pogoji, ki jih je treba izpolnjevati za prehod zunanje kopenske meje, so poenostavljeni za prebivalce obmejnega območja sosednje tretje države, s čimer se krepijo odnosi EU z njenimi sosedami. Ta ureditev zagotavlja, da meje s sosedami EU niso ovira za trgovino, socialno in kulturno izmenjavo ali regionalno sodelovanje.

V skladu s členom 4 uredbe o obmejnem prometu lahko obmejni prebivalci, ki imajo dovoljenje za obmejni promet, vstopijo v sosednjo državo, če imajo veljavno potno listino in zanje ni bil razpisan ukrep v sistemu SIS, ki bi jim preprečil vstop na schengensko območje. Vizumi niso potrebni, potnih listov ni treba žigosati, poleg tega se ne preverja namen potovanja ali razpolaganje s sredstvi za preživljanje. Imetniki dovoljenja za obmejni promet pridobijo pravico do neprekinjenega bivanja do treh mesecev (člen 5). Sodišče EU je obravnavalo vprašanje bivanja imetnikov dovoljenj za obmejni promet.

Primer: Zadeva *Shomodi* ⁽⁴⁸⁾ se je nanašala na ukrajinskega državljana, ki je bil imetnik dovoljenja za obmejni promet, na podlagi katerega je lahko vstopil na obmejna območja Madžarske. Ker je bil v šestmesečnem obdobju na schengenskem območju več kot tri mesece, mu je bil prepovedan vstop na madžarsko ozemlje. Sodišče EU je razlikovalo med časovno omejitvijo obmejnega prometa in schengensko omejitvijo 90 dni v 180-dnevnem obdobju. Ugotovilo je, da je v uredbi o obmejnem prometu določena posebna omejitev glede neprekinjenega bivanja in da iz nobene zakonodajne določbe ne izhaja, da bi morali biti ti trije meseci vključeni v isto šestmesečno obdobje. Pojasnilo je tudi, da je treba bivanje imetnika dovoljenja za obmejni promet šteti za prekinjeno v trenutku, ko zadevna oseba prečka mejo, da bi vstopila v tretjo državo stalnega prebivališča, ne glede na pogostost prehodov. Ko obmejni prebivalec ponovno vstopi na schengensko območje, začne ponovno teči obdobje, ki ni daljše od treh mesecev.

Imetniki dovoljenja za obmejni promet se lahko zadržujejo na obmejnem območju države, ki se razteza največ 30 km (v izjemnih primerih 50 km) od meje. V primeru Kaliningrada (eksklave, ki je del Rusije) režim obmejnega prometa v skladu z **Uredbo (EU) št. 1342/2011** zajema celotno območje Kaliningrada.

⁽⁴⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. marca 2013 v zadevi *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrkapitányság Záhony Határrendészeti Kirendeltsége proti Oskarju Shomodiju*, C-254/11.

1.7 Transzitna območja

Države včasih trdijo, da posamezniki na tranzitnih območjih ne spadajo v njihovo pristojnost.

Na podlagi prava EU člen 4(4) [direktive o vračanju](#) določa minimalne pravice, ki jih je treba zagotoviti tudi osebam, prijetim ali prestreženim pri nezakonitem prehodu meje. Njihovo obravnavanje ne sme biti manj ugodno od obravnavanja drugih migrantov brez urejenega statusa, pri čemer je treba vedno spoštovati načelo nevračanja.

Na podlagi EKČP je lahko država odgovorna v primeru oseb, ki prebivajo na tranzitnem območju.

Primer: V zadevi *Amuur proti Franciji* ⁽⁴⁹⁾ so pritožnike zadrževali na tranzitnem območju na pariškem letališču. Francoski organi so trdili, da pritožniki ne spadajo v francosko pristojnost, ker niso „vstopili“ v Francijo. ESČP se ni strinjalo in je ugotovilo, da s tedaj veljavnimi nacionalnimi zakonskimi določbami ni bila ustrezno zagotovljena pravica pritožnikov do svobode na podlagi člena 5(1) EKČP.

Primer: V zadevi *Z. A. in drugi proti Rusiji* ⁽⁵⁰⁾ so pritožnike zadrževali na tranzitnem območju na ruskem letališču. Ruska vlada je trdila, da pritožniki niso spadali v rusko pristojnost. Vendar pa se ESČP ni strinjalo in je ugotovilo, da je pridržanje pritožnikov na tranzitnem območju pomenilo *de facto* odvzem prostosti, s čimer je bil kršen člen 5(1) EKČP. Ugotovilo je tudi kršitev člena 3 EKČP, saj so razmere na tranzitnem območju pritožnikom povzročile duševno trpljenje in načele njihovo dostojanstvo, zaradi njih pa so bili tudi ponižani.

Primer: ESČP je v zadevi *Ilias in Ahmed proti Madžarski* ⁽⁵¹⁾ potrdilo, da spadajo tranzitna območja, vzpostavljena na kopenskih mejah, v madžarsko pristojnost.

⁽⁴⁹⁾ Sodba ESČP z dne 25. junija 1996 v zadevi *Amuur proti Franciji*, pritožba št. 19776/92, točke od 52 do 54. Glej tudi sodbi ESČP z dne 12. februarja 2009 v zadevi *Nolan in K. proti Rusiji*, pritožba št. 2512/04, in z dne 24. januarja 2008 v združenih zadevah *Riad in Idiab proti Belgiji*, pritožbi št. 29787/03 in 29810/03.

⁽⁵⁰⁾ Sodba ESČP z dne 28. marca 2017 v zadevi *Z. A. in drugi proti Rusiji*, pritožba št. 61411/15 in tri druge.

⁽⁵¹⁾ Sodba ESČP z dne 21. novembra 2019 v zadevi *Ilias in Ahmed proti Madžarski* [VS], pritožba št. 47287/15, točka 186.

1.8 Dostop do azila

Ker osebe, ki prosijo za azil, v praksi pogosto ne morejo pridobiti veljavne potne listine, na mejo prispejo brez veljavnih dokumentov ali jo prečkajo nezakonito. Ne glede na to, kje so odkrite ali prijete – na odprtem morju, na meji ali na ozemlju –, če izrazijo željo, da bi zaprosile za azil, jih je treba napotiti na ustrezne nacionalne postopke. V skladu s pravom EU in Sveta Evrope načelo nevračanja prepoveduje zavrnitev posameznikov, ki iščejo zaščito pred preganjanjem ali resno škodo, ne da bi prej ocenili njihovo prošnjo (glej tudi [poglavje 4](#)).

Na podlagi prava EU [Listina EU](#) določa pravico do azila v členu 18, prepoved vračanja pa v členu 19. V skladu s členom 4 [zakonika o schengenskih mejah](#) morajo dejavnosti nadzora meje v celoti izpolnjevati zahteve [Konvencije o statusu beguncev iz leta 1951](#) in obveznosti v zvezi z dostopom do mednarodne zaščite, zlasti načelo nevračanja. Te zahteve veljajo za vse mejne kontrole, vključno s kontrolami na uradnih mejnih prehodih in dejavnostmi varovanja meja na kopenskih ali morskih mejah, vključno s tistimi, ki se izvajajo na odprtem morju.

Pravni red EU na področju azila se začne uporabljati šele, ko posameznik prispe na mejo, vključno s teritorialnimi vodami in tranzitnimi območji (člen 3(1) [direktive o azilnih postopkih](#) (2013/32/EU)). Člen 6 Direktive določa podrobnosti glede dostopnosti azilnega postopka. Natančneje, države članice morajo v skladu s členom 6(1) prošnjo evidentirati v treh oziroma šestih delovnih dneh, če je prošnja vložena pri organih, ki niso pristojni za njeno evidentiranje. Med take druge organe spadajo tudi sodišča ⁽⁵²⁾. Države morajo v skladu s členom 6(2) zagotoviti, da imajo posamezniki dejansko možnost, da prošnjo vložijo v najkrajšem možnem času. V skladu s členom 8 Direktive morajo države članice, kadar je mogoče sklepati, da želijo osebe, ki so na meji, vložiti prošnjo za azil, tem osebam zagotoviti informacije o možnosti, da to storijo.

S členom 43 direktive o postopkih mednarodne zaščite je dovoljeno obravnavanje prošenj za azil na meji ali tranzitnih območjih. Takrat je mogoče odločiti o dopustnosti prošnje. Odločiti je mogoče tudi o njeni vsebini, in sicer v okoliščinah, v katerih se lahko v skladu s členom 31(8) Direktive uporabijo pospešeni postopki. Uporabljajo se osnovna načela in jamstva, ki veljajo za prošnje za azil, vložene znotraj ozemlja. Člen 43(2) določa, da je treba v postopkih na meji odločiti najpozneje v štirih tednih po vložitvi prošnje; v nasprotnem primeru je treba prosilcu dovoliti vstop na

⁽⁵²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 25. junija 2020 v zadevi *Ministerio Fiscal proti VL*, C-36/20 PPU, točke od 59 do 68.

ozemlje za nadaljnjo obravnavo prošnje. V skladu s členom 24(3) se postopki na meji ne smejo uporabiti za ranljive prosilce, ki potrebujejo posebna procesna jamstva, če so žrtve posilstva ali drugih hudih oblik nasilja, kadar na meji ni mogoče zagotoviti ustrezne podpore. Člen 25(6)(b) določa nekatere omejitve v zvezi z obravnavanjem prošenj, ki jih na meji predložijo otroci brez spremstva. Te določbe ne veljajo za Irsko, ki jo še naprej zavezuje člen 35 različice [Direktive 2005/85/ES](#) iz leta 2005.

Na podlagi EKČP pravica do azila kot taka ne obstaja. Je pa zavrnitev posameznika – bodisi na meji bodisi drugje na območju pristojnosti države –, ki mu tako grozi mučenje ali drugo nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje, prepovedana s členom 3 EKČP.

Primer: Zadeva *Kebe in drugi proti Ukrajini* ⁽⁵³⁾ se je nanašala na eritrejske slepe potnike na krovu komercialnega plovila, ki je bilo zasidrano v ukrajinskem pristanišču in namenjeno v Saudovo Arabijo. ESČP je ugotovilo, da so ukrajinski organi kršili EKČP, saj pritožnikom niso dovolili izkrcanja in vložitve prošnje za azil. Čeprav ni bilo prepričljivih dokazov, ali so pritožniki zaprosili za azil v Ukrajini, je ESČP menilo, da glede na objektivne informacije, ki so bile takrat na voljo, v Saudovi Arabiji obstaja resno tveganje vrnitve pritožnikov v Eritrejo, Ukrajina pa njihove prošnje v skladu s členom 3 EKČP ni obravnavala.

Primer: V zadevi *M. A. in drugi proti Litvi* ⁽⁵⁴⁾ so pritožniki, ki so pobegnili iz Čečenske republike, trikrat poskušali prečkati mejo med Litvo in Belorusijo. Čeprav so trdili, da so vsakič zaprosili za mednarodno zaščito, jim je bil vstop zavrnjen, saj niso imeli potrebnih potnih listin. Litovski mejni policisti njihovih prošenj za azil niso sprejeli ter jih niso posredovali pristojnemu organu v obravnavanje in opredelitev statusa, kot se zahteva z nacionalnim pravom. ESČP je ugotovilo, da ni bila opravljena nobena presoja, ali bi bilo varno pritožnike vrniti v Belorusijo, državo, ki ni pogodbenica EKČP. Odločilo je, da je bil s tem, ko pritožnikom ni bila omogočena predložitev prošenj za azil, in z njihovo odstranitvijo v Belorusijo kršen člen 3 EKČP.

⁽⁵³⁾ Sodba ESČP z dne 12. januarja 2017 v zadevi *Kebe in drugi proti Ukrajini*, pritožba št. 12552/12.

⁽⁵⁴⁾ Sodba ESČP z dne 11. decembra 2018 v zadevi *M. A. in drugi proti Litvi*, pritožba št. 59793/17. Glej tudi sodbo ESČP z dne 23. julija 2020 v združenih zadevah *M. K. in drugi proti Poljski*, pritožbe št. 40503/17, 42902/17 in 43643/17.

V skrajnih primerih so lahko odstranitev, izročitev ali izgon sporni na podlagi člena 2 EKČP, s katerim je zaščiten pravica do življenja ⁽⁵⁵⁾.

1.9 Zavrnitve in umiki na morju

Do ozemlja držav članic EU in Sveta Evrope je mogoče dostopati po zraku, kopnem ali morju. Pri dejavnostih nadzora meja, ki se izvajajo na morju, je treba upoštevati človekove pravice in begunsko pravo, ki morajo biti tudi v skladu z mednarodnim pomorskim pravom.

Dejavnosti na odprtem morju so urejene s [Konvencijo ZN o pomorskem mednarodnem pravu](#), [Mednarodno konvencijo o varstvu človeškega življenja na morju \(SOLAS\)](#) in [Mednarodno konvencijo o iskanju in reševanju na morju \(SAR\)](#). Ti instrumenti vsebujejo obveznost zagotavljanja pomoči in reševanja oseb v stiski na morju. Poveljnik plovila ima tudi obveznost, da osebe, rešene na morju, prepelje na „varen kraj“. V okviru tega je eno od najbolj spornih vprašanj, kje izkrcati osebe, rešene ali prestrežene na morju.

Pri zavrnitvah ter prestrezanju in vračanju na morju se postavljajo vprašanja združljivosti z načelom nevračanja in pravico do zapustitve katere koli države. Z zavrnitvami na morju so se osebe prisiljene vrniti v tretjo državo, iz katere so odšle. S prakso prestrezanja in vračanja se osebam prepreči, da zapustijo ozemlje tretje države ali, če so že na odprtem morju, da dosežejo teritorialno morje držav članic EU.

Na podlagi prava EU člen 13 v povezavi s členoma 3 in 4 [zakonika o schengenskih mejah](#) določa, da mora varovanje meje preprečevati nezakonite prehode meja ter preprečevati in odvračati osebe od tega, da bi se skušale izogniti kontroli na mejnih prehodih, pri čemer je treba spoštovati načelo nevračanja. Z [uredbo o morskih mejah](#) (Uredba (EU) št. 656/2014) je urejeno varovanje zunanjih morskih meja, ki ga izvajajo države članice EU v okviru operativnega sodelovanja z agencijo Frontex. V členu 4 sta zagotovljeni varstvo temeljnih pravic in načelo nevračanja. Člen 10 uredbe o morskih mejah določa načine izkrcanja rešenih oseb.

⁽⁵⁵⁾ Sodba ESČP z dne 14. novembra 2019 v zadevi *N. A. proti Finski*, pritožba št. 25244/18.

EKČP se **na podlagi prava Sveta Evrope** uporablja za vsakogar, ki spada v pristojnost države članice Sveta Evrope. ESČP je večkrat ⁽⁵⁶⁾ razsodilo, da lahko posamezniki spadajo v njegovo pristojnost, če država izvaja nadzor nad njimi na odprtem morju. Veliki senat ESČP je v zadevi iz leta 2012 proti Italiji določil pravice migrantov, ki želijo doseči evropska tla, in dolžnosti držav v takih okoliščinah.

Primer: V zadevi *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* ⁽⁵⁷⁾ so bili pritožniki del skupine približno 200 migrantov, vključno s prosilci za azil in drugimi, ki jih je italijanska obalna straža prestregla na odprtem morju v malteškem območju za iskanje in reševanje. Migranti so bili po hitrem postopku vrnjeni v Libijo na podlagi sporazuma, sklenjenega med Italijo in Libijo, in niso dobili možnosti zaprositi za azil. Njihova imena in državljanstvo niso bila evidentirana. ESČP je opozorilo, da so razmere v Libiji dobro znane in da bi jih bilo mogoče zlahka preveriti na podlagi različnih virov. Po njegovem mnenju so italijanski organi vedeli – oziroma bi morali vedeti –, da bodo pritožniki, če se bodo v Libijo vrnili kot migranti brez urejenega statusa, izpostavljeni ravnanju, ki je v nasprotju z EKČP, in da jim ne bo zagotovljeno nobeno varstvo. Vedeli so tudi – oziroma bi morali vedeti –, da ni zadostnih jamstev, ki bi pritožnike ščitila pred tveganjem, da bodo samovoljno vrnjeni v izvirne države, med katerimi sta bili Somalija in Eritreja. Italijanski organi bi morali zlasti upoštevati neobstoj azilnih postopkov in dejstvo, da libijskih organov ne bi mogli prisilili k priznanju begunskega statusa, ki ga je podelil Urad visokega komisarja Združenih narodov za begunce (UNHCR).

ESČP je znova zatrdilo, da dejstvo, da pritožniki niso zaprosili za azil ali opisali tveganj, ki so jim izpostavljeni, ker v Libiji ni azilnega sistema, ne pomeni, da Italiji ni treba izpolniti obveznosti na podlagi člena 3 EKČP. Znova je poudarilo, da bi morali italijanski organi preveriti, kako libijski organi izpolnjujejo svoje mednarodne obveznosti v zvezi z varstvom beguncev. S predajo prosilcev Libiji je bil tako kršen člen 3 EKČP, saj so bili prosilci izpostavljeni nevarnosti vračanja.

⁽⁵⁶⁾ Sklep ESČP z dne 11. januarja 2001 v zadevi *Xhavara in drugi proti Italiji in Albaniji*, pritožba št. 39473/98, in sodba ESČP z dne 29. marca 2010 v zadevi *Medvedyev in drugi proti Franciji* [VS], pritožba št. 3394/03.

⁽⁵⁷⁾ Sodba ESČP z dne 23. februarja 2012 v zadevi *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 27765/09.

Ključne točke

- Države imajo pravico odločati, ali bodo tujcem dovolile vstop na svoje ozemlje ali ne, vendar morajo upoštevati pravo EU, EKČP in veljavna jamstva v zvezi s človekovimi pravicami (glej [uvod v to poglavje](#)).
- V skladu s pravom EU in EKČP je na mejah prepovedano zavrniti osebe in jih vrniti v države, kjer jim grozi preganjanje ali druga resna nevarnost (prepoved vračanja) (glej [uvod v to poglavje](#)).
- Pravo EU določa skupna pravila za države članice EU v zvezi z izdajanjem vizumov za kratkoročno bivanje (glej [oddelek 1.1](#)).
- Pravo EU vsebuje jamstva v zvezi z izvajanjem nadzora meje (glej [oddelek 1.4](#)) in dejavnosti varovanja meja, zlasti na morju (glej [oddelek 1.9](#)).
- Pravo EU, predvsem schengenski pravni red, posameznikom omogoča, da na schengenskem območju potujejo brez mejnih kontrol (glej [oddelek 1.1](#)).
- Z režimom obmejnega prometa v pravu EU je prebivalcem obmejnih območij olajšan prehod zunanje kopenske meje države članice (glej [oddelek 1.6](#)).
- Na podlagi prava EU ima posameznik s prepovedjo vstopa, ki jo izda schengenska država, zavrnjen vstop na celotno schengensko območje (glej [oddelek 1.3](#)).
- V Listini EU sta določena pravica do azila in prepoved vračanja. Pravni red EU na področju azila se uporablja od trenutka, ko posameznik prispe do meje EU. Na podlagi EKČP pravica do azila kot taka ne obstaja, je pa zavrnitev posameznika, ki mu tako grozijo mučenje ali druge oblike grdega ravnanja, prepovedana (glej [oddelek 1.8](#)).
- EKČP v nekaterih okoliščinah omejuje pravico države, da na svoji meji pridrži ali zavrne migranta (glej [uvod v to poglavje](#) ter [oddelke 1.7](#), [1.8](#) in [1.9](#)), ne glede na to, ali je migrant na tranzitnem območju ali kako drugače v pristojnosti te države.

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

2

Obsežni informacijski sistemi EU in interoperabilnost

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Uredba VIS, Uredba (ES) št. 767/2008 Sklep o dostopu organov kazenskega pregona do sistema VIS, 2008/633/PNZ Uredba Eurodac, Uredba (EU) št. 603/2013 Uredba o sistemu SIS, Uredba (EU) 2018/1862; Uredba o sistemu SIS na področju mejnih kontrol, Uredba (EU) 2018/1861; Uredba o uporabi sistema SIS za vračanje, Uredba (EU) 2018/1860 Uredba o sistemu vstopa/izstopa, Uredba (EU) 2017/2226 Uredba o sistemu ETIAS, Uredba (EU) 2018/1240 Uredba o sistemu ECRIS-TCN, Uredba (EU) 2019/816 Uredba o Europolu, Uredba (EU) 2016/794 Uredba o agenciji eu-LISA, Uredba (EU) 2018/1726	Informacijski sistemi EU	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (Konvencija št. 108) Posodobljena Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (Posodobljena Konvencija št. 108) Sodba ESČP iz leta 2008 v združenih zadevah <i>S. in Marper</i> [VS], pritožbi št. 30562/04 in 30566/04 (hramba prstnih odtisov)
Uredba o interoperabilnosti na področju meja in vizumov, Uredba (EU) 2019/817 Uredba o interoperabilnosti na področju azila in migracij, Uredba (EU) 2019/818	Interoperabilnost	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Konvencija št. 108 Posodobljena Konvencija št. 108

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 8(2) (pravica do varstva osebnih podatkov) Splošna uredba o varstvu podatkov, člen 5 Direktiva o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, Direktiva (EU) 2016/680, člen 4 Sodba Sodišča EU iz leta 2014 v združenih zadevah <i>Digital Rights Ireland</i> [VS], C-293/12 in C-594/12 (obdelava podatkov, ki presegajo svoj namen)	Omejitev namena	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Posodobljena Konvencija št. 108, člen 5
Splošna uredba o varstvu podatkov, člena 13 in 14 Direktiva o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, Direktiva (EU) 2016/680, člen 13	Pravica do obveščenosti	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Posodobljena Konvencija št. 108, člen 8
Splošna uredba o varstvu podatkov, člen 5 Sodba Sodišča EU iz leta 2014 v združenih zadevah <i>Digital Rights Ireland</i> [VS], C-293/12 in C-594/12 (varstvo osebnih podatkov pred tveganjem zlorabe in nezakonitega dostopa) Direktiva o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, Direktiva (EU) 2016/680, člen 4 Pravni instrumenti, s katerimi so bili vzpostavljeni informacijski sistemi EU (kot so navedeni zgoraj)	Nepooblaščen dostop do podatkov	Posodobljena Konvencija št. 108, člen 7
Splošna uredba o varstvu podatkov, poglavje 5 Direktiva o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, Direktiva (EU) 2016/680, poglavje 5 Pravni instrumenti, s katerimi so bili vzpostavljeni informacijski sistemi EU (kot so navedeni zgoraj)	Prenos podatkov v tretje države	Posodobljena Konvencija št. 108, člen 14

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 8(2) (pravica do varstva osebnih podatkov) Splošna uredba o varstvu podatkov, členi 15–17 Direktiva o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, Direktiva (EU) 2016/680, členi 14–17 Sodba Sodišča EU iz leta 2016 v združenih zadevah <i>Tele2 Sverige</i> [VS], C-203/15 in C-698/15 (obveznost obveščanja za zagotavljanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva)	Pravice posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki (dostop do podatkov ter njihov popravek in izbris)	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Posodobljena Konvencija št. 108, člen 9 Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Segerstedt-Wiberg in drugi proti Švedski</i>, pritožba št. 62332/00 (dostop do informacij, ki jih hranijo varnostne službe)

Uvod

V tem poglavju so obravnavani obsežni informacijski sistemi, ki jih je EU vzpostavila na področju svobode, varnosti in pravice. Predstavljeni so z njimi povezani zaščitni ukrepi glede izbranih temeljnih pravic, zlasti tistih, ki so povezane z varstvom podatkov, pravico do spoštovanja zasebnega življenja, pravico do azila in pravico do učinkovitega pravnega sredstva. Pojasnjena je tudi interoperabilnost, ki se doseže s povezovanjem obsežnih informacijskih sistemov EU. Pooblaščenim uporabnikom bo omogočila iskanje informacij o posamezniku v vseh sistemih in vpogled v podatke, do katerih lahko dostopajo, namesto da bi te informacije iskali v vsakem sistemu posebej.

Na podlagi prava EU se organi držav članic EU, pristojni za izdajo vizumov, meje, azil in priseljevanje, pri sprejemanju odločitev, ki vplivajo na posameznike, vse bolj opirajo na tehnologijo. Poleg tega se informacijski sistemi vse bolj uporabljajo za zagotavljanje notranje varnosti. Državljeni tretjih držav – prosilci za mednarodno zaščito, migranti brez urejenega statusa, prosilci za vizum ali navadni potniki – težko razumejo, kako informacijski sistemi delujejo in vplivajo na odločanje.

EU je vzpostavila šest obsežnih informacijskih sistemov, pri čemer niso upoštevane Europolove podatkovne zbirke. Z uporabo teh informacijskih sistemov se podpira upravljanje migracij, azila in meja, krepi pravosodno sodelovanje ter pripomore h krepitvi notranje varnosti v Uniji.

Agencija Evropske unije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (eu-LISA) je bila ustanovljena leta 2011 z [Uredbo \(EU\) št. 1077/2011](#) in okrepljena z [Uredbo \(EU\) 2018/1726](#). Odgovorna je za razvoj in operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov EU. Zagotavlja njihovo učinkovito, varno in neprekinjeno delovanje ter stalno in neprekinjeno izmenjavo podatkov med nacionalnimi organi, ki te sisteme uporabljajo. Agencija mora zagotavljati najvišjo raven varnosti podatkov ter njihove kakovosti in varstva.

V okviru prava Sveta Evrope so v Konvenciji o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov ([CETS št. 108](#)), kakor je bila posodobljena s protokolom o njeni spremembi ([CETS št. 223](#)), določena temeljna načela za varno obdelavo osebnih podatkov, ki se izvaja v zasebnem in javnem sektorju. Ta načela veljajo tudi za obdelavo podatkov v obsežnih informacijskih sistemih EU. S Konvencijo št. 108 in protokolom o njeni posodobitvi ([Posodobljena Konvencija št. 108](#)) so posamezniki zaščiteni pred zlorabami, ki lahko spremljajo obdelavo osebnih podatkov, njun cilj pa je ureditev čezmejnega pretoka osebnih podatkov. ESČP je v skladu s pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja iz člena 8 EKČP obravnavalo avtomatizirano obdelavo osebnih podatkov v obsežnih podatkovnih zbirkah, vzpostavljenih na nacionalni ravni. Taka sodna praksa skupaj z instrumenti mehkega prava Sveta Evrope, kot je [Policijsko priporočilo](#) (Priporočilo št. R(87) 15), zagotavlja smernice o tem, kako organi kazenskega pregona uporabljajo osebne podatke, na primer pri poizvedovanju v katerem koli od spodaj navedenih informacijskih sistemov EU.

2.1 Obsežni informacijski sistemi EU

Informacijski sistemi EU se uporabljajo v številnih postopkih, povezanih z migracijami: v azilnem postopku, pri obravnavi vlog za izdajo vizuma, med mejnimi kontrolami, pri izdaji dovoljenj za prebivanje, pri prijetju migrantov brez urejenega statusa, v postopkih vračanja in pri izdaji prepovedi vstopa, pa tudi pri izmenjavi informacij o kazenskih obsodbah državljanov tretjih držav. Uporabljajo se tudi za dodatne namene. Organi kazenskega pregona lahko pod strogimi pogoji opravijo poizvedbe v teh sistemih zlasti v boju proti terorizmu in drugim hudim kaznivim dejanjem. V tem oddelku so predstavljeni šest obsežnih sistemov EU in Europolove podatkovne zbirke, opisano pa je tudi, kako bodo postali interoperabilni. Julija 2020 so delovali le prvi trije spodaj predstavljeni sistemi, in sicer evropski sistem za primerjavo prstnih odtisov prosilcev za azil (Eurodac), vizumski informacijski sistem (VIS) in schengenski informacijski sistem (SIS), in takrat je potekal pregled pravnega okvira sistemov Eurodac in VIS.

2.1.1 Evropski sistem za primerjavo prstnih odtisov prosilcev za azil (Eurodac)

Sistem Eurodac vsebuje prstne odtise državljanov tretjih držav, ki zaprosijo za azil v eni od držav članic EU, in prstne odtise migrantov, prijatih pri nezakonitem prehodu meje. Prstni odtisi otrok, mlajših od 14 let, se ne obdelujejo, čeprav naj bi se z [načrto-vano revizijo](#) uredbe Eurodac ta starostna meja znižala na 6 let. Po podatkih agencije eu-LISA je bilo v sistemu Eurodac v letu 2018 shranjenih skoraj 5,5 milijona naborov podatkov o prstnih odtisih ⁽⁵⁸⁾. Sistem, ki deluje od leta 2003, je bil leta 2013 revidiran z Uredbo (EU) št. 603/2013 ([uredba Eurodac](#)) ⁽⁵⁹⁾.

Sistem Eurodac državam članicam EU pomaga pri določanju, kje so prosilci za mednarodno zaščito prvič vstopili v EU. S shranjevanjem prstnih odtisov v sistemu Eurodac se državi članici EU omogoči, da izve, ali je posameznik že zaprosil za azil drugje in ali je bila zadevna oseba po nezakonitem vstopu prijeta v drugi državi članici EU. Sistem tako podpira države članice EU pri uporabi [dublinske uredbe](#) (Uredba (EU) št. 604/2013) (glej [oddelek 5.2](#)).

Dodatni namen, za katerega so nacionalni organi kazenskega pregona in Agencija EU za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol) pooblaščen za dostop do podatkov v sistemu Eurodac, je preprečevanje, odkrivanje ali preiskovanje terorističnih kaznivih dejanj ali drugih hudih kaznivih dejanj, vendar le za te namene in pod strogimi pogoji. Zaradi praktičnih ovir se Europol od julija 2020 ni mogel povezati s sistemom Eurodac.

Uredba Eurodac se uporablja za vse države članice EU in pridružene schengenske države ⁽⁶⁰⁾.

⁽⁵⁸⁾ eu-LISA (2019), *Eurodac – 2018 Annual Report*, junij 2019, str. 4.

⁽⁵⁹⁾ Dopolnjuje ga izvedbena uredba o podrobnejših pravilih za uporabo sistema Eurodac; glej [Izvedbeno uredbu Komisije \(ES\) št. 1560/2003](#) (UL L 222, 5.9.2003, str. 3), kakor je bila spremenjena z [Izvedbeno uredbu Komisije \(EU\) št. 118/2014](#) (UL L 39, 8.2.2014, str. 1).

⁽⁶⁰⁾ Irsko zavezuje samo Uredba Sveta (ES) št. 2725/2000 z dne 11. decembra 2000 o vzpostavitvi sistema Eurodac za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Dublinske konvencije, UL L 316, 15.12.2000, str. 1,

2.1.2 Vizumski informacijski sistem (VIS)

Namen sistema VIS je olajšati postopek za pridobitev schengenskega vizuma (vizuma za kratkoročno bivanje) in izmenjavo podatkov o takih vlogah med schengenskimi državami članicami, vključno z njihovimi diplomatskimi in konzularnimi predstavništvi. Uporablja se tudi za namene azila in nadzora priseljavanja ter varnostne namene. V njem se shranjujejo podatki o prosilcih za vizum, vključno s prstnimi odtisi, fotografijami in odločitvami v zvezi z vlogami za izdajo vizuma za kratkoročno bivanje. Prstni odtisi otrok, mlajših od 12 let, se ne obdelujejo, čeprav naj bi se z [načrtovano revizijo](#) uredbe VIS ta starostna meja omejila na 6 let.

V [Uredbi VIS](#) (ES) št. 767/2008 je opisano delovanje sistema VIS. Na svetovni ravni je sistem VIS začel delovati novembra 2015 ⁽⁶¹⁾. Do avgusta 2018 je bilo vanj vnese-nih več kot 60 milijonov vlog za izdajo vizuma in 40 milijonov naborov podatkov o prstnih odtisih ⁽⁶²⁾.

Ker je eden od namenov sistema VIS krepitev notranje varnosti schengenskega območja, je nacionalnim organom kazenskega pregona in Europolu s [Sklepom Sveta 2008/633/PNZ](#) zagotovljen dostop do podatkov za preprečevanje, odkri-vanje ali preiskovanje terorističnih kaznivih dejanj ali drugih hudih kaznivih dejanj, vendar le za te namene in pod strogimi pogoji. Ta dostop je bil omogočen sep-tembra 2013 ⁽⁶³⁾. V [preglednici 2](#) je ponazorjeno, v katerih državah članicah EU se uporablja sistem VIS.

⁽⁶¹⁾ Izvedbeni sklep Komisije (EU) 2015/912 z dne 12. junija 2015 o določitvi datuma začetka delovanja vizumskega informacijskega sistema (VIS) v enaindvajseti, dvaindvajseti in triindvajseti regiji, UL L 148, 13.6.2015, str. 28.

⁽⁶²⁾ Evropska komisija (2019), *Factsheet: EU Information systems – Security and Borders*, Bruselj, april 2019, str. 1.

⁽⁶³⁾ Glej Sklep Sveta 2013/392/EU z dne 22. julija 2013 o določitvi datuma začetka učinkovanja Sklepa 2008/633/PNZ o dostopu imenovanih organov držav članic in Europa do vizumskega informacijskega sistema (VIS) za iskanje podatkov za namene preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja terorističnih dejanj in drugih hudih kaznivih dejanj, UL L 198, 23.7.2013, str. 45, ki je bil nato na podlagi uspešne ničnostne tožbe, vložene pri Sodišču EU, nadomeščen z Izvedbenim sklepom Sveta (EU) 2015/1956 z dne 26. oktobra 2015 o določitvi datuma začetka učinkovanja Sklepa 2008/633/PNZ o dostopu imenovanih organov držav članic in Europa do vizumskega informacijskega sistema (VIS) za iskanje podatkov za namene preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja terorističnih dejanj in drugih hudih kaznivih dejanj, UL L 284, 30.10.2015, str. 146.

2.1.3 Schengenski informacijski sistem (SIS)

V sistemu SIS so shranjeni razpisi ukrepov za nekatere kategorije iskanih ali pogrešanih oseb (državljanov EU in državljanov tretjih držav) in pogrešanih predmetov. Vsebuje tudi razpise ukrepov za državljane tretjih držav, ki jim je bil zavrnen vstop ali v zvezi s katerimi je bila izdana odločba o vrnitvi. Podatkovna zbirka vključuje navodila policistom in mejnim uslužbencem o posebnih ukrepih, ki jih je treba sprejeti, ko se oseba ali predmet izsledi (npr. prijetje osumljenca, zaščita ranljive pogrešane osebe ali zaseg neveljavnega potnega lista). Nacionalni organi kazenskega pregona, organi mejne kontrole, carinski organi, organi, pristojni za izdajo vizumov, in pravosodni organi lahko do podatkov, shranjenih v sistemu SIS, dostopajo izključno v okviru svojih pooblastil.

Sistem deluje od marca 1995, aprila 2013 pa je bila uvedena njegova naprednejša različica druge generacije ⁽⁶⁴⁾. Sprememba pravnega okvira sistema SIS, ki zajema tri različne pravne akte, in sicer [uredbo o sistemu SIS](#) (Uredba (EU) 2018/1862), [uredbo o sistemu SIS na področju mejnih kontrol](#) (Uredba (EU) 2018/1861) in [uredbo o uporabi sistema SIS za vračanje](#) (Uredba (EU) 2018/1860), je začela veljati decembra 2018. Omogočila je pomembne tehnične in operativne izboljšave, med drugim nove kategorije razpisov ukrepov (npr. odločbe o vrnitvi), ter učinkovitejšo izmenjavo informacij med organi držav članic EU za kazenski pregon in agencijami EU, kot so Europol, Agencija Evropske unije za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah (Eurojust) in Frontex. Leta 2018 je sistem SIS vključeval skupno več kot 82 milijonov razpisov ukrepov, od katerih jih je le približno 930 000 zadevalo osebe, preostali pa so se nanašali na predmete. Istega leta je bilo v njem opravljenih več kot 6,1 milijarde poizvedb in je tako bil najpogostejše uporabljen informacijski sistem EU na področju migracij in varnosti ⁽⁶⁵⁾. V [preglednici 2](#) je ponazorjeno, v katerih državah članicah EU se uporablja sistem SIS.

2.1.4 Sistem vstopa/izstopa (SVI)

Sistem SVI je bil vzpostavljen z [uredbo o sistemu vstopa/izstopa](#) (Uredba (EU) 2017/2226, kakor je bila nazadnje spremenjena z [Uredbo \(EU\) 2019/817](#)) za evidentiranje premikov vseh državljanov tretjih držav, ki jim je bil dovoljen vstop za kratkoročno bivanje (potnikov, za katere velja vizumska obveznost, in potnikov, ki so iz nje izvzeti) na schengensko območje in z njega, kar pomeni enega ali več

⁽⁶⁴⁾ Glej [Uredbo \(EU\) št. 1987/2006](#), UL L 381, 28.12.2006, str. 4, in [Sklep 2007/533/PNZ](#), UL L 205, 7.8.2007, str. 63.

⁽⁶⁵⁾ eu-LISA (2019), *SIS II – 2018 Annual Statistics: Factsheet*, marec 2019.

obiskov, ki skupaj trajajo največ 90 dni v 180-dnevnem obdobju. Sistem izračuna in spremlja trajanje bivanja državljanov tretjih držav, ki jim je bil dovoljen vstop, da bi olajšali prehod meje potnikom, ki potujejo v dobri veri, in ugotovili identiteto oseb, ki so prekoračile obdobje dovoljenega bivanja, in odkrili identitetne prevare. Sedanja obveznost ročnega žigosanja potnih listov bo nadomeščena z elektronsko registracijo časa in kraja vstopa osebe na schengensko območje in izstopa z njega, ter samodejnim izračunom števila preostalih dni dovoljenega kratkoročnega bivanja. V sistemu SVI so evidentirane tudi zavrnitve vstopa.

Med cilji sistema SVI sta tudi preprečevanje nezakonitega priseljevanja in lažje upravljanje migracijskih tokov. Poleg tega bi moral sistem prispevati k preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju terorističnih kaznivih dejanj in drugih hudih kaznivih dejanj. Poleg mejnih organov, organov, pristojnih za izdajo vizumov, in organov za priseljevanje bodo dostop do podatkov, shranjenih v tem sistemu, imeli tudi nacionalni organi kazenskega pregona in Europol, vendar le za zgoraj opisane namene, povezane z nacionalno varnostjo, in pod strogimi pogoji.

Sistem vstopa/izstopa naj bi začel delovati leta 2022. Uporabljal se bo za vse države, ki so del schengenskega območja (glej [preglednico 2](#)).

2.1.5 Evropski sistem za potovalne informacije in odobritve (ETIAS)

Z [uredbo o sistemu ETIAS](#) (Uredba (EU) 2018/1240, nazadnje spremenjena z [Uredbo \(EU\) 2019/817](#)) je bil vzpostavljen sistem preverjanja pred mejno kontrolo za potnike, ki so oproščeni vizumske obveznosti. S tem avtomatiziranim sistemom se varnostno preverjajo državljani tretjih držav, ki so izvzeti iz vizumske obveznosti, da se opredeli, ali naj se jim dovoli vstop v EU za največ 90 dni v katerem koli 180-dnevnem obdobju. Prek spletnega obrazca za prošnjo zbira osebne podatke o potnikih, ki so oproščeni vizumske obveznosti, preden prispejo na zunanje meje EU. Agencija Frontex in organi mejne kontrole zadevnih držav članic te podatke navzkrižno preverijo v vseh ustreznih podatkovnih zbirkah. Če se pri preverjanju ugotovi, da oseba ne predstavlja tveganja za varnost, nedovoljene migracije ali javno zdravje, se posamezniku izda samodejna odobritev potovanja v EU, v nasprotnem primeru pa pristojni organi prošnjo posredujejo v ročno preverjanje. Evropski sistem za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) tako olajšuje potovanja, saj potnikom zagotovi zgodnje informacije o tem, kako verjetno je, da bodo lahko vstopili na schengensko območje.

Preden se oseba odpravi na potovanje, imajo prevozniki, kot so letalske družbe, omejen dostop do sistema ETIAS in podatkov iz sistema SVI, in sicer lahko preverijo le, ali ima potnik odobritev ETIAS in ali je morda že izčrpal dovoljenih 90 dni v 180-dnevnem obdobju.

Pričakuje se, da bo ta sistem začel delovati konec leta 2022. Uporabljal se bo za vse države, ki so del schengenskega območja (glej [preglednico 2](#)).

2.1.6 Evropski informacijski sistem kazenskih evidenc o državljanih tretjih držav (ECRIS-TCN)

ECRIS-TCN je centralizirana podatkovna zbirka, ki državam članicam EU omogoča izmenjavo informacij o kazenskih evidencah o državljanih tretjih držav, obsojenih v EU. Deluje po načelu „zadetek/ni zadetka“. Sistem, ki je bil vzpostavljen z [uredbo o sistemu ECRIS-TCN](#) (Uredba (EU) 2019/816), dopolnjuje decentralizirano podatkovno zbirko EU za kazenske evidence (evropski informacijski sistem kazenskih evidenc, ECRIS), ki je bila vzpostavljena s [Sklepom Sveta 2009/316/PNZ](#).

Sistem ECRIS-TCN po načelu „zadetek/ni zadetka“ olajša ugotavljanje, katere države članice imajo kazenske evidence o državljanu tretje države, ki se preverja. Poizvedbe se lahko opravijo z biometričnimi podatki, kot so prstni odtisi. Nacionalni pravosodni organi lahko v primeru zadetka prek sistema ECRIS navežejo dvostranske stike z ustrežno državo članico, da bi pridobili podrobnejše podatke.

Nacionalni organi bodo lahko opravljali poizvedbe v sistemu ECRIS-TCN ne le za kazenske postopke, temveč tudi za nekazenske postopke (npr. pri obravnavi prošenj za dovoljenje za prebivanje). Europol, Eurojust in Evropsko javno tožilstvo imajo v okviru svojih pristojnosti tudi neposreden dostop do sistema ECRIS-TCN.

Sistem ECRIS-TCN naj bi začel delovati konec leta 2022. V njem sodelujejo vse države članice EU razen Danske in Irske (glej [preglednico 2](#)).

2.1.7 Europolov informacijski sistem (EIS)

Europolov informacijski sistem je osrednja Europolova podatkovna zbirka kriminalističnih informacij in obveščevalnih podatkov o kaznivih dejanjih. Urejen je z uredbo o ustanovitvi Eurola, [Uredbo \(EU\) 2016/794](#), delovati pa je začel leta 2005. Zajema vsa področja kriminala v pristojnosti Eurola in vsebuje informacije o hudih

mednarodnih kaznivih dejanjih, osumljenih in obsojenih osebah, kriminalnih združbah in sredstvih, uporabljenih za storitev kaznivih dejanj. Nadgrajena različica sistema EIS, ki je bila uvedena leta 2013, lahko shranjuje in navzkrižno preverja biometrične podatke in podatke v zvezi s kibernetko kriminaliteto. EIS je referenčni sistem, ki se lahko uporablja za preverjanje, ali so informacije o posamezniku ali predmetu, ki se preiskuje, na voljo zunaj nacionalne jurisdikcije.

Poleg osebja Europolu imajo dostop do Europolovega informacijskega sistema tudi imenovani uradniki organov kazenskega pregona držav članic EU. Nacionalni organi lahko v sistemu opravijo iskanja in v primeru zadetka prek Europolove mrežne aplikacije za varno izmenjavo informacij (SIENA) zaprosijo za dodatne informacije. Poleg tega imajo lahko [sodelujoči partnerji Europolu](#) prek Europolovega operativnega centra posreden dostop za shranjevanje podatkov in poizvedbe o njih.

V preglednici 2 so navedeni obstoječi obsežni informacijski sistemi, njihov glavni namen, zajeti državljani tretjih držav, biometrični identifikatorji, ki se obdelujejo, in geografsko območje njihove uporabe. Za več informacij o teh podatkovnih zbirkah EU, zlasti z vidika varstva podatkov, glej oddelek 8.3.2 [Priročnika o evropskem pravu varstva podatkov](#).

Preglednica 2: Obsežni informacijski sistemi EU na področju migracij in varnosti

Informacijski sistem	Glavni namen	Zajete osebe	Biometrični identifikatorji	Uporaba
Eurodac	Določitev države, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito Dodatni namen: kazenski pregon	Prosilci in upravičenci do mednarodne zaščite Migranti, ki so nezakonito prečkali zunanjo mejo		27 držav članic EU + pridružene schengenske države
VIS	Lajšanje izmenjave podatkov o vlogah za izdajo vizuma med schengenskimi državami članicami Dodatni namen: kazenski pregon	Prosilci za vizum in združevalci družin		24 držav članic EU (ne CY, HR, IE) + pridružene schengenske države

Informacijski sistem	Glavni namen	Zajete osebe	Biometrični identifikatorji	Uporaba
SIS	Lajšanje sodelovanja na področju kazenskega pregona za zagotavljanje varnosti v EU in schengenskih državah članicah	Pogrešane, ranljive in iskane osebe	 	25 držav članic EU (ne CY, IE) + pridružene schengenske države
SIS – mejne kontrole	Vnos in obdelava razpisov ukrepov za zavrnitev vstopa v schengenske države članice ali bivanje v njih	Državljeni tretjih držav, obsojeni ali osumljeni kaznivega dejanja, za katerega je izrečena najmanj enoletna zaporna kazen Migranti brez urejenega statusa	 	25 držav članic EU (ne CY, IE) + pridružene schengenske države
SIS – vračanje	Vnos in obdelava razpisov ukrepov v zvezi z državljani tretjih držav, za katere je bila izdana odločba o vrnitvi	Migranti brez urejenega statusa, za katere je bila izdana odločba o vrnitvi	 	25 držav članic EU (ne CY, IE) + pridružene schengenske države
SVI	Izračun in spremljanje trajanja dovoljenega bivanja državljanov tretjih držav ter ugotavljanje identitete oseb, ki so prekoračile obdobje dovoljenega bivanja	Potniki, ki so državljani tretjih držav in pridejo z namenom kratkoročnega bivanja	 	24 držav članic EU (ne CY, HR, IE) + pridružene schengenske države
ETIAS	Ocena pred potovanjem, ali državljan tretje države, ki je izvzet iz vizumske obveznosti, predstavlja tveganje za varnost, nedovoljene migracije ali javno zdravje	Potniki iz tretjih držav, ki so izvzete iz vizumske obveznosti	Nobeni	26 držav članic EU (ne IE) + pridružene schengenske države
ECRIS-TCN	Izmenjava informacij o predhodnih obsodbah državljanov tretjih držav	Državljeni tretjih držav, vpisani v kazensko evidenco	 	25 držav članic EU (ne DK, IE)

Informacijski sistem	Glavni namen	Zajete osebe	Biometrični identifikatorji	Uporaba
EIS	Shranjevanje podatkov o hudih mednarodnih kaznivih dejanjih in terorizmu ter poizvedbe o njih	Osebe, osumljene hudih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala ter terorizma ali obsojene zaradi njih	 	27 držav članic EU

Opomba: **Modro obarvanje** informacijskega sistema pomeni, da bo začel (v celoti) delovati pozneje – točen datum določi Evropska komisija. Najnovejše informacije o datumih začetka delovanja lahko najdete na spletiščih eulisa.europa.eu (za vse informacijske sisteme razen za Europol) in europol.europa.eu (za Europol).

: prstni odtisi;

: odtisi dlani;

: podoba obraza;

: profil DNK.

Pridružene schengenske države: Islandija, Lihtenštajn, Norveška in Švica.

Za več podatkov o uporabi glej opombe k Prilogi 1.

Vir: FRA, na podlagi pravnih instrumentov, 2020.

2.2 Interoperabilnost

Interoperabilnost je sposobnost različnih informacijskih sistemov, da medsebojno komunicirajo in si izmenjujejo podatke. V praksi to pomeni, da bodo lahko upravičeni uporabniki opravili usmerjeno iskanje posameznika v različnih informacijskih sistemih naenkrat in si ogledali osebne podatke, do katerih lahko pooblaščen dostopajo, namesto da bi morali opraviti več iskanj v ločenih sistemih. To morajo storiti v skladu s svojimi pravicami dostopa in zahtevami glede varstva podatkov osnovnih sistemov. Povedano drugače, informacijski sistemi EU, ki trenutno niso medsebojno povezani in delujejo silosno, se bodo lahko „pogovarjali med sabo“, ko bodo interoperabilni. Cilj interoperabilnosti je organom pomagati pri preverjanju identitete tistih posameznikov, katerih podatki se hranijo v vsaj enem od osnovnih informacijskih sistemov, in pri odkrivanju več identitet.

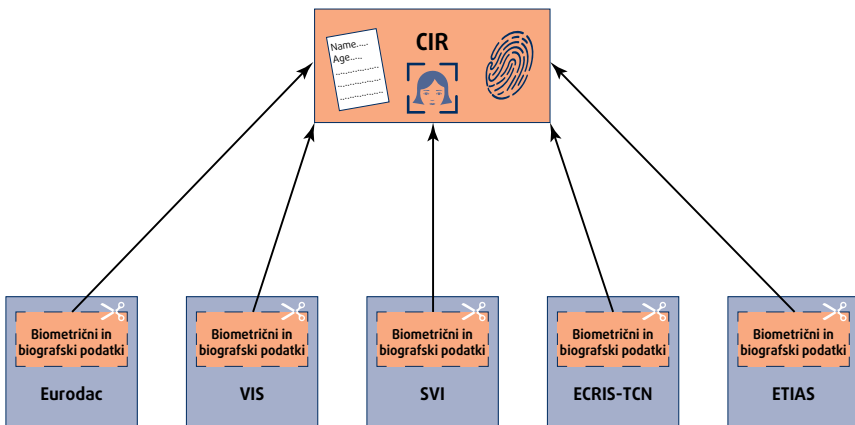
Interoperabilnost lahko izboljša zaščito, na primer s podpiranjem odkrivanja pogrešanih oseb, vključno z otroki, vendar ustvarja tudi izzive na področju temeljnih pravic. Ti so posledica šibkega položaja posameznikov, katerih podatki se hranijo v informacijskih sistemih, saj ti pogosto ne poznajo svojih pravic.

Ključni sestavni deli interoperabilnosti obsežnih informacijskih sistemov EU, kot so bili vzpostavljeni z uredbama o interoperabilnosti ([Uredba \(EU\) 2019/817](#) in [Uredba \(EU\) 2019/818](#)), so pojasnjeni v oddelkih od 2.2.1 do 2.2.4. Delovati naj bi začeli do konca leta 2023.

2.2.1 Skupno odložišče podatkov o identiteti

V skupnem odložišču podatkov o identiteti (CIR) so v skupni, centralni podatkovni zbirki shranjeni osnovni podatki o identiteti vseh oseb, katerih podatki se hranijo v obsežnih informacijskih sistemih EU (poglavje IV uredb o interoperabilnosti). To odložišče podatkov o identiteti bo skupno vsem informacijskim sistemom in se bo uporabljalo v zvezi z njimi, izjema je sistem SIS, za katerega se uporablja ločena tehnična rešitev. Posebni biometrični in biografski podatki oseb se prenesejo iz obstoječih sistemov (npr. sistemov Eurodac, VIS in SVI) in se shranijo v skupni platformi, kot je ponazorjeno na sliki 2. Ta sestavni del interoperabilnosti bo vgrajen v arhitekturo novih informacijskih sistemov (ETIAS in ECRIS-TCN). Podatki, shranjeni v skupnem odložišču, še naprej „spadajo“ k osnovnim informacijskim sistemom.

Slika 2: Skupno odložišče podatkov o identiteti

Vir: FRA, 2020.

2.2.2 Evropski iskalni portal

Evropski iskalni portal (ESP) deluje kot enotno okno za hkratno iskanje po različnih informacijskih sistemih in skupnem odložišču podatkov o identiteti (CIR) z enim samim iskanjem. Prek portala bodo lahko uporabniki videli podatke o posamezniku, shranjene v tistih informacijskih sistemih, do katerih lahko pooblaščen dostopajo, vključno s sistemoma SIS in EIS ter dvema Interpolovima podatkovnima zbirkama, pri čemer bodo uporabljali biografske in biometrične podatke. Vsi rezultati bodo prikazani skupaj na enem zaslonu.

2.2.3 Detektor več identitet

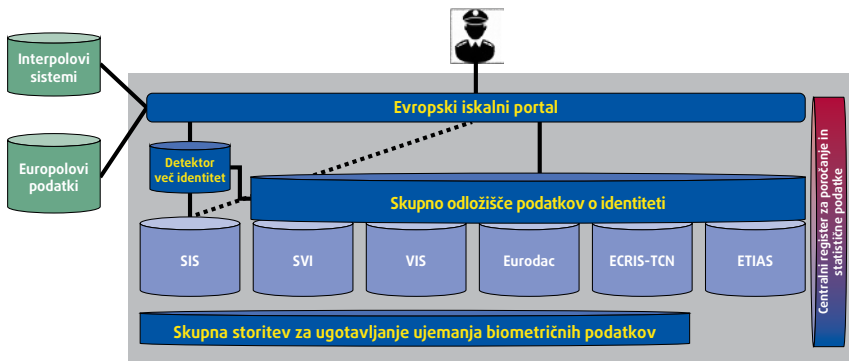
Detektor več identitet (MID) je mehanizem za odkrivanje, ali so podatki o isti osebi v več informacijskih sistemih shranjeni pod različnimi imeni in identitetami (poglavje V uredb o interoperabilnosti). Odkrite in povezane bodo različne identitete, ki jih uporablja ista oseba, kar bo pripomoglo k boju proti identitetnim prevaram. Ko nacionalni organi, ki imajo pravice dostopa, izvajajo iskanje v sistemih, lahko vidijo vse identitete, registrirane v sistemih v zvezi s posameznikom, tudi kadar so shranjene pod drugim imenom. Detektor več identitet je namenjen zagotavljanju pravične identifikacije posameznika z avtomatiziranim in ročnim postopkom preverjanja.

2.2.4 Skupna storitev za ugotavljanje ujemanja biometričnih podatkov

Skupna storitev za ugotavljanje ujemanja biometričnih podatkov (BMS) s primerjavo predlog iz biometričnih podatkov, shranjenih v informacijskih sistemih, omogoča iskanje in primerjavo biometričnih podatkov, na primer prstnih odtisov in podob obraza, v različnih informacijskih sistemih (poglavje III uredb o interoperabilnosti). Je orodje za lažje iskanje v sistemih z uporabo biometričnih podatkov. Brez njega biometričnih podatkov ne bi bilo mogoče uporabljati za skupno odložišče podatkov o identiteti (CIR) in detektor več identitet.

Slika 3 ponazarja tehnične komponente interoperabilnosti obsežnih informacijskih sistemov in posamezne osnovne informacijske sisteme, v zvezi s katerimi se uporabljajo.

Slika 3: Tehnične komponente interoperabilnosti

Vir: Evropska komisija, 2018.

2.3 Nadzor

Da bi zagotovili visoko in dosledno raven varstva podatkov, so **v skladu s pravom EU** nacionalni organi in organi EU pooblašteni za nadzor skladnosti informacijskih sistemov s standardi EU za varstvo podatkov. Nadzor si delijo organi za varstvo podatkov držav članic EU in Evropski nadzornik za varstvo podatkov (ENVP). V posameznih informacijskih sistemih in uredbah o interoperabilnosti so določene njihove posebne vloge in pooblastila.

ENVP je odgovoren za spremljanje in zagotavljanje varstva temeljnih pravic posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v agencijah in organih EU, vključno s podatki, shranjenimi v obsežnih informacijskih sistemih EU. V ta namen deluje kot preiskovalni organ in organ za pritožbe, in sicer v tesnem sodelovanju z nacionalnimi nadzornimi organi.

Čeprav se pravne podlage za informacijske sisteme EU med seboj nekoliko razlikujejo, je v njih na splošno določeno, da morajo nacionalni organi za varstvo podatkov in ENVP sodelovati, pri čemer vsak deluje v okviru svojih pooblastil. Oblikujejo skupine za usklajevanje nadzora za vsak obsežen informacijski sistem EU, da se zagotovi usklajen in učinkovit nadzor nad njihovim delovanjem. Predstavniki nacionalnih organov za varstvo podatkov in ENVP se redno sestajajo – običajno dvakrat letno, v okviru Evropskega odbora za varstvo podatkov – ter razpravljajo o skupnih vprašanjih v zvezi z nadzorom. Dejavnosti med drugim vključujejo skupne inšpekcijske

preglede in preiskave ter delo v zvezi s skupno metodologijo. Enake obveznosti izhajajo tudi iz člena 62 [uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU](#) (Uredba (EU) 2018/1725).

Poleg tega ima vsaka oseba pravico vložiti pritožbo pri nacionalnem organu za varstvo podatkov, ki mora v treh mesecih proučiti njeno vsebino in pritožnika obvestiti o stanju zadeve ali odločitvi o pritožbi ⁽⁶⁶⁾. V primeru domnevnih kršitev varstva podatkov, ki naj bi jih pri upravljanju informacijskih sistemov EU storila agencija eu-LISA, se lahko posamezniki obrnejo na ENVP, ki mora pritožnika v treh mesecih obvestiti o stanju zadeve in odločitvi o pritožbi (člen 57(1)(e) in člen 63 uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU). Če sta navedena pritožbena postopka neuspešna, sta lahko predmet sodne presoje pristojnega nacionalnega sodišča oziroma Sodišča EU ⁽⁶⁷⁾ (glej tudi [oddelek 2.8](#)).

V okviru prava Sveta Evrope morajo države v skladu s [Posodobljeno Konvencijo št. 108](#) imenovati enega ali več popolnoma neodvisnih in nepristranskih nadzornih organov za zagotavljanje skladnosti s Konvencijo (člen 15). Taki organi morajo imeti pooblastila za preiskovanje, posredovanje, izdajanje odločb o kršitvah standardov varstva podatkov iz Konvencije in nalaganje upravnih sankcij, skupaj s pooblastilom za začetek sodnega postopka v primeru domnevnih kršitev zaščitnih ukrepov iz Konvencije. Nadzorni organi morajo biti pooblaščen tudi za obravnavanje posameznih pritožb v zvezi s pravicami do varstva podatkov.

2.4 Omejitev namena, najmanjši obseg podatkov in točnost podatkov

V okviru prava EU se v skladu z načelom omejitve namena osebni podatki zbirajo le za določene namene, ki jih je treba izrecno opredeliti. To načelo izhaja iz člena 8(2) [Listine EU](#) in je izraženo v zakonodaji EU o varstvu podatkov, in sicer v členu 5(1) (b) [splošne uredbe o varstvu podatkov](#), členu 4(1)(b) [direktive o varstvu podatkov](#), ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, in členu 4(1)(b) [uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU](#). Omejitev namena poleg tega

⁽⁶⁶⁾ Splošna uredba o varstvu podatkov, člena 13(2)(d) in 14(2)(e) ter člena 52 in 53.

⁽⁶⁷⁾ Splošna uredba o varstvu podatkov, člen 52; uredba o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU, člen 64.

pomeni, da se osebni podatki ne smejo nadalje obdelovati na način, ki ni skladen s temi nameni. Zadevna oseba mora biti sposobna predvideti namen, za katerega se bodo podatki obdelovali ⁽⁶⁸⁾.

V vseh pravnih instrumentih, s katerimi so bili vzpostavljeni informacijski sistemi EU, je določen namen obdelave osebnih podatkov. Informacijski sistemi EU imajo lahko dodatne namene, kot so zagotavljanje pomoči pri prijettu in vračanju migrantov brez urejenega statusa ter boj proti terorizmu in drugim hudim kaznivim dejanjem (glej preglednico 3) ⁽⁶⁹⁾. Optimizacija uporabe informacijskih sistemov in njihove interoperabilnosti za dodatne namene ne sme povzročiti širitve področja uporabe sistemov, zaradi česar bi se podatki uporabljali za namene, ki prvotno niso bili predvideni.

Preglednica 3: Glavni in dodatni nameni v pravnih instrumentih o informacijskih sistemih EU

Informacijski sistem	Glavni namen	Dodatni nameni	
		Prijetje in vrnitev	Boj proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu
Eurodac	Uporaba dUBLINSKE uredbe	Da (delna – prijetje)	Da
VIS	Podpora postopku za izdajo vizuma in mejnim kontrolam	Da	Da
SIS	Zagotavljanje notranje varnosti v državah članicah	Ne	–
SIS – meje	Obdelava razpisov ukrepov za zavrnitev vstopa in prepoved bivanja	–	Ne
SIS – vračanje	Obdelava razpisov ukrepov za odločbe o vrnitvi	–	Ne
SVI	Registracija vstopa in izstopa vseh državljanov tretjih držav	Da	Da
ETIAS	Preverjanja pred mejno kontrolo za državljane tretjih držav, ki so oproščeni vizumske obveznosti	Ne	Da

⁽⁶⁸⁾ Sodišče EU, Sklepni predlogi generalne pravobranilke Juliane Kokott, predstavljeni 18. julija 2007, v zadevi *Productores de Música de España (Promusicae) proti Telefónica de España SAU*, C-275/06, točka 53.

⁽⁶⁹⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 26. oktobra 2010 v zadevi *Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska proti Svetu Evropske unije* [VS], C-482/08.

Informacijski sistem	Glavni namen	Dodatni nameni	
		Prijetje in vrnitev	Boj proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu
ECRIS-TCN	Izmenjava informacij o predhodnih obsodbah državljanov tretjih držav v drugih državah članicah EU v okviru pravosodnega sodelovanja	Ne	–
Interoperabilnost	Zagotavljanje pravilne identifikacije osebe	–	–

Opomba: – = že del glavnega namena.

Vir: FRA, na podlagi veljavnih pravnih instrumentov, 2020.

Informacijski sistemi EU in nacionalni sistemi so trenutno usmerjeni v obdelavo biometričnih in alfanumeričnih podatkov. Z načelom omejitve namena je tesno povezano načelo najmanjšega obsega podatkov. Določeno je v členu 5(1)(c) splošne uredbe o varstvu podatkov, členu 4(1)(c) direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, ter členu 4(1)(c) uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU. V skladu z najmanjšim obsegom podatkov morajo biti osebni podatki primerni, ustrezni in omejeni na tisto, kar je potrebno za namene, za katere se obdelujejo. Na podlagi načela najmanjšega obsega podatkov bi bilo treba na primer v sistemu VIS predhodno zbrane biometrične podatke ponovno uporabiti, če prosilec v 59 mesecih znova zaprosi za schengenski vizum (člen 13(3) [vizumskega zakonika](#) (Uredba (ES) št. 810/2009)).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Digital Rights Ireland* ⁽⁷⁰⁾ izrazilo kritiko, ker je [direktiva o hrambi podatkov \(2006/24/ES\)](#) na splošno zajemala vse osebe in vsa sredstva elektronske komunikacije ter vse podatke o prometu brez razlikovanja, omejitve ali izjeme.

V skladu z načelom točnosti podatkov upravljavec informacij ne bi smel uporabljati, ne da bi sprejel ukrepe, na podlagi katerih bi z razumno gotovostjo zagotovil, da so podatki točni in posodobljeni. To načelo je določeno v členu 5(1)(d) splošne uredbe o varstvu podatkov, členu 4(1)(d) direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, ter členu 4(1)(d) uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU. Upravljavec mora sprejeti vse razumne ukrepe za

⁽⁷⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 8. aprila 2014 v združenih zadevah *Digital Rights Ireland Ltd proti Minister for Communications, Marine and Natural Resources in drugim in Kärntner Landesregierung in drugim* [VS], C-293/12 in C-594/12, točka 57.

zagotovitev, da se netočni osebni podatki nemudoma izbrišejo ali popravijo. Načelo točnosti podatkov je izraženo tudi v vseh pravnih instrumentih, s katerimi so urejeni informacijski sistemi EU ⁽⁷¹⁾. Agencija eu-LISA je s svojo **ustanovno uredbo** tudi pooblaščen, da si prizadeva za vzpostavitev avtomatiziranih mehanizmov za nadzor kakovosti podatkov in skupnih kazalnikov kakovosti podatkov za vse informacijske sisteme (člen 12).

V okviru prava Sveta Evrope pravica do spoštovanja družinskega in zasebnega življenja v skladu s členom 8 EKČP zajema zasebno in družinsko življenje, dom ter dopisovanje. Ta pravica je dopolnjena s **Posodobljeno Konvencijo št. 108**. Člen 5(4)(b) Konvencije določa načelo omejitve namena. Obdelava osebnih podatkov se mora opraviti v zakonite namene, osebni podatki pa se ne smejo obdelovati na način, ki je nezdružljiv s temi nameni. Temu sledi načelo najmanjšega obsega podatkov iz člena 5(4)(c) Konvencije, ki določa, da mora biti obdelava osebnih podatkov „primerna, ustrezna in ne pretirana glede na namene, za katere se osebni podatki obdelujejo“. V skladu s Konvencijo morajo biti poleg tega podatki točni (člen 5(4)(d)).

Primer: ESČP je menilo, da dostop nacionalnih organov do osebnih podatkov, ki se hranijo v centraliziranih sistemih, pomeni poseg v pravico do zasebnega življenja (člen 8 EKČP). Natančneje, v zadevi *Leander proti Švedski* ⁽⁷²⁾ je tako poseganje ugotovilo v zvezi s tajnim policijskim registrom. V združenih zadevah *S. in Marper proti Združenemu kraljestvu* ⁽⁷³⁾ je ugotovilo, da se hramba prstnih odtisov v evidencah organov lahko šteje za poseg v pravico do spoštovanja zasebnega življenja. V zadevi *Weber in Saravia proti Nemčiji* ⁽⁷⁴⁾ je poleg tega odločilo, da se s prenosom podatkov drugim organom in njihovo nadaljnjo uporabo povečuje krog posameznikov, ki so seznanjeni s prestreženimi osebnimi podatki, kar bi lahko privedlo do uvedbe preiskav zoper zadevne osebe. Po mnenju Sodišča ta nevarnost pomeni poseg v pravico do zasebnega življenja, ki je ločen od tistega, ki izhaja iz prvotnega zbiranja in shranjevanja osebnih podatkov.

⁽⁷¹⁾ Glej Uredbo VIS, člen 29(1)(c); uredbo Eurodac, člen 23(1)(c); uredbo o sistemu SIS, člen 59(1); uredbo o sistemu SIS na področju mejnih kontrol, člen 44(1); uredbo o uporabi sistema SIS za vračanje, člen 19 (vsebuje navzkrižno sklicevanje na uredbo o sistemu SIS na področju mejnih kontrol); uredbo o sistemu vstopa/izstopa, člen 39(1)(c); uredbo o sistemu ETIAS, člena 7(2)(a) in 8(2)(a), ter uredbo o sistemu ECRIS-TCN, člen 13(1)(d).

⁽⁷²⁾ Sodba ESČP z dne 26. marca 1987 v zadevi *Leander proti Švedski*, pritožba št. 9248/81.

⁽⁷³⁾ Sodba ESČP z dne 4. decembra 2008 v združenih zadevah *S. in Marper proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožbi št. 30562/04 in 30566/04, točka 73.

⁽⁷⁴⁾ Sodba ESČP z dne 29. junija 2006 v zadevi *Weber in Saravia proti Nemčiji*, pritožba št. 54934/00.

Več informacij o omejitvi namena, najmanjšem obsegu podatkov in točnosti je na voljo v *Priročniku o evropskem pravu varstva osebnih podatkov*, poglavje 3 in oddelek 8.3.2.

2.5 Pravica do obveščenosti

V okviru prava EU zakonodaja EU o varstvu podatkov vključuje določbe, ki zagotavljajo pravico do obveščenosti in načelo preglednosti ⁽⁷⁵⁾. V skladu s členoma 13 in 14 *splošne uredbe o varstvu podatkov* ter členom 14 *direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja*, je treba posameznikom zagotoviti informacije o identiteti in kontaktnih podatkih upravljavca, namenu obdelave podatkov, obdobjih hrambe, pravici, da zahtevajo dostop do shranjenih podatkov in njihov izbris ali popravek, ter pravici do vložitve pritožbe pri nadzornem organu. Podobne zahteve izhajajo iz člena 79 *uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU*. Vendar člen 13(3) *direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja*, ter člen 79(3) *uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU*, določata nekatere možne izjeme od te obveznosti, da se prepreči oviranje tekočih preiskav ali vplivanje nanje ali da se zaščitita javna in nacionalna varnost. Zagotavljanje informacij ni le zahteva po preglednosti v okviru prava EU o varstvu podatkov, temveč tudi spodbuja spoštovanje človekovega dostojanstva, kot je zaščiten s členom 1 *Listine EU*.

Pravica do obveščenosti je vključena v pravne instrumente za sisteme Eurodac, VIS, SIS, SVI in ETIAS ter v uredbi o interoperabilnosti ⁽⁷⁶⁾. V okviru sistema SIS se v celoti uporablja pri razpisih ukrepov v zvezi z zavrnitvijo vstopa ali prepovedjo bivanja in odločbami o vrnitvi. V okviru policijskega ali pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah se lahko pravica do obveščenosti omeji, če to dopušča nacionalna zakonodaja, zlasti za zaščito nacionalne varnosti, obrambe, javne varnosti ter preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje in pregon kaznivih dejanj (člen 52(2) *uredbe o sistemu SIS na področju mejnih kontrol*). V zvezi s sistemom ECRIS-TCN

⁽⁷⁵⁾ Splošna uredba o varstvu podatkov, člen 5(2); direktiva o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, uvodna izjava 26, ter uredba o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU, člen 4(1).

⁽⁷⁶⁾ Uredba Eurodac, člen 29; Uredba VIS, člen 37; uredba o sistemu SIS na področju mejnih kontrol, člen 52, in uredba o uporabi sistema SIS za vračanje, člen 19 (ki vsebuje navzkrižno sklicevanje na uredbi o sistemu SIS na področju mejnih kontrol); uredba o sistemu vstopa/izstopa, člen 50; uredba o sistemu ETIAS, člen 64, in uredbi o interoperabilnosti, člen 47.

imajo posamezniki pravico, da pridobijo pisne informacije o svoji kazenski evidenci v skladu s pravom države članice, v kateri vložijo zahtevo za te informacije (uvodna izjava 21 [uredbe o sistemu ECRIS-TCN](#)).

Čeprav morajo biti posamezniki običajno obveščeni o zbiranju njihovih podatkov, take informacije ne zajemajo nujno vseh namenov, za katere se lahko podatki uporabijo. V preglednici 4 so prikazani glavni vidiki pravice do obveščenosti, ki jo zagotavljajo različni instrumenti, s katerimi so bili vzpostavljeni obsežni informacijski sistemi EU.

Preglednica 4: Pravica do obveščenosti, kadar se podatki zbirajo v informacijskih sistemih EU

	Eurodac	VIS	SIS	SIS – meje SIS – vračanje	SVI	ETIAS	ECRIS-TCN	Inter- opera- bilnost
Instrument vključuje določbo o pravici do obveščenosti	Da	Da	Ne	Da, z omejitvami	Da	Da	Ne	Da
Informacije je treba zagotoviti razumljivo	Da	Ne	n. r.	Ne	Da	Ne	n. r.	Da
V informacijah je treba navesti, da se podatki lahko uporabijo za:	Določitev države članice, odgovorne za azilni postopek	Da	n. r.	n. r.	n. r.	n. r.	n. r.	Da
	Prijetje in vračanje	Da	n. r.	Da, z omejitvami	Da	n. r.	n. r.	Da
	Preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje hudih kaznivih dejanj in terorizma	Da	n. r.	Da, z omejitvami	Da	Ne	n. r.	Da
Posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, je treba obvestiti o morebitni izmenjavi podatkov s tretjimi državami	Ne	Da	n. r.	n. r.	Da	n. r.	n. r.	n. r.

Opomba: n. r. = ni relevantno.
Vir: FRA, na podlagi veljavnih pravnih instrumentov, 2020.

V okviru prava Sveta Evrope morajo države pogodbenice v skladu s členom 8 *Posodobljene Konvencije št. 108* določiti, da upravljavci posameznike, na katere se nanašajo osebni podatki, obvestijo o svoji identiteti in običajnem prebivališču ali poslovni enoti, pravni podlagi in namenu obdelave, vrstah obdelanih osebnih podatkov, uporabi njihovih osebnih podatkov (če obstajajo) in o tem, kako lahko uveljavljajo svoje pravice do dostopa, popravka in pravnega sredstva. Sporočiti bi jim morali tudi vse druge informacije, za katere menijo, da so potrebne za zagotovitev poštene in pregledne obdelave osebnih podatkov.

Več informacij o pravici do obveščenosti je na voljo v oddelkih 6.1 in 8.3.2 *Priročnika o evropskem pravu varstva osebnih podatkov*.

2.6 Dostop do podatkov

V skladu s pravom EU pravni instrumenti, s katerimi so vzpostavljeni obsežni informacijski sistemi EU, jasno določajo vrsto organov, ki lahko izvajajo iskanja v informacijskih sistemih, med drugim v okviru interoperabilnosti. Države članice EU morajo Evropski komisiji priglasiti imena organov, ki imajo pravico dostopa do posameznih informacijskih sistemov. Te informacije so javno dostopne v *Uradnem listu Evropske unije*, objavi pa jih tudi agencija eu-LISA ⁽⁷⁷⁾. V preglednici 5 je na voljo pregled vrst organov, ki lahko izvajajo iskanja v posameznih informacijskih sistemih EU. Večje ko je število organov z dostopom, večje je tveganje nezakonite uporabe.

Vsi informacijski sistemi EU, razen sistema ECRIS-TCN, nacionalnim organom kazenskega pregona in Europolu omogočajo dostop za boj proti terorizmu in drugim hudim kaznivim dejanjem. To je zajeto v glavnem namenu uredb o uporabi sistema SIS na področju policijskega sodelovanja in mejnih kontrol ⁽⁷⁸⁾ ter kot dodatni namen v sistemih Eurodac, VIS, SVI in ETIAS ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁷⁾ V zvezi s sistemom SIS glej UL C 222, 2.7.2019, str. 1; v zvezi s sistemom Eurodac glej eu-LISA, *Seznam pristojnih organov, ki imajo dostop do podatkov, shranjenih v centralnem sistemu Eurodac v skladu s členom 27(2) Uredbe (EU) št. 603/2013, za namen iz člena 1(1) iste uredbe, 2019*; in v zvezi s sistemom VIS glej UL C 187, 26.5.2016, str. 4.

⁽⁷⁸⁾ Uredba o sistemu SIS, člen 1; uredba o uporabi sistema SIS na področju mejnih kontrol, člen 1.

⁽⁷⁹⁾ Uredba Eurodac, člen 1(2); Sklep Sveta 2008/633/PNZ, člen 1; uredba o sistemu vstopa/izstopa, člen 6(2), in uredba o sistemu ETIAS, člen 1(2).

Preglednica 5: Organi, ki lahko izvajajo iskanja v informacijskih sistemih, po namenu

Informacijski sistem	Izdaja vizumov	Mejne kontrole	Boj proti hudim kaznivim dejanjem in terorizmu	Preprečevanje nedovoljenih migracij	Postopek vračanja	Dublinski postopek
Eurodac	n. r.	n. r.	Policija in Europol	Policija	Organi za priseljevanje	Azilni organi
VIS	Organi, pristojni za izdajo vizumov, in mejni organi	Mejni organi	Policija in Europol	Policija	Organi za priseljevanje	Azilni organi
SIS – meje	Organi, pristojni za izdajo vizumov, in mejni organi	Mejni organi	Policija in Europol	Policija	Organi za priseljevanje	n. r.
SIS – vračanje	Organi, pristojni za izdajo vizumov, in mejni organi	Mejni organi	Policija in Europol	Policija	Organi za priseljevanje	n. r.
ETIAS	n. r.	Mejni organi	Policija in Europol	Organi za priseljevanje	n. r.	n. r.
ECRIS-TCN	n. r.	n. r.	Policija, Europol, pravosodni organi, Eurojust in Evropsko javno tožilstvo	n. r.	n. r.	n. r.
Interoperabilnost	Organi, pristojni za izdajo vizumov, in mejni organi	Mejni organi	Policija in Europol	Policija	Organi za priseljevanje	Azilni organi

Opomba: n. r. = ni relevantno.

Vir: FRA, na podlagi veljavnih pravnih instrumentov, 2020.

V zakonodaji EU o varstvu podatkov je nepooblaščen dostop do osebnih podatkov prepovedan v členu 5(1)(f) [splošne uredbe o varstvu podatkov](#) in členu 4(1)(f) [direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja](#). V obeh je navedeno, da je treba osebne podatke „obdel[ovati] na način, ki zagotavlja ustrezno varnost osebnih podatkov, vključno z zaščito pred nedovoljeno ali nezakonito obdelavo“. V skladu s členoma 28 in 32 splošne uredbe o varstvu podatkov morata obdelovalec in upravljavec sprejeti potrebne ukrepe, da se prepreči razkritje podatkov nepooblaščenim tretjim osebam ali dostop nepooblaščenih tretjih oseb do podatkov.

Primer: Sodišče EU je v sodbi *Digital Rights Ireland* ⁽⁸⁰⁾ pojasnilo, da je treba z zakonodajo EU, ki ureja zbiranje in hrambo osebnih podatkov, določiti zadostna jamstva za učinkovito varstvo osebnih podatkov pred tveganji zlorabe in vsakršnim nezakonitim dostopom do teh podatkov ter njihovo nezakonito uporabo. Upoštevati je treba količino podatkov in njihovo občutljivost. Potreba po takih jamstvih je toliko pomembnejša, če se osebni podatki obdelujejo avtomatsko in obstaja veliko tveganje nezakonitega dostopa do teh podatkov. V zvezi s tem je Sodišče EU poudarilo, da je treba sprejeti pravila, „ki bi bila namenjena predvsem jasnemu in strogemu urejanju varovanja in varnosti zadevnih podatkov, da se zagotovita njihova celovitost in zaupnost“ ⁽⁸¹⁾.

Na podlagi prava Sveta Evrope morata upravljavec in po potrebi obdelovalec v skladu s [Posodobljeno Konvencijo št. 108](#) sprejeti ustrezne varnostne ukrepe za zaščito pred tveganji, kot so nepooblaščen dostop do osebnih podatkov ali njihovo uničenje, izguba ali razkritje (člen 7). V skladu s členom 15 Konvencije morajo pogodbenice zagotoviti, da za nadzorne organe velja obveznost zaupnosti v zvezi z zaupnimi informacijami, do katerih imajo ali so imeli dostop pri opravljanju svojih dolžnosti.

Več informacij o uporabi shranjenih podatkov in zaščiti pred nepooblaščenim dostopom je na voljo v [Priročniku o evropskem pravu varstva osebnih podatkov](#), poglavje 4 in oddelek 8.3.2.

⁽⁸⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 8. aprila 2014 v združenih zadevah *Digital Rights Ireland Ltd proti Minister for Communications, Marine and Natural Resources in drugim in Kärntner Landesregierung in drugim* [VS], C-293/12 in C-594/12, točka 54 (z dodatnimi sklicevanji).

⁽⁸¹⁾ Prav tam, točka 66.

2.7 Prenos podatkov tretjim osebam

Na podlagi prava EU je z okvirom EU za varstvo podatkov in posameznimi pravnimi instrumenti, ki vzpostavljajo različne informacijske sisteme EU, strogo urejen prenos osebnih podatkov v tretje države in mednarodne organizacije. V skladu s poglavjem V [splošne uredbe o varstvu podatkov](#) in [direktive o varstvu podatkov](#), ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, morata upravljavec in obdelovalec podatkov zagotoviti, da je obdelava podatkov po prenosu v tretjo državo ali mednarodno organizacijo v skladu s pravili o varstvu podatkov. V skladu s členom 44 splošne uredbe o varstvu podatkov sta upravljavec in obdelovalec odgovorna tudi za nadaljnje prenose, na primer iz ene tretje države v drugo.

Glede na različne vrste podatkov, shranjenih v posameznih informacijskih sistemih EU, je izmenjava podatkov s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami v vsakem informacijskem sistemu urejena različno, kot je ponazorjeno v preglednici 6. V [uredbi Eurodac](#) je določena prepoved nadaljnje izmenjave podatkov (člen 35). Z [uredbo o sistemu ETIAS](#) (člen 65) je izrecno prepovedana izmenjava informacij, ki jih vsebuje ta sistem, s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami, z izjemo Interpola in nekaterih strogo omejenih primerov za olajšanje vračanja. Druge podatkovne zbirke EU omogočajo izmenjavo osebnih podatkov s tretjimi državami za identifikacijo državljana tretje države za namene vračanja, vendar z nekaterimi izjemami ⁽⁸²⁾. Za lažje policijsko sodelovanje lahko država članica pod določenimi pogoji podatke iz sistema SIS izmenjuje tudi s tretjimi državami, in sicer prek mehanizmov, ki jih uporabljata Europol (člen 48) in Eurojust (člen 49) v skladu s [uredbo o sistemu SIS](#). [Uredba o sistemu ECRIS-TCN](#) ne omogoča izmenjave podatkov s tretjimi državami, temveč je treba zahtevke držav za informacije o predhodnih obsodbah iz sistema ECRIS-TCN poslati Eurojustu, ki bo stopil v stik z državo članico EU, ki ima informacije o obsodbi (člen 17).

Običajno se informacije izmenjujejo, da se pridobi pomoč izvirne države za namene identifikacije državljana tretje države zaradi prihodnje odstranitve. To se nanaša tudi na zavrnjene prisilce za azil.

⁽⁸²⁾ Glej člen 41(2) uredbe o sistemu vstopa/izstopa, člen 15 uredbe o uporabi sistema SIS za vračanje in člen 31 uredbe VIS.

Preglednica 6: Nameni, za katere je dovoljena izmenjava podatkov s tretjimi državami ali mednarodnimi organizacijami v informacijskih sistemih EU

Informacijski sistem	Nameni, za katere je dovoljena izmenjava podatkov s tretjimi stranmi
VIS	Za namene vračanja
SIS	Ni izmenjave, razen prek Europolu in Eurojusta s soglasjem države članice, ki je izdala razpis ukrepa, pod določenimi pogoji
SIS – meje	Ni izmenjave, razen prek Europolu s soglasjem države članice, ki je izdala razpis ukrepa
SIS – vračanje	Za namene vračanja
SVI	Za namene vračanja
ETIAS	Za namene vračanja Za preverjanje podatkov v Interpolovih podatkovnih zbirkah
ECRIS-TCN	Ni izmenjave, razen s predložitvijo zahtevka Eurojustu, ki bo stopil v stik z državo članico EU, ki ima informacije
Interoperabilnost	Ni izmenjave

Vir: FRA, na podlagi veljavnih zakonodajnih instrumentov, 2020.

V okviru prava Sveta Evrope je s [Posodobljeno Konvencijo št. 108](#) urejen čezmejni prenos osebnih podatkov. Države pogodbenice ne morejo prepovedati prenosa takih podatkov prejemniku pod jurisdikcijo druge države pogodbenice, razen če obstaja utemeljeno in resno tveganje, da bi to povzročilo izogibanje določbam Konvencije. Člen 14(2) Konvencije določa, da je čezmejni prenos osebnih podatkov uporabniku, ki ni pod jurisdikcijo pogodbenice, dovoljen le, če je zagotovljena ustrezna raven varstva. Ustrezno raven varstva je mogoče zagotoviti z zakonodajo te države ali mednarodne organizacije ali pa z *ad hoc* ali odobrenimi standardiziranimi zaščitnimi ukrepi, ki jih sprejmejo in izvajajo osebe, vključene v prenos podatkov in njihovo nadaljnjo obdelavo.

Več informacij o mednarodnih prenosih podatkov je na voljo v poglavju 7 *Priročnika o evropskem pravu varstva osebnih podatkov*.

2.8 Pravice posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki

Na podlagi prava EU člen 8(2) [Listine EU](#) določa, da ima v okviru pravice do varstva osebnih podatkov „[v]sakdo [...] pravico dostopa do podatkov, zbranih o njem, in pravico zahtevati, da se ti podatki popravijo“. Možnost uveljavljanja pravice dostopa je

del pravice do učinkovitega pravnega sredstva, kot je zaščiten s členom 47 Listine. Sodišče EU je navedlo, da je treba značilnosti pravnega sredstva določiti na način, ki je skladen z načelom učinkovitega sodnega varstva ⁽⁸³⁾.

Pravice dostopa do lastnih shranjenih podatkov ter njihovega popravka in izbrisa so vključene tudi v zakonodajo EU o varstvu podatkov, in sicer v člene od 15 do 17 [splošne uredbe o varstvu podatkov](#), člene od 14 do 17 [direktive o varstvu podatkov](#), ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, ter člene od 80 do 83 [uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU](#). Pravica dostopa, kot je zagotovljena s členom 15 splošne uredbe o varstvu podatkov ter členoma 14 in 15 direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, se lahko omeji, če je ukrep potreben in sorazmeren iz posebnih razlogov. Tak razlog lahko na primer vključuje potrebo po zaščiti nacionalne varnosti ali preprečevanju kaznivih dejanj.

Praviloma je treba zadevne osebe obvestiti o pravicah do dostopa, popravka in izbrisa v trenutku, ko so podatki vključeni v informacijske sisteme (glej [oddelek 2.5](#)).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Tele2 Sverige* ⁽⁸⁴⁾ razsodilo, da morajo nacionalni organi kazenskega pregona, ki jim je bil odobren dostop do hranjenih podatkov, v okviru varnostnih ukrepov, ki vplivajo na pravico do zasebnega življenja in pravico do varstva osebnih podatkov, o tem obvestiti zadevne osebe takoj, ko to sporočilo ne more ogroziti preiskav, ki jih vodijo ti organi. Ugotovilo je, da je ta informacija dejansko nujna, da lahko te osebe uresničijo med drugim pravico do učinkovitega pravnega sredstva, ki je zagotovljena s členom 47 Listine EU.

⁽⁸³⁾ Sodbe Sodišča EU z dne 13. marca 2007 v zadevi *Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd proti Justitiekanslern* [VS], C-432/05, točka 37, z dne 27. junija 2013 v zadevi *ET Agrokonsulting-04-Velko Stoyanov proti Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond 'Zemedelie'-Razplashtatelna agentsia*, C-93/12, točka 59, in z dne 18. decembra 2014 v zadevi *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-La-Neuve proti Moussi Abdidi* [VS], C-562/13, točka 45.

⁽⁸⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. decembra 2016 v združenih zadevah *Tele2 Sverige AB proti Post- och telestyrelsen in Secretary of State for the Home Department proti Tomu Watsonu in drugim* [VS], C-203/15 in C-698/15, točka 121. Smiselno glej tudi sodbi Sodišča EU z dne 19. januarja 2010 v zadevi *Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG*. [VS], C-555/07, točka 52, in z dne 6. oktobra 2015 v zadevi *Maximilian Schrems proti Data Protection Commissioner* [VS], C-362/14, točka 95.

Pravica dostopa, popravka in izbrisa podatkov je upoštevana v vseh informacijskih sistemih EU (vključno s sestavnimi deli interoperabilnosti) ⁽⁸⁵⁾, vendar je v zvezi s sistemom SIS omejena. V skladu s členom 19 [uredbe o uporabi sistema SIS za vračanje](#), členom 53(3) [uredbe o uporabi sistema SIS na področju mejnih kontrol](#) in členom 67(3) [uredbe o sistemu SIS](#) lahko organi zavrnejo dostop do sistema SIS, če je to nujno zaradi izvedbe zakonite naloge v zvezi z razpisom ukrepa ali zaradi varstva pravic in svoboščin tretjih oseb. V okviru interoperabilnosti je agencija eu-LISA s členom 49 [uredb \(EU\) 2019/817 in \(EU\) 2019/818](#) pooblaščen, da upravlja spletni portal za olajšanje uveljavljanja pravic do dostopa do osebnih podatkov, njihovega popravka in izbrisa ali omejitve njihove obdelave. Spletni portal bo vključeval uporabniški vmesnik, ki osebam omogoča prejemanje kontaktnih podatkov organov države članice, pristojne za ročno preverjanje različnih identitet.

Vsi informacijski sistemi EU, med drugim v okviru interoperabilnosti, zagotavljajo pravico do pritožbe na sodišču ali pri pristojnem organu ⁽⁸⁶⁾. Poleg tega je v členih 78 in 79 splošne uredbe o varstvu podatkov, členih 53 in 54 direktive o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja, ter členu 64 uredbe o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo institucije EU, znova potrjeno, da je treba v zvezi z vsemi odločitvami upravljavca ali obdelovalca in nadzornega organa zagotoviti pravico do učinkovitega pravnega sredstva. Možnost vložitve upravne pritožbe pri nadzornem organu se v skladu z [Listino EU](#) ne šteje za učinkovito pravno sredstvo.

V okviru prava Sveta Evrope so pravice posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, urejene s členom 9 [Posodobljene Konvencije št. 108](#). Vsak posameznik ima pravico, da pridobi potrditev obdelave osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj, da kadar koli ugovarja obdelavi svojih osebnih podatkov in da doseže popravek ali izbris podatkov, če so bili obdelani v nasprotju s Konvencijo. Pravna sredstva so določena v Konvenciji.

⁽⁸⁵⁾ Glej uredbo VIS, člen 38, uredbo Eurodac, člen 29(4), uredbo o sistemu vstopa/izstopa, člen 52, uredbo o sistemu ETIAS, člen 64; uredbo o sistemu ECRIS-TCN, člen 25, in uredbi o interoperabilnosti, člen 48.

⁽⁸⁶⁾ Uredba VIS, člen 40(1); uredba Eurodac, člen 29(14); uredba o sistemu vstopa/izstopa, člen 54(1); uredba o sistemu ETIAS, člen 64; uredba o uporabi sistema SIS za vračanje, člen 19; uredba o uporabi sistema SIS na področju mejnih kontrol, člen 54; uredba o sistemu SIS, člen 68; uredba o sistemu ECRIS-TCN, člen 27; in uredbi o interoperabilnosti, člen 48(8).

Primer: ESČP je v zadevi *Segerstedt-Wiberg in drugi proti Švedski* ⁽⁸⁷⁾, ki se je nanašala na dostop do osebnih podatkov, ki jih hranijo varnostne službe, razsodilo, da interesi nacionalne varnosti in boja proti terorizmu prevladajo nad interesom pritožnikov za dostop do podatkov, ki se v zvezi z njimi hranijo v spisih varnostne policije. V zadevi *Yonchev proti Bolgariji* ⁽⁸⁸⁾ je ESČP ugotovilo, da je treba v zakonodaji zagotoviti učinkovit in dostopen postopek, ki pritožnikom omogoča dostop do vseh pomembnih informacij v zvezi z njimi.

Več informacij o pravicah posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, je na voljo v poglavju 6 *Priročnika o evropskem pravu varstva osebnih podatkov*.

Ključne točke

- Organi držav članic EU, pristojni za izdajo vizumov, meje, azil in priseljevanje, se pri sprejemanju odločitev v zvezi z osebo opirajo na tehnologijo (glej [uvod v to poglavje](#)).
- Sistem [Eurodac](#) državam članicam pomaga določiti, kje so prosilci za mednarodno zaščito prvič vstopili v EU in kje bi bilo treba obravnavati njihovo prošnjo (glej [oddelek 2.1.1](#)).
- Sistem [VIS](#) vsebuje prstne odtise, fotografije in odločitve o vlogah za izdajo schengenskega vizuma ter olajšuje postopek za pridobitev schengenskega vizuma (glej [oddelek 2.1.2](#)).
- Sistem [SIS](#) vsebuje razpise ukrepov za nekatere kategorije iskanih ali pogrešanih oseb, pogrešanih predmetov in državljanov tretjih držav, ki jim je bil zavrnen vstop ali v zvezi s katerimi je bila izdana odločba o vrnitvi. Uporabljajo ga nacionalni organi kazenskega pregona, organi mejne kontrole, carinski organi, organi, pristojni za izdajo vizumov, in pravosodni organi (glej [oddelek 2.1.3](#)).
- Ko bo [sistem vstopa/izstopa](#) začel delovati, se bodo z njim evidentirala potovanja vseh državljanov tretjih držav na schengensko območje in z njega, spremljalo pa se bo tudi njihovo trajanje. Omogočal bo ugotavljanje identitete državljanov tretjih držav, ki so prekorčili obdobje dovoljenega bivanja na schengenskem območju (glej [oddelek 2.1.4](#)).

⁽⁸⁷⁾ Sodba ESČP z dne 6. junija 2006 v zadevi *Segerstedt-Wiberg in drugi proti Švedski*, pritožba št. 62332/00, točka 91.

⁽⁸⁸⁾ Sodba ESČP z dne 7. decembra 2017 v zadevi *Yonchev proti Bolgariji*, pritožba št. 12504/09, točke od 49 do 53.

- Ko bo sistem [ETIAS](#) začel delovati, se bo z njim varnostno preverjalo državljane tretjih držav, ki so oproščeni vizumske obveznosti, da bi opredelili, ali predstavljajo tveganje za varnost, nedovoljene migracije ali javno zdravje (glej [oddelek 2.1.5](#)).
- Ko bo sistem [ECRIS-TCN](#) začel delovati, bo omogočal izmenjavo informacij o kazenskih evidencah državljanov tretjih držav, ki so bili obsojeni v EU (glej [oddelek 2.1.6](#)).
- Ti različni obsežni informacijski sistemi EU bodo postali interoperabilni, kar bo organom omogočilo iskanje informacij o posamezniku v vseh sistemih, med drugim z uporabo biometričnih podatkov, v skladu z njihovimi pravicami dostopa (glej [oddelek 2.2](#)).
- Nacionalni organi za varstvo podatkov in ENVP zagotavljajo, da se pri obdelavi podatkov spoštuje evropsko pravo o varstvu podatkov (glej [oddelek 2.3](#)).
- V skladu s pravom EU in Sveta Evrope se osebni podatki uporabljajo le za namene, za katere so bili zbrani (glej [oddelek 2.4](#)).
- V skladu s pravom EU in pravom Sveta Evrope imajo posamezniki pravico, da so seznanjeni z obdelavo svojih osebnih podatkov, vendar se lahko ta pravica v nekaterih primerih omeji (glej [oddelek 2.5](#)).
- Pravo EU jasno določa, do katerih osebnih podatkov lahko dostopajo posamezni organi in za kakšen namen (glej [oddelek 2.6](#)).
- S pravom EU in Sveta Evrope je strogo omejena izmenjava osebnih podatkov s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami (glej [oddelek 2.7](#)).
- V skladu s pravom EU in Sveta Evrope imajo posamezniki pravico dostopa do podatkov, ki se hranijo v zvezi z njimi, in zahtevati, da se netočni ali nezakonito obdelani podatki popravijo ali izbrišejo (glej [oddelek 2.8](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

3

Status in z njim povezana dokumentacija

Evropska unija	Obpravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 9 (pravica ostati) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 6 (dokumentacija)	Prosilci za azil	Sodbi ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>Saadi proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 13229/03, in iz leta 2013 v zadevi <i>Suso Musa proti Malti</i>, pritožba št. 42337/12 (vstop se šteje za nedovoljen, dokler ni uradno odobren)
Direktiva o pogojih (2011/95/EU)	Begunci s priznanim statusom in osebe, ki jim je bila dodeljena subsidiarna zaščita	EKČP, člen 3 (prepoved mučenja)
Direktiva o žrtvah trgovine z ljudmi (dovoljenja za prebivanje) (2004/81/ES) Direktiva o sankcijah zoper delodajalce (2009/52/ES)	Žrtve trgovine z ljudmi in posebno izkoriščevalskih delovnih pogojev	Konvencija o ukrepanju proti trgovini z ljudmi iz leta 2005, člen 14 (dovoljenje za prebivanje tudi zaradi osebnih okoliščin žrtve) Sodba ESČP iz leta 2017 v zadevi <i>Chowdury in drugi proti Grčiji</i>, pritožba št. 21884/15 (bangladeške žrtve trgovine z ljudmi v Grčiji) Sodba ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>Rantsev proti Cipru in Rusiji</i>, pritožba št. 25965/04 (ruska žrtev trgovine z ljudmi na Cipru)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
	Osebe, na katere se nanašajo začasni ukrepi iz člena 39	Sodbi ESČP iz leta 2005 v združenih zadevah <i>Mamatkulov in Askarov proti Turčiji</i> [VS], pritožbi št. 46827/99 in 46951/99, in iz leta 2013 v zadevi <i>Savridin Dzhurayev proti Rusiji</i> , pritožba št. 71386/10 (izročitev, čeprav je ESČP opozorilo na člen 39)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES) Sodba SES iz leta 2009 v zadevi <i>Kadzoev</i> [VS], C-357/09 PPU	Migranti brez urejenega statusa	Sodba ESČP iz leta 2018 v zadevi <i>Ibrogimov proti Rusiji</i> , pritožba št. 32248/12 (žrtev diskriminacije in odvzem dovoljenja za prebivanje)
Direktiva o rezidentih za daljši čas (2003/109/ES) Sodba Sodišča EU iz leta 2019 v zadevi <i>X proti Belgische Staat</i> , C-302/18 (merilo virov se ne nanaša na njihov izvor)	Rezidenti za daljši čas	Konvencija o ustanavljanju z dne 13. decembra 1955 Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>Kurić in drugi proti Sloveniji</i> [VS], pritožba št. 26828/06 (nezakonit odvzem dovoljenj za prebivanje)
Dodatni protokol k Sporazumu iz Ankare iz leta 1970, člen 41 (klavzula o mirovanju) Sklep Pridružitvenega sveta EGS–Turčija št. 1/80 (privilegiji za družinske člane)	Turški državljani	
Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES)	Državljan tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP	
Sodbi Sodišča EU iz leta 2010 v zadevi <i>Rottmann</i> [VS], C-135/08, in iz leta 2019 v zadevi <i>Tjebbes</i> [VS], C-221/17 (izguba državljanstva Unije)	Osebe brez državljanstva in izguba državljanstva	Sodba ESČP iz leta 2018 v zadevi <i>Hoti proti Hrvaški</i> , pritožba št. 63311/14 (rezidenti za daljši čas brez državljanstva)

Uvod

V tem poglavju bosta obravnavana status in dokumentacija različnih skupin migrantov.

Številnim migrantom lahko dejstvo, da nimajo statusa ali dokumentacije, ki dokazuje njihov status, povzroči različne težave, na primer zavrnitev dostopa do javnih ali zasebnih storitev ali do trga dela. Pravo EU vključuje podrobne obvezne določbe v zvezi s statusom in dokumentacijo, vsakršno neupoštevanje teh določb pa pomeni kršitev prava EU. ESČP je lahko zaproseno, naj prouči, ali neobstoj statusa ali dokumentacije vpliva na pravico iz EKČP za zadevnega posameznika, in če je tako, ali je tak vpliv upravičen.

Če država gostiteljica ni dala uradnega dovoljenja, lahko prisotnost državljana tretje države šteje za nezakonito. Vendar so v pravu EU in EKČP določene okoliščine, v katerih je treba prisotnost državljana tretje države šteti za zakonito, tudi če je zadevna država ni dovolila (glej oddelka 3.2 in 3.5). Nekatere pravice iz prava EU, EKČP, Listine EU in Evropske socialne listine se priznajo samo osebam, katerih prisotnost v določeni državi je zakonita (glej poglavje 9).

Pravo EU lahko izrecno določa priznanje ali dodelitev določene vrste statusa. Izdaja določene dokumentacije je lahko določena kot obvezna (glej oddelke 3.1, 3.2 in 3.8). Če je posameznik na podlagi prava EU ali nacionalnega prava upravičen do določenega statusa ali do določene dokumentacije, nedodelitev statusa ali neizdaja dokumentacije pomeni kršitev prava EU.

Z EKČP se izrecno ne zahteva, da mora država migrantu dodeliti določen status ali mu izdati določeno dokumentacijo. V nekaterih okoliščinah se lahko na podlagi pravice do spoštovanja družinskega in zasebnega življenja (člen 8) od države zahteva, da migrantu prizna status, dovoli prebivanje ali mu izda dokumentacijo. Vendar to ne pomeni, da je s členom 8 kot takim zagotovljena pravica do določene vrste dovoljenja za prebivanje. Če nacionalna zakonodaja določa več različnih vrst dovoljenj za prebivanje, je ESČP običajno zaproseno, naj prouči pravne in praktične posledice izdaje določenega dovoljenja ⁽⁸⁹⁾.

3.1 Prosilci za azil

Prosilci za azil prosijo za mednarodno zaščito na podlagi dejstva, da se ne morejo vrniti ali biti vrnjeni v izvorno državo zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem ali tveganja, da bodo z njimi grdo ravnali ali da bodo podvrženi drugi resni škodi (glej poglavje 4).

⁽⁸⁹⁾ Sodbi ESČP z dne 26. aprila 2018 v zadevi *Hoti proti Hrvaški*, pritožba št. 63311/14, točki 121 in 122, in z dne 6. decembra 2007 v zadevi *Liu proti Rusiji*, pritožba št. 42086/05, točka 50.

V pravu EU so prosilci za azil opredeljeni kot „prosilci za mednarodno zaščito“. Njihov položaj je urejen s pravnim redom EU na področju azila. Vsa pomembna besedila pravnega reda na področju azila in države, v katerih se uporabljajo, so navedeni v [Prilogi 1](#). Pridobitev dostopa do azilnega postopka je obravnavana v [poglavju 1](#). Ta oddelek se nanaša na tiste prosilce za azil, katerih prošnje še niso bile rešene in ki čakajo na končno odločitev. S pravom EU je prepovedano odstraniti prosilca za azil, dokler ni odločeno o prošnji za azil. Člen 9(1) [direktive o azilnih postopkih](#) (2013/32/EU) določa, da je prisotnost prosilca za azil na ozemlju države članice EU zakonita. V njem je navedeno, da se prosilec za azil „dovoli ostati v državi članici“ zaradi postopka, dokler ne odloči pristojni organ, čeprav obstajajo nekatere izjeme, zlasti za naknadne prošnje.

Pravica prosilcev za azil do dokumentacije je v pravu EU določena v [direktivi o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU; glej [Prilogo 1](#) za države članice EU, za katere je Direktiva zavezujoča). V členu 6 te direktive je navedeno, da je treba vsem, ki vložijo prošnjo za azil, v treh dneh izročiti dokument, ki potrjuje njihov status prosilcev za azil ali dokazuje, da jim je dovoljeno ostati, dokler se obravnava njihova prošnja za azil. V skladu s členom 6(2) se lahko države odločijo, da ne izdajo takega dokumenta, če je prosilec pridržan ali na meji.

Na podlagi EKČP ni ustrezne določbe, s katero bi bil urejen status prosilcev za azil med obravnavanjem njihovih prošenj za zaščito. Zato je treba ugotoviti, ali lahko v skladu z nacionalnim pravom prosilci za azil med obravnavanjem svojih prošenj ostanejo na ozemlju države.

Na podlagi člena 5(1)(f) EKČP je prosilce za azil dovoljeno pridržati, da se jim prepreči „nedovoljen vstop“ na ozemlje države. Po mnenju ESČP vstop ostane „nedovoljen“, dokler ga uradno ne dovolijo nacionalni organi.

Primer: ESČP je v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* ⁽⁹⁰⁾ razsodilo, da vstop ostane nedovoljen, dokler ga uradno ne dovolijo nacionalni organi. Sodišče je v tej zadevi ugotovilo, da člen 5(1) ni bil kršen, če je bil prosilec za azil sedem dni zakonito pridržan v ustreznih razmerah, medtem ko se je obravnavala njegova prošnja.

⁽⁹⁰⁾ Sodba ESČP z dne 29. januarja 2008 v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 13229/03, točka 65.

Primer: Sodišče je v zadevi *Suso Musa proti Malti* ⁽⁹¹⁾ razsodilo, da je lahko – kadar je država presegla svoje pravne obveznosti in sprejela zakonodajo, s katero se izrecno dovoljuje vstop ali prebivanje migrantov med azilnim postopkom, neodvisno ali na podlagi prava EU – vsakršno pridržanje, ki iz tega izhaja in je namenjeno preprečitvi nedovoljenega vstopa, sporno glede zakonitosti pridržanja na podlagi člena 5(1).

Člen 2 Protokola št. 4 k EKČP se nanaša na pravice do prostega gibanja tistih, ki so „zakonito“ v državi, medtem ko člen 1 Protokola št. 7 k EKČP določa nekatera procesna jamstva pred izgonom za tiste, ki „zakonito prebiva[jo] na ozemlju kake države“. Vendar lahko oseba svoj zakoniti status tudi izgubi.

Primer: Nemška vlada je pred Odborom ZN za človekove pravice ⁽⁹²⁾ potrdila, da so prosilci za azil v času trajanja azilnega postopka zakoniti rezidenti. Vendar je ESČP v zadevi *Omwenyeke proti Nemčiji* ⁽⁹³⁾ sprejelo trditev vlade, da je prosilec s kršitvijo pogojev, ki jih je država dodala njegovemu začasnemu prebivanju – to je obveznost, da ostane na ozemlju določenega mesta –, izgubil zakoniti status, tako da se zanj ni več uporabljal člen 2 Protokola št. 4 k EKČP.

3.2 Begunci s priznanim statusom in osebe, ki jim je priznana potreba po subsidiarni zaščiti

V okviru prava EU je z [Listino EU](#) zagotovljena pravica do azila (člen 18), ki tako pre-sega pravico do prošnje za azil. Osebe, ki izpolnjujejo pogoje za azil, imajo pravico, da se jim ta status prizna. Člena 13 (status begunca) in 18 (status subsidiarne zaščite za osebe, ki potrebujejo mednarodno zaščito, vendar ne izpolnjujejo pogojev za priznanje statusa begunca) [direktive o pogojih](#) (2011/95/EU) vsebujeta izrecno pravico do priznanja statusa begunca ali subsidiarne zaščite. Osebe, ki jim je dodeljena mednarodna zaščita, lahko svoj status izgubijo, če se razmere v njihovi izvorni državi resnično izboljšajo (glej [oddelek 4.1.8](#)).

⁽⁹¹⁾ Sodba ESČP z dne 23. julija 2013 v zadevi *Suso Musa proti Malti*, pritožba št. 42337/12.

⁽⁹²⁾ CCPR/C/DEU/2002/5, 4. december 2002.

⁽⁹³⁾ Sklep ESČP z dne 20. novembra 2007 v zadevi *Omwenyeke proti Nemčiji*, pritožba št. 44294/04.

S členom 24 navedene direktive je urejena pravica do dokumentacije. Osebe, ki jim je priznana potreba po mednarodni zaščiti, so upravičene do dovoljenja za prebivanje: tri leta za begunce in eno leto za upravičence do subsidiarne zaščite. Na podlagi člena 25 so begunci in v nekaterih primerih tudi upravičenci do subsidiarne zaščite upravičeni do potnih listin.

EKČP ne določa pravice do azila, kot jo vsebuje člen 18 Listine EU. Poleg tega ESČP ne more presojati, ali je zavrnitev ali odvzem statusa begunca na podlagi [Ženevske konvencije iz leta 1951](#) ⁽⁹⁴⁾ ali zavrnitev subsidiarne zaščite na podlagi direktive o pogojih ⁽⁹⁵⁾ v nasprotju z EKČP. Lahko pa prouči, ali bi z odstranitvijo tujca obstajalo utemeljeno tveganje, da bo ta podvržen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP ali nekaterimi drugimi določbami EKČP (glej [poglavje 4](#)) ⁽⁹⁶⁾.

3.3 Žrtve trgovine z ljudmi in posebno izkoriščevalskih delovnih pogojev

V okviru prava EU so z [direktivo o sankcijah za delodajalce](#) (2009/52/ES) kriminalizirane nekatere oblike nezakonitega zaposlovanja migrantov brez urejenega statusa. Delavcem, ki so otroci ali delajo v posebno izkoriščevalskih delovnih pogojih, se lahko izda začasno dovoljenje za prebivanje, da se olajša vložitev pritožb zoper njihove delodajalce (člen 13).

[Direktiva Sveta 2004/81/ES](#) o dovoljenju za prebivanje, izdanem prebivalcem tretjih držav, ki so žrtve nedovoljene trgovine z ljudmi ali so bili predmet dejanj omogočanja nezakonitega priseljevanja, določa rok za premislek, v katerem žrtve ni mogoče izgnati (člen 6). V skladu z njo se od držav članic EU zahteva, da izdajo dovoljenje za prebivanje žrtvam trgovine z ljudmi, ki sodelujejo z organi (člen 8). Dovoljenje mora veljati vsaj šest mesecev in ga je mogoče podaljšati. Čeprav v [direktivi o boju proti trgovini z ljudmi](#) (2011/36/EU) dovoljenja za prebivanje za žrtve niso neposredno obravnavana, se z njo zahtevajo ukrepi za pomoč in podporo, ki jih je treba izvesti pred kazenskim postopkom, med njim in po njem (člen 11). Če pa postopek proti trgovcem z ljudmi ni predviden ali žrtev ne sodeluje v preiskavi, ni jasne zahteve, da mora država članica EU dodeliti dovoljenje za prebivanje.

⁽⁹⁴⁾ Sodba ESČP z dne 17. decembra 1996 v zadevi *Ahmed proti Avstriji*, pritožba št. 25964/94, točka 38.

⁽⁹⁵⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07, točka 226 (nanaša se na člen 15 [direktive o pogojih](#)).

⁽⁹⁶⁾ Sodba ESČP z dne 17. julija 2008 v zadevi *N. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 25904/07, točki 106 in 107.

Na podlagi EKČP lahko prepoved suženjstva in prisilnega dela v členu 4 EKČP v nekaterih okoliščinah od držav zahteva, da raziščejo sume o trgovini z ljudmi in sprejmejo ukrepe za zaščito žrtev ali morebitnih žrtev.

Primer: Zadeva *Chowdury in drugi proti Grčiji* ⁽⁹⁷⁾ se je nanašala na 42 neevidentiranih bangladeških državljanov, ki so kot sezonski kmetijski delavci delali v Grčiji. Pritožniki so trdili, da so bili žrtve trgovine z ljudmi in da Grčija ni izpolnila pozitivne obveznosti na podlagi člena 4 EKČP. Čeprav je Grčija načeloma vzpostavila zakonodajni okvir za boj proti trgovini z ljudmi, so bili operativni ukrepi *ad hoc*, čeprav so bili nacionalni organi seznanjeni s položajem delavcev migrantov in zlorabami, ki so jim bili izpostavljeni. Poleg tega je ESČP ugotovilo, da organi s tem, ko so tožene stranke oprostili obtožbe trgovine z ljudmi, ki so jih razlagali zelo ozko, spremenili kazni in žrtvam dodelili zelo nizko odškodnino, niso izpolnili svoje postopkovne obveznosti, da zagotovijo učinkovito preiskavo in sodni postopek v zvezi s primeri trgovine z ljudmi in prisilnega dela.

Primer: Zadeva *Rantsev proti Cipru in Rusiji* ⁽⁹⁸⁾ se je nanašala na rusko žrtev trgovine z ljudmi na Cipru. Sodišče je razsodilo, da Ciper ni izpolnil pozitivnih obveznosti na podlagi člena 4 EKČP z dveh vidikov: prvič, ni vzpostavil ustreznega pravnega in upravnega okvira za boj proti trgovini z ljudmi, in drugič, policija ni sprejela primernih operativnih ukrepov za zaščito žrtve pred trgovino z ljudmi. Ugotovilo je tudi, da ruski organi niso izvedli učinkovite preiskave o zaposlitvi žrtve pri trgovcih z ljudmi, ki se je zgodila na ruskem ozemlju. Ta pomanjkljivost je bila še toliko usodnejša glede na njen odhod iz Rusije in poznejšo smrt na Cipru.

Na podlagi prava Sveta Evrope morajo organi v državah, ki so pogodbenice **Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi** (CETS št. 197), domnevni žrtvi omogočiti obdobje za okrevanje in razmislek, v katerem je ni mogoče odstraniti (člen 13). Če pristojni organi „utemeljeno sumijo, da je bila [oseba] žrtev trgovine z ljudmi“, te osebe ni dovoljeno odstraniti iz države, dokler se ne ugotovi, ali je bila žrtev kaznivenga dejanja trgovine z ljudmi (člen 10(2)). Pristojni organ lahko žrtvam izda obnovljiva dovoljenja za prebivanje, če meni, da je njihovo prebivanje nujno zaradi njihovih osebnih okoliščin ali kazenske preiskave (člen 14(1)). Te določbe

⁽⁹⁷⁾ Sodba ESČP z dne 30. marca 2017 v zadevi *Chowdury in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 21884/15.

⁽⁹⁸⁾ Sodba ESČP z dne 7. januarja 2010 v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, pritožba št. 25965/04, točka 284.

naj bi zagotavljale, da žrtve trgovine z ljudmi niso izpostavljene tveganju vrnitve v domovino, ne da bi prejele ustrezno pomoč (glej tudi [poglavje 10](#) o ranljivih skupinah in – za seznam ratifikacij – [Prilogo 2](#)).

3.4 Osebe, na katere se nanašajo začasni ukrepi iz člena 39

Ko ESČP prejme pritožbo, lahko na zahtevo stranke ali katere koli druge zadevne osebe ali po uradni dolžnosti odloči, da mora država med njegovim nadaljnjim obravnavanjem zadeve sprejeti nekatere začasne ukrepe ⁽⁹⁹⁾. V okviru priseljevanja začasni ukrepi, ki temeljijo na členu 39 [Poslovnika Sodišča](#) ⁽¹⁰⁰⁾, običajno vključujejo zahtevo, naj država ne vrne posameznikov v države, kjer naj bi jih domnevno čakala smrt ali mučenje ali druge oblike grdega ravnanja ⁽¹⁰¹⁾. To se pogosto nanaša na prošilce za azil, katerih prošnje so bile dokončno zavrnjene in ki so izčrpali vsa pritožbena sredstva z odločilnim učinkom na podlagi nacionalnega prava. Ko ESČP uporabi začasni ukrep na podlagi člena 39, da se med njegovim obravnavanjem zadeve prepreči odstranitev posameznika, mora država, ki naj bi bila odgovorna za izgon, ne glede na status posameznika v zadevni državi upoštevati ukrep na podlagi člena 39, ki ga odredi ESČP ⁽¹⁰²⁾.

Primer: V združenih zadevah *Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* ⁽¹⁰³⁾ je tožena država pritožnike izročila Uzbekistanu kljub začasnemu ukrepu, ki ga je na podlagi člena 39 odredilo ESČP. Iz dejanskega stanja v zadevi je bilo jasno razvidno, da Sodišče zaradi njihove izročitve ni moglo ustrezno obravnavati njihovih pritožb v skladu z ustaljeno prakso v podobnih primerih. Sodišče jih tako navsezadnje ni moglo zaščititi pred morebitnimi kršitvami EKČP. Države so se na podlagi člena 34 Konvencije zavezale, da se bodo vzdržale dejanj ali opustitev, ki bi lahko ovirale učinkovito uveljavljanje pritožnikove pravice do pritožbe. Če država ne upošteva začasnih ukrepov, to pomeni, da Sodišču prepreči učinkovito obravnavanje pritožnikove pritožbe in ovira učinkovito uveljavljanje njegove pravice, s čimer krši člen 34 Konvencije.

⁽⁹⁹⁾ ESČP, Poslovnik Sodišča, kot je veljal na dan 3. junija 2019, člen 39.

⁽¹⁰⁰⁾ Za podrobna navodila o tem, kako vložiti pritožbo na podlagi člena 39, glej ESČP, „Začasni ukrepi“.

⁽¹⁰¹⁾ Sodba ESČP z dne 23. marca 2016 v zadevi *F. G. proti Švedski* [VS], pritožba št. 43611/11.

⁽¹⁰²⁾ Sodba ESČP z dne 18. aprila 2013 v zadevi *Azimov proti Rusiji*, pritožba št. 67474/11.

⁽¹⁰³⁾ Sodba ESČP z dne 4. februarja 2005 v združenih zadevah *Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* [VS], pritožbi št. 46827/99 in 46951/99.

Primer: V zadevi *Savridin Dzhurayev proti Rusiji* ⁽¹⁰⁴⁾ je bil pritožnik na silo predan Tadžikistanu v posebni operaciji, v kateri so sodelovali ruski državni uslužbenci – čeprav je še vedno veljal začasni ukrep, ki ga je odredilo ESČP. Ker tožena država ni upoštevala začasnega ukrepa, je bil pritožnik v Tadžikistanu izpostavljen tveganju grdega ravnanja, Sodišče pa mu ni moglo zagotoviti praktičnega in dejanskega uveljavljanja pravice na podlagi člena 3 EKČP. Tako sta bila kršena člena 34 in 3 Konvencije. Sodišče je toženi državi odredilo, da mora sprejeti oprijemljive popravne ukrepe, da bi pritožnika zaščitila pred obstoječimi tveganji za njegovo življenje in zdravje pod tujo pristojnostjo. Poleg tega je glede na več tovrstnih dogodkov toženi državi odredilo, da mora to ponavljajočo se težavo nemudoma rešiti, tako da sprejme odločne splošne ukrepe za zagotovitev učinkovite zaščite potencialnih žrtev v skladu z začasnimi ukrepi, ki jih je izdalo Sodišče.

3.5 Migranti brez urejenega statusa

Prisotnost oseb, ki so v državo bodisi vstopile bodisi v njej ostale brez dovoljenja ali pravne utemeljitve, se šteje za nedovoljeno ali nezakonito. Do nedovoljene ali nezakonite prisotnosti lahko pride na različne načine, ki vključujejo vse od tajnega vstopa ali pobega z obveznega naslova do neupravičenosti do podaljšanja sicer zakonitega dovoljenja za prebivanje zaradi spremembe osebnih okoliščin. Neobstoj zakonitega statusa pogosto vpliva na možnost uveljavljanja drugih procesnih in materialnih pravic (glej [oddelek 9.5](#) o dostopu do socialne varnosti in socialne pomoči).

Na podlagi prava EU državljanov tretjih držav, ki prebivajo nezakonito, v skladu z [direktivo o vračanju](#) (2008/115/ES; glej [Prilogo 1](#) za države članice EU, za katere je Direktiva zavezujoča) ni več mogoče pustiti „v negotovosti“. Države članice EU, ki jih Direktiva zavezuje, morajo bodisi pravno urediti njihovo prebivanje bodisi izdati odločbo o vrnitvi. Direktiva se uporablja za vse osebe, ki nimajo zakonitega dovoljenja za prebivanje. Države članice EU jim morajo v skladu s členom 6 izdati „odločbo o vrnitvi“. Vendar člen 6(4) določa tudi okoliščine, v katerih so države oproščene te obveznosti. Poleg človekoljubnih in drugih razlogov so lahko razlog za pravno ureditev prebivanja tudi nujni razlogi družinskega ali zasebnega življenja, ki je zagotovljeno na podlagi člena 7 [Listine EU](#) in člena 8 [EKČP](#) (glej [Poglavje 6](#) o družinskem življenju).

⁽¹⁰⁴⁾ Sodba ESČP z dne 25. aprila 2013 v zadevi *Savridin Dzhurayev proti Rusiji*, pritožba št. 71386/10.

Primer: Francoski državni svet (*Conseil d'État*) je v zadevi *M. Ghevondyan* ⁽¹⁰⁵⁾ 4. junija 2012 razsodil, da pristojnim organom države članice s členom 6 direktive o vračanju ni naložena obveznost, da morajo zoper državljane tretjih držav brez urejenega statusa sistematično sprejeti odločbo o vrnitvi. V členu 6(4) je navedenih več izjem in odstopanj od člena 6(1). Odločbe o vrnitvi zato ne smejo biti samodejne. Uprava mora obravnavati osebni in družinski položaj tujca ter upoštevati okoliščine, ki bi lahko preprečile odredbo o izgonu. To so med drugim otrokova korist, položaj družine in zdravje tujca, kot je navedeno v členu 5 Direktive. Če se torej tujec sklicuje na ta razlog, bi moralo sodišče preveriti zakonitost odločbe glede na njene posledice za osebni položaj tujca.

Osebam se lahko dovoli, da ostanejo do konca postopka, v katerem se odloča o dovoljenju za prebivanje (člen 6(5)), vendar to ni obvezno, kot je v primeru prosilcev za azil. V tej določbi se ne obravnava status takih oseb. Iz uvodne izjave 12 direktive o vračanju je razvidno zavedanje, da nekaterih oseb, ki prebivajo brez dovoljenja, pogosto ni mogoče odstraniti. Navedeno je tudi, da bi morale države zagotoviti pisno potrdilo o njihovem položaju. To pisno potrdilo je obvezno, če je bilo obdobje za prostovoljni odhod podaljšano ali če je bila odstranitev odložena (člen 14(2)). Položaj je najbolj problematičen pri osebah, ki so bile izpuščene iz pridržanja, ker se je iztekel najdaljši dovoljeni čas pridržanja (glej [poglavje 7](#) o pridržanju), vendar še vedno nimajo dovoljenja za prebivanje ⁽¹⁰⁶⁾.

Primer: V zadevi *Kadzoev* ⁽¹⁰⁷⁾ je bil zavrneni čečenski prosilec za azil v Bolgariji, ki ga ni bilo mogoče odstraniti, izpuščen iz pridržanja, potem ko je Sodišče EU odločilo, da na podlagi veljavnega prava EU nikakor ni dovoljeno prekoračiti najdaljšega obdobja pridržanja. Pritožnik se je po izpustitvi znašel brez statusa ali dokumentov in ostal brez sredstev za preživljanje, saj mu bolgarsko pravo ni zagotavljalo nikakršnega statusa, čeprav ga ni bilo mogoče odstraniti.

Na podlagi EKČP ni nobene pravice do dodelitve posebnega statusa ali z njim povezane dokumentacije v državi gostiteljici, vendar lahko zavrnitev v določenih okoliščinah pomeni kršitev EKČP, če je temeljila na diskriminatornih razlogih.

⁽¹⁰⁵⁾ Francija, sodba državnega sveta (*Conseil d'État*) z dne 4. junija 2012 v zadevi *M. Ghevondyan*, št. 356505.

⁽¹⁰⁶⁾ V zvezi s položajem oseb, ki niso bile odstranjene, glej FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, poglavje 2.

⁽¹⁰⁷⁾ Sodba SES z dne 30. novembra 2009 v zadevi *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [VS], C-357/09 PPU.

Primer: Zadeva *Novruk in drugi proti Rusiji* ⁽¹⁰⁸⁾ se je nanašala na več pritožnikov, ki so zaprosili za dovoljenje za začasno prebivanje v Rusiji in je bila njihova prošnja zavrnjena, saj so imeli pozitiven test na virus HIV. ESČP je opozorilo, da so osebe, okužene z virusom HIV, še posebno ranljive, in ugotovilo, da omejitve vstopa, bivanja in prebivanja za ljudi, okužene z virusom HIV, ni mogoče objektivno utemeljiti s sklicevanjem na pomisleke glede javnega zdravja. Splošna določba nacionalne zakonodaje, s katero se je zahtevala prisilna odstranitev tujih državljanov, okuženih z virusom HIV, ni dopuščala posamične presoje na podlagi posameznega primera, zato je bilo ugotovljeno, da ni objektivno utemeljena. Sodišče je odločilo, da je bil kršen člen 14 EKČP v povezavi s členom 8, saj so bili pritožniki žrtev diskriminacije na podlagi svojega zdravstvenega stanja.

Na podlagi Evropske socialne listine je osebno področje uporabe načeloma omejeno na državljane drugih držav pogodbenic, ki zakonito prebivajo ali redno delajo na ozemlju države. Vendar je Evropski odbor za socialne pravice ugotovil, da se nekatere pravice zaradi svoje temeljne narave in povezave s človekovim dostojanstvom uporabljajo za vse osebe na ozemlju, vključno z migranti brez urejenega statusa. Te pravice vključujejo pravico do zdravniške pomoči ⁽¹⁰⁹⁾, pravico do zatočišča ⁽¹¹⁰⁾ in pravico do izobraževanja ⁽¹¹¹⁾. Tudi Odbor ZN za človekove pravice je potrdil pozitivno obveznost držav, da zagotovijo, da ima vsakdo dostop do osnovnega zdravstvenega varstva, potrebnega za preprečevanje predvidljivih tveganj za življenje, ne glede na priseljski status ⁽¹¹²⁾.

3.6 Rezidenti za daljši čas

Na podlagi prava EU direktiva o rezidentih za daljši čas (2003/109/ES, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/51/EU; glej Prilogo 1) za države članice EU, ki jih ta direktiva zavezuje, določa pravico do okrepljenega statusa „prebivanja za daljši

⁽¹⁰⁸⁾ Sodba ESČP z dne 15. marca 2016 v združenih zadevah *Novruk in drugi proti Rusiji*, pritožba št. 31039/11 in štiri druge. Glej tudi sodbo ESČP z dne 10. marca 2011 v zadevi *Kiyutin proti Rusiji*, pritožba št. 2700/10.

⁽¹⁰⁹⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 8. septembra 2004 v zadevi *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Franciji*, pritožba št. 14/2003, in meritorna odločba z dne 23. oktobra 2012 v zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Belgiji*, pritožba št. 69/2011.

⁽¹¹⁰⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 20. oktobra 2009 v zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski*, pritožba št. 47/2008.

⁽¹¹¹⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2011, izjava o razlagi člena 17(2)*.

⁽¹¹²⁾ Stališča Odbora ZN za človekove pravice z dne 24. julija 2018 v zadevi *Toussaint proti Kanadi*, sporočilo št. 2348/2014.

čas" za državljane tretjih držav, ki v državi članici EU zakonito in stalno prebivajo pet let ⁽¹¹³⁾. Za to pravico veljajo pogoji v zvezi s stalnimi in rednimi viri ter zdravstvenim zavarovanjem.

Za pridobitev statusa rezidenta za daljši čas morajo državljani tretjih držav v skladu s členom 5(1)(a) direktive o rezidentih za daljši čas dokazati, da imajo stalne, redne in zadostne vire.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *X. proti Belgiji* ⁽¹¹⁴⁾ pojasnilo, da izvor virov ni odločilno merilo za opredelitev, ali so viri stalni, redni in zadostni. Ni nujno, da zadevna oseba sama razpolaga s temi viri, temveč ji jih lahko da na razpolago tudi tretja oseba. Sodišče EU je uporabilo primerljive zahteve iz člena 7(1)(b) in (c) direktive o prostem gibanju (2004/38/ES).

Podobne pogoje kot so v direktivi o rezidentih za daljši čas vsebuje [direktiva o združitvi družine](#) (2003/86/ES; glej [poglavje 6](#) o družinah). Ko je Sodišče EU odločalo o teh zahtevah, se je nagibalo k ozki razlagi. Trdilo je, da države članice EU diskrecijske pravice ne smejo uporabiti tako, da bi posegale v cilj zadnje navedene direktive ⁽¹¹⁵⁾.

Na podlagi člena 11 direktive o rezidentih za daljši čas priznanje statusa rezidenta za daljši čas na več pomembnih področjih povzroči enako obravnavanje kot za lastne državljane (glej [poglavje 9](#) o ekonomskih in socialnih pravicah).

Kot je navedlo Sodišče EU, države članice EU za izdajo dovoljenj za prebivanje državljanom tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas, in njihovim družinskim članom ne smejo naložiti previsokih in nesorazmernih taks. Take takse bi ogrozile uresničitev cilja Direktive, saj bi ji odvzele polni učinek.

⁽¹¹³⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 18. oktobra 2012 v zadevi *Staatssecretaris van Justitie proti Mangat Singh*, C-502/10.

⁽¹¹⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 3. oktobra 2019 v zadevi *X proti Belgische Staat*, C-302/18.

⁽¹¹⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 4. marca 2010 v zadevi *Rhimou Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08, točka 43.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *CGIL in INCA* ⁽¹¹⁶⁾ obravnavalo naložitev takse v višini od 80 do 200 EUR za izdajo ali podaljšanje dovoljenja za prebivanje, odvisno od njegovega trajanja, poleg že obstoječe takse v višini 73,50 EUR za tako dovoljenje ne glede na njegovo trajanje. Poudarilo je, da države članice EU nimajo neomejene diskrecijske pravice pri zaračunavanju taks državljanom tretjih držav ob izdaji dovoljenja za prebivanje in da ne smejo določiti dajatev, ki bi lahko ovirale uveljavljanje pravic, zagotovljenih z direktivo o rezidentih za daljši čas. Sodišče EU je ugotovilo, da taksa ni sorazmerna glede na cilj te direktive in da bi lahko ovirala izvrševanje pravic iz te direktive.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Evropska komisija proti Nizozemski* ⁽¹¹⁷⁾ razsodilo, da Nizozemska ni izpolnila obveznosti na podlagi direktive o rezidentih za daljši čas, ker je (i) državljanom tretjih držav, ki so zaprosili za status rezidenta za daljši čas, (ii) državljanom tretjih držav, ki so pridobili status rezidenta za daljši čas v drugi državi članici EU in želijo uveljavljati pravico do prebivanja na Nizozemskem, ter (iii) družinskim članom državljanov tretjih držav, ki so zaprosili za ponovno združitev, naložila previsoke in nesorazmerne takse (v znesku od 188 do 830 EUR). Natančneje, poudarilo je, da države članice EU nimajo neomejene diskrecijske pravice pri zaračunavanju taks državljanom tretjih držav ob izdaji dovoljenja za prebivanje in da ne smejo določiti dajatev, ki bi lahko ovirale uveljavljanje pravic, zagotovljenih z direktivo o rezidentih za daljši čas.

Kot je navedlo Sodišče EU, lahko države članice EU državljanom tretjih držav, ki so pridobili status rezidenta za daljši čas, naložijo zahteve glede integracije, če te ne ogrožajo uresničevanja ciljev, ki jim sledi zadevna direktiva ⁽¹¹⁸⁾.

Sodišče EU je pojasnilo tudi pomen člena 13 direktive o rezidentih za daljši čas. Ta člen državam članicam EU ne omogoča podelitve statusa rezidenta za daljši čas pod ugodnejšimi pogoji od tistih, ki so določeni v navedeni direktivi, temveč omogoča soobstoj nacionalnih sistemov ⁽¹¹⁹⁾.

⁽¹¹⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 2. septembra 2015 v zadevi *Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL), Istituto Nazionale Confederale Assistenza (INCA) proti Presidenza del Consiglio dei Ministri, Ministero dell'Interno, Ministero dell'Economia e delle Finanze*, C-309/14.

⁽¹¹⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 26. aprila 2012 v zadevi *Evropska komisija proti Kraljevini Nizozemski*, C-508/10.

⁽¹¹⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 4. junija 2015 v zadevi *P. in S. proti Commissie Sociale Zekerheid Breda in College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen*, C-579/13.

⁽¹¹⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 17. julija 2014 v zadevi *Shamim Tahir proti Ministero dell'Interno, Questura di Verona*, C-469/13, točke od 39 do 44.

Na podlagi EKČP se prebivanje za daljši čas na splošno šteje za dejavnik, ki ga je treba upoštevati, če je predviden izgon (glej [oddelek 4.4](#)).

Primer: ESČP je v zadevi *Kurić proti Sloveniji* ⁽¹²⁰⁾ obravnavalo slovenski register stalnega prebivalstva in „izbris“ nekdanjih državljanov Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), ki so bili še vedno osebe s stalnim prebivališčem, vendar v šestmesečnem roku niso zaprosili za slovensko državljanstvo. Posledici takega izbrisa sta bili, da so osebe bodisi ostale brez državljanstva bodisi izgubile pravico do prebivanja ⁽¹²¹⁾. Na tujce, ki niso bili državljani drugih republik SFRJ, se to ni nanašalo. ESČP je opozorilo, da lahko učinkovito spoštovanje zasebnega ali družinskega življenja vključuje pozitivne obveznosti, zlasti v primeru rezidentov za daljši čas, kot so bili pritožniki, ki so bili nezakonito izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, s čimer je bil kršen člen 8 EKČP. Ugotovilo je tudi, da različno obravnavanje tujcev, ki niso bili državljani SFRJ, in oseb, ki so bile prej državljani SFRJ, pomeni diskriminacijo, s katero se krši člen 14 Konvencije v povezavi s členom 8.

[Konvencija Sveta Evrope iz leta 1955 o ustanavljanju](#) (CETS št. 19) v vseh državah članicah določa okrepljen status za osebe, ki so rezidenti za daljši čas, vendar samo če so državljani držav, ki so pogodbenice Konvencije.

3.7 Turški državljani

V okviru prava EU so se s [Sporazumom iz Ankare](#), podpisanim leta 1963, in [Dodatnim protokolom](#) k temu sporazumu, dodanim leta 1970, okrepili trgovinski in gospodarski odnosi med tedanjo EGS in Turčijo glede na morebiten pristop slednje k EGS. Sporazum je bil predmet več kot 60 sodb Sodišča EU. Dopolnjen je bil tudi z več sklepi Pridružitvenega sveta, od katerih se nekateri nanašajo na status številnih turških državljanov na ozemlju držav članic EU. Člen 6(1) [Sklepa Pridružitvenega sveta št. 1/80](#) določa, da turški državljani, ki so zakonito zaposleni v državi članici EU, pridobijo pravico, da v tej državi članici ostanejo.

⁽¹²⁰⁾ Sodba ESČP z dne 26. junija 2012 v zadevi *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], pritožba št. 26828/06.

⁽¹²¹⁾ Slovenija ni pogodbenica [Konvencije Sveta Evrope iz leta 2006 o preprečevanju apatridnosti v primeru nasledstva držav](#) (CETS št. 200).

Turški državljani s Sporazumom iz Ankare niso dobili nobene pomembne pravice do vstopa ali prebivanja v državi članici EU; kljub temu pa imajo samozaposlene osebe in ponudniki storitev korist od klavzule o mirovanju (člen 41 Dodatnega protokola). Ta klavzula državam preprečuje, da bi jim naložile nove in strožje postopkovne ali finančne zahteve poleg tistih, ki so veljale že ob začetku veljavnosti Sporazuma ⁽¹²²⁾. Te pravice ne veljajo za turške državljane, ki želijo samo uporabljati storitve, ne pa jih tudi ponujati ⁽¹²³⁾.

Primer: V različnih zadevah so bile obravnavane zahteve, naložene turškim voznikom tovornjakov, ki so jih turška podjetja zaposlila za prevoze s tovornjaki v Nemčijo. Te zadeve so se torej nanašale na pravico turških podjetij do svobodnega opravljanja storitev v državah članicah EU. SES je v zadevi *Abatay* ⁽¹²⁴⁾ razsodilo, da Nemčija od turških državljanov, ki želijo opravljati storitve na njenem ozemlju, ne sme zahtevati delovnega dovoljenja, če tako dovoljenje ob začetku veljavnosti klavzule o mirovanju še ni bilo pridobljeno.

V zadevi *Essent Energie Productie BV* ⁽¹²⁵⁾ so bili turški državljani, ki so zakonito prebivali in delali v Nemčiji, napoteni na Nizozemsko, da bi opravljali storitve. Sodišče EU je ugotovilo, da se napotitve teh delavcev iz druge države na delo za račun drugega podjetja ne sme pogojevati s tem, da imajo delovno dovoljenje, saj ti turški državljani ne želijo dostopa do trga dela na Nizozemskem. Zahteva po delovnem dovoljenju bi bila enakovredna novi omejitvi svobode opravljanja storitev.

Zadeva *Soysal* ⁽¹²⁶⁾ se je nanašala na vizumsko obveznost. SES je razsodilo, da člen 41 Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare nasprotuje uvedbi vizumske obveznosti za vstop v Nemčijo za turške državljane, ki so želeli opravljati storitev za turško podjetje, če se vizum ni zahteval ob začetku veljavnosti

⁽¹²²⁾ Sodbi SES z dne 11. maja 2000 v zadevi *The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas*, C-37/98, in z dne 20. septembra 2007 v zadevi *The Queen, na predlog Veli Turm in Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department*, C-16/05; sodba Sodišča EU z dne 21. julija 2011 v zadevi *Oguz proti Secretary of State for the Home Department*, C-186/10.

⁽¹²³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 24. septembra 2013 v zadevi *Leyla Ecem Demirkan proti Bundesrepublik Deutschland* [VS], C-221/11.

⁽¹²⁴⁾ Sodba SES z dne 21. oktobra 2003 v združenih zadevah *Eran Abatay in drugi in Nadi Sahin proti Bundesanstalt für Arbeit*, C-317/01 in C-369/01.

⁽¹²⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 11. septembra 2014 v zadevi *Essent Energie Productie BV proti Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*, C-91/13.

⁽¹²⁶⁾ Sodba SES z dne 19. februarja 2009 v zadevi *Mehmet Soysal in Ibrahim Savatli proti Bundesrepublik Deutschland*, C-228/06.

Protokola. Po mnenju Sodišča na to ugotovitev ne vpliva dejstvo, da se je z nacionalno zakonodajo o uvedbi vizuma izvajala Uredba (ES) št. 539/2001 (glej [poglavje 1](#)). Sekundarno zakonodajo EU je treba razlagati v skladu z mednarodnim sporazumom, ki vsebuje klavzulo o mirovanju.

Sodišče EU je v zadevi *Oguz* ⁽¹²⁷⁾ trdilo, da klavzula o mirovanju državam članicam EU ne preprečuje, da na podlagi nacionalnega prava sankcionirajo zlorabe v zvezi s priseljivanjem. Vendar dejstva, da se je g. Oguz samozaposlil ob kršitvi nacionalne zakonodaje o priseljivanju osem let po tem, ko mu je bilo dovoljeno vstopiti v državo in v njej ostati, ni štel za zlorabo.

Zadeva *A, B, P* ⁽¹²⁸⁾ se je nanašala na turška državljana, ki sta zaprosila za dovoljenje za prebivanje zaradi zaposlitve na Nizozemskem, in tretjo osebo, katere zakonec, ki ima dvojno državljanstvo, turško in nizozemsko, je zaprosil za dovoljenje za prebivanje zaradi združitve družine. Sodišče EU je ugotovilo, da izdaja dovoljenja za prebivanje državljanom tretjih držav, vključno s turškimi državljani, pogojena z zbiranjem in hrambo njihovih biometričnih podatkov, pomeni „novo omejitev“ v smislu sklepov št. 2/76 in 1/80 Pridružitvenega sveta EGS–Turčija. Vendar je ugotovilo, da je taka omejitev upravičena s ciljem preprečevanja goljufij z identiteto in dokumenti ter boja proti njim, ki je nujni razlog v splošnem interesu.

V zvezi z novimi državami članicami EU je upoštevni datum za uporabo turške klavzule o mirovanju datum njihovega pristopa k Uniji.

Dodatni protokol k Sporazumu iz Ankare iz leta 1970 določa več pravic, ki so obravnavane v [poglavju 9](#) o dostopu do ekonomskih in socialnih pravic. Kar zadeva status, imajo turški državljani med uveljavljanjem svojih socialnih pravic in pravic na trgu dela pravico ostati na ozemlju ⁽¹²⁹⁾.

⁽¹²⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. julija 2011 v zadevi *Tural Oguz proti Secretary of State for the Home Department*, C-186/10, točka 46; sodba SES z dne 20. septembra 2007 v zadevi *The Queen, Veli Tur in Mehmet Dari*, C-16/05.

⁽¹²⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 3. oktobra 2019 v zadevi *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid proti A in drugim*, C-70/18.

⁽¹²⁹⁾ Sodbi SES z dne 18. decembra 2008 v zadevi *Altun proti Stadt Böblingen*, C-337/07, točka 21, in z dne 23. januarja 1997 v zadevi *Recep Tetik proti Land Berlin*, C-171/95, točka 48; Konvencija Sveta Evrope iz leta 1955 o ustanavljanju, člen 2: „vsaka pogodbenica [kar vključuje Turčijo in številne države članice EU], kolikor ji to omogočajo njene gospodarske in socialne razmere, olajša podaljšano ali trajno prebivanje državljanov drugih držav na svojem ozemlju“.

Družinski člani, vključno z osebami, ki niso turški državljani, so upravičeni do ugodnejše obravnave na podlagi Sklepa Pridružitvenega sveta EGS–Turčija št. 1/80 (glej poglavje 6 o družinskem življenju) ⁽¹³⁰⁾. Za te pravice ne veljajo pogoji v zvezi z razlogom, na podlagi katerega je bila pravica do vstopa in prebivanja turškemu državljanu prvotno dodeljena v državi članici EU gostiteljici.

Primer: SES je v zadevi *Altun* ⁽¹³¹⁾ rabsodilo, da dejstvo, da je turški državljan pridobil pravico do prebivanja v državi članici EU in s tem pravico do dostopa na trg dela te države kot begunec, ni razlog, da njegov družinski član ne bi mogel uveljavljati pravic, ki izhajajo iz Sklepa Pridružitvenega sveta št. 1/80. Poleg tega je Sodišče EU v zadevi *Kahveci* ⁽¹³²⁾ pojasnilo, da lahko družinski člani turškega delavca pravice, ki jih imajo na podlagi takega sklepa, uveljavljajo tudi po tem, ko je delavec pridobil državljantvo države članice EU in hkrati obdržal turško državljantvo.

3.8 Britanski državljani

Z izstopom Združenega kraljestva iz Evropske unije so britanski državljani od 1. februarja 2020 državljani tretjih držav. V Sporazumu o izstopu je določeno prehodno obdobje do 31. decembra 2020 (ki ga je mogoče podaljšati), v katerem Združeno kraljestvo še naprej zavezuje pravo EU ⁽¹³³⁾. To pomeni, da so britanski državljani obravnavani enako kot državljani EU. Po izteku tega prehodnega obdobja bodo njihove pravice in obveznosti odvisne od sporazuma, ki ga bo EU sklenila z Združenim kraljestvom.

3.9 Državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP ali Švice

Na podlagi prava EU imajo družinski člani državljanov držav EGP ali Švice, ne glede na državljantvo, in državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljanov EU, ki uveljavljajo pravico do prostega gibanja, pod določenimi pogoji pravico do vstopa in

⁽¹³⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. julija 2012 v zadevi *Natthaya Dülger proti Wetteraukreis*, C-451/11.

⁽¹³¹⁾ Sodba SES z dne 18. decembra 2008 v zadevi *Altun proti Stadt Böblingen*, C-337/07, točka 50.

⁽¹³²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 29. marca 2012 v združenih zadevah *Staatssecretaris van Justitie proti Tayfunu Kahveciju in Osmanu Inanu*, C-7/10 in C-9/10.

⁽¹³³⁾ Sporazum o izstopu Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska iz Evropske unije in Evropske skupnosti za atomsko energijo, UL L 29, 31.1.2020, str. 7, člena 126 in 127.

prebivanja na ozemlju države članice EU, da bi spremljali državljana držav EGP, Švice ali EU ali se mu pridružili ⁽¹³⁴⁾. To pravico je mogoče zavrniti samo zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.

Ta pravica vključuje tudi pravico do dokumentov za prebivanje, ki dokazujejo njihov status. Na podlagi člena 10(1) [direktive o prostem gibanju](#) (2004/38/ES) je treba dovoljenja za prebivanje družinskim članom državljanov tretje države izdati najpozneje v šestih mesecih od datuma predložitve vloge, potrdilo o vlogi za dovoljenje za prebivanje pa je treba izdati takoj.

Na podlagi EKČP je lahko neizdaja dovoljenja za prebivanje državljanu tretje države, če se tako dovoljenje zahteva na podlagi prava EU, sporna na podlagi člena 8 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *Aristimuño Mendizabal proti Franciji* ⁽¹³⁵⁾ ugotovilo, da so bile pravice pritožnice na podlagi člena 8 EKČP kršene zaradi pretirane, več kot 14-letne zamude francoskih organov pri izdaji njenega dovoljenja za prebivanje. Navedlo je, da je bila pritožnica do takega dovoljenja upravičena na podlagi prava EU in francoskega prava.

3.10 Osebe brez državljanstva in izguba državljanstva ali dokumentacije

Pridobitev državljanstva ni zajeta niti s pravom EU niti z EKČP. Odgovornost ostaja na nacionalni ravni, vendar veljajo nekatere omejitve nacionalnega ukrepanja v zvezi z izgubo državljanstva.

⁽¹³⁴⁾ Glej sporazume, sklenjene z EGP in Švico (glej opombi 5 in 6), ter [direktivo o prostem gibanju](#) (Direktiva 2004/38/ES, UL L 158, 30.4.2004, str. 77).

⁽¹³⁵⁾ Sodba ESČP z dne 17. januarja 2006 v zadevi *Aristimuño Mendizabal proti Franciji*, pritožba št. 51431/99.

Na podlagi prava EU so države članice EU pristojne za določitev pravil v zvezi s pridobitvijo in izgubo državljanstva, kar vključuje tudi državljanstvo EU in dodatne pravice, ki so zagotovljene z državljanstvom. Člen 20 PDEU določa pojem državljanstva Unije, vendar so koristi državljanstva EU omejene na osebe, ki imajo nacionalno državljanstvo ene od držav članic EU ⁽¹³⁶⁾.

Vendar je lahko ob izgubi državljanstva upoštevno pravo EU, če to vključuje tudi izgubo pravic EU. Člen 67(2) PDEU določa, da se osebe brez državljanstva obravnavajo enako kakor državljani tretjih držav.

Primer: V zadevi *Rottmann* ⁽¹³⁷⁾ se je dr. Rottmann rodil kot državljan Avstrije. Potem ko je bil v Avstriji obsojen zaradi hude goljufije pri opravljanju svojega poklica, se je preselil v Nemčijo, kjer je zaprosil za naturalizacijo. S pridobitvijo nemškega državljanstva je po zakonu izgubil avstrijsko državljanstvo. Nemški organi so na podlagi informacij avstrijskih organov, da je bil za dr. Rottmanna v njihovi državi izdan nalog za prijetje, poskušali njegovo pridobitev nemškega državljanstva razveljaviti, ker naj bi ga pridobil z goljufijo. Vendar je ta odločitev pomenila, da je ostal brez državljanstva. Predložitveno sodišče je želelo izvedeti, ali ta zadeva spada na področje uporabe prava EU, saj je dejstvo, da je bil dr. Rottmann brez državljanstva, pomenilo tudi izgubo državljanstva Unije. Sodišče EU je odločilo, da odločitev države članice EU, da posamezniku odvzame državljanstvo, če to vključuje tudi izgubo statusa državljan EU in s tem povezanih pravic, spada na področje uporabe prava EU, zato mora biti v skladu z njegovimi načeli. Ugotovilo je, da ima država članica EU pravico odvzeti državljanstvo zaradi zvičajnega ravnanja, tudi če to pomeni, da oseba poleg državljanstva navedene države članice izgubi še državljanstvo Unije. Vendar mora biti taka odločitev v skladu z načelom sorazmernosti, ki med drugim zahteva, da se osebi odobri razumen rok za ponovno pridobitev državljanstva izvirne države članice.

⁽¹³⁶⁾ Člen 20(1) PDEU določa: „Državljanstvo Unije se doda nacionalnemu državljanstvu in ga ne nadomesti“; sodbi SES z dne 7. julija 1992 v zadevi *Micheletti in drugi proti Delegación del Gobierno en Cantabria*, C-369/90, in z dne 20. februarja 2001 v zadevi *The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur, ob udeležbi: Justice*, C-192/99.

⁽¹³⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 2. marca 2010 v zadevi *Janko Rottman proti Freistaat Bayern* [VS], C-135/08, točke od 41 do 45.

Primer: Zadeva *Tjebbes* ⁽¹³⁸⁾ se je nanašala na nizozemski zakon, ki je določal samodejno izgubo državljanstva za nizozemske državljane, ki imajo prebivališče zunaj Nizozemske deset let ali več. Po pravilu desetih let bi nizozemsko državljanstvo izgubili tudi otroci denaturaliziranih posameznikov. Sodišče EU je na podlagi zadeve *Rottmann* odločilo, da mora biti odločba z učinkom odvzema državljanstva v skladu z načelom sorazmernosti. Odločilo je, da morajo nacionalni organi opraviti posamičen preizkus za opredelitev, ali bi lahko posledice izgube državljanstva države članice EU, ki ima za posledico izgubo statusa državljanca EU, nesorazmerno posegale v običajni razvoj družinskega in poklicnega življenja zadevne osebe. Poleg tega mora biti na voljo pravno sredstvo za ponovno vzpostavitev državljanstva, če se šteje, da je ukrep nesorazmeren.

Na podlagi EKČP ne obstaja pravica do pridobitve državljanstva neke države ⁽¹³⁹⁾. Vendar je ESČP navedlo, da sta lahko samovoljna zavrnitev državljanstva in izguba državljanstva zaradi učinka, ki bi ga lahko imeli na zasebno življenje posameznika, sporni na podlagi člena 8 Konvencije ⁽¹⁴⁰⁾.

Primer: ESČP je v zadevi *Genovese proti Malti* ⁽¹⁴¹⁾ obravnavalo zavrnitev dodelitve malteškega državljanstva nezakonskemu otroku, rojenemu nemalteški materi zunaj Malte, in sodno priznanemu malteškemu očetu. Zavrnitev državljanstva kot taka ni povzročila kršitve člena 8, vendar je Sodišče menilo, da je zaradi učinka zavrnitve na pritožnikovo socialno identiteto spadala na področje uporabe in v okvir člena 8 ter da je bil zaradi samovoljnosti in diskriminatornosti zavrnitve kršen člen 8 EKČP v povezavi s členom 14.

Primer: V zadevi *Hoti proti Hrvaški* ⁽¹⁴²⁾ je bil pritožnik, oseba brez državljanstva, rojen na Kosovu, od leta 1979 pa je živel in delal na Hrvaškem. Hrvaška mu leta 2014 ni hotela podaljšati dovoljenja za začasno prebivanje, ker ni predložil

⁽¹³⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 12. marca 2019 v zadevi *Tjebbes in drugi proti Minister van Buitenlandse Zaken* [VS], C-221/17.

⁽¹³⁹⁾ Sklep Evropske komisije za človekove pravice z dne 1. julija 1985 v zadevi *Family K. in W. proti Nizozemski*, št. 11278/84.

⁽¹⁴⁰⁾ Sklep ESČP z dne 12. januarja 1999 v zadevi *Karashev proti Finski*, pritožba št. 31414/96; sodba ESČP z dne 9. oktobra 2003 v zadevi *Slivenko proti Latviji* [VS], pritožba št. 48321/99; sklep ESČP z dne 17. marca 2005 v zadevi *Kuduzović proti Sloveniji*, pritožba št. 60723/00; sodbi ESČP z dne 21. junija 2016 v zadevi *Ramadan proti Malti*, pritožba št. 76136/12, točka 85, in z dne 7. februarja 2017 v zadevi *K2 proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 42387/13.

⁽¹⁴¹⁾ Sodba ESČP z dne 11. oktobra 2011 v zadevi *Genovese proti Malti*, pritožba št. 53124/09.

⁽¹⁴²⁾ Sodba ESČP z dne 26. aprila 2018 v zadevi *Hoti proti Hrvaški*, pritožba št. 63311/14. Glej tudi sodbo ESČP z dne 12. maja 2020 v zadevi *Sudita Keita proti Madžarski*, pritožba št. 42321/15.

veljavne potne listine. ESČP je ugotovilo, da morajo posamezniki brez državljanstva, kot je pritožnik, izpolnjevati zahteve, ki jih zaradi svojega statusa niso mogli izpolniti, saj so za stalno prebivališče na Hrvaškem lahko zaprosili le, če so imeli veljavno potno listino. Ugotovilo je tudi, da so hrvaški organi vztrajali pri tem, da pritožnik pridobi potno listino od kosovskih organov, čeprav je bila njegova apatridnost razvidna iz njegovega rojstnega lista. Zato Hrvaška ni izpolnila svoje pozitivne obveznosti, da zagotovi učinkovit in dostopen postopek, ki bi pritožniku omogočil, da se opredeli njegov status na Hrvaškem ob ustreznem upoštevanju njegove pravice do zasebnega življenja na podlagi člena 8 EKČP.

Ključne točke

- Status in dokumentacija osebam brez državljanstva pogosto omogočata dostop do trga dela ter zasebnih in javnih storitev (glej [uvod v to poglavje](#)).
- Z Listino EU je izrecno zagotovljena pravica do azila. Čeprav z EKČP ni zagotovljena pravica do azila, se lahko od države, ki naj bi bila odgovorna za izgon, zahteva, naj ne odstrani posameznika, ki bi ga lahko v namembni državi doletela smrt ali grdo ravnanje (glej [oddelek 3.2](#)).
- Prosilci za azil imajo na podlagi prava EU pravico, da med čakanjem na končno odločitev o svoji prošnji za azil ostanejo na ozemlju države gostiteljice, in jim je treba izdati dokument, ki jim omogoča bivanje v državi članici med obravnavo prošnje za azil (glej [oddelek 3.1](#)).
- Beguncem s priznanim statusom in upravičencem do subsidiarne zaščite je treba na podlagi prava EU izdati dovoljenje za prebivanje in potne listine (glej [oddelek 3.2](#)).
- Žrtve trgovine z ljudmi so upravičene do dovoljenja za prebivanje, da se olajša njihovo sodelovanje s policijo na podlagi prava EU in prava EKČP. S pravom EU in EKČP se lahko od držav zahteva sprejetje posebnih ukrepov za njihovo varstvo (glej [oddelek 3.3](#)).
- V skladu z direktivo o vračanju morajo države članice bodisi urediti položaj državljanov tretjih držav brez urejenega statusa bodisi jim izdati odločbo o vrnitvi (glej [oddelek 3.5](#)).
- Na podlagi EKČP je lahko dejstvo, da se migrantu ne prizna status ali da se mu ne izda dokumentacija, sporno na podlagi člena 8 (glej [oddelek 3.5](#)).
- Državljeni tretjih držav imajo na podlagi prava EU pravico do okrepljenega statusa (rezident za daljši čas), potem ko v državi članici EU stalno zakonito prebivajo pet let (glej [oddelek 3.6](#)).

- Za turške državljane in njihove družine se ne smejo uporabljati strožji pogoji v zvezi s samozaposlovanjem ali opravljanjem storitev, kot so veljali ob začetku veljavnosti Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare iz leta 1970. Turški delavci in njihove družine imajo okrepljene pravice ostati v državi (glej [oddelek 3.7](#)).
- Z izstopom Združenega kraljestva iz EU (1. februarja 2020) se britanski državljani štejejo za državljane tretjih držav (glej [oddelek 3.8](#)).
- Državljanji tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP, Švice ali EU, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja, so upravičeni do privilegiranega statusa na podlagi prava EU (glej [oddelek 3.9](#)).
- Pridobitev državljanstva ali njegova izguba nista zajeti niti s pravom EU niti z EKČP, vendar je lahko ob izgubi državljanstva upoštevno pravo EU, če takšna izguba državljanstva povzroči tudi izgubo pravic EU (glej [oddelek 3.10](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

4

Odločanje o azilu in ovire za odstranitev: vsebinska vprašanja

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
PDEU, člen 78, in Listina EU, člen 18 (pravica do azila), ki vsebujeta sklicevanje na Konvencijo ZN o statusu beguncev, v kateri je to načelo vključeno v člen 33 Listina EU, člen 19 (varstvo v primeru odstranitve, izгона ali izročitve)	Načelo nevračanja	EKČP, člen 3, kot ga je razložilo ESČP v sodbi iz leta 1989 v zadevi <i>Soering proti Združenemu kraljestvu</i>, pritožba št. 14038/88 (izročitev, ki povzroči izpostavljenost grdemu ravnanju) EKČP, člen 2 (pravica do življenja) Sodba ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>Saadi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 37201/06 (brezpogojnost prepovedi ponovne izpostavitve mučenju)
Direktiva o pogojih (2011/95/EU), člen 4	Ocena tveganja	Sodba ESČP iz leta 2011 v združenih zadevah <i>Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu</i>, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07 (kako oceniti obstoj utemeljenega tveganja v razmerah vsesplošnega nasilja in ob upoštevanju humanitarnih pogojev) Sodba ESČP iz leta 2007 v zadevi <i>Salah Sheekh proti Nizozemski</i>, pritožba št. 1948/04 (dokazno breme za pripadnike preganjanih skupin) Sodbi ESČP iz leta 2016 v zadevah <i>J. K. in drugi proti Švedski</i> [VS], pritožba št. 59166/12, in v zadevi <i>F. G. proti Švedski</i> [VS], pritožba št. 43611/11 (dokazno breme)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Dubljinska uredba, Uredba (EU) št. 604/2013 Sodba Sodišča EU iz leta 2011 v združenih zadevah <i>N. S. in M. E. [VS]</i>, C-411/10 in C-493/10 (predaje na podlagi dubljinske uredbe)	Predaje na podlagi dubljinske uredbe	Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>M. S. S. proti Belgiji in Grčiji [VS]</i>, pritožba št. 30696/09 (vrnitev v veliko revščino iz ene države članice EU v drugo) Sodba ESČP iz leta 2014 v zadevi <i>Tarakhel proti Švici [VS]</i>, pritožba št. 29217/12 (individualna jamstva)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člena 5 in 9	Izgon zelo bolnih oseb	Sodba ESČP iz leta 1997 v zadevi <i>D. proti Združenemu kraljestvu</i>, pritožba št. 30240/96 (izgon neozdravljivo bolnega moškega) Sodba ESČP iz leta 2016 v zadevi <i>Paposhvili proti Belgiji [VS]</i>, pritožba št. 41738/10 (odsotnost neposrednega tveganja smrti)
	Diplomatska zagotovila	Sodba ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>Ramzy proti Nizozemski</i>, pritožba št. 25424/05 (nezadostna zagotovila) Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>Othman (Abu Qatada) proti Združenemu kraljestvu</i>, pritožba št. 8139/09 (sprejemljiva zagotovila)
istina EU, člen 18 (pravica do azila) Direktiva o pogojih (2011/95/EU) Sodba SES iz leta 2009 v zadevi <i>Elgafaji [VS]</i>, C-465/07 (subsidiarna zaščita) Sodba Sodišča EU iz leta 2014 v zadevi <i>M'Bodj [VS]</i>, C-542/13 (subsidiarna zaščita in huda bolezen) Izključitev iz zaščite: Sodba Sodišča EU iz leta 2010 v združenih zadevah <i>B in D [VS]</i>, C-57/09 in C-101/09 Sodba Sodišča EU iz leta 2017 v zadevi <i>Lounani [VS]</i>, C-573/14 (terorizem) Sodba Sodišča EU iz leta 2018 v zadevi <i>Ahmed</i>, C-369/17 (subsidiarna zaščita)	Ugotavljanje upravičenosti do azila (status begunca in subsidiarna zaščita)	

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Prenehanje zaščite: Sodba Sodišča EU iz leta 2010 v združenih zadevah Abdulla [VS], C-175/08, C-176/08, C-178/08 in C-179/08 Listina EU, člen 19 (varstvo v primeru odstranitve, izгона ali izročitve)		
Direktiva o pogojih (2011/95/EU), člen 8	Notranja zaščita	Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožbi št. 8319/07 in 11449/07 (kako oceniti tveganje grdega ravnanja v primerih notranje zaščite)
Listina EU, člen 19 (varstvo v primeru odstranitve, izгона ali izročitve)	Prepoved kolektivnega izгона	EKČP, člen 4 Protokola št. 4 (prepoved kolektivnega izгона tujcev) Sodba ESČP iz leta 2002 v zadevi <i>Čonka proti Belgiji</i>, pritožba št. 51564/99 (izgon brez posamične presoje) Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 27765/09 (kolektivni izgon na odprtem morju) Sodba ESČP iz leta 2020 v združenih zadevah <i>N. D. in N. T. proti Španiji</i> [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15 (preboj do mejne ograje)
	Ovire za izgon zaradi drugih razlogov, povezanih s človekovimi pravicami	Sodba ESČP iz leta 2005 v združenih zadevah <i>Mamatkulov in Askarov proti Turčiji</i> [VS], pritožbi št. 46827/99 in 46951/99 (nevarnost očitnega odrekanja sodnega varstva na podlagi člena 6 EKČP)
Rezidenti za daljši čas: Direktiva o rezidentih za daljši čas (2003/109/ES), člen 12 Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP: Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES), člen 28 Sodba Sodišča EU iz leta 2013 v zadevi ZZ [VS], C-300/11 (dolžnosti uradnega obveščanja)	Državljeni tretjih držav z višjo stopnjo zaščite pred izgonom	

Evropska unija	Obpravnavane teme	Svet Evrope
Turški državljani: Sklep Pridružitvenega sveta EGS–Turčija št. 1/80, člen 14(1) Sodba SES iz leta 2007 v zadevi <i>Polat</i> , C-349/06 (ukrepi, s katerimi se dovolijo omejitve pravic turških državljanov)		

Uvod

V tem poglavju je obravnavano, kdaj se posameznika ne sme ali ne more odstraniti iz države zaradi zahtev prava EU in/ali EKČP.

Na podlagi EKČP **absolutne ovire** za odstranitev obstajajo vsaj takrat, ko bi se z izgonom kršile absolutne pravice, zagotovljene s členom 2 v zvezi s pravico do življenja in členom 3 v zvezi s prepovedjo mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. Člen 15 EKČP določa pravice, ki so absolutne in od katerih ni mogoče odstopati.

Skoraj absolutne ovire za odstranitev obstajajo v primeru izjem od splošne prepovedi, na primer na podlagi [Ženevske konvencije iz leta 1951](#) in na podlagi [direktive o pogojih](#) (2011/95/EU). V izjemnih okoliščinah oba instrumenta dopuščata izjeme od prepovedi odstranitve begunca.

Neabsolutne ovire obstajajo za vzpostavitev ravnovesja med zasebnim interesom ali pravicami posameznika in javnim ali državnim interesom, če bi se na primer z odstranitvijo razdrla družina (glej [oddelek 4.3](#)).

4.1 Pravica do azila in načelo nevračanja

Izhodišče za obravnavanje azila v Evropi sta [Ženevska konvencija iz leta 1951](#) in njen [protokol iz leta 1967](#), ki sta v pravo EU zdaj večinoma vključena z [direktivo o pogojih](#) (2011/95/EU). Ženevska konvencija iz leta 1951 je posebna pogodba za pravice

beguncev. Temelj zaščite beguncev je načelo nevračanja ⁽¹⁴³⁾. To načelo pomeni, da beguncev načeloma ni dovoljeno vrniti v državo, kjer se upravičeno bojijo preganjanja.

Člen 33(1) Ženevske konvencije iz leta 1951 določa: „Nobena država pogodbenica na nikakršen način begunca ne bo izgnala ali prisilno vrnila na meje ozemlja, kjer bi bila njegovo življenje ali svoboda ogrožena zaradi njegove rase, vere, državljanstva, pripadnosti neki določeni družbeni skupini ali določenega političnega prepričanja.“

Načelo nevračanja se uporablja za vračanje v izvorno državo in vračanje v katero koli državo, kjer bi bil begunec izpostavljen preganjanju. Pogodbenice Ženevske konvencije iz leta 1951 so vse države članice EU in Sveta Evrope, Turčija pa uporablja Konvencijo samo v zvezi z begunci iz Evrope ⁽¹⁴⁴⁾. UNHCR je izdal *Priročnik o postopkih in merilih za opredelitev statusa begunca in smernice o mednarodni zaščiti*, ki je bil nazadnje posodobljen februarja 2019 in v katerem so podrobno zajeta vprašanja, obravnavana v *oddelkih od 4.1.1 do 4.1.8 in 5.1* ⁽¹⁴⁵⁾.

Na podlagi prava EU člen 78 PDEU določa, da mora EU oblikovati politiko o azilu, subsidiarni zaščiti in začasni zaščiti „in zagotoviti skladnost z načelom nevračanja. Ta politika mora biti v skladu z Ženevsko konvencijo [iz leta 1951 in njenim protokolom] ter drugimi ustreznimi Pogodbami“, kot so EKČP, Konvencija ZN o otrokovih pravicah (UNCRC), Konvencija ZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (UNCAT), Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP) in Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (MPESKP). V okviru te politike so bili sprejeti ukrepi na podlagi pravnega reda EU na področju azila, vključno z *dublinsko uredbo* (Uredba (EU) št. 604/2013), direktivo

⁽¹⁴³⁾ Na podlagi mednarodnega prava o človekovih pravicah pomen načela nevračanja presega člen 33(1) Ženevske konvencije iz leta 1951, saj dolžnosti nevračanja izhajajo tudi iz člena 3 Konvencije ZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju ter iz splošnega mednarodnega prava, vključno s členom 7 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah. Glej UNHCR (2007), *Advisory Opinion on the Extraterritorial Application of Non-Refoulement Obligations under the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol*.

⁽¹⁴⁴⁾ Turčija uveljavlja geografski pridržek na podlagi člena 1(B) Konvencije, v skladu s katerim so njene obveznosti omejene na osebe, ki so prisiljene zapustiti svoje domove zaradi dogodkov v Evropi.

⁽¹⁴⁵⁾ UNHCR (2019), *Priročnik o postopkih in merilih za opredelitev statusa begunca in smernice o mednarodni zaščiti v skladu s Konvencijo iz leta 1951 in Protokolom iz leta 1967 o statusu beguncev*, UNHCR, Ženeva.

o pogojih (2011/95/EU), [direktivo o azilnih postopkih](#) (2013/32/EU) in [direktivo o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU). Pravni red EU na področju azila ni zavezujoč ali je samo deloma zavezujoč za Dansko in Irsko (glej [Prilogo 1](#)).

Primer: Sodišče EU je ob izvajanju direktive o pogojih v zadevi *Salahadin Abdulla in drugi* poudarilo, da je „[i]z uvodnih izjav 3, 16 in 17 Direktive [...] razvidno, da je Ženevska konvencija [iz leta 1951] temelj mednarodne pravne ureditve za zaščito beguncev in da so bile določbe Direktive o priznanju statusa begunca in njegovi vsebini sprejete za pomoč pristojnim organom držav članic pri uporabi te konvencije ob uporabi skupnih pojmov in meril“ ⁽¹⁴⁶⁾.

Z direktivo o pogojih, kakor je bila spremenjena leta 2011 ⁽¹⁴⁷⁾, je bil v pravo EU vključen sklop skupnih standardov za opredelitev oseb kot beguncev ali oseb, ki potrebujejo mednarodno zaščito. To vključuje pravice in dolžnosti navedene zaščite, katere ključni element je nevračanje na podlagi člena 33 Ženevske konvencije iz leta 1951.

Vendar tako vračanje ni absolutno prepovedano niti s členom 33 Ženevske konvencije iz leta 1951 niti s členoma 17 in 21 direktive o pogojih. Z navedenimi členi je odstranitev begunca dovoljena v zelo izjemnih okoliščinah, in sicer če oseba ogroža varnost države gostiteljice ali če je oseba – po storjenem hudem kaznivem dejanju – nevarna za skupnost.

Na podlagi [Listine EU](#) je s členom 18 zagotovljena pravica do azila, kar vključuje upoštevanje načela nevračanja. Člen 19 Listine določa, da se nihče ne sme odstraniti, izgnati ali izročiti državi, v kateri bi bil podvržen smrtni kazni, mučenju ali drugemu nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju. V Pojasnilih k Listini je navedeno, da člen 19(2) vključuje ustrezno sodno prakso ESČP glede člena 3 EKČP ⁽¹⁴⁸⁾.

⁽¹⁴⁶⁾ Sodbe Sodišča EU z dne 2. marca 2010 v združenih zadevah *Salahadin Abdulla in drugi proti Bundesrepublik Deutschland*, C-175/08, C-176/08, C-178/08 in C-179/08, točka 52, z dne 17. junija 2010 v zadevi *Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* [VS], C-31/09, točka 37, in z dne 23. maja 2019 v zadevi *Mohammed Bilal proti Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, točka 54.

⁽¹⁴⁷⁾ Direktiva 2011/95/EU, UL L 337, 20.12.2011, str. 9.

⁽¹⁴⁸⁾ Glej pojasnila v zvezi z Listino o temeljnih pravicah (2007/C 303/02); sodbi ESČP z dne 17. decembra 1996 v zadevi *Ahmed proti Avstriji*, pritožba št. 25964/94, in z dne 7. julija 1989 v zadevi *Soering proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 14038/88.

Sodišče EU je ugotovilo, da so begunci po pravu EU deležni večje zaščite pred vračanjem, saj mora biti vsaka oblika odstranitve na podlagi direktive o pogojih v skladu s pravico do azila in načelom nevračanja, kot sta določena v členu 4 in členu 19(2) Listine EU ⁽¹⁴⁹⁾.

Na podlagi EKČP je s členoma 2 in 3 absolutno prepovedano vračanje posameznika, za katerega obstaja utemeljeno tveganje, da bo podvržen ravnanju v nasprotju s katero od navedenih določb. To ni enako tveganju preganjanja zaradi enega od razlogov iz Ženevske konvencije iz leta 1951.

ESČP je razsodilo, da člen 3 EKČP vključuje eno od temeljnih vrednot demokratične družbe in v absolutnem smislu prepoveduje mučenje ali nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje, ne glede na to, kako nezaželeno ali nevarno je žrtvino obnašanje. Država na podlagi člena 3 prevzame odgovornost, če se izgon izvede kljub utemeljenim razlogom za prepričanje, da za zadevno osebo obstaja utemeljeno tveganje, da bo v državi, kamor je bila vrnjena, žrtev mučenja ali nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ⁽¹⁵⁰⁾.

Primer: V zadevi *Saadi proti Italiji* ⁽¹⁵¹⁾ je bil pritožnik tunizijski državljani, ki je bil v Tuniziji med odsotnostjo iz države obsojen na 20-letno zaporno kazen zaradi članstva v teroristični organizaciji. Pritožnik je bil v Italiji prav tako obsojen zarote. Po mnenju ESČP možnost, da pritožnik resno ogroža skupnost, nikakor ne zmanjšuje tveganja, da bi ob izgonu utrpel škodo. Poleg tega je bilo iz zanesljivih poročil o človekovih pravicah razvidno grdo ravnanje z zaporniki v Tuniziji, zlasti z osebami, obsojenimi terorističnih kaznivih dejanj. Tega tveganja niso izničila niti diplomatska zagotovila, podana v tej zadevi. Sodišče je zato menilo, da obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da obstaja utemeljeno tveganje, da bo pritožnik ob izgonu v Tunizijo podvržen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP.

⁽¹⁴⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2019 v združenih zadevah *M proti Ministerstvo vnitra; X in X proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* [VS], C-391/16, C-77/17 in C-78/17, točki 94 in 95.

⁽¹⁵⁰⁾ Sodbe ESČP z dne 1. februarja 2018 v zadevi *M. A. proti Franciji*, pritožba št. 9373/15, z dne 11. januarja 2007 v zadevi *Salah Sheekh proti Nizozemski*, pritožba št. 1948/04, točka 135, z dne 7. julija 1989 v zadevi *Soering proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 14038/88, in z dne 30. oktobra 1991 v združenih zadevah *Vilvarajah in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 13163/87 in štiri druge.

⁽¹⁵¹⁾ Sodba ESČP z dne 28. februarja 2008 v zadevi *Saadi proti Italiji* [VS], pritožba št. 37201/06. Glej tudi sodbo ESČP z dne 27. marca 2012 v zadevi *Mannai proti Italiji*, pritožba št. 9961/10.

Primer: Malteško civilno sodišče je v zadevi *Abdulle proti Minister of Justice* ⁽¹⁵²⁾ razsodilo, da je Malta z izgonom prosilcev za azil v Libijo, kjer so bili nato zaprti in mučeni, kršila člen 3 EKČP in člen 36 malteške ustave.

4.1.1 Narava tveganja na podlagi prava EU

Na podlagi prava EU direktiva o pogojih štiti pred vračanjem. Posamezniki so upravičeni do statusa begunca (glej poglavje 3 o statusu in z njim povezano dokumentacijo), če imajo utemeljen strah pred preganjanjem v smislu člena 1A *Ženevske konvencije iz leta 1951*. Dejanje preganjanja mora na podlagi člena 9 direktive o pogojih:

- (a) „biti dovolj resne narave ali dovolj ponavljajoče, da predstavlja hudo kršitev temeljnih človekovih pravic, zlasti pravic, od katerih odstopanja niso mogoča po členu 15(2) [EKČP], ali
- (b) predstavljati akumulacijo različnih ukrepov, vključno s kršitvami človekovih pravic, ki je dovolj huda, da vpliva na posameznika na podoben način, kot je omenjeno v točki (a)“.

Člen 9 direktive o pogojih prav tako določa, da lahko ima preganjanje različne oblike, vključno z dejanji fizičnega ali psihičnega nasilja, pravnimi ali sodnimi ukrepi (tak primer bi lahko bili zakoni o prepovedi homoseksualnosti ali verske svobode) in „dejanj[i], ki so povezana s spolom ali usmerjena na otroke“. Za žrtve trgovine z ljudmi se lahko na primer šteje, da trpijo zaradi preganjanja. Različne oblike preganjanja in dejanja, navedena zgoraj, se morajo navezovati na enega od petih **razlogov za preganjanje**, ki izhajajo iz Ženevske konvencije iz leta 1951: raso, narodnost, vero, pripadnost določeni družbeni skupini in politično prepričanje. Teh pet razlogov za preganjanje je vključenih v člen 10 direktive o pogojih, pri čemer se v prenovljeni različici izrecno zahteva, da je treba pri določanju pripadnosti določeni družbeni skupini ustrezno upoštevati spolno identiteto.

Preganjanje lahko obstaja tudi, če je oseba ob vrnitvi prisiljena prikriti svoja politična prepričanja, spolno usmerjenost ali verska prepričanja in prakse, da bi se izognila resni škodi.

⁽¹⁵²⁾ Malta, sodba civilnega sodišča (v okviru ustavnosodne pristojnosti) z dne 29. novembra 2011 v zadevi *Abdul Hakim Hassan Abdulle Et proti Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)*, pritožba št. 56/2007.

Primer: Sodišče EU je bilo v združenih zadevah *Y in Z* ⁽¹⁵³⁾ zaproseno, naj opredeli, katera dejanja lahko pomenijo „dejanje preganjanja“ v okviru hude kršitve svobode veroizpovedi na podlagi člena 9(1)(a) direktive o pogojih in člena 10 Listine EU. Natančneje, Sodišču je bilo postavljeno vprašanje, ali opredelitev dejanj preganjanja iz verskih razlogov zajema poseganje v „pravico do svobodnega izražanja vere“. Pojasnilo je, da lahko dejanje preganjanja dejansko izhaja iz poseganja v zunanje izražanje verske svobode. To, ali kršitev pravice, zagotovljene s členom 10(1) Listine EU, pomeni dejanje preganjanja na podlagi člena 9(1) Direktive, je odvisno od značilne resnosti takih dejanj in resnosti njihovih posledic za zadevne osebe. Sodišče EU je še razsodilo, da nacionalni organi pri obravnavi prošnje za status begunca na posamični podlagi od prosilca za azil ne morejo razumno pričakovati, da se bo odpovedal verskim praksam, zaradi katerih bi lahko bilo njegovo življenje v izvorni državi ogroženo.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Fathi* ⁽¹⁵⁴⁾ ponovno potrdilo široko opredelitev pojma „veroizpoved“, saj združuje vse njene sestavine ne glede na to, ali so javne ali zasebne, skupinske ali posamične. Ugotovilo je, da je v opredelitvi pojma „veroizpoved“, ki jo vsebuje direktiva o pogojih, le neizčrpen seznam elementov, ki lahko ta pojem opredeljujejo kot razlog za preganjanje. Od prosilca, ki zatrjuje tveganje preganjanja iz razlogov, povezanih z veroizpovedjo, se ne more zahtevati, da v utemeljitev svojih verskih prepričanj poda izjave ali predloži dokumente o vsakem od elementov, ki so zajeti s členom 10(1) (b) direktive o pogojih. Sodišče je tudi navedlo, da lahko naložitev smrtne ali zaporne kazni kot sankcije sama po sebi pomeni „dejanje preganjanja“ v smislu člena 9(1) Direktive, če se taka sankcija v izvorni državi, ki je tako zakonodajo sprejela, dejansko uporablja.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *X, Y in Z* ⁽¹⁵⁵⁾ navedlo, da pristojni organi pri obravnavi prošnje za priznanje statusa begunca ne smejo razumno pričakovati, da prosilec za azil v svoji izvorni državi prikriva svojo homoseksualnost ali zadržano izraža svojo spolno usmerjenost, da bi se izognil tveganju preganjanja.

⁽¹⁵³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 5. septembra 2012 v združenih zadevah *Bundesrepublik Deutschland proti Y in Z*, C-71/11 in C-99/11, točki 72 in 80.

⁽¹⁵⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 4. oktobra 2018 v zadevi *Bahtiyar Fathi proti Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-56/17.

⁽¹⁵⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 7. novembra 2013 v združenih zadevah *Minister voor Immigratie en Asiel proti X in Y in Z proti Minister voor Immigratie en Asiel*, C-199/12, C-200/12 in C-201/12.

Potrebe po zaščiti tistih oseb, ki vložijo prošnje za azil, ko so v državi gostiteljici (begunci „sur place“), so priznane; v členu 5 direktive o pogojih je izrecno obravnavano vprašanje utemeljenega strahu pred preganjanjem ali resno škodo na podlagi dogodkov, ki so se zgodili po tem, ko je prosilec zapustil izvirno državo.

Subsidiarna zaščita: Z direktivo o pogojih je „subsidiarna zaščita“ zagotovljena osebam, ki ne izpolnjujejo pogojev za priznanje statusa begunca, vendar bi bile ob vrnitvi v izvirno državo ali državo prejšnjega običajnega prebivališča izpostavljene utemeljenemu tveganju resne škode, opredeljene kot smrtna kazen ali usmrnitev (člen 15(a)), mučenje ali nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kazen (člen 15(b)) ter resna in individualna grožnja življenju ali telesni celovitosti civilista zaradi vsesplošnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada (člen 15(c)).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Mohamed M'Bodj proti État Belge* ⁽¹⁵⁶⁾ odločilo, da prosilcu, ki trpi za hudo boleznijo, iz tega razloga ni mogoče priznati subsidiarne zaščite na podlagi člena 15 direktive o pogojih. Dejstvo, da odstranitvi nasprotuje tudi neobstoj ustreznega zdravljenja v izvorni državi, ne pomeni, da je treba prosilcu odobriti subsidiarno zaščito in torej zakonito prebivanje v državi članici EU, razen če ne gre za namerno odtegnitev zdravstvene oskrbe navedenemu prosilcu v izvorni državi.

Primer: Zadeva *MP proti Secretary of State for the Home Department* ⁽¹⁵⁷⁾ se je nanašala na morebitno priznanje subsidiarne zaščite osebi, ki je bila žrtev mučenja v izvorni državi. Sodišče EU je razsodilo, da države članice EU prosilca ne smejo izgnati, če bi ta izgon v bistvu povzročil znatno in nepopravljivo poslabšanje njegovih duševnih motenj, zlasti kadar bi to poslabšanje ogrozilo njegovo preživetje. Vendar dejstvo, da odstranitvi nasprotuje neobstoj ustreznega zdravljenja, ne pomeni, da bi bilo treba temu prosilcu priznati subsidiarno zaščito v skladu s členom 15(b) direktive o pogojih in s tem zakonito prebivanje v državi članici EU. Organi bi morali pri odločanju o odobritvi subsidiarne zaščite preveriti, kako verjetno je, da bodo organi žrtvi ob vrnitvi v izvirno državo namerno zavrnili zdravstveno oskrbo, saj so to pogoji, pod katerimi je oseba upravičena do subsidiarne zaščite.

⁽¹⁵⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 18. decembra 2014 v zadevi *Mohamed M'Bodj proti État Belge* [VS], C-542/13.

⁽¹⁵⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 24. aprila 2018 v zadevi *MP proti Secretary of State for the Home Department* [VS], C-353/16.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Elgafaji* ⁽¹⁵⁸⁾ presojalo dodelitev statusa subsidiarne zaščite iraškemu državljanu, ki ga ni bilo mogoče šteti za begunca, pri čemer je svojo utemeljitev oprlo na pomen „resne in individualne grožnje življenju ali telesni celovitosti civilista zaradi vsesplošnega nasilja v situacijah mednarodnega ali notranjega oboroženega spopada“ iz člena 15(c) direktive o pogojih. Razsodilo je, da ima pomen člena 15(c) Direktive svoje področje uporabe, ki se razlikuje od pojmov „smrtna kazen“, „usmrtitev“ in „mučenje ali nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kazen“ iz člena 15(a) in (b) Direktive. Zajema tveganje nastanka bolj splošne škode, ki se nanaša na okoliščine prosilca in/ali splošne razmere v izvorni državi.

Za upravičenost do subsidiarne zaščite na podlagi člena 15(c) je treba dokazati, da grožnje posamično zadevajo prosilca zaradi elementov, ki so značilni za njegov položaj, in/ali vsesplošnega nasilja. Čim bolj je prosilec sposoben dokazati, da ga grožnje posamično zadevajo zaradi elementov, ki so značilni za njegov položaj, tem nižja stopnja vsesplošnega nasilja bo zadoščala, da se osebi prizna pravica do subsidiarne zaščite na podlagi člena 15(c). Izjemoma je lahko prosilec upravičen do subsidiarne zaščite, kadar vsesplošno nasilje v oboroženem spopadu doseže tako visoko stopnjo, da obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da bo samo zaradi navzočnosti v izvorni državi ali regiji izpostavljen utemeljenemu tveganju, da utrpí škodo ⁽¹⁵⁹⁾.

4.1.2 Narava tveganja na podlagi EKČP

Na podlagi EKČP je odstranitev izrecno prepovedana, kadar bi država posameznika izpostavila utemeljenemu tveganju smrti na podlagi člena 2 EKČP oziroma mučenja ali nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja na podlagi člena 3. Preganja iz razloga, navedenega v *Ženevski konvenciji iz leta 1951*, ni treba dokazati. Izjem od prepovedi odstranitve ni (glej *oddelek 4.1.7*).

⁽¹⁵⁸⁾ Sodba SES z dne 17. februarja 2009 v zadevi *Meki Elgafaji in Noor Elgafaji proti Staatssecretaris van Justitie* [VS], C-465/07, točke od 35 do 39. V zvezi s podobnimi vprašanji glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 30. januarja 2014 v zadevi *Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12.

⁽¹⁵⁹⁾ Sodišče EU je bilo zaproseno, naj opredeli pojem „notranji oboroženi spopad“ tudi v zadevi *Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, v kateri je bila sodba izrečena dne 30. januarja 2014.

ESČP običajno obravnava zadeve na podlagi člena 2 ali 3 EKČP, odvisno od posameznih okoliščin in ravnanja, ki bi mu lahko bil posameznik podvržen, če bi bil izgnan ali izročen. Sodišče pogosto ugotovi, da so vprašanja na podlagi obeh členov neločljiva, in jih obravnava skupaj ⁽¹⁶⁰⁾ ali pa pritožbo obravnava na podlagi člena 2 v okviru povezane glavne pritožbe na podlagi člena 3.

Primer: ESČP je v zadevi *Bader in Kanbor proti Švedski* ⁽¹⁶¹⁾ ugotovilo, da bi izgon osebe v Sirijo, kjer je bila v odsotnosti obsojena na smrt, pomenil kršitev členov 2 in 3 EKČP.

Primer: Ko so v zadevi *Al-Saadoon in Mufdhi proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁶²⁾ organi Združenega kraljestva med operacijami v Iraku iraške civiliste predali iraški kazenski upravi v okoliščinah, v katerih je civilistom grozila smrtna kazen, je bilo ugotovljeno, da je Združeno kraljestvo kršilo člen 3. Sodišču se ni zdelo nujno obravnavati pritožb še na podlagi člena 2 EKČP ali Protokola št. 13.

ESČP se osredotoča na predvidljive posledice odstranitve osebe v predvideno državo vrnitve. Prouči osebne okoliščine posameznika in splošne razmere v državi, na primer, ali prevladuje splošno nasilje ali oboroženi spopad oziroma ali prihaja do kršitev človekovih pravic. Če je posameznik **pripadnik skupine, ki je podvržena sistematičnemu grdemu ravnanju** ⁽¹⁶³⁾, je treba včasih pridobiti dokaze o osebnih dejavnih tveganja.

Primer: ESČP je v zadevi *Salah Sheekh proti Nizozemski* ⁽¹⁶⁴⁾ ugotovilo, da so pripadniki manjšinskih plemen v Somaliji „ciljna skupina“, ki ji grozi prepovedano grdo ravnanje. Upoštevni dejavnik je bil, ali bi lahko pritožnik dobil zaščito in dosegel popravo krivice zaradi preteklih dejanj, ki so mu bila povzročena v navedeni državi. ESČP je menilo, da ne bi mogel dobiti take zaščite in poprave krivice, saj se razmere v Somaliji, odkar je pobegnil, niso bistveno izboljšale. Pritožnik in njegova družina so bili še posebno ogroženi, ker so bili pripadniki

⁽¹⁶⁰⁾ Sodba ESČP z dne 23. marca 2016 v zadevi *F. G. proti Švedski* [VS], pritožba št. 43611/11, točka 110.

⁽¹⁶¹⁾ Sodba ESČP z dne 8. novembra 2005 v zadevi *Bader in Kanbor proti Švedski*, pritožba št. 13284/04.

⁽¹⁶²⁾ Sodba ESČP z dne 2. marca 2010 v zadevi *Al-Saadoon in Mufdhi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 61498/08.

⁽¹⁶³⁾ Sodbi ESČP z dne 9. aprila 2013 v združenih zadevah *H. in B. proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 70073/10 in 44539/11, točka 91, in z dne 1. decembra 2015 v zadevi *Tadzhibayev proti Rusiji*, pritožba št. 17724/14, točka 43.

⁽¹⁶⁴⁾ Sodba ESČP z dne 11. januarja 2007 v zadevi *Salah Sheekh proti Nizozemski*, pritožba št. 1948/04.

manjšine in ker se je vedelo, da nimajo varstva. Od prosilca ni bilo mogoče zahtevati, naj dokaže še druge posebne razlikovalne značilnosti, ki se nanašajo nanj osebno, ter tako dokaže, da je bil in je še vedno osebno ogrožen. ESČP je ugotovilo, da bi njegov izgon pomenil kršitev člena 3 EKČP.

V večini primerov razmere splošnega nasilja v državi ne pomenijo kršitve člena 3 EKČP. Če pa je stopnja nasilja ali njegova intenzivnost dovolj visoka, posamezniku ni treba dokazati, da bi bil v slabšem položaju kot drugi člani skupine, katere pripadnik je. Včasih mora posameznik dokazati kombinacijo obojega, dejavnike osebnega tveganja in nevarnost splošnega nasilja. Edino vprašanje, ki ga mora obravnavati Sodišče, je, ali obstaja predvidljivo in utemeljeno tveganje grdega ravnanja, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *N. A. proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁶⁵⁾ ugotovilo, da stopnja splošnega nasilja na Šrilanki ni dovolj visoka, da bi bilo prepovedano vsakršno vračanje v državo, vendar bi prosilčeva vrnitev v povezavi z njegovimi osebnimi dejavniki pomenila kršitev člena 3 EKČP. Prvič je dopustilo možnost, da bi lahko razmere splošnega nasilja same po sebi pomenile, da je prepovedano vsakršno vračanje ⁽¹⁶⁶⁾.

Primer: ESČP je v zadevi *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁶⁷⁾ razsodilo, da sta stopnja in intenzivnost vsesplošnega nasilja v Mogadišu v Somaliji dovolj visoki, da sta tam resno ogrožena življenje ali osebnost civilistov. Sodišče je pri oceni stopnje nasilja proučilo naslednja neizčrpana merila: ali so strani, udeležene v sporu, uporabljale metode vojskovanja in taktike, zaradi katerih se je povečalo tveganje za civilne žrtve, ali pa so neposredno ciljale civiliste; ali je bila uporaba takih metod ali taktik med stranmi, udeleženi v sporu, splošno razširjena; ali so bili spopadi lokalni ali splošno razširjeni in nazadnje, število civilistov, ki so bili zaradi bojov ubiti, ranjeni in razseljeni. Razmere splošnega nasilja v Mogadišu so bile dovolj resne, da je ESČP upravičeno ugotovilo, da bi za vsakega povratnika že samo zaradi njegove navzočnosti v državi obstajalo utemeljeno tveganje

⁽¹⁶⁵⁾ Sodba ESČP z dne 17. julija 2008 v zadevi *N. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 25904/07, točke od 114 do 117 in 147.

⁽¹⁶⁶⁾ Glej tudi sodbo ESČP z dne 26. januarja 2017 v zadevi *X. proti Švici*, pritožba št. 16744/14.

⁽¹⁶⁷⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07, točke od 241 do 250 in 293. Za novejšo oceno razmer v Somaliji glej sodbo ESČP z dne 5. septembra 2013 v zadevi *K. A. B. proti Švedski*, pritožba št. 886/11.

grdega ravnanja, ki je v nasprotju s členom 3, razen če bi bilo mogoče dokazati, da ima dovolj trdne vezi z vplivnimi osebami ali skupinami v mestu, da bi lahko dobil zaščito.

Primer: V združenih zadevah *L. M. in drugi proti Rusiji* ⁽¹⁶⁸⁾ so bili palestinski državljani brez državljanstva in dva sirska državljana pred izgonom v Sirijo pridržani v Rusiji. ESČP je ugotovilo, da so trditve pritožnikov, da bi bil njihov izgon v Sirijo v nasprotju s členoma 2 in 3 EKČP, utemeljene glede na stopnjo intenzivnosti konflikta v Siriji, zlasti v mestih Alep in Damask, izvornih mestih pritožnikov, kjer so potekali posebej močni spopadi in je obstajala velika nevarnost grdega ravnanja.

Posameznik, ki naj bi bil odstranjen, je lahko izpostavljen različnim vrstam **škode**, ki lahko pomenijo ravnanje v nasprotju s členom 3 EKČP, vključno z viri tveganja, ki **ne izvirajo iz države sprejemnice** kot take, temveč bolj iz nedržavnih akterjev, bolezni ali humanitarnih razmer v navedeni državi.

Primer: Zadeva *J. K. in drugi proti Švedski* ⁽¹⁶⁹⁾ se je nanašala na Iračana, čigar podjetje, ki je imelo sedež v ameriškem vojaškem oporišču v Iraku, je delalo za ameriške stranke, ter na njegovo družino, s katero je skupaj pobegnil iz Iraka, saj so bili izpostavljeni resnim grožnjam in zlorabam s strani Al Kaide. ESČP je razsodilo, da v tem primeru iraška država pritožnikom ne bi mogla zagotoviti učinkovite zaščite pred grožnjami Al Kaide ali drugih zasebnih skupin, zato bi bili pritožniki izpostavljeni utemeljenemu tveganju, da jih bodo nedržavni akterji še naprej preganjali, če bi se vrnili v Irak.

Primer: Zadeva *D. proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁷⁰⁾ se je nanašala na izgon neozdravljivo bolnega moškega. ESČP je upoštevalo okoliščine pritožnikovega izгона: ustavitev zdravljenja, neusmiljene razmere v državi vrnitve in verjetnost skorajšnje smrti ob vrnitvi. Ugotovilo je, da bi pritožnikova deportacija v teh zares izjemnih okoliščinah pomenila kršitev člena 3 EKČP. Vendar je Sodišče postavilo visok prag za tovrstne zadeve. V poznejši zadevi, *N. proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁷¹⁾, je bilo razsojeno, da z izgonom ženske v Ugando ni bil kršen

⁽¹⁶⁸⁾ Sodba ESČP z dne 15. oktobra 2015 v združenih zadevah *L. M. in drugi proti Rusiji*, pritožbe št. 40081/14, 40088/14 in 40127/14, točke od 119 do 127.

⁽¹⁶⁹⁾ Sodba ESČP z dne 23. avgusta 2016 v zadevi *J. K. in drugi proti Švedski* [VS], pritožba št. 59166/12.

⁽¹⁷⁰⁾ Sodba ESČP z dne 2. maja 1997 v zadevi *D. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 30240/96.

⁽¹⁷¹⁾ Sodba ESČP z dne 27. maja 2008 v zadevi *N. proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 26565/05.

člen 3 EKČP, saj je bilo iz razpoložljivih dokazov razvidno, da je bila v njeni domovini na voljo določena oblika zdravniške oskrbe in da tedaj ni bila neozdravljivo bolna.

Primer: Zadeva *Paposhvili proti Belgiji* ⁽¹⁷²⁾ se je nanašala na gruzijskega državljanca, ki je zbolel za levkemijo in kronično tuberkulozo ter mu je grozila odstranitev zaradi kriminalne dejavnosti v Belgiji. ESČP se je oprlo na pristop iz sodbe *D. proti Združenemu kraljestvu*. Pojasnilo je, da bi pomanjkanje ustreznega in dostopnega zdravljenja v državi sprejemnici, ki bi posameznika izpostavilo resnemu, hitremu in nepovratnemu poslabšanju njegovega zdravstvenega stanja, kar bi privedlo do hudega trpljenja ali znatnega skrajšanja pričakovane življenjske dobe, spadalo na področje uporabe člena 3, tudi če ne bi obstajala neposredna nevarnost smrti. Sodišče je razsodilo, da mora pritožnik predložiti dokaze o utemeljenem tveganju, da bo izpostavljen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP, in da morajo organi presoditi, ali je v državi sprejemnici na voljo in dostopno ustrezno zdravljenje, tako da se pritožnik ne bi znašel v položaju, ki bi pomenil grdo ravnanje. Države morajo oceniti vpliv odstranitve na posameznika, in sicer s primerjavo pritožnikovega zdravstvenega stanja pred odstranitvijo in njegovega razvoja po odstranitvi. Sodišče je ugotovilo, da belgijski organi pritožnikovega zdravstvenega stanja niso proučili v okviru njegove odstranitve, s čimer so kršili člen 3 EKČP.

Primer: Zadeva *Babar Ahmad in drugi proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁷³⁾ se je nanašala na domnevne teroriste, ki jim je grozila izročitev Združenim državam. Sodišče je ugotovilo, da člen 3 ne bi bil kršen niti zaradi razmer, ki so jih čakale v priporu ADX Florence (najstrožje varovan zapor, t. i. supermax), niti zaradi trajanja kazni, ki bi jim bila verjetno naložena.

Primer: V zadevi *Aswat proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁷⁴⁾ je Sodišče ugotovilo, da bi predvidena izročitev pritožnika, osumljenega terorista, ki je trpel za resno duševno motnjo, Združenim državam pomenila kršitev člena 3 glede na negotovost v zvezi z razmerami v priporu v državi sprejemnici. Njegova duševna motnja je bila dovolj resna, da ga je bilo treba iz navadnega zapora premestiti v strogo varovano psihiatrično bolnišnico v Združenem kraljestvu. Iz zdravniških

⁽¹⁷²⁾ Sodba ESČP z dne 13. decembra 2016 v zadevi *Paposhvili proti Belgiji* [VS], pritožba št. 41738/10, točke od 183 do 191.

⁽¹⁷³⁾ Sodba ESČP z dne 10. aprila 2012 v združenih zadevah *Babar Ahmad in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 24027/07 in tri druge.

⁽¹⁷⁴⁾ Sodba ESČP z dne 16. aprila 2013 v zadevi *Aswat proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 17299/12.

dokazil je jasno izhajalo, da bi bilo zanj še naprej primerno, če bi tam ostal „zaradi svojega zdravja in varnosti“. Glede na razpoložljiva zdravniška dokazila je tako obstajalo utemeljeno tveganje, da bi se pritožnikovo duševno in fizično zdravje z njegovo izročitvijo drugi državi in drugemu, potencialno bolj neprijaznemu zaporniškemu okolju bistveno poslabšalo in da bi lahko tako poslabšanje doseglo prag za uporabo člena 3.

Primer: Sodišče je v zadevi *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁷⁵⁾ ugotovilo, da bi se pritožnika, če bi bila izgnana, verjetno znašla v begunskih taboriščih v Somaliji in sosednjih državah, kjer je bil zaradi izjemno slabih humanitarnih razmer kršen člen 3 EKČP. Navedlo je, da humanitarne razmere niso bile samo posledica naravnih pojavov, kot je suša, ampak tudi rezultat dejanj in neukrepanja držav, udeleženih v spopadu v Somaliji.

Primer: Na nacionalni ravni je francoski državni svet (*Conseil d'État*) v zadevi *M. A.* ⁽¹⁷⁶⁾ razveljavil odločitev, da je treba M. A., albanskega državljana, ki mu je bilo zavrnjeno dovoljenje za prebivanje, vrniti v Albanijo. Ugotovilo je, da bi bil M. A. v Albaniji izpostavljen grdemu ravnanju in smrti s strani družinskih članov osebe, ubite med policijsko racijo, ki jo je vodil. Državni svet je odločil, da se člen 3 EKČP uporablja, kadar državni organi ne morejo zagotoviti zadostne zaščite, tudi če tveganje povzročajo zasebne skupine.

ESČP je moralo proučiti tudi, ali se je zaradi posameznikovega sodelovanja pri dejavnostih oporečnikov v državi gostiteljici povečalo tveganje, da bo ob vrnitvi potrjen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP ⁽¹⁷⁷⁾.

Primer: Sodišče je v zadevi *S. F. in drugi proti Švedski* ⁽¹⁷⁸⁾ razsodilo, da bi bil kršen člen 3 EKČP, če bi odstranili iransko družino političnih disidentov, ki so pobegnili iz Irana in na Švedskem sodelovali pri pomembnih političnih dejavnostih. Ugotovilo je, da dejavnosti pritožnikov v Iranu same po sebi niso dovolj, da bi pomenile tveganje, njihove dejavnosti na Švedskem pa so pomembne, saj je bilo iz dokazov razvidno, da iranski organi celo zunaj Irana učinkovito

⁽¹⁷⁵⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07, točke od 267 do 292.

⁽¹⁷⁶⁾ Francija, državni svet (*Conseil d'État*), *M. A.*, št. 334040, 1. julij 2011.

⁽¹⁷⁷⁾ Glej na primer sodbo ESČP z dne 7. januarja 2014 v zadevi *A. A. proti Švici*, pritožba št. 58802/12, z dne 23. marca 2016 v zadevi *F. G. proti Švedski* [VS], pritožba št. 43611/11, in z dne 11. decembra 2008 v zadevi *Muminov proti Rusiji*, pritožba št. 42502/06.

⁽¹⁷⁸⁾ Sodba ESČP z dne 15. maja 2012 v zadevi *S. F. in drugi proti Švedski*, pritožba št. 52077/10.

nadzorujejo internetne povezave in osebe, ki so kritične do režima. Iranski organi bi lahko tako pritožnike ob vrnitvi zlahka prepoznali glede na njihove dejavnosti in izredne dogodke v Iranu pred preselitvijo na Švedsko, pa tudi zato, ker je bila družina prisiljena neregularno zapustiti Iran brez veljavnih osebnih dokumentov.

4.1.3 Ocena tveganja

Načela, ki se uporabljajo na podlagi prava EU, in načela na podlagi EKČP imajo pri oceni tveganja ob vrnitvi veliko skupnega. To podobnost je mogoče pripisati dejstvu, da so standardi pravnega reda EU na področju azila večinoma izpeljani iz sodne prakse ESČP in smernic UNHCR. Ta načela vključujejo dejstvo, da morajo biti ocene individualizirane in temeljiti na upoštevanju vseh zadevnih najnovejših zakonov, dejstev, dokumentov in dokazov. To vključuje informacije o razmerah v izvorni državi. Škoda, ki jo je oseba utrpela v preteklosti, je lahko močan kazalnik tveganja v prihodnosti.

Na podlagi prava EU člen 4 [direktive o pogojih](#) določa podrobna pravila za obravnavanje dejstev in okoliščin v prošnjah za mednarodno zaščito. Obravnavanje mora biti na primer individualizirano; če je oseba v preteklosti utrpela preganjanje, je to lahko močan kazalnik prihodnjega tveganja ob vrnitvi. Uradniki, ki odločajo o prošnji, morajo upoštevati pojasnila, iz katerih je razvidno, da se je prosilec kar najbolj potrudil za utemeljitev svoje prošnje.

Glede časa obravnavanja je v direktivi o pogojih v členu 4(3) določeno, da je treba obravnavanje izvesti v času, ko se sprejme odločitev o prošnji. S spremenjeno [direktivo o azilnih postopkih](#) se v členu 46(3) zahteva, da se v pritožbenih postopkih pri presoji dejstev in pravnih vprašanj upošteva čas obravnavanja pritožbe. Čas za obravnavanje prenehanja statusa zaščite je opisan v [oddelku 4.1.8](#).

ESČP na podlagi prava EKČP razlikuje med dvema vrstama prošenj za azil na podlagi narave tveganja. Če tveganje izhaja iz splošne in znane situacije, morajo organi opraviti oceno tveganja po uradni dolžnosti. V primeru prošenj za azil, ki temeljijo na individualnem tveganju, pa se mora „oseba, ki prosi za azil, sklicevati na tako tveganje in ga utemeljiti“ ⁽¹⁷⁹⁾. V slednjem primeru je torej pritožnik tisti, ki mora navesti dokaze, s katerimi je mogoče potrditi, da obstajajo utemeljeni razlogi za prepričanje, da bo ob morebitni odstranitvi iz države članice izpostavljen utemeljenemu

⁽¹⁷⁹⁾ Sodbi ESČP z dne 23. marca 2016 v zadevi *F. G. proti Švedski* [VS], pritožba št. 43611/11, točki 126 in 127, in z dne 23. avgusta 2016 v zadevi *J. K. in drugi proti Švedski* [VS], pritožba št. 59166/12, točka 98.

tveganju, s čimer bi bil podvržen ravnanju, ki je prepovedano s členom 2 ali 3 EKČP. Če se taki dokazi navedejo, mora vlada odpraviti morebitne pomisleke v zvezi z njimi ⁽¹⁸⁰⁾. ESČP je priznalo, da so prosilci za azil velikokrat v posebnem položaju, zato je treba pri presoji verodostojnosti njihovih izjav in predloženih spremnih dokumentov pogosto v dvomu odločiti v korist prosilca ⁽¹⁸¹⁾. Če pa informacij ni dovolj ali če obstaja dober razlog za dvom v resničnost posameznikovih navedb, mora ta predložiti zadovoljivo pojasnilo ⁽¹⁸²⁾.

Primer: Sodišče je v zadevi *Singh in drugi proti Belgiji* ⁽¹⁸³⁾ opozorilo, da so belgijski organi zavrgli dokumente, ki so jih afganistanski državljani predložili v podporo prošnji za azil. Organom se dokumentacija ni zdela prepričljiva, čeprav je niso zadostno proučili. Zlasti niso preverili verodostojnosti kopij dokumentov, ki jih je izdal urad UNHCR v New Delhiju in s katerimi je bil pritožnikom priznan status beguncev, čeprav bi bilo mogoče to brez težav preveriti. Tako niso temeljito in skrbno pregledali prošnje za azil, kot se zahteva s členom 13 EKČP, s čimer so kršili navedeno določbo v povezavi s členom 3.

Glede na absolutno naravo pravic, zagotovljenih s členoma 2 in 3 EKČP, in ob upoštevanju ranljivosti prosilcev za azil se lahko od organov zahteva, da po uradni dolžnosti presodijo, ali obstaja tveganje. To se zgodi, kadar se prosilec odloči, da se ne bo skliceval na konkreten posamezen razlog za azil ali ga razkril in ga namenoma ne navede, in če se država seznani z dejstvi v zvezi z določenim posameznikom, zaradi katerih bi lahko bil ob vrnitvi v zadevno državo izpostavljen tveganju grdega ravnanja ⁽¹⁸⁴⁾.

Država članica ima na podlagi člena 36 EKČP pravico poseči v zadevi, ki jo eden od njenih državljanov pri Sodišču vloži zoper drugo državo članico. Ugotovljeno je bilo, da se ta določba – ki je bila v EKČP vključena, da bi lahko država svojim državljanom zagotovila diplomatsko zaščito – ne uporablja v zadevah, v katerih se je pritožba

⁽¹⁸⁰⁾ Sodba ESČP z dne 28. februarja 2008 v zadevi *Saadi proti Italiji* [VS], pritožba št. 37201/06, točka 129.

⁽¹⁸¹⁾ Sodbe ESČP z dne 23. avgusta 2016 v zadevi *J. K. in drugi proti Švedski* [VS], pritožba št. 59166/12, točka 93, z dne 18. novembra 2014 v zadevi *M. A. proti Švici*, pritožba št. 52589/13, točka 55, z dne 11. januarja 2007 v zadevi *Salah Sheekh proti Nizozemski*, pritožba št. 1948/04, točka 148, in z dne 9. marca 2010 v zadevi *R. C. proti Švedski*, pritožba št. 41827/07, točka 50.

⁽¹⁸²⁾ Sklepa ESČP z dne 21. junija 2005 v zadevi *Matsiukhina in Matsiukhin proti Švedski*, pritožba št. 31260/04, in z dne 8. marca 2007 v zadevi *Collins in Akaziebie proti Švedski*, pritožba št. 23944/05; sodba ESČP z dne 3. aprila 2014 v zadevi *A. A. M. proti Švedski*, pritožba št. 68519/10.

⁽¹⁸³⁾ Sodba ESČP z dne 2. oktobra 2012 v zadevi *Singh in drugi proti Belgiji*, pritožba št. 33210/11.

⁽¹⁸⁴⁾ Sodba ESČP z dne 23. marca 2016 v zadevi *F. G. proti Švedski* [VS], pritožba št. 43611/11, točka 127.

pritožnikov nanašala na strah pred vrnitvijo v državo članico, katere državljanstvo so imeli in kjer bi bili domnevno podvrženi ravnanju, ki je v nasprotju s členoma 2 in 3 Konvencije ⁽¹⁸⁵⁾.

V skladu s sodno prakso ESČP je treba tveganje oceniti ne le na podlagi posameznih dejavnikov, temveč tudi kumulativno ⁽¹⁸⁶⁾. Vsaka ocena mora biti individualizirana, tako da se upoštevajo vsi dokazi ⁽¹⁸⁷⁾. Če je bila oseba v preteklosti žrtev preganja, je to lahko jasen znak, da bo v prihodnje izpostavljena tveganju ⁽¹⁸⁸⁾.

ESČP je pri oceni tveganja ob vrnitvi upoštevalo dokaze o splošnih razmerah v državi in dokaze o posebnem tveganju za posameznika. Zagotovilo je smernice o vrstah dokumentacije, na katero se je mogoče opreti pri presoji razmer v državi, na primer poročila UNHCR in mednarodnih organizacij za človekove pravice ⁽¹⁸⁹⁾. Ugotovilo je, da poročila niso zanesljiva, če viri informacij niso znani in če se ugotovitve ne ujemajo z drugim verodostojnim poročanjem ⁽¹⁹⁰⁾.

Če posameznik še ni bil izgnan, je trenutek za upoštevanje tveganja datum ocene ESČP ⁽¹⁹¹⁾. To načelo se uporablja ne glede na to, ali je bila zadevna pravica iz EKČP absolutna (na primer člen 3) ali ne (na primer člen 8) ⁽¹⁹²⁾. Če je bil pritožnik že izgnan, ESČP prouči, ali se je s posameznikom grdo ravnalo, med drugim med postopkom odstranitve ⁽¹⁹³⁾, oziroma ali informacije o državi dokazujejo utemeljene razloge za prepričanje, da se bo s pritožnikom grdo ravnalo.

⁽¹⁸⁵⁾ Sodba ESČP z dne 5. septembra 2013 v zadevi *I. proti Švedski*, pritožba št. 61204/09.

⁽¹⁸⁶⁾ Sodba ESČP z dne 15. maja 2012 v zadevi *S. F. in drugi proti Švedski*, pritožba št. 52077/10, točki 68 in 69.

⁽¹⁸⁷⁾ Sodbe ESČP z dne 9. marca 2010 v zadevi *R. C. proti Švedski*, pritožba št. 41827/07, točka 51 (o zdravniškem potrdilu), z dne 20. julija 2010 v zadevi *N. proti Švedski*, pritožba št. 23505/09, točka 52, in z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07.

⁽¹⁸⁸⁾ Sodbi ESČP z dne 9. marca 2010 v zadevi *R. C. proti Švedski*, pritožba št. 41827/07, in z dne 23. avgusta 2016 v zadevi *J. K. in drugi proti Švedski* [VS], pritožba št. 59166/12, točke od 99 do 102.

⁽¹⁸⁹⁾ Sodba ESČP z dne 17. julija 2008 v zadevi *N. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 25904/07, točke od 118 do 122.

⁽¹⁹⁰⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07, točke od 230 do 234.

⁽¹⁹¹⁾ Sodba ESČP z dne 28. februarja 2008 v zadevi *Saadi proti Italiji* [VS], pritožba št. 37201/06.

⁽¹⁹²⁾ Sodba ESČP z dne 20. septembra 2011 v zadevi *A. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 8000/08.

⁽¹⁹³⁾ Sodba ESČP z dne 4. aprila 2017 v zadevi *Thuo proti Cipru*, pritožba št. 3869/07.

Primer: ESČP je v zadevi *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu* ⁽¹⁹⁴⁾ preverilo poročila mednarodnih organizacij o razmerah in stopnjah nasilja v Somaliji ter kršitvah človekovih pravic, ki jih je storila al-Shabaab, somalijska islamistična uporniška skupina. Sodišče se ni moglo zanesti na vladno ugotovitveno poročilo o Somaliji iz Nairobija v Keniji, saj je vsebovalo nejasne in anonimne vire ter se ni ujemalo z drugimi javno dostopnimi informacijami. Na podlagi razpoložljivih dokazov je ugotovilo, da se razmere v Somaliji najverjetneje ne bodo kmalu izboljšale.

Primer: V zadevi *Muminov proti Rusiji* ⁽¹⁹⁵⁾ je bil pritožnik uzbeški državljani, ki je glede na razpoložljive informacije po izgonu iz Rusije v Uzbekistanu domnevno prestajal petletno zaporno kazen. ESČP je razsodilo, da obstaja dovolj verodostojnih poročil o splošnem grdem ravnanju z obsojenci v Uzbekistanu, da je lahko ugotovilo kršitev člena 3 EKČP, čeprav po pritožnikovi izročitvi poleg informacij o njegovi obsodbi ni bilo drugih zanesljivih informacij o njegovem položaju.

4.1.4 Zadostnost zaščite

Na podlagi mednarodnega begunskega prava je prosilec za azil, ki trdi, da se boji preganjanja, upravičen do statusa begunca, če lahko dokaže oboje, utemeljen strah pred preganjanjem iz razloga, zajetega z [Ženevsko konvencijo iz leta 1951](#), in nezadostnost državne zaščite. Zadostnost državne zaščite pomeni pripravljenost in zmožnost v državi sprejemnici, tj. državnih uslužbencev ali drugih subjektov, ki nadzorujejo dele državnega ozemlja, da bi v okviru pravnega sistema zagotovili razumno raven zaščite pred grdim ravnanjem, ki se ga prosilec za azil boji.

Na podlagi prava EU je treba pri ugotavljanju upravičenosti do statusa begunca ali subsidiarne zaščite proučiti, ali bi bil pritožnik v državi, kamor naj bi se vrnil, zaščiten pred škodo, ki se je boji. Člen 7 [direktive o pogojih](#) določa, da lahko „[z]aščito pred preganjanjem ali resno škodo [...] nudi le [...] država ali [...] stranke ali organizacije, vključno z mednarodnimi organizacijami, ki nadzorujejo državo ali bistveni del ozemlja države, če so pripravljene in sposobne zagotavljati zaščito [...]“, ki je „dejanska in

⁽¹⁹⁴⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07.

⁽¹⁹⁵⁾ Sodba ESČP z dne 11. decembra 2008 v zadevi *Muminov proti Rusiji*, pritožba št. 42502/06.

nezačasna". Sprejeti je treba razumne ukrepe za preprečitev preganjanja, ki vključujejo učinkovit pravni sistem za odkrivanje, pregon in kaznovanje. Pritožnik mora imeti dostop do takih zaščitnih sistemov.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Salahadin Abdulla in drugi* ⁽¹⁹⁶⁾, ki se je nanašala na prenehanje statusa begunca, razsodilo, da je zaščita, ki jo ponuja država, katere državljanstvo ima begunec, zadostna samo, če država ali drugi subjekti, ki zagotavljajo zaščito na podlagi člena 7(1) direktive o pogojih, objektivno izkazujejo razumno sposobnost in pripravljenost, da preprečijo dejanja preganjanja. Sprejeti morajo razumne ukrepe za preprečitev preganjanja, med drugim z vodenjem učinkovitega pravnega sistema, do katerega ima zadevna oseba dostop po prenehanju statusa begunca, ter za odkrivanje, pregon in kaznovanje dejanj preganjanja. Država ali drug subjekt, ki zagotavlja zaščito, mora izpolnjevati nekatere konkretne zahteve, med drugim mora imeti pristojnost, organizacijsko strukturo in sredstva za ohranjanje minimalne ravni javnega reda in miru v državi, katere državljanstvo ima begunec.

Za palestinske begunce obstaja poseben sistem zaščite. Da bi jim zagotovili zaščito in pomoč, je bila ustanovljena Agencija Združenih narodov za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na Bližnjem vzhodu (UNRWA). UNRWA deluje na Zahodnem bregu, vključno z vzhodnim Jeruzalemom in Gazo, ter v Jordaniji, Siriji in Libanonu. Posamezniki, ki prejmejo pomoč UNRWA, niso upravičeni do statusa begunca (člen 12(1)(a) [direktive o pogojih](#), s katerim je bil člen 1D Ženevske konvencije iz leta 1951 vključen v pravo EU).

Primer: Zadeva *Bolbol* ⁽¹⁹⁷⁾ se je nanašala na osebo brez državljanstva palestinskega porekla, ki je zapustila območje Gaze in prišla na Madžarsko, kjer je vložila prošnjo za azil, ne da bi pred tem UNRWA zaprosila za zaščito in pomoč. Sodišče EU je pojasnilo, da je treba zaradi uporabe člena 12(1)(a) direktive o pogojih šteti, da oseba zaščito in pomoč agencije ZN, razen UNHCR, uživa samo, če to zaščito ali pomoč dejansko uveljavi, in ne če je do nje samo teoretično upravičena.

⁽¹⁹⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 2. marca 2010 v združenih zadevah *Aydin Salahadin Abdulla in drugi proti Bundesrepublik Deutschland* [VS], C-175/08, C-176/08, C-178/08 in C-179/08.

⁽¹⁹⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 17. junija 2010 v zadevi *Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* [VS], C-31/09.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *El Kott* ⁽¹⁹⁸⁾ nadalje pojasnilo, da je treba osebam, ki so območje delovanja UNRWA prisiljene zapustiti iz razlogov, ki niso povezani z njihovo voljo in na katere ne morejo vplivati po lastni volji, samodejno priznati status begunca, če se ne uporablja nobeden od razlogov iz člena 12(1)(b) ali (2) in (3) Direktive.

Na podlagi EKČP lahko presoja, ali je bil – oziroma bi bil – kršen člen 3, vključuje obravnavanje zaščite, ki bi jo lahko posamezniku, predvidenemu za odstranitev, zagotovile država sprejemnica ali organizacije v tej državi. Obstaja podobnost med pojmom zadostnost zaščite v begunskih zadevah (opisanih zgoraj) in zadevah, ki se nanašajo na člen 3 EKČP. Če ravnanje, ki bi mu lahko bil posameznik podvržen ob vrnitvi, izpolnjuje minimalno raven resnosti za uporabo člena 3, je treba oceniti, ali je država sprejemnica dejansko in praktično sposobna in pripravljena posameznika zaščititi pred navedenim tveganjem.

Primer: V zadevi *Hida proti Danski* ⁽¹⁹⁹⁾ je bil pritožnik Rom, ki mu je med sporom leta 2004 grozila prisilna vrnitev na Kosovo. Sodišče je bilo zaskrbljeno zaradi nasilnih izgrede in kaznivih dejanj zoper manjšine, zato je ugotovilo, da še naprej ostaja potreba po mednarodni zaščiti pripadnikov etničnih skupin, kot so Romi. Sodišče je opozorilo, da Misija Združenih narodov na Kosovu (UNMIK) pred vsako prisilno vrnitvijo, ki jo predlaga danski nacionalni policijski komisar, izvede posamično preverjanje. Ko je UNMIK nasprotoval nekaterim vrnitvam, jih je policijski komisar do nadaljnjega odložil. Policijski komisar se v primeru pritožnika še ni obrnil na UNMIK, saj njegova prisilna vrnitev še ni bila načrtovana. Sodišče je bilo v teh okoliščinah prepričano, da bo do nadaljnjega odložena tudi njegova vrnitev, če bo UNMIK nasprotoval njegovi prisilni vrnitvi. Ugotovilo je, da niso bili dokazani utemeljeni razlogi za prepričanje, da bi bil pritožnik, ki je Rom, ob vrnitvi na Kosovo podvržen utemeljenemu tveganju mučenja ali nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. Sodišče je zadevo zato razglasilo za nedopustno, ker je bila očitno neutemeljena.

ESČP je bilo pozvano, naj prouči, ali se je mogoče z **diplomatskimi zagotovili** države sprejemnice izogniti tveganju grdega ravnanja, ki bi mu bila oseba sicer izpostavljena ob vrnitvi. Če država sprejemnica da zagotovila, ta kot taka ne zadostujejo za zagotovitev ustrezne zaščite pred tveganjem grdega ravnanja. Proučiti je treba, ali

⁽¹⁹⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. decembra 2012 v zadevi *Mostafa Abed El Karem El Kott in drugi proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* [VS], C-364/11.

⁽¹⁹⁹⁾ Sklep ESČP z dne 19. februarja 2004 v zadevi *Hida proti Danski*, pritožba št. 38025/02.

uporaba zagotovil dejansko pomeni zadostno jamstvo, da bo posameznik zaščiten pred tveganjem grdega ravnanja. Teža, ki jo država sprejemnica v posameznem primeru pripiše zagotovitom, je odvisna od okoliščin, ki prevladujejo v času dejanskega stanja.

ESČP se najprej vpraša, ali je zaradi splošnih razmer na področju človekovih pravic v državi sprejemnici izključeno sprejetje kakršnih koli zagotovil. Samo v redkih primerih se zaradi splošnih razmer v državi zagotovitom ne pripiše nobena teža. Sodišče običajneje najprej oceni kakovost danih zagotovil, nato pa glede na prakso države sprejemnice presodi, ali so zanesljiva. Pri tem upošteva tudi različne dejavnike, določene z najnovejšo sodno prakso ⁽²⁰⁰⁾.

4.1.5 Notranja zaščita

Države lahko na podlagi prava EU in EKČP ugotovijo, da bi lahko bil posameznik, ki je ogrožen na domačem ozemlju, varen v drugem delu domovine in zato ne bi potreboval mednarodne zaščite.

Na podlagi prava EU je možnost notranje zaščite uzakonjena v členu 8 [direktive o pogojih](#).

Na podlagi EKČP je treba notranjo zaščito, ki jo namerava izvajati država, natančno oceniti z vidika vrnitve na namembni kraj. To vključuje proučitev, ali je kraj vrnitve varen, ali pot vključuje cestne zapore in ali lahko posameznik varno prečka neka-tera območja, da dospe v namembni kraj. Potrebna je tudi presoja posameznih okoliščin ⁽²⁰¹⁾.

⁽²⁰⁰⁾ Sodbe ESČP z dne 7. novembra 2017 v zadevi *T. M. in drugi proti Rusiji*, pritožba št. 31189/15 in pet drugih, točka 24, z dne 4. novembra 2014 v zadevi *Tarakhel proti Švici* [VS], pritožba št. 29217/12, točke od 120 do 122, z dne 17. aprila 2014 v zadevi *Gayratbek Saliev proti Rusiji*, pritožba št. 39093/13, točke od 65 do 67, z dne 17. januarja 2012 v zadevi *Othman (Abu Qatada) proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 8139/09, točka 189, z dne 24. aprila 2008 v zadevi *Ismoilov in drugi proti Rusiji*, pritožba št. 2947/06, točka 127, in z dne 28. februarja 2008 v zadevi *Saadi proti Italiji* [VS], pritožba št. 37201/06.

⁽²⁰¹⁾ Sodbi ESČP z dne 3. aprila 2014 v zadevi *A. A. M. proti Švedski*, pritožba št. 68519/10, in z dne 23. avgusta 2016 v zadevi *J. K. in drugi proti Švedski* [VS], pritožba št. 59166/12, točka 96.

Primer: ESČP je v zadevi *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu* ⁽²⁰²⁾ razsodilo, da člen 3 EKČP načeloma državam članicam ne preprečuje, da bi izkoristile možnost notranje zaščite, če se lahko povratnik med potovanjem na zadevno območje, dostopom do njega in nastanitvijo na njem varno izogne utemeljenemu tveganju, da bo podvržen grdemu ravnanju. Sodišče je v navedeni zadevi menilo, da v nekaterih predelih južne in osrednje Somalije za povratnika samo zaradi razmer splošnega nasilja ne bi nujno obstajalo utemeljeno tveganje, da bo žrtev grdega ravnanja. Če bi morala povratnika potovati na območje, ki ga nadzoruje skupina al-Shabaab, ali čez to območje, bi bila najverjetneje izpostavljena tveganju ravnanja, ki je v nasprotju s členom 3, razen če bi bilo mogoče dokazati, da je imel prosilec nedavne izkušnje z življenjem v Somaliji in bi se lahko zato izognil skupini al-Shabaab. Sodišče je v primeru pritožnikov ugotovilo, da bi zanj iz več razlogov obstajalo utemeljeno tveganje, da bosta izpostavljena ravnanju, ki pomeni kršitev člena 3 ⁽²⁰³⁾.

4.1.6 Varnost drugod

Na podlagi prava EU se lahko državi članici dovoli, da zaradi mednarodne zaščite prosilca vrne v drugo državo, v kateri se obravnava njegova prošnja, če se ta država šteje za varno in se upoštevajo določena jamstva. V tem oddelku je pojasnjeno, kdaj je to mogoče. Veljavna procesna jamstva za odrasle so opisana v [oddelku 5.2](#), za otroke brez spremstva pa v [oddelku 10.1](#).

Varnost v drugi državi se predpostavlja v dveh primerih. Država se lahko šteje za varno, če izpolnjuje sklop zahtev iz [direktive o azilnih postopkih](#) (člen 8). Med drugim mora prosilca za azil sprejeti **varna tretja država**, imeti mora možnost zaprositi za zaščito, če pa se ugotovi, da potrebuje mednarodno zaščito, je treba z njim ravnati v skladu z [Ženevsko konvencijo iz leta 1951](#). Zlasti je pomembno, da države zagotovijo, da povratnik ne bo izpostavljen nadaljnjemu vračanju v nevarno državo. Da bi lahko opredelili, ali je neka država varna tretja država, mora biti na voljo vnaprej pripravljen seznam, ki ga je treba priglasiti Komisiji. Za varno tretjo državo mora obstajati tudi povezava med prosilcem in tretjo državo, na podlagi katere bi bilo za prosilca za azil smiselno, da odide v to državo. Transit skozi državo (varna tranzitna

⁽²⁰²⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v združenih zadevah *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu*, pritožbi št. 8319/07 in 11449/07.

⁽²⁰³⁾ Glej tudi sodbo ESČP z dne 27. junija 2013 v zadevi *M. Y. H. proti Švedski*, pritožba št. 50859/10.

država) se ne šteje za zadostno povezavo med prosilcem in varno tretjo državo ⁽²⁰⁴⁾. V primeru nespoštovanja teh določb država članica EU ne more uporabiti izpodbojne domneve o varnosti iz direktive o azilnih postopkih ⁽²⁰⁵⁾.

Druge domneve se nanaša na države, ki uporabljajo **dublinsko uredbo**, in sicer države članice EU, Islandijo, Lihtenštajn, Norveško in Švico (glej **oddelek 5.2**). Dublinška uredba vključuje **dodelitev odgovornosti** državam članicam EU za obravnavanje prošenj za mednarodno zaščito; obstaja hierarhija meril, na podlagi katerih se dodeli odgovornost za obravnavanje prošenj, ki jih posamezniki vložijo v eni državi članici EU in nato odpotujejo v drugo. Uporablja se izpodbojna domneva, da so vse države, ki izvajajo dublinsko uredbo, varne ter upoštevajo Listino EU in EKČP.

V enem od različnih meril iz dublinske uredbe je navedeno, da je država, ki je odgovorna za odobritev vstopa prosilcu na skupno območje, običajno država, ki je odgovorna za obravnavo prošnje (poglavje III dublinske uredbe). Da se ugotovi, prek katere države je oseba vstopila, se ji ob prihodu odvzamejo prstni odtisi, ki se vne-sejo v podatkovno zbirko Eurodac (glej **Uredbo Eurodac**, Uredba (EU) št. 603/2013), do katere imajo dostop vse države, ki izvajajo dublinsko uredbo. Če na primer prosilec za azil prispe v državo A, vloži prošnjo za azil in mu tam odvzamejo prstne odtise, nato pa odpotuje v državo B, se bodo prstni odtisi v državi B ujeli s prstnimi odtisi, odvzetimi v državi A; država B bo nato morala uporabiti dublinska merila, da bi ugotovila, ali je za obravnavo prošnje za azil odgovorna sama ali država A.

Države morajo zagotoviti, da se posamezniki ne vrnejo v države članice EU, katerih azilni sistemi in sistemi za sprejem imajo sistemske pomanjkljivosti. V nekaterih primerih, ki privedejo do resnih kršitev **Listine EU**, lahko to pomeni, da morajo države prošnjo obravnavati, tudi če to ni njihova odgovornost na podlagi dublinske uredbe.

Primer: Sodišče EU je v združenih zadevah *N. S. in M. E.* ⁽²⁰⁶⁾ sprejelo predhodno odločbo o vprašanju, ali se lahko v določenih okoliščinah od države zahteva, naj obravnava prošnjo na podlagi klavzule o suverenosti, ki je vključena v člen 3(2)

⁽²⁰⁴⁾ Sodbi Sodišča EU z dne 19. marca 2020 v zadevi *LH proti Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-564/18, in z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság in Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točke od 157 do 160.

⁽²⁰⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 25. julija 2018 v zadevi *A. proti Swedish Migration Agency*, C-404/17.

⁽²⁰⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. decembra 2011 v združenih zadevah *N. S. proti Secretary of State for the Home Department in M. E. in drugi proti Refugee Applications Commissioner in Minister for Justice, Equality and Law Reform* [VS], C-411/10 in C-493/10.

dublinske uredbe, čeprav je v skladu z dublinskimi merili to odgovornost druge države članice EU. Pojasnilo je, da morajo države članice EU pri izvajanju diskrecijske pravice na podlagi člena 3(2) upoštevati temeljne pravice in načela, ki so priznani z Listino EU. Države članice prosilca za azil zato ne smejo predati državi članici, ki je odgovorna v smislu Uredbe, če obstajajo dokazi – za katere bi morala država članica vsekakor vedeti – o sistematičnih pomanjkljivostih azilnega postopka in pogojev za sprejem, zaradi katerih bi lahko bil kršen člen 4 Listine (prepoved mučenja). To pomeni, da mora država članica proučiti tudi druga merila iz Uredbe in ugotoviti, ali je za obravnavo prošnje za azil odgovorna druga država. Če opredelitev druge države članice ni mogoča ali če postopek za to traja nerazumno dolgo, mora država članica v skladu s členom 3(2) prošnjo obravnavati sama.

ESČP na podlagi EKČP med različnimi elementi, ki so mu predloženi, upošteva verodostojna poročila o človekovih pravicah, da bi ocenilo predvidljive posledice načrtovane odstranitve. Država, iz katere bo oseba odstranjena, mora preveriti tveganje, zlasti če je iz poročil o človekovih pravicah razvidno, da je ta država poznala ali bi morala poznati tveganja.

Primer: ESČP je v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽²⁰⁷⁾ ugotovilo, da je bil zaradi življenjskih razmer in razmer v priporu v Grčiji kršen člen 3 EKČP. Glede na zanesljiva poročila je bil poleg tega dostop do azilnega postopka pomanjkljiv, obstajalo pa je tudi tveganje nadaljnjega vračanja. Tako je bilo ugotovljeno, da so belgijski organi na podlagi člena 3 odgovorni za predajo Grčiji na podlagi dublinske uredbe, saj so glede na razpoložljive dokaze vedeli – ali bi morali vedeti –, da je za prosilce za azil v Grčiji takrat obstajalo tveganje, da bodo podvrženi ponižujočemu ravnanju.

Primer: ESČP je v zadevi *Ilias in Ahmed proti Madžarski* ⁽²⁰⁸⁾ ugotovilo, da je Madžarska s tem, ko je dva bangladeška prosilca za azil s tranzitnega območja na meji izgnala v Srbijo, kršila člen 3 EKČP. Organi niso ustrezno ocenili, ali bi pritožnika imela učinkovit dostop do azila v tej državi ali če bi bila izpostavljena tveganju verižnega vračanja v Severno Makedonijo ali Grčijo, kjer so pogoji za sprejem prosilcev za azil v nasprotju s standardi iz Konvencije.

⁽²⁰⁷⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09.

⁽²⁰⁸⁾ Sodba ESČP z dne 21. novembra 2019 v zadevi *Ilias in Ahmed proti Madžarski* [VS], pritožba št. 47287/15.

4.1.7 Izključitev iz mednarodne zaščite

Na podlagi prava EU člena 12 in 17 [direktive o pogojih](#), ki temeljita na členu 1F [Ženevske konvencije iz leta 1951](#), vsebujeta določbe o izključitvi mednarodne zaščite za osebe, ki si je ne zaslužijo. To so posamezniki, ki so domnevno storili vsaj eno od naslednjih dejanj:

- kaznivo dejanje proti miru, vojno hudodelstvo ali zločin proti človeštvu;
- hudo nepolitično kaznivo dejanje zunaj države sprejemnice, preden jih je ta sprejela;
- dejanje, ki nasprotuje namenom in načelom Združenih narodov.

Presoja izključitve iz mednarodne zaščite je treba izvesti po presoji upravičenosti osebe do mednarodne zaščite. Osebe, za katere se uporabljajo določbe o izključitvi, se ne štejejo za begunce ali osebe, upravičene do subsidiarne zaščite.

V publikaciji Evropskega azilnega podpornega urada (EASO) z naslovom [Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive](#) je na voljo pravna analiza, ki se uporablja kot orodje za sodišča, ki obravnavajo morebitne primere izključitve iz mednarodne zaščite ⁽²⁰⁹⁾.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *B in D* ⁽²¹⁰⁾ podalo napotke o tem, kako uporabljati določbe o izključitvi. Dejstvo, da je bil posameznik, na katerega se je nanašala ta zadeva, član organizacije in da je aktivno podpiral oborožen boj te organizacije, samo po sebi ni bilo tehtna podlaga za to, da so se njegova dejanja štela za „hudo nepolitično kaznivo dejanje“ ali „dejanja, ki nasprotujejo namenom in načelom Združenih narodov“. Na podlagi obeh določb bi bil izključen iz zaščite beguncev. Podlaga za ugotavljanje, ali obstajajo tehtni razlogi za domnevo, da je oseba kriva takih dejanj ali kaznivih dejanj, mora biti presoja konkretnih dejstev za vsak primer posebej. Namen tega je ugotoviti, ali dejanja, ki jih je storila organizacija, izpolnjujejo pogoje iz navedenih določb in ali je mogoče posamično odgovornost za izvajanje teh dejanj pripisati osebi glede na dokazno breme, ki se zahteva na podlagi člena 12(2) Direktive. Sodišče je še dodalo, da podlaga

⁽²⁰⁹⁾ EASO (2016), [Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive \(2011/95/EU\) – A Judicial Analysis](#), Urad za publikacije, Luxembourg.

⁽²¹⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 9. novembra 2010 v združenih zadevah *Bundesrepublik Deutschland proti B in D* [VS], C-57/09 in C-101/09.

za izključitev iz statusa begunca ni pogojena niti s tem, da je oseba trenutno nevarna za državo članico EU gostiteljico, niti s preizkusom sorazmernosti za vsak posamezen primer v tej zadevi ⁽²¹¹⁾.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Lounani* ⁽²¹²⁾ pojasnilo, da izključitev iz statusa begunca na podlagi člena 12(2)(c) direktive o pogojih ni omejena na dejanske storilce terorističnih dejanj. Zajema tudi posameznike, ki se ukvarjajo z novčenjem, načrtovanjem, prevozom in opremljanjem posameznikov, ki potujejo v državo, ki ni njihova matična država, da bi izvršili, načrtovali ali pripravili teroristična dejanja. Za uporabo te izključitvene klavzule ni nujno, da je bil prosilec obsojen za teroristično kaznivo dejanje.

Primer: V zadevi *Shajin Ahmed* ⁽²¹³⁾ je Sodišče EU potrdilo, da je treba razloge za izključitev v zvezi s subsidiarno zaščito v skladu s členom 17(1) obravnavati ob upoštevanju razlage, ki jo je Sodišče podalo v zvezi s členom 12(2)(b) in (c), ki se nanaša na izključitev iz statusa begunca.

Na podlagi EKČP velja, da narava domnevnega kaznivega dejanja prosilca – ne glede na žrtvino obnašanje – ni pomembna v okviru presoje člena 3 EKČP, saj je prepoved mučenja oziroma nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja absolutna. Obnašanja prosilca – ne glede na to, kako nezaželeno ali nevarno je – zato ni mogoče upoštevati.

Primer: Sodišče je v zadevi *Saadi proti Italiji* ⁽²¹⁴⁾ znova potrdilo absolutno naravo prepovedi mučenja na podlagi člena 3. Pritožnik je bil v Italiji sodno preganjan zaradi sodelovanja pri mednarodnem terorizmu in odrejen je bil njegov izgon v Tunizijo. ESČP je ugotovilo, da bi zanj ob vrnitvi v Tunizijo obstajalo utemeljeno tveganje, da bo podvržen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3. Njegovo obnašanje in resnost obtožb proti njemu nista bila pomembna za presojo na podlagi člena 3.

⁽²¹¹⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 24. junija 2015 v zadevi *H. T. proti Land Baden-Württemberg*, C-373/13.

⁽²¹²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 31. januarja 2017 v zadevi *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides proti Mostafi Lounaniju* [VS], C-573/14.

⁽²¹³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 13. septembra 2018 v zadevi *Shajin Ahmed proti Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-369/17.

⁽²¹⁴⁾ Sodba ESČP z dne 28. februarja 2008 v zadevi *Saadi proti Italiji* [VS], pritožba št. 37201/06, točka 138. Glej tudi sodbi ESČP z dne 24. aprila 2008 v zadevi *Ismoilov in drugi proti Rusiji*, pritožba št. 2947/06, točka 127, in z dne 19. junija 2008 v zadevi *Ryabikin proti Rusiji*, pritožba št. 8320/04.

4.1.8 Prenehanje mednarodne zaščite

Na podlagi prava EU je s členoma 11 in 16 [direktive o pogojih](#) dovoljeno prenehanje mednarodne zaščite, če se nevarne razmere v tretji državi izboljšajo, podobno kot z določbami o prenehanju na podlagi člena 1C [Ženevske konvencije iz leta 1951](#).

Primer: Zadeva *Salahadin Abdulla in drugi* ⁽²¹⁵⁾ se je nanašala na prenehanje statusa begunca nekaterih iraških državljanov, ki jim je Nemčija dodelila status begunca. Podlaga za prenehanje statusa begunca je bilo dejstvo, da so se razmere v njihovi izvorni državi izboljšale. Sodišče EU je razsodilo, da status begunca za namene člena 11 direktive o pogojih preneha, če se okoliščine v zadevni tretji državi pomembno in trajno spremenijo in če strah, zaradi katerega je bil status begunca priznan, ne obstaja več, oseba pa nima drugih razlogov za strah pred preganjanjem. Države morajo pri presoji spremembe okoliščin upoštevati osebni položaj begunca in hkrati preveriti, ali so subjekti zaščite sprejeli razumne ukrepe za preprečitev preganjanja in ali med drugim razpolagajo z učinkovitim sodnim sistemom za odkrivanje, pregon in kaznovanje dejanj, ki pomenijo preganjanje. Zadevni državljani mora imeti dostop do take zaščite tudi, če nima več statusa begunca.

Primer: Zadeva *M, X in X* ⁽²¹⁶⁾ se je nanašala na tri pritožnike, ki so jim bodisi preklicali status begunca ali jim je bil ta status zavrnil na podlagi člena 14 direktive o pogojih, ker so predstavljali nevarnost za varnost države članice EU gostiteljice ali ker so bili obsojeni za hudo kaznivo dejanje. Sodišče EU je navedlo, da je treba državljane tretjih držav, ki imajo utemeljen strah pred preganjanjem, opredeliti kot begunce za namene direktive in Ženevske konvencije iz leta 1951, in sicer ne glede na to, ali jim je bil formalno priznan status begunca, kot je opredeljen v direktivi. Čeprav take osebe nimajo ali nimajo več pravic in ugodnosti, ki so v direktivi predvidene za osebe, ki jim je priznan status begunca, še naprej uživajo nekatere pravice, določene z Ženevsko konvencijo iz leta 1951.

⁽²¹⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 2. marca 2010 v združenih zadevah *Salahadin Abdulla in drugi proti Bundesrepublik Deutschland* [VS], C-175/08, C-176/08, C-178/08 in C-179/08.

⁽²¹⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2019 v združenih zadevah *M proti Ministerstvo vnitra ter X in X proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* [VS], C-391/16, C-77/17 in C-78/17.

Status beguncev in upravičencev do subsidiarne zaščite, ki so v preteklosti utrpeli zelo resno škodo, ob spremembi okoliščin ne preneha, če se lahko sklicujejo na nujne razloge, da nočejo izkoristiti zaščite svoje izvirne države (direktiva o pogojih, člena 11 in 16).

Na podlagi EKČP ni posebnih določb o prenehanju. ESČP namesto tega prouči predvidljive posledice nameravane odstranitve. Pretekle razmere v državi sprejemnici so lahko pomembne za osvetlitev trenutnih razmer, za presojo tveganja pa so pomembne trenutne razmere ⁽²¹⁷⁾. ESČP se pri oceni razmer opira na zadevna vladna poročila in informacije, ki jih zagotovijo UNHCR in različne mednarodne nevladne organizacije, kot sta Human Rights Watch ali Amnesty International.

Primer: ESČP je izvedlo različne ocene tveganja, ki bi mu bili mladi Tamilci izpostavljeni ob vrnitvi na Šrilanko. Take ocene so bile izvedene večkrat med dolgotrajnim spopadom, pa tudi po prenehanju sovražnosti. ESČP je upoštevalo spreminjajoče se splošne razmere v državi in proučilo dejavnike tveganja, povezane z državo, ki bi lahko ob predvidenem času odstranitve vplivali na zadevne posameznike ⁽²¹⁸⁾.

4.2 Kolektivni izgon

Na podlagi prava EU in EKČP so kolektivni izgoni prepovedani. Kolektivni izgon pomeni ukrep, s katerim se posameznike ne glede na njihov pravni položaj ⁽²¹⁹⁾ prisili, da kot skupina zapustijo ozemlje ali državo, pri čemer taka odločitev ne temelji na razumni in objektivni obravnavi posameznega primera vsakega posameznika ⁽²²⁰⁾. S prepovedjo kolektivnega izгона niso prepovedane odstranitve s skupinskimi čarterskimi leti ⁽²²¹⁾.

⁽²¹⁷⁾ Sklepa ESČP z dne 14. oktobra 2003 v zadevi *Tomić proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 17837/03, in z dne 19. februarja 2004 v zadevi *Hida proti Danski*, pritožba št. 38025/02.

⁽²¹⁸⁾ Sodbi ESČP z dne 30. oktobra 1991 v združenih zadevah *Vilvarajah in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 13447/87 in štiri druge, in z dne 17. julija 2008 v zadevi *N. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 25904/07.

⁽²¹⁹⁾ Sodba ESČP z dne 3. julija 2014 v zadevi *Gruzija proti Rusiji (I)* [VS], pritožba št. 13255/07, točke od 168 do 170.

⁽²²⁰⁾ Za več informacij glej ESČP, „Collective Expulsions of aliens“ (Kolektivni izgoni tujcev), informativni pregled, marec 2020, na voljo na spletnem naslovu echr.coe.int na zavihku Press/Factsheets/Expulsion.

⁽²²¹⁾ Sodba ESČP z dne 20. septembra 2007 v zadevi *Sultani proti Franciji*, pritožba št. 45223/05.

Na podlagi prava EU so kolektivni izgoni v nasprotju s členom 78 PDEU, ki določa, da mora biti pravni red na področju azila v skladu z „drugimi ustreznimi Pogodbami“, prepovedani pa so tudi s členom 19 Listine EU.

Na podlagi EKČP so kolektivni izgoni prepovedani s členom 4 Protokola št. 4. Ta prepoved se uporablja tudi na odprtem morju ⁽²²²⁾ ter v okviru zavrnitve vstopa in zavrnitve na meji ⁽²²³⁾. Izraz „izgon“ se nanaša na vsako prisilno odstranitev tujca z ozemlja, ne glede na zakonitost in trajanje bivanja, kraj prijetja in status ali ravnanje osebe ⁽²²⁴⁾. Odločilno merilo za opredelitev izгона kot „kolektivnega“ je neobstoj razumne in objektivne proučitve posebnega primera vsakega posameznika v skupini. Velikost izgnane skupine ni pomembna: celo dve osebi sta lahko dovolj, da oblikujeta skupino ⁽²²⁵⁾. Zadevne osebe morajo imeti možnost, da pristojnim organom posamično predstavijo svoje argumente, pri čemer za otroke to storijo njihovi starši ali oseba, ki dejansko skrbi za otroka ⁽²²⁶⁾. Vendar je stopnja individualne proučitve osebnih okoliščin vsakega člana izgnane skupine odvisna od več dejavnikov.

Primer: ESČP je v zadevi *Čonka proti Belgiji* ⁽²²⁷⁾ ugotovilo, da je odstranitev skupine romskih prosilcev za azil pomenila kršitev člena 4 Protokola št. 4 k EKČP. Sodišče ni bilo prepričano, da so se posamično upoštevale osebne okoliščine vsakega člana izgnane skupine. Natančneje, politične oblasti so pred izgonom pritožnikov napovedale, da bodo izvedeni kolektivni izgoni; njihovo izvedbo so naročili zadevnemu organu. Vsem posameznikom je bilo naročeno, naj se hkrati zglasijo na določeni policijski postaji, vse odredbe o izgonu in razlogi za prijetje pa so bili ubesedeni popolnoma enako. Poleg tega ni bilo dostopa do odvetnika, azilni postopek pa še ni bil končan.

⁽²²²⁾ Sodba ESČP z dne 23. februarja 2012 v zadevi *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 27765/09.

⁽²²³⁾ Sodbi ESČP z dne 13. februarja 2020 v združenih zadevah *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15, točki 185 in 187, ter z dne 23. julija 2020 v združenih zadevah *M. K. in drugi proti Poljski*, pritožbe št. 40503/17, 42902/17 in 43643/17, točki 200 in 204.

⁽²²⁴⁾ Sodba ESČP z dne 13. februarja 2020 v združenih zadevah *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15, točka 185. Glej tudi sodbo ESČP z dne 24. marca 2020 v zadevi *Asady in drugi proti Slovaški*, pritožba št. 24917/15, točka 60.

⁽²²⁵⁾ Sodbi ESČP z dne 13. februarja 2020 v združenih zadevah *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15, točke 193 in 194 ter 202 in 203.

⁽²²⁶⁾ Sodba ESČP z dne 25. junija 2020 v zadevi *Moustahi proti Franciji*, pritožba št. 9347/14, točke od 133 do 137.

⁽²²⁷⁾ Sodba ESČP z dne 5. februarja 2002 v zadevi *Čonka proti Belgiji*, pritožba št. 51564/99. Glej tudi sodbo ESČP z dne 23. julija 2013 v zadevi *M. A. proti Cipru*, pritožba št. 41872/10, v kateri ESČP ni ugotovilo kršitve člena 4 Protokola št. 4.

Primer: ESČP je v zadevi *Khlaifia in drugi proti Italiji* ⁽²²⁸⁾ obravnavalo primer treh tunizijskih državljanov, ki jih je na morju prestregla italijanska obalna straža. Pridržani so bili v sprejemnem centru in na krovu ladij, po izdaji posamičnih odločb o izgonu, ki so bile ubesedene popolnoma enako, pa so bili vrnjeni v Tunizijo. Sodišče je odločilo, da dejstvo, da so bile podobne odločbe izdane za več posameznikov, samo po sebi ne pomeni, da je prišlo do kolektivnega izгона. Člen 4 Protokola št. 4 ne zagotavlja pravice do individualnega razgovora v vseh okoliščinah. Sodišče je ugotovilo, da so pritožniki imeli dejansko in učinkovito možnost, da ob identifikaciji in določitvi njihovega državljanstva predložijo argumente zoper svoj izgon.

Primer: ESČP je v združenih zadevah *N. D. in N. T. proti Španiji* ⁽²²⁹⁾ proučilo odstranitev dveh podsaharskih Afričanov, ki sta v špansko enklavo Melille vstopila kot del večje skupine, ki se je prebila do mejne ograje in jo preplezala. Španski organi so pritožnika prijeli in ju izročili Maroku, ne da bi izvedli individualna postopka ali jima omogočili, da zaprosita za azil. ESČP je ugotovilo, da pritožnika – v zvezi s katerima je že ugotovilo, da nista imela utemeljenega zahtevka na podlagi člena 3 EKČP – nista uporabila drugih sredstev, da bi zaprosila za zakonit vstop v Španijo. Zlasti nista predložila prepričljivih dokazov, da jima je bilo onemogočeno, da fizično dosežeta bližnji uradni mejni prehod, na katerem so španski organi ustanovili urad za registracijo prošenj za azil. ESČP je sklenilo, da je bilo pomanjkanje posamičnih odločb o odstranitvi posledica ravnanja pritožnikov, zato ni ugotovilo nobene kršitve člena 4 Protokola št. 4 k EKČP.

Skupinski izgoni so prav tako v nasprotju z **Evropsko socialno listino** in njenim členom 19(8) o jamstvih pred izgonom.

Primer: Evropski odbor za socialne pravice je v odločbi v zadevi *European Roma and Travellers Forum proti Franciji* ⁽²³⁰⁾ razsodil, da upravne odločbe iz zadevnega obdobja, s katerimi je bilo Romom romunskega in bolgarskega porekla odrejeno, da morajo zapustiti francosko ozemlje, na katerem so imeli stalno prebivališče, niso v skladu z Evropsko socialno listino: ker odločbe niso temeljile na

⁽²²⁸⁾ Sodba ESČP z dne 15. decembra 2016 v zadevi *Khlaifia in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 16483/12, točke od 237 do 254.

⁽²²⁹⁾ Sodba ESČP z dne 13. februarja 2020 v združenih zadevah *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15.

⁽²³⁰⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 24. januarja 2012 v zadevi *European Roma and Travellers Forum proti Franciji*, pritožba št. 64/2011.

proučitvi osebnih okoliščin Romov, niso bile v skladu z načelom sorazmernosti; ker so ciljale romsko skupnost, so bile tudi diskriminatorne. Odbor je ugotovil, da to pomeni kršitev člena E o prepovedi diskriminacije v povezavi s členom 19(8) Evropske socialne listine.

4.3 Ovire za izgon zaradi drugih razlogov, povezanih s človekovimi pravicami

S pravom EU in EKČP se priznava, da lahko obstajajo ovire za odstranitev iz razlogov, povezanih s človekovimi pravicami, ki niso absolutni, vendar je treba uravnovežiti javne interese in interese zadevnega posameznika. Najpogostejša bi bila pravica do zasebnega ali družinskega življenja, ki lahko vključuje upoštevanje zdravja osebe (vključno s fizično in moralno integriteto), otrokovih koristi, potrebe po enotnosti družine ali posebnih potreb ranljivih oseb.

Na podlagi prava EU je treba postopke vračanja izvajati ob upoštevanju otrokovih koristi, družinskega življenja, zdravstvenega stanja zadevne osebe in načela nevračanja (člen 5 [direktive o vračanju](#)).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Abdida* ⁽²³¹⁾ potrdilo, da odstranitev državljana tretje države, ki ima hudo bolezen, v državo, v kateri ni na voljo ustrezno zdravljenje, kar ima za posledico resno nevarnost, da bo nečloveško ali ponižujoče obravnavan, pomeni kršitev člena 5 direktive o vračanju. Poleg tega je odločilo, da je nacionalna zakonodaja, ki zoper odločbo o vrnitvi, zaradi izvršitve katere je lahko zadevni državljan tretje države izpostavljen resnemu tveganju za hudo in nepopravljivo poslabšanje zdravstvenega stanja, ne določa pravnega sredstva z odločilnim učinkom, ni združljiva z navedeno direktivo.

V skladu z EKČP imajo države na podlagi uveljavljenega mednarodnega prava in glede na obveznosti, ki jih imajo na podlagi Pogodb, vključno z EKČP, pravico, da nadzorujejo vstop, prebivanje in izgon tujcev. V zvezi z okoliščinami, v katerih so lahko kvalificirane pravice ovira za odstranitev, je na voljo obsežna sodna praksa. Kvalificirane pravice so pravice, ki vključujejo omejitve, na primer členi od 8 do 13 EKČP. Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja iz člena 8 EKČP se pogosto

⁽²³¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 18. decembra 2014 v zadevi *Centre public d'action sociale d'Otignies-Louvain-La-Neuve proti Moussi Abdidi* [VS], C-562/13.

navaja kot zaščita pred izgonom v primerih, ki ne vključujejo tveganja nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v nasprotju s členom 3. V [oddelku 6.2](#) bo obravnavano spoštovanje teh pravic iz člena 8.

Ovire za odstranitev je mogoče obravnavati tudi glede na domnevno očitno kršitev člena 5 ali 6 EKČP v državi sprejemnici, če na primer za osebo obstaja tveganje, da bo žrtev samovoljnega pridržanja, ne da bi se ji sodilo, če obstaja tveganje, da bo po obsodbi na podlagi očitno nepoštenega sodnega postopka zaprta za daljše obdobje, ali če obstaja tveganje, da se ji bo pred sojenjem očitno odreklo sodno varstvo. Dokazno breme pritožnika je veliko ⁽²³²⁾.

Primer: ESČP je v zadevi *Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* ⁽²³³⁾ proučilo, ali je z izročitvijo pritožnikov Uzbekistanu zanje obstajalo utemeljeno tveganje očitnega odrekovanja sodnega varstva, ki je v nasprotju s členom 6 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *Othman (Abu Qatada) proti Združenemu kraljestvu* ⁽²³⁴⁾ na podlagi člena 6 EKČP ugotovilo, da pritožnik ne sme biti izgnan v Jordanijo, saj bi se dokazi, pridobljeni z mučenjem tretjih oseb, najverjetneje uporabili pri ponovnem sojenju zoper njega.

Primer: House of Lords Združenega kraljestva je v domači zadevi, *EM Libanon*, ugotovilo, da ob očitni kršitvi kvalificiranih (neabsolutnih) pravic – na primer člena 8 EKČP –, s katero se poseže v bistvo zadevne pravice, ni potrebe po pre-sojanju sorazmernosti ⁽²³⁵⁾.

Na podlagi Evropske socialne listine je s členom 19(8) prepovedan izgon delavcev migrantov, ki zakonito prebivajo na ozemlju države pogodbenice, razen če ogrožajo nacionalno varnost oziroma kršijo javni interes ali moralo.

⁽²³²⁾ Sodba ESČP z dne 17. januarja 2012 v zadevi *Othman (Abu Qatada) proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 8139/09, točka 233.

⁽²³³⁾ Sodba ESČP z dne 4. februarja 2005 v združenih zadevah *Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* [VS], pritožbi št. 46827/99 in 46951/99. Glej tudi sodbo ESČP z dne 8. julija 2014 v zadevi *M. E. proti Danski*, pritožba št. 58363/10.

⁽²³⁴⁾ Sodba ESČP z dne 17. januarja 2012 v zadevi *Othman (Abu Qatada) proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 8139/09.

⁽²³⁵⁾ Združeno kraljestvo, sodba House of Lords z dne 22. oktobra 2008 v zadevi *EM (Libanon) proti Secretary of State For The Home Department* [2008], UKHL 64.

Evropski odbor za socialne pravice je zlasti odločil, da izguba pravice delavca migranta do prebivanja – če je država priznala pravico do prebivanja tudi njegovemu zakoncu in/ali otrokom – ne more vplivati na neodvisne pravice njegovih družinskih članov do prebivanja, dokler imajo ti družinski člani pravico do prebivanja.

Tuji državljani, ki v državi prebivajo dovolj dolgo – bodisi zakonito bodisi ker organi zaradi potreb države gostiteljice tiho dopuščajo njihov nezakoniti status –, bi morali biti zajeti s pravili, s katerimi so pred izgonom zaščiteni že drugi tuji državljani ⁽²³⁶⁾.

4.4 Državljeni tretjih držav, ki uživajo višjo stopnjo zaščite pred izgonom

Na podlagi prava EU poleg državljanov tretjih držav, ki potrebujejo mednarodno zaščito, obstajajo še nekatere druge kategorije, ki uživajo višjo stopnjo zaščite pred izgonom. Med njimi so tudi imetniki statusa rezidenta za daljši čas, državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljanov EU/držav EGP, ki uveljavljajo pravico do prostega gibanja, in turški državljani.

4.4.1 Rezidenti za daljši čas

Rezidenti za daljši čas uživajo okrepljeno zaščito pred izgonom. Sklep o izgonu rezidenta za daljši čas mora temeljiti na obnašanju, ki pomeni dejansko in dovolj resno grožnjo za javni red ali javno varnost (člen 12 [direktive o rezidentih za daljši čas](#)), pri čemer takega ukrepa ni mogoče izreči samodejno zaradi kazenske obsodbe, ampak je zanj potrebna presoja v vsakem posamičnem primeru ⁽²³⁷⁾.

4.4.2 Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP in Švice

Posamezniki katere koli narodnosti, ki so družinski člani državljanov držav EGP, vključno z državljani EU, vendar samo če ti uveljavljajo pravice do prostega gibanja, imajo pravico do prebivanja, ki izhaja iz določb EU o prostem gibanju. Državljeni tretjih držav na podlagi [direktive o prostem gibanju](#) (2004/38/ES) s takimi sorodstvenimi razmerji uživajo večjo zaščito pred izgonom kot druge kategorije

⁽²³⁶⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2011, izjava o razlagi člena 19(8)*.

⁽²³⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 7. decembra 2017 v zadevi *Wilber López Pastuzano proti Delegación del Gobierno en Navarra*, C-636/16.

državljanov tretjih držav. V skladu s členom 28 Direktive jih je dovoljeno izgnati samo zaradi javnega reda ali javne varnosti ⁽²³⁸⁾. Pri osebah s stalnim prebivališčem se morajo razlogi za izgon šteti za „resne razloge v zvezi z javnim redom ali javno varnostjo“. Kot je navedeno v členu 27(2) Direktive, morajo biti ti ukrepi v skladu z načelom sorazmernosti in temeljiti izključno na osebnem obnašanju zadevnega posameznika, poleg tega mora posameznik pomeniti „resnično, sedanjo in dovolj resno grožnjo, ki prizadene osnovne interese družbe“ ⁽²³⁹⁾. Države morajo o svojih odločitvah pisno obvestiti zadevno osebo, vključno z razlogi, na katerih temeljijo odločitve (člen 30) ⁽²⁴⁰⁾.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *ZZ proti Secretary of State for the Home Department* ⁽²⁴¹⁾ obravnavalo pomen člena 30(2) direktive o prostem gibanju, s katerim se zahteva, da organi zadevne osebe obvestijo o razlogih, na katerih temelji odločitev o nepriznanju pravice do prebivanja, razen če je to v nasprotju z interesi državne varnosti. Pri ugotavljanju, ali je dopustno, da organi nekaterih informacij ne razkrijejo zaradi državne varnosti, je navedlo, da je treba pretehtati med državno varnostjo in zahtevami, ki izhajajo iz pravice do učinkovitega sodnega varstva na podlagi člena 47 Listine EU. Ugotovilo je, da mora biti nacionalno sodišče, ki presoja odločitev organov, da ne razkrijejo natančno in v celoti razlogov, na katerih temelji zavrnitev, pristojno za zagotovitev, da je nerazkritje omejeno na tisto, kar je nujno potrebno. Zadevno osebo je treba o bistvu razlogov, ki so podlaga za odločbo, vsekakor obvestiti na način, ki ustrezno upošteva nujno zaupnost dokazov.

⁽²³⁸⁾ Glej naslednje zadeve, v katerih je Sodišče razlagalo pojem „nujni razlogi javne varnosti“ iz člena 28(3): sodbe Sodišča EU z dne 2. maja 2018 v združenih zadevah *K. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in H. F. proti Belgische Staat* [VS], C-331/16 in 366/16, točke od 39 do 56, z dne 22. maja 2012 v zadevi *P. I. proti Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid* [VS], C-348/09, točke od 20 do 35, in z dne 23. novembra 2010 v zadevi *Land Baden-Württemberg proti Panagiotis Tsakouridis* [VS], C-145/09, točke od 39 do 56.

⁽²³⁹⁾ Za sodno prakso v zvezi s členom 27 Direktive 2004/38/ES, kar zadeva pojem „javni red“, glej sodbi Sodišča EU z dne 17. novembra 2011 v zadevi *Petar Aladzhov proti Zamestnik director na Stolichna direksia na vattreshnite raboti kam Ministerstvo na vattreshnite raboti*, C-434/10, in z dne 17. novembra 2011 v zadevi *Hristo Gaydarov proti Director na Glavna direksia „Ohranitelna politisia“ pri Ministerstvo na vattreshnite raboti*, C-430/10. V zvezi s pojmom „resnična, sedanja in dovolj resna grožnja, ki prizadene osnovne interese družbe“ glej sodbo SES z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah *Georgios Orfanopoulos in drugi in Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg*, C-482/01 in C-493/01, točke od 65 do 71.

⁽²⁴⁰⁾ Glej tudi FRA (2018), *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, Urad za publikacije, Luxembourg, oddelek 2.5.

⁽²⁴¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 4. junija 2013 v zadevi *ZZ proti Secretary of State for the Home Department* [VS], C-300/11.

Za švicarske državljane pravna podlaga za zaščito pred izgonom izhaja iz člena 5 Priloge I k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami ter Švicarsko konfederacijo o prostem pretoku oseb. V skladu z navedeno določbo je pravice, priznane s Sporazumom, dovoljeno omejiti samo zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja ⁽²⁴²⁾.

Družinski člani so zaščiteni v primeru smrti, razveze ali odhoda državljan države EGP, ki je uveljavljal pravice do prostega gibanja (člena 12 in 13 direktive o prostem gibanju). V posebnih okoliščinah so lahko državljani tretjih držav zaščiteni pred izgonom tudi na podlagi člena 20 PDEU (glej **oddelek 6.2**) ⁽²⁴³⁾.

4.4.3 Turški državljani

Na podlagi prava EU člen 14(1) **Sklepa Pridružitvenega sveta EGS-Turčija št. 1/80** določa, da je turške državljane, ki uveljavljajo pravice na podlagi **Sporazuma iz Ankare**, dovoljeno izgnati samo zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja. Sodišče je poudarilo, da bi morala pri obravnavanju predvidenega izгона turških državljanov, ki so se uveljavili in si zagotovili prebivališče v eni od držav članic EU, veljati enaka merila, kot se uporabljajo za državljane držav EGP. S pravom EU je prepovedan izgon turškega državljanja, če izgon temelji izključno na splošni preventivi, na primer odvrčanju drugih tujih državljanov, ali če samodejno sledi na podlagi kazenske obsodbe; v skladu z uveljavljeno sodno prakso je treba odstopanja od temeljnega načela prostega gibanja oseb, vključno z javnim redom, razlagati ozko, tako da države članice EU njihovega področja uporabe ne morejo določati enostransko ⁽²⁴⁴⁾.

⁽²⁴²⁾ Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb, podpisan v Luxembourg 21. junija 1999, ki je začel veljati 1. junija 2002, UL L 353, 31.12.2009, str. 71.

⁽²⁴³⁾ Za informacije o zadevi, v kateri je bila dodeljena zaščita, glej sodbo Sodišča EU z dne 8. marca 2011 v zadevi *Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEm)* [VS], C-34/09. Za informacije o zadevi, v kateri zaščita ni bila dodeljena, glej sodbi Sodišča EU z dne 15. novembra 2011 v zadevi *Murat Dereci in drugi proti Bundesministerium für Inneres* [VS], C-256/11, in z dne 8. maja 2013 v zadevi *Kreshnik Ymeraga in drugi proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-87/12; glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 8. novembra 2012 v zadevi *Yoshikazu Iida proti Stadt Ulm*, C-40/11.

⁽²⁴⁴⁾ Sodbi SES z dne 28. oktobra 1975 v zadevi *Roland Rutli proti Ministre de l'intérieur*, C-36/75, točka 27, in z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah *Georgios Orfanopoulos in drugi in Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg*, C-482/01 in C-493/01, točka 67.

Primer: Sodišče SES je v zadevi *Nazli* ⁽²⁴⁵⁾ ugotovilo, da turškega državljana ni mogoče izgnati v smislu ukrepa splošnega odvrčanja drugih državljanov, temveč mora izgon temeljiti na enakih merilih kot izgon državljanov držav EGP. Potegnili so vzporednico z načeli, določenimi na področju prostega gibanja delavcev, ki so državljani države članice EU. Ne da bi podcenjevalo grožnjo, ki jo javnemu redu pomeni uporaba mamil, je ob upoštevanju teh načel ugotovilo, da je lahko izgon na podlagi kazenske obsodbe turškega državljana, ki uživa pravico, priznano s sklepom Pridružitvenega sveta, upravičen samo, če je mogoče iz obnašanja zadevne osebe sklepati, da bo storila še druga huda kazniva dejanja, ki ogrožajo javni interes v državi članici EU gostiteljici.

Primer: Sodišče je v zadevi *Polat* ⁽²⁴⁶⁾ pojasnilo, da morajo ukrepi, s katerimi se dovoli omejevanje pravic, priznanih turškemu državljanu, in ki so sprejeti zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja na podlagi člena 14 sklepa Pridružitvenega sveta, temeljiti izključno na osebnem obnašanju zadevnega posameznika. Več kazenskih obsodb v državi članici EU gostiteljici je lahko podlaga za sprejetje takih ukrepov samo, če ravnanje zadevne osebe dejansko in dovolj resno ogroža osnovne interese družbe, kar mora ugotoviti nacionalno sodišče.

Ključne točke

- Ovire za odstranitev so absolutne, skoraj absolutne in neabsolutne (glej [uvod v to poglavje](#)).
- Z načelom nevračanja na podlagi Ženevske konvencije iz leta 1951 je prepovedano vračanje ljudi v razmere, v katerih bi bila njihovo življenje ali svoboda ogrožena zaradi njihove rase, vere, državljanstva, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnega prepričanja (glej [oddelek 4.1](#)).
- Na podlagi prava EU morajo biti vsi ukrepi, ki jih države članice EU sprejmejo na podlagi pravnega reda EU na področju azila ali direktive o vračanju, vključno na [podlagi dublinske uredbe](#), v skladu s pravico do azila in načelom nevračanja (glej [oddelek 4.1](#)).

⁽²⁴⁵⁾ Sodba SES z dne 10. februarja 2000 v zadevi *Ömer Nazli, Caglar Nazli in Melike Nazli proti Stadt Nürnberg*, C-340/97.

⁽²⁴⁶⁾ Sodba SES z dne 4. oktobra 2007 v zadevi *Murat Polat proti Stadt Rüsselsheim*, C-349/06.

- Prepoved grdega ravnanja na podlagi člena 3 EKČP je absolutna. Osebe, za katere v namembni državi obstaja utemeljeno tveganje, da bodo podvržene ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3, ne smejo biti vrnjene ne glede na njihovo obnašanje ali resnost obtožb zoper njih. Organi morajo to tveganje ocenjevati neodvisno od tega, ali bi lahko bil posameznik izključen iz zaščite na [podlagi direktive](#) o zahtevanih pogojih ali Ženevske konvencije iz leta 1951 (glej oddelek [4.1.2](#) in [4.1.7](#)).
- ESČP se pri presoji obstoja utemeljenega tveganja osredotoča na predvidljive posledice odstranitve osebe v državo predvidene vrnitve, pri čemer prouči osebne okoliščine posameznika in splošne razmere v državi (glej oddelek [4.1.3](#) in [4.3](#)).
- Na podlagi EKČP mora prosilec za azil svojo prošnjo načeloma utemeljiti, pogosto pa je treba pri presoji verodostojnosti izjav prosilcev v dvomu odločiti v njihovo korist. Če pa je utemeljitev pomanjkljiva ali če so navedene informacije, zaradi katerih je resničnost navedb prosilca za azil zelo vprašljiva, mora posameznik predložiti zadovoljiva pojasnila (glej [oddelek 4.1.3](#)).
- Za posameznika lahko obstaja tveganje, da bo v državi sprejemnici žrtev ravnanja, ki je prepovedano s pravom EU ali EKČP, tudi če tega tveganja vedno ne povzroča sama država članica, temveč nedržavni akterji, bolezen ali humanitarne razmere v navedeni državi (glej [oddelek 4.1.2](#)).
- Posameznik, za katerega bi ob vrnitvi na domače območje v državi sprejemnici obstajalo tveganje, da bo žrtev ravnanja, prepovedanega s pravom EU ali EKČP, bi lahko bil varen v drugem delu države (notranja zaščita) (glej [oddelek 4.1.5](#)). Pred takim tveganjem pa ga je lahko sposobna zaščititi tudi država sprejemnica (zadostnost zaščite). V takih primerih lahko država, ki naj bi bila odgovorna za izgon, ugotovi, da oseba ne potrebuje mednarodne zaščite (glej [oddelek 4.1.4](#)).
- Kolektivni izgoni so prepovedani s pravom EU in EKČP (glej [oddelek 4.2](#)).
- Na podlagi prava EU je družinske člane državljanov držav EGP, ki so državljani tretjih držav in izpolnjujejo pogoje, dovoljeno izgnati samo zaradi javnega reda ali javne varnosti. Ta odstopanja je treba razlagati ozko, njihova presoja pa mora temeljiti izključno na osebnem obnašanju zadevnega posameznika (glej [oddelek 4.4.2](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

5

Procesna jamstva in pravna pomoč v zadevah v zvezi z azilom in vračanjem

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU)	Azilni postopki	
Listina EU, člen 47 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča)	Pravica do učinkovitega pravnega sredstva	EKČP, člen 13 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva) Sodba ESČP iz leta 2009 v zadevi <i>Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji</i> , pritožba št. 30471/08 (nacionalno pravno sredstvo mora obravnavati vsebino prošnje)
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 46(5)–(9)	Odložilni učinek	Sodba ESČP iz leta 2007 v zadevi <i>Gebremedhin proti Franciji</i> , pritožba št. 25389/05 (odložilni učinek nacionalnega pravnega sredstva za prošnje za azil na tranzitnem območju) Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>De Souza Ribeiro proti Franciji</i> [VS], pritožba št. 22689/07 (v nekaterih primerih izгона ni samodejnega odložilnega učinka) Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 27765/09 (neobstoj odložilnega učinka nacionalnih pravnih sredstev zoper vojaško osebje, ki je izvedlo „zavrnitev na morju“)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 31(8)	Pospešeni azilni postopki	Sodba ESČP iz leta 2012 v zadevi <i>I. M. proti Franciji</i> , pritožba št. 9152/09 (procesna jamstva za pospešene azilne postopke)
<i>Dublinska uredba</i> , Uredba (EU) št. 604/2013 Sodba Sodišča EU iz leta 2011 v združenih zadevah <i>N. S. in M. E.</i> [VS], C-411/10 in C-493/10 Sodba Sodišča EU iz leta 2012 v zadevi <i>K.</i> [VS], C-245/11 Sodba Sodišča EU iz leta 2017 v zadevi <i>C. K. in drugi proti Sloveniji</i> , C-578/16 Sodba Sodišča EU iz leta 2017 v zadevi <i>Jafari</i> [VS], C-646/16 Sodba Sodišča EU iz leta 2017 v zadevi <i>A. S. proti Sloveniji</i> [VS], C-490/16 Sodba Sodišča EU iz leta 2019 v zadevi <i>Jawo</i> [VS], C-163/17	Dublinski postopek	Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>M. S. S. proti Belgiji in Grčiji</i> [VS], pritožba št. 30696/09 (predaja na podlagi dublinskega postopka, zaradi katere se je povečalo tveganje ponižujočega ravnanja)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES) Sodba Sodišča EU iz leta 2011 v zadevi <i>El Dridi</i> , C-61/11 PPU Sodba Sodišča EU iz leta 2014 v zadevi <i>Abdida</i> [VS], C-562/13 Sodba Sodišča EU iz leta 2016 v zadevi <i>Affum</i> [VS], C-47/15	Postopek vračanja	EKČP, člen 13 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva) EKČP, člen 1 Protokola št. 7 (procesna jamstva v primeru izгона tujcev) Sodba ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>C. G. in drugi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 1365/07 (pomanjkanje procesnih jamstev v postopku izгона)
Listina EU, člen 47 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča)	Pravna pomoč	EKČP, člen 13 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva) Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>M. S. S. proti Belgiji in Grčiji</i> [VS], pritožba št. 30696/09 (neučinkovit sistem pravne pomoči)
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 20, členi od 20 do 22	Pravna pomoč v azilnih postopkih	Odbor ministrov, Smernice o varstvu človekovih pravic v okviru pospešenih azilnih postopkov, 2009
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 13 (pravna sredstva)	Pravna pomoč v primeru odločb o vrnitvi	Odbor ministrov, Dvajset smernic o prisilnem vračanju, 2005

Uvod

V tem poglavju so obravnavani postopek za obravnavanje prošelj za mednarodno zaščito (azilni postopki) in postopki za vračanje. Najprej so povzete postopkovne zahteve, naložene osebam, pristojnim za odločanje o azilu ali vrnitvi. Nato je proučena pravica do učinkovitega pravnega sredstva zoper take odločitve, pri čemer so navedeni glavni elementi, ki so potrebni, da je pravno sredstvo učinkovito (glej tudi [oddelek 1.8](#) o pravnih sredstvih v okviru upravljanja meja). Nazadnje pa so v tem poglavju obravnavana vprašanja v zvezi s pravno pomočjo. V [poglavju 8](#) bo poudarek na načinu izvajanja odstranitve.

Države morajo v skladu s sodno prakso ESČP neodvisno in natančno proučiti prošnje, v katerih so navedeni konkretni razlogi za strah pred utemeljenim tveganjem mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ob vrnitvi. Nekatere zahteve, določene s sodno prakso Sodišča, so bile vključene v prenovljeno [direktivo o azilnih postopkih](#).

Pravica do učinkovitega pravnega sredstva, vključena v člen 13 EKČP, se bo skozi celotno poglavje primerjala s širšim področjem uporabe pravice do učinkovitega pravnega sredstva, ki jo vsebuje člen 47 [Listine EU](#).

5.1 Azilni postopki

Na podlagi prava EU in EKČP morajo imeti prosilci za azil dostop do učinkovitih azilnih postopkov, vključno s pravnimi sredstvi, s katerimi je mogoče med pritožbenim postopkom odložiti odstranitev.

V [direktivi o azilnih postopkih](#) EU (2013/32/EU) so določena zelo podrobna pravila o skupnih postopkih za dodelitev in odvzem mednarodne zaščite. Direktiva se uporablja za prošnje za azil, podane na ozemlju držav članic EU, ki jih zavezuje Direktiva, vključno na mejah, v teritorialnih vodah in na tranzitnih območjih (člen 3).

5.1.1 Razgovor, postopek obravnavanja in začetno odločanje

Na podlagi prava EU morajo imeti prosilci za azil in njihovi vzdrževani družinski člani dostop do azilnih postopkov (člen 6 [direktive o azilnih postopkih](#); glej tudi [oddelek 1.8](#)). V državi članici EU lahko ostanejo, dokler ni odločeno o njihovi

prošnji (člen 9), ali do sodnega nadzora v primeru pritožbe (člen 46). Izjeme od pravice ostati so dovoljene ob nekaterih večkratnih prošnjah (člen 9(2) in člen 41) in v primeru izгона. Za izročitev na podlagi [Okvirnega sklepa Sveta 2002/584/PNZ](#) o evropskem nalogu za prijetje veljajo posebna procesna jamstva ⁽²⁴⁷⁾.

S prosilci je treba opraviti **osebni razgovor** (člena 14 in 15 direktive o azilnih postopkih) ⁽²⁴⁸⁾. Razgovor mora potekati v zaupnem okolju, običajno brez navzočnosti družinskih članov prosilca. Voditi ga mora oseba, ki je pristojna za upoštevanje okoliščin prošnje, vključno s kulturnim poreklom, spolom, spolno usmerjenostjo, spolno identiteto ali ranljivostjo prosilca. O razgovoru je treba sestaviti zapisnik, do katerega mora imeti prosilec dostop (člen 17). Države članice EU morajo prosilcu, preden pristojni organ odloči o prošnji, omogočiti, da predloži pripombe k zapisniku (člen 17(3)). V skladu s členom 15(3)(e) prenovljene direktive morajo razgovori z otroki potekati na otroku prijazen način. Za otroke brez spremstva veljajo posebna jamstva, vključno s pravico do zastopnika (člen 25). Najpomembnejše vodilo mora biti otrokova korist (člen 25(6); glej tudi [poglavje 10](#)). Za več informacij o pravni pomoči glej [oddelek 5.5](#).

Pri **obravnavi prošnje** je treba upoštevati postopkovne zahteve iz direktive o azilnih postopkih in zahteve za presojo dokazov v zvezi s prošnjo na podlagi [direktive o pogojih](#) (člen 4). Biti mora posamična ter izvedena objektivno in nepristransko (člen 10 direktive o azilnih postopkih in člen 4 direktive o pogojih). V skladu s členom 10 direktive o azilnih postopkih organ, ki odloča/deluje kot sodišče, ali upravni organ, pristojen za odločanje na prvi stopnji, ne sme samodejno zavreči prošnji, ker niso bile vložene v najkrajšem možnem času. Člen 12 direktive o azilnih postopkih določa, da je treba prosilce za azil v jeziku, ki ga razumejo ali za katerega se upravičeno domneva, da ga razumejo, obvestiti o postopku in roku; po potrebi jim je treba zagotoviti storitve tolmačenja; omogočiti jim je treba komuniciranje z UNHCR ali organizacijami, ki zagotavljajo pravno svetovanje; zagotoviti jim je treba dostop do dokazov, na podlagi katerih je bilo odločeno o njihovi prošnji; v razumnem času jim je treba vročiti odločbo in obvestiti jih je treba o vsebini odločbe v jeziku, ki ga razumejo ali za katerega se upravičeno domneva, da ga razumejo. Prosilci imajo na podlagi člena 13 Direktive dolžnost, da sodelujejo z organi.

⁽²⁴⁷⁾ Sodba SES z dne 1. decembra 2008 v zadevi *Kazenski postopek zoper Arturja Leymanna in Aleksejja Pustovarova*, C-388/08 PPU.

⁽²⁴⁸⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 22. novembra 2012 v zadevi *M. M. proti Minister for Justice, Equality in drugim*, C-277/11.

Primer: Zadeve *A, B in C* ⁽²⁴⁹⁾ so se nanašale na tri prosilce za mednarodno zaščito na Nizozemskem, ki so se bali preganjanja zaradi svoje spolne usmerjenosti. Nacionalni organi so njihovo prošnjo zavrnili, ker so šteli, da so bile izjave v zvezi z njihovo istospolno usmerjenostjo nejasne, neprepričljive in neverodostojne. Sodišče EU je navedlo, da države članice EU pri preverjanju trditev iz prošnje za azil zavezuje Listina EU, zlasti njen člen 1 (človekovo dostojanstvo) in člen 7 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja). Čeprav je Sodišče priznalo, da bi lahko bile stereotipne predstave uporaben element pri obravnavanju prošnje za azil, bi morala obravnavati vključevati individualizirano oceno, v kateri se upoštevajo osebne okoliščine in ranljivost prosilca. Nacionalni organi prosilcev ne smejo natančno izprašati o njihovih spolnih praksah, saj bi bilo to v nasprotju s človekovim dostojanstvom. Sodišče je ugotovilo, da na neverodostojnost izjave posameznika ni mogoče sklepati zgolj zato, ker posameznik svoje istospolne usmerjenosti ni zatrjeval že od začetka.

Prosilci za azil imajo pravico **umakniti** prošnje za azil. Postopki za umik morajo biti tudi v skladu z zahtevami za obveščanje, kar vključuje pisno obvestilo (člena 44 in 45 [direktive o azilnih postopkih](#)). Kadar se utemeljeno domneva, da je prosilec implicitno umaknil svojo prošnjo ali od nje odstopil, se lahko šteje, da so bile prošnje umaknjene ali da se je od njih odstopilo; država mora kljub temu sprejeti sklep o prekinitvi postopka in sprejeti ukrep evidentirati ali sprejeti odločbo o zavrnitvi prošnje (člena 27 in 28 [direktive o azilnih postopkih](#)).

Pristojni organ mora **odločitve o prošnjah za azil** sprejeti čim prej in najpozneje v šestih mesecih po vložitvi prošnje, razen v okoliščinah iz člena 31(3) in (4) [direktive o azilnih postopkih](#), ko je mogoče proučitev podaljšati na največ 21 mesecev. Če ni mogoče odločiti v šestih mesecih, je treba prosilcu poslati obvestilo o zamudi ali mu na njegovo zahtevo povedati, kdaj lahko pričakuje odločbo (člen 31(6)). Med obravnavanjem prošnje je treba spoštovati temeljna jamstva iz poglavja II Direktive. Odločbe morajo biti pisne in vsebovati pisni pouk o tem, kako jih je mogoče izpodbijati (člen 11 Direktive).

⁽²⁴⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 2. decembra 2014 v združenih zadevah *A, B in C proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [VS], od C-148/13 do C-150/13.

Države članice EU lahko na podlagi člena 33 direktive o azilnih postopkih **prošnje** razglasijo za **nedopustne**, na primer večkratne prošnje, ki ne vsebujejo novih elementov, ali če se šteje, da je država, ki ni država članica EU, varna tretja država za prosilca. Opraviti je treba osebni razgovor, razen v primerih nedopustnih večkratnih prošenj (člen 34).

Sodišče je **na podlagi EKČP** razsodilo, da posamezniki potrebujejo dostop do azilnega postopka in ustrezne informacije o postopku. Organi se morajo izogibati tudi predolgim zamudam pri odločanju o prošnjah za azil ⁽²⁵⁰⁾. Sodišče pri presoji učinkovitosti obravnavanja prošenj za azil na prvi stopnji upošteva tudi druge dejavnike, na primer razpoložljivost tolmačev, dostop do pravne pomoči ter obstoj zanesljivega sistema komuniciranja med organi in prosilci za azil ⁽²⁵¹⁾. Glede proučitve tveganja se v členu 13 zahteva, naj nacionalni organ neodvisno in natančno prouči vsako prošnjo, če obstajajo utemeljeni razlogi za strah pred utemeljenim tveganjem, da bo prosilec v primeru izгона podvržen ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3 (ali členom 2) ⁽²⁵²⁾.

5.1.2 Pravica do učinkovitega pravnega sredstva

Posamezniki morajo imeti dostop do praktičnega in učinkovitega pravnega sredstva zoper zavrnitev azila ali dovoljenja za prebivanje ali za katero koli drugo pritožbo, s katero zatrjujejo kršitev svojih človekovih pravic. V okviru tega se s pravom EU in EKČP priznava, da je treba upoštevati procesna jamstva, da se posamezne zadeve proučijo učinkovito in hitro. Zato so se na podlagi prava EU in z EKČP izoblikovale podrobne postopkovne zahteve.

Na podlagi prava EU člen 47 [Listine EU](#) določa „pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča“. Prvi odstavek člena 47 Listine temelji na členu 13 EKČP, ki zagotavlja pravico do „učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi“. Kljub temu se z Listino zahteva, da presojo izvede sodišče, medtem ko se s členom 13 EKČP zahteva samo presoja nacionalnega organa ⁽²⁵³⁾.

⁽²⁵⁰⁾ Sodbe ESČP z dne 13. oktobra 2016 v zadevi *B. A. C. proti Grčiji*, pritožba št. 11981/15, z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, in z dne 22. septembra 2009 v zadevi *Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji*, pritožba št. 30471/08.

⁽²⁵¹⁾ Za več informacij glej sodbo ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, točka 301.

⁽²⁵²⁾ Prav tam, točka 293.

⁽²⁵³⁾ Pojasnila k Listini o temeljnih pravicah (2007/C 303/02), UL C 303, 14.12.2007, str. 17.

Drugi odstavek člena 47 Listine EU temelji na členu 6 EKČP, s katerim je zagotovljena pravica do poštenega sojenja, vendar samo pri odločanju o civilnih pravicah in obveznostih ali o kazenskih obtožbah. Tako je onemogočena uporaba člena 6 EKČP v zadevah v zvezi s priseljivanjem in azilom, saj ne vključujejo odločanja o civilni pravici ali obveznosti ⁽²⁵⁴⁾. V členu 47 Listine EU takega razlikovanja ni.

Člen 46 **direktive o azilnih postopkih** določa pravico do učinkovitega pravnega sredstva zoper odločbo o zavrnitvi mednarodne zaščite, zavrnitev ponovne uvedbe postopka obravnavanja prošnje po njegovi prekinitvi in odločbo o odvzemu mednarodne zaščite. Vključevati mora podrobno in *ex nunc* presojo dejstev in pravnih vprašanj. Roki prosilcem ne smejo onemogočiti ali pretirano otežiti vložitev pritožbe.

Na podlagi EKČP se člen 13, ki zagotavlja pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred nacionalnimi organi, uporablja za zadeve v zvezi s priseljivanjem. V povezavi s členom 13 je mogoče razumeti še druge pravice iz Konvencije, vključno s členom 3 EKČP. Poleg tega je bilo ugotovljeno, da tudi pravica do zasebnega in družinskega življenja, zagotovljena s členom 8 EKČP, sama po sebi vključuje procesna jamstva (na kratko opisana v **oddelku 5.4**). Tudi prepoved samovolje, ki je sestavni del vseh pravic iz Konvencije, je pogosto podlaga za zagotavljanje pomembnih jamstev v zadevah v zvezi z azilom ali priseljivanjem ⁽²⁵⁵⁾. Vendar se člen 6 EKČP, ki zagotavlja pravico do poštenega sojenja pred sodiščem, ne uporablja za zadeve v zvezi z azilom in priseljivanjem (glej **oddelek 5.5**). Za pravna sredstva zoper nezakonit ali samovoljen odvzem prostosti glej poglavje 7 (**oddelek 7.10**).

ESČP je določilo splošna načela o tem, kaj pomeni učinkovito pravno sredstvo v zadevah, ki se nanašajo na izgon prosilcev za azil. Pritožniki morajo imeti na nacionalni ravni na voljo pravno sredstvo, ki omogoča vsebinsko proučitev „sklepčne pritožbe“ na podlagi EKČP in po potrebi iskanje ustrezne rešitve ⁽²⁵⁶⁾. Ker mora biti pravno sredstvo „učinkovito“ *de facto* in *de iure*, lahko ESČP med drugimi prouči, ali je imel prosilec za azil dovolj časa za vložitev pritožbe.

⁽²⁵⁴⁾ Sodba ESČP z dne 5. oktobra 2000 v zadevi *Maaouia proti Franciji* [VS], pritožba št. 39652/98, točki 38 in 39.

⁽²⁵⁵⁾ Sodba ESČP z dne 24. aprila 2008 v zadevi *C. G. in drugi proti Bolgariji*, pritožba št. 1365/07, točka 49.

⁽²⁵⁶⁾ Sodbi ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, točka 288, in z dne 26. oktobra 2000 v zadevi *Kudła proti Poljski* [VS], pritožba št. 30210/96, točka 157.

Primer: Upravni in pravosodni organi se v zadevi *Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji* ⁽²⁵⁷⁾ niso odzvali na resne trditve pritožnikov glede tveganja, da bodo ob vrnitvi v Irak ali Iran podvrženi grdemu ravnanju. Poleg tega nacionalni organi niso obravnavali njihovih prošenj za začasni azil, prav tako pa jih niso obvestili o razlogih za to in jim niso dovolili dostopa do pravne pomoči, čeprav so med policijskim pridržanjem izrecno zahtevali odvetnika. Pritožniki svojih navedb na podlagi člena 3 EKČP zaradi teh napak nacionalnih organov niso mogli podati v ustreznem pravnem okviru. Poleg tega pritožniki pri organih niso mogli zaprositi za preklic odločitve o odstranitvi, saj jim niso bili niti vročeni nalogi za odstranitev niti niso bili obveščeni o razlogih za odstranitev. Sodne presoje v zadevah v zvezi z odstranitvijo v Turčijo ni bilo mogoče šteti za učinkovito pravno sredstvo, saj bi imela zahteva za razveljavitev naloga za odstranitev odložilni učinek samo, če bi upravno sodišče izrecno odredilo odlog izvršitve. Pritožnikom tako ni bilo zagotovljeno učinkovito in dostopno pravno sredstvo v zvezi z njihovimi pritožbami na podlagi člena 3 EKČP.

Primer: Ustavni sodišči v Avstriji in na Češkem sta ugotovili za dva oziroma sedem dni prekratek rok ⁽²⁵⁸⁾. Nasprotno pa je Sodišče EU v zadevi *Diouf* ⁽²⁵⁹⁾ ugotovilo, da se 15-dnevni rok za pritožbo v pospešenem postopku „načeloma ne zdi vsebinsko nezadosten za pripravo in vložitev učinkovite tožbe, temveč se zdi popolnoma razumen in sorazmeren glede na pravice in interese v tej zadevi“.

Drugi ukrepi države, ki bi lahko ovirali učinkovitost jamstev, vključujejo neobveščanje posameznikov o odločbi ali njihovih pravicah do pritožbe in onemogočanje stika z zunanjim svetom pridržanemu prosilcu za azil. Zahteve, ki jih je določilo ESČP, in procesna jamstva na podlagi direktive o azilnih postopkih so si v nekaterih vidikih podobni.

⁽²⁵⁷⁾ Sodba ESČP z dne 22. septembra 2009 v zadevi *Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji*, pritožba št. 30471/08, točke od 111 do 117.

⁽²⁵⁸⁾ Avstrija, avstrijsko ustavno sodišče (*Österreichischer Verfassungsgerichtshof*), odločbe G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 z dne 24. junija 1998; Češka republika, češko ustavno sodišče (*Ústavní soud České republiky*), odločba št. 9/2010, kolegij, ki je začela veljati januarja 2010.

⁽²⁵⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 28. julija 2011 v zadevi *Brahim Samba Diouf proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, točka 67.

Primer: V zadevi *Čonka proti Belgiji* ⁽²⁶⁰⁾, ki se je nanašala na kolektivni izgon romskih prisilcev za azil na podlagi člena 4 Protokola št. 4 h Konvenciji, pritožniki zaradi upravnih in praktičnih ovir niso mogli uveljavljati prošenj za azil v Belgiji. Pritožniki v postopku na prvi stopnji niso imeli dostopa do spisa o zadevi, prav tako pa niso imeli vpogleda v zapiske z obravnave in niso mogli zahtevati, naj se njihove pripombe vnesejo v zapisnik. Pravna sredstva, ki so bila na voljo na višji stopnji, niso imela samodejnega odločilnega učinka. Sodišče je ugotovilo, da je bil kršen člen 13 v povezavi s členom 4 Protokola št. 4 k EKČP.

Tudi če eno samo pravno sredstvo ne izpolnjuje v celoti zahtev iz člena 13 EKČP, pa jih lahko izpolnjuje skupek pravnih sredstev, določenih z nacionalno zakonodajo ⁽²⁶¹⁾.

5.1.3 Pritožbe s samodejnim odločilnim učinkom

Na podlagi prava EU člen 46 [direktive o azilnih postopkih](#) določa pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem. S tem povzema besedilo člena 47 [Listine EU](#). Države članice EU morajo na podlagi Direktive prosilcem dovoliti, da ostanejo na njihovem ozemlju do izteka roka za vložitev pritožbe in do odločitve o pritožbi. V skladu s členom 46(6) Direktive nekatere vrste neutemeljenih ali nedopustnih prošenj ne vključujejo samodejne pravice ostati in v takem primeru mora imeti pritožbeni organ pristojnost za odločanje, ali lahko prosilec ostane na ozemlju tako dolgo, kot je potrebno za proučitev pritožbe. Podobna izjema obstaja za odločitve o predaji, sprejete na podlagi [dublinske uredbe](#) (Uredba (EU) št. 604/3, člen 27(2)).

Sodišče je **na podlagi EKČP** razsodilo, da mora imeti pritožba, kadar se posameznik pritoži zoper zavrnitev prošnje za azil, samodejni odločilni učinek, če bi lahko imela njegova vrnitev nepopravljive učinke, ki so v nasprotju s členom 3.

Primer: ESČP je v zadevi *Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Franciji* ⁽²⁶²⁾ menilo, da so bile pritožnikove trditve o tveganju grdega ravnanja v Eritreji dovolj prepričljive, da se je njegova pritožba na podlagi člena 3 EKČP štela za „sklepčno“. Pritožnik se je lahko tako skliceval na člen 13 v povezavi s členom 3. V skladu z zadnjo določbo morajo tuji državljani imeti dostop do pravnega sredstva z odločilnim učinkom zoper odločitve o njihovi odstranitvi v državo,

⁽²⁶⁰⁾ Sodba ESČP z dne 5. februarja 2002 v zadevi *Čonka proti Belgiji*, pritožba št. 51564/99.

⁽²⁶¹⁾ Sodba ESČP z dne 26. oktobra 2000 v zadevi *Kudła proti Poljski* [VS], pritožba št. 30210/96.

⁽²⁶²⁾ Sodba ESČP z dne 26. aprila 2007 v zadevi *Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Franciji*, pritožba št. 25389/05.

kjer se upravičeno pričakuje, da zanje obstaja tveganje, da bodo podvrženi grdemu ravnanju, ki je v nasprotju s členom 3. V primeru prosilcev za azil, ki so trdili, da so izpostavljeni takemu tveganju, in ki jim je bil že dovoljen vstop na francosko ozemlje, je francoska zakonodaja določala postopek, ki je izpolnjeval nekatere od teh zahtev. Vendar se postopek ni uporabljal za osebe, ki so se sklicevale na tako tveganje in so se na meji pojavile ob prihodu na letališče. Tuji državljani so lahko vložili prošnjo za azil samo, če so bili na francoskem ozemlju. Če so se pojavili na meji, so lahko tako prošnjo vložili samo, če jim je bil najprej dovoljen vstop v državo. Če za to niso imeli potrebnih dokumentov, so morali zaprositi za dovoljenje za vstop na podlagi azila. Nato so jih zadržali v „čakalnici“, organi pa so medtem proučili, ali je njihova načrtovana prošnja za azil „očitno neutemeljena“. Če so organi menili, da je prošnja „očitno neutemeljena“, so zadevni osebi zavrnil vstop v državo. Čeprav bi lahko zadevni posameznik pri upravnih sodiščih zaprosil za razveljavitev ministrske odločbe o zavrnitvi vstopa, pa to ne bi imelo odločilnega učinka, poleg tega za to niso bile določene časovne omejitve. Sicer bi se lahko obrnil na sodnika za nujne prošnje, kar je pritožnik tudi storil, vendar neuspešno. Vendar niti to pravno sredstvo ni imelo samodejnega odločilnega učinka, kar pomeni, da bi lahko bila oseba odstranjena, še preden bi odločil sodnik. Glede na pomen člena 3 EKČP in nepopravljivost škode, povzročene z mučenjem ali grdim ravnanjem, se na podlagi člena 13 zahteva, da mora imeti zadevna oseba, če se je država pogodbenica odločila za odstranitev tujega državljana v državo, kjer se upravičeno pričakuje, da bo izpostavljen tveganju mučenja ali grdega ravnanja, dostop do pravnega sredstva s samodejnim odločilnim učinkom. Tak učinek „*de facto*“ ni bil dovolj. Ker pritožnik v „čakalnici“ ni imel dostopa do takega pravnega sredstva, je bil kršen člen 13 EKČP v povezavi s členom 3.

Primer: Sodišče je v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽²⁶³⁾ ugotovilo, da je Grčija kršila člen 13 EKČP v povezavi s členom 3, in sicer zaradi napak, ki so jih njeni organi storili pri obravnavanju pritožnikove prošnje za azil, in tveganja, da bo neposredno ali posredno vrnjen v izvorno državo, ne da bi bila utemeljenost njegove prošnje za azil kakor koli resno obravnavana in ne da bi imel dostop do učinkovitega pravnega sredstva.

⁽²⁶³⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, točka 293.

Primer: V zadevi *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* ⁽²⁶⁴⁾ je italijanska ladja na morju prestregla potencialne prosilce za azil. Italijanski organi so jih zavedli v prepričanje, da jih peljejo v Italijo, in jih niso seznanili s postopki, ki bi jih morali izvesti, da bi se izognili vrnitvi v Libijo. Pritožniki tako pri pristojnem organu niso mogli vložiti pritožb na podlagi člena 3 EKČP ali člena 4 Protokola št. 4, prav tako pa jim pred izvedbo ukrepa vrnitve ni bila zagotovljena temeljita in natančna obravnavna prošnja. Sodišče je ugotovilo, da sta bila kršena člen 13 EKČP v povezavi s členom 3 in člen 4 Protokola št. 4.

ESČP je ugotovilo, da se v zvezi s pritožbo na podlagi člena 13 EKČP v povezavi s členom 8 EKČP in členom 4 Protokola št. 4 k EKČP ne zahteva, da ima nacionalno pravno sredstvo samodejni odločilni učinek.

Primer: V zadevi *De Souza Ribeiro proti Franciji* ⁽²⁶⁵⁾ je pritožnik, brazilski državljan, od sedmega leta z družino prebival v Francoski Gvajani (francosko čezmorsko ozemlje). Organi so po njegovem upravnem pridržanju, ker ni predložil veljavnega dovoljenja za prebivanje, odredili njegovo odstranitev. Odstranjen je bil naslednji dan, približno 50 minut po vložitvi pritožbe zoper odredbo o odstranitvi. Veliki senat ESČP je menil, da pri izpodbijanju izгона zaradi domnevnega poseganja v zasebno in družinsko življenje ni nujno, da se zagotovi samodejni odločilni učinek, da bi bilo pravno sredstvo učinkovito. Vendar je Sodišče ugotovilo, da so razpoložljiva pravna sredstva zaradi naglice, s katero je bila izvršena odredba o odstranitvi, *de facto* postala neučinkovita in zato nedostopna. Pritožnik tik pred odstranitvijo *de facto* ni imel dostopa do učinkovitih pravnih sredstev v zvezi s svojo pritožbo na podlagi člena 8 Konvencije. Sodišče je ugotovilo kršitev člena 13 v povezavi s členom 8.

Primer: Zadeva *Khlaifia in drugi proti Italiji* ⁽²⁶⁶⁾ se je nanašala na vrnitev tunizijskih državljanov iz Italije. Pritožniki niso zaprosili za azil, temveč so izpodbijali kolektivno naravo vrnitve, pri čemer so trdili, da gre za kolektivni izgon, ki je prepovedan s členom 4 Protokola št. 4 k EKČP. V skladu z italijanskim pravom bi se pritožniki zoper odločbo o vrnitvi lahko pritožili, vendar taka pritožba ne bi

⁽²⁶⁴⁾ Sodba ESČP z dne 23. februarja 2012 v zadevi *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 27765/09, točke od 197 do 207.

⁽²⁶⁵⁾ Sodba ESČP z dne 13. decembra 2012 v zadevi *De Souza Ribeiro proti Franciji* [VS], pritožba št. 22689/07, točka 83.

⁽²⁶⁶⁾ Sodba ESČP z dne 15. decembra 2016 v zadevi *Khlaifia in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 16483/12, točke od 272 do 281.

samodejno odložila odstranitve. ESČP je ugotovilo, da ni potrebe po pritožbah zoper domnevne kršitve člena 4 Protokola št. 4 za samodejno odložitev odstranitve, če je na voljo učinkovita možnost za izpodbijanje odločbe o vrnitvi. Pravno sredstvo mora imeti samodejni odločilni učinek le, če obstaja tveganje nepopravljive škode v smislu kršitve člena 2 ali 3 EKČP. Sodišče zato ni ugotovilo kršitve člena 13 v povezavi s členom 4 Protokola št. 4 k EKČP.

5.1.4 Pospešeni azilni postopki

Na podlagi prava EU je v členu 31(8) [direktive o azilnih postopkih](#) navedenih deset okoliščin, v katerih je mogoče uporabiti pospešene postopke, na primer kadar se prošnja šteje za neutemeljeno, ker je prosilec iz varne izvorne države, ali kadar prosilci nočejo dati prstnih odtisov. Čeprav še vedno veljajo temeljna načela in jamstva, določena z Direktivo, pa pritožba nima nujno samodejnega odločilnega učinka, tako da je treba za pravico do prebivanja med pritožbenim postopkom zaprositi posebej in/ali jo priznati za vsak primer posebej (glej tudi [oddelek 5.1.3](#)). V praksi lahko imajo pospešeni postopki tudi krajše roke za pritožbo zoper zavrnilno odločbo.

Sodišče je **na podlagi EKČP** razsodilo, da je treba vsako prošnjo za azil proučiti neodvisno in natančno. Če ni bilo tako, je Sodišče ugotovilo kršitve člena 13 EKČP v povezavi s členom 3.

Primer: V zadevi *I. M. proti Franciji* ⁽²⁶⁷⁾ je pritožnik, ki je trdil, da bi lahko bil ob izgonu v Sudan podvržen grdemu ravnanju, v Franciji poskušal zaprositi za azil. Organi so zavzeli stališče, da njegova prošnja za azil temelji na „namerni goljufiji“ oziroma pomeni „zlorabo azilnega postopka“, saj je bila vložena po izdaji odredbe o njegovi odstranitvi. Prva in edina obravnava njegove prošnje za azil se je torej samodejno izvedla po pospešenem postopku, v katerem ni bilo zadostnih jamstev. Rok za vložitev prošnje je bil na primer z 21 dni skrajšan na pet dni. Ta zelo kratek pritožbeni rok je bil še posebno omejujoč, saj se je pričakovalo, da bo pritožnik predložil popolno prošnjo v francoščini, skupaj s spremnimi dokumenti, ter tako izpolnil enake zahteve v zvezi s prošnjo, kot jih morajo po rednem postopku izpolniti osebe, ki niso pridržane. Pritožnik bi lahko nalogu za odstranitev ugovarjal pred upravnim sodiščem, vendar je imel za to na voljo samo 48 ur v primerjavi z dvema mesecema, ki sta na voljo po rednem postopku. Pritožnikova prošnja za azil je bila zato zavrnjena, ne da bi mu bilo na

⁽²⁶⁷⁾ Sodba ESČP z dne 2. februarja 2012 v zadevi *I. M. proti Franciji*, pritožba št. 9152/09, točke od 136 do 160.

podlagi nacionalne ureditve kot celote zagotovljeno pravno sredstvo, ki bi bilo v praksi učinkovito. Zato ni mogel uveljaviti pritožbe na podlagi člena 3 EKČP. Sodišče je ugotovilo, da je bil kršen člen 13 v povezavi s členom 3 EKČP.

5.2 Dublinski postopek

V skladu z **dublinsko uredbo** (Uredba (EU) št. 604/3) morajo države članice EU obravnavati vsako prošnjo za mednarodno zaščito, ki jo vloži državljani tretje države ali oseba brez državljanstva, pri čemer prošnjo obravnava ena sama država članica (člen 3(1)). V Uredbi je določeno, katera država je odgovorna za obravnavanje prošnje za azil. Če je za obravnavanje prošnje pristojna druga država, je v Uredbi na podlagi njenih meril določen postopek predaje tej državi.

Na podlagi prava EU dublinska uredba določa roke, v katerih morajo države izpolniti zahteve po sprejemu ali ponovnem sprejemu prosilcev za azil (členi 21, 22, 25 in 29), ter potrebo, da države pred predajo prosilca zberejo določene dokaze (člen 22), potrebo po zagotovitvi zaupnosti osebnih podatkov (člen 39) ter potrebo po seznanitvi posameznika z dublinsko uredbo na splošno (člen 4), nameravano predajo na podlagi dublinske uredbe in razpoložljivimi pravnimi sredstvi (člen 26). Določene so zahteve glede dokazil v smislu upravnega sodelovanja (člen 34) in jamstva v smislu prenehanja obveznosti (člen 19).

Primer: Zadevi *Ghezelbash in Karim* ⁽²⁶⁸⁾ se nanašata na obseg učinkovitih pravnih sredstev v dublinski uredbi. Sodišče EU je v zadevi *Ghezelbash* odločilo, da se lahko prosilec v okviru pritožbe zoper odločitev o predaji sklicuje na napačno uporabo merila o odgovornosti iz dublinske uredbe, zlasti merila glede izdaje vizuma iz člena 12. V zadevi *Karim* je ugotovilo, da se prosilec v okviru pritožbe zoper odločbo o premestitvi lahko sklicuje na kršitev pravila, v skladu s katerim država članica ni več odgovorna za prošnjo za mednarodno zaščito, če je prosilec zapustil njeno ozemlje za najmanj tri mesece (člen 19(2) dublinske uredbe).

Z dublinsko uredbo je zagotovljena uporaba dublinskih pravil tudi po tem, ko oseba umakne prošnjo za azil (člen 20(5) in člen 18(1)(c)) ⁽²⁶⁹⁾.

⁽²⁶⁸⁾ Sodbi Sodišča EU z dne 7. junija 2016 v zadevi *Mehrdad Ghezelbash proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* [VS], C-63/15, in z dne 7. junija 2016 v zadevi *George Karim proti Migrationsverket* [VS], C-155/15.

⁽²⁶⁹⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 3. maja 2012 v zadevi *Migrationsverket proti Nurije Kastrati in drugim*, C-620/10, točka 49.

S členom 5 [dublinske uredbe](#) se običajno zahteva, da se z vsakim prosilcem opravi osebni razgovor. Prosilci imajo pravico do učinkovitega pravnega sredstva: dovoliti jim je treba, da ostanejo, dokler pritožbeni organ ne konča presoje odločbe o predaji, ali pa mora imeti pritožbeni organ možnost, da predajo odloži po uradni dolžnosti ali na zahtevo (člen 27(3)).

Dublinska uredba vsebuje tudi procesna jamstva za otroke brez spremstva (za več podrobnosti glej [oddelek 10.1](#)) in določbe za ohranitev enotnosti družine. Členi 8, 9, 10, 11 in 16 Uredbe vsebujejo merila za določitev države članice, odgovorne za ožje družinske člane (kot so opredeljeni v členu 2(g) Uredbe). Poleg tega lahko država članica drugo državo članico EU zaprosi za obravnavo prošnje za združitev drugih družinskih članov („humanitarna klavzula“ iz člena 17(2)). Države članice EU morajo v skladu s členom 7(3) upoštevati vse razpoložljive dokaze o prisotnosti družinskih članov in sorodnikov na ozemlju države članice EU, če so takšni dokazi predloženi, preden druga država članica sprejme odgovornost za obravnavanje prošnje za azil in če o predhodni prošnji še ni bila sprejeta vsebinska odločitev.

Kadar gre za resna humanitarna vprašanja, lahko država članica EU v določenih okoliščinah postane odgovorna za obravnavanje prošnje za azil, če je oseba odvisna od pomoči druge osebe in če ju povezujejo sorodstvene vezi.

Primer: Zadeva K. ⁽²⁷⁰⁾ se je nanašala na predvideno predajo ženske, katere snaha je pred kratkim rodila, iz Avstrije na Poljsko. Snaha je poleg tega trpela za hudo boleznijo in invalidnostjo, ki sta bili posledica travmatične izkušnje v tretji državi. Če bi se ta izkušnja razkrila, bi bila snaha najverjetneje v nevarnosti, da jo bodo moški člani iz kroga njene družine zaradi kulturne tradicije povrnitve družinske časti hudo trpinčili ali celo ubili. Sodišče EU je v teh okoliščinah razsodilo, da kadar so izpolnjeni pogoji iz člena 15(2) (različice uredbe iz leta 2003, ki so bili preoblikovani v členu 16(1) različice iz leta 2013), država članica, ki mora iz humanitarnih razlogov, navedenih v njem, sprejeti prosilca za azil, postane odgovorna država članica za obravnavanje prošnje za azil.

⁽²⁷⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 6. novembra 2012 v zadevi *K. proti Bundesasylamt* [VS], C-245/11.

Država članica EU, tudi če ni odgovorna na podlagi meril iz [dublinske uredbe](#), se lahko kljub temu odloči za obravnavanje prošnje (klavzula o suverenosti na podlagi člena 17(1)) ⁽²⁷¹⁾. Če bi bil prosilec zaradi predaje državi članici EU, ki se šteje za odgovorno na podlagi dublinskih meril, podvržen tveganju grdega ravnanja, ki je prepovedano s členom 4 Listine, mora država, ki namerava predati prosilca, v skladu s členom 3(2) Uredbe proučiti še druga merila iz te uredbe in v razumnem roku ugotoviti, ali je mogoče na podlagi meril določiti drugo državo članico, ki je odgovorna za obravnavanje prošnje za azil. Za obravnavanje prošnje lahko tako postane odgovorna prva navedena država (člen 3(2)), da se zmanjša tveganje za kršitev temeljnih pravic prosilca.

Primer: Sodišče EU je v združenih zadevah *N. S. in M. E.* ⁽²⁷²⁾ proučilo, ali bi bil kršen člen 4 [Listine EU](#), ki ustreza členu 3 EKČP, če bi posameznike na podlagi dublinske uredbe predali Grčiji. Ko je zadevi obravnavalo Sodišče EU, je ESČP že razsodilo, da so pogoji za sprejem in drugi pogoji za prosilce za azil v Grčiji v nasprotju s členom 3 EKČP (glej *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽²⁷³⁾). Sodišče EU je razsodilo, da ni mogoče, da države članice EU „ne bi vedele“, da so prosilci za azil zaradi sistematičnih pomanjkljivosti azilnega postopka in pogojev za sprejem v Grčiji izpostavljeni utemeljenemu tveganju, da se bo z njimi ravnalo nečloveško ali ponižujoče. Poudarilo je, da je treba dublinsko uredbo izvajati v skladu s pravicami iz Listine, kar je pomenilo, da morata prošnje za azil – če ni drugih odgovornih držav članic EU – obravnavati Združeno kraljestvo in Irska, čeprav so prosilci prošnje za azil vložili v Grčiji.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *C. K. in drugi proti Sloveniji* ⁽²⁷⁴⁾ odločilo, da je treba predajo v skladu z dublinsko uredbo odložiti, če je zdravstveno stanje prosilca tako resno, da je mogoče utemeljeno domnevati, da bi predaja povzročila dejansko nevarnost nečloveškega ali poniževalnega ravnanja v skladu s členom 4 Listine EU. Sodišče je odločilo, da lahko predajo v skladu z dublinsko uredbo poleg tveganj, ki izhajajo iz sistemskih pomanjkljivosti, v izjemnih

⁽²⁷¹⁾ Glej tudi sodbi Sodišča EU z dne 30. maja 2013 v zadevi *Zuheyra Frayeh Halaf proti Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, C-528/11, in z dne 23. januarja 2019 v zadevi *M. A. in drugi*, C-661/17.

⁽²⁷²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. decembra 2011 v združenih zadevah *N. S. proti Secretary of State for the Home Department in M. E. in drugi proti Refugee Applications Commissioner in Minister for Justice, Equality and Law Reform* [VS], C-411/10 in C-493/10. Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 14. novembra 2013 v zadevi *Bundesrepublik Deutschland proti Kaveh Puid*, C-4/11.

⁽²⁷³⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09.

⁽²⁷⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 16. februarja 2017 v zadevi *C. K. in drugi proti Sloveniji*, C-578/16.

okolščinah preprečijo tudi okoliščine, ki vplivajo na osebni položaj prosilca. Sodišče EU je navedlo, da člen 17(1) dublinske uredbe ob upoštevanju člena 4 Listine EU držav članic EU ne zavezuje k uporabi diskrecijske klavzule. Vendar se diskrecijska klavzula lahko uporabi, če se ugotovi, da se zdravstveno stanje osebe „kratkoročno ne bo izboljšalo“, ali če bi se zaradi nadaljnje prekinitev „stanje zadevne osebe lahko poslabšalo“.

V skladu s sodno prakso Sodišča EU se prosilca za mednarodno zaščito lahko preda državi članici, ki je običajno odgovorna za obravnavo prošnje ali ki je osebi že priznala subsidiarno zaščito, razen če bi se zaradi pričakovanih življenjskih razmer v tej državi članici za osebe, ki jim je bila priznana mednarodna zaščita, zadevna oseba znašla v položaju hudega materialnega pomanjkanja, kar bi bilo v nasprotju s prepovedjo nečloveškega ali ponižujočega ravnanja.

Primer: V zadevi *Jawo* ⁽²⁷⁵⁾ je bilo obravnavano vprašanje, ali je z Listino EU prepovedana predaja prosilca na podlagi dublinske uredbe v odgovorno državo članico, če obstaja resna nevarnost, da bo prosilec izpostavljen nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju. A. Jawo, gambijski državljani, je prvotno vložil prošnjo za azil v Italiji, od koder je med obravnavanjem prošnje pot nadaljeval v Nemčijo, kjer je vložil še eno prošnjo za azil. Nemški organi so prošnjo zavrgli kot nedopustno in odredili njegovo predajo v Italijo. A. Jawo je trdil, da je zaradi izteka šestmesečnega roka na podlagi dublinske uredbe odgovorna država članica Nemčija ter da bi bila predaja v Italijo zaradi sistemskih pomanjkljivosti in življenjskih razmer v tej državi nezakonita. Sodišče EU je ugotovilo, da je predaja prosilca na podlagi dublinske uredbe v drugo državo članico nečloveška in ponižujoča, če bi se oseba znašla v položaju hudega materialnega pomanjkanja, zaradi katerega „ne bi mogla zadovoljiti svojih najosnovnejših potreb“.

Primer: Zadeve *Ibrahim, Sharqawi in Magamadov* ⁽²⁷⁶⁾ so se nanašale na upravičence do subsidiarne zaščite v državi članici, ki so zaprosili za azil v drugi državi članici. Sodišče EU je ugotovilo, da se prosilca za azil lahko preda državi članici, ki je odgovorna za obravnavo prošnje ali ki je prosilcu že priznala subsidiarno zaščito, razen če bi se zaradi pričakovanih življenjskih razmer v tej državi

⁽²⁷⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. marca 2019 v zadevi *Abubacarr Jawo proti Bundesrepublik Deutschland* [VS], C-163/17.

⁽²⁷⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. marca 2019 v združenih zadevah *Bashar Ibrahim* (C-297/17), *Mahmud Ibrahim in drugi* (C-318/17), *Nisreen Sharqawi, Yazan Fattayrji, Hosam Fattayrji* (C-319/17) proti *Bundesrepublik Deutschland, Bundesrepublik Deutschland proti Taus Magamadov* (C-438/17) [VS], C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17.

članici prosilec znašel v položaju hudega materialnega pomanjkanja, kar bi bilo v nasprotju s prepovedjo nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. Pojasnilo je, da zaradi pomanjkljivosti socialnega sistema v zadevni državi članici ni mogoče sklepati, da obstaja nevarnost takega ravnanja.

Primer: V zadevah *Jafari in A. S. proti Sloveniji* ⁽²⁷⁷⁾ sta avstrijsko in slovensko sodišče zaprosili za pojasnilo, ali se lahko olajšanje množičnega prehoda meje v izrednih razmerah šteje za izdajo vizuma ali pa pomeni „nezakonito prečkavanje“ v skladu z dublinsko uredbo. Sodišče EU je razsodilo, da je država članica še vedno odgovorna za prošnjo za mednarodno zaščito, če osebam, ki nimajo vizuma, dovoli vstop iz humanitarnih razlogov. V zvezi z osebo je treba šteti, da je na ozemlje države članice vstopila nezakonito, tudi če mejo prečka izredno veliko število ljudi. Sodišče EU je potrdilo, da se v takem primeru še naprej uporablja dublinska uredba.

ESČP na podlagi EKČP ni pristojno za razlago dublinske uredbe. Kot pa je razvidno iz sodne prakse Sodišča, sta lahko člena 3 in 13 tudi upoštevni jamstvi v okviru predaj na podlagi dublinske uredbe ⁽²⁷⁸⁾.

Primer: ESČP je v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽²⁷⁹⁾ ugotovilo, da sta Grčija in Belgija kršili pritožnikovo pravico do učinkovitega pravnega sredstva na podlagi člena 13 EKČP v povezavi z njenim členom 3. Sklenilo je, da zaradi neuporabe azilne zakonodaje v Grčiji ter večjih strukturnih pomanjkljivosti pri dostopu do azilnega postopka in pravnih sredstev ni bilo učinkovitih jamstev, s katerimi bi bil pritožnik zaščiten pred nadaljnjo samovoljno odstranitvijo v Afganistan, kjer bi lahko bil podvržen tveganju grdega ravnanja. Kar zadeva Belgijo, postopek za izpodbijanje predaje na podlagi dublinske uredbe Grčiji ni izpolnjeval zahtev iz sodne prakse ESČP po podrobni in natančni proučitvi prošnje v primerih, kadar bi lahko bil posameznik zaradi izгона v drugo državo izpostavljen ravnanju, ki je prepovedano s členom 3.

⁽²⁷⁷⁾ Sodbi Sodišča EU z dne 26. julija 2017 v zadevi *Khadija Jafari in Zainab Jafari proti Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* [VS], C-646/16, in z dne 26. julija 2017 v zadevi *A. S. proti Republikai Sloveniji* [VS], C-490/16.

⁽²⁷⁸⁾ Sklep ESČP z dne 2. aprila 2013 v zadevi *Mohammed Hussein in drugi proti Nizozemski in Italiji*, pritožba št. 27725/10; sodba ESČP z dne 6. junija 2013 v zadevi *Mohammed proti Avstriji*, pritožba št. 2283/12.

⁽²⁷⁹⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09.

Primer: ESČP je v zadevi *Tarakhel proti Švici* ⁽²⁸⁰⁾ odločilo, da bi celo brez sistematičnih pomanjkljivosti v italijanski ureditvi sprejema prišlo do kršitve člena 3 EKČP, če bi se pritožniki vrnili v Italijo, ne da bi švicarski organi od italijanskih organov najprej pridobili individualna jamstva, da bodo pritožnike prevzeli na način, prilagojen starosti otrok, in da bo družina ostala skupaj.

5.3 Postopki, ki se nanašajo na pogoje za sprejem prosilcev za azil

Na podlagi prava EU morajo biti prosilci za azil v 15 dneh od vložitve prošnje za azil obveščeni o ugodnostih, ki jih lahko uveljavljajo, in morebitnih obveznostih, ki jih morajo izpolnjevati v zvezi s pogoji za sprejem (člen 5 [direktive o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU)). Zagotoviti je treba tudi informacije o pravni pomoči ali podpori, ki sta na voljo. Informacije je treba sporočiti v jeziku, ki ga posameznik razume ali za katerega se razumno domneva, da ga razume. Prosilci za azil imajo pravico do pritožbe zoper odločitve organov, da jim ne priznajo ugodnosti (člen 26 [direktive o pogojih za sprejem](#)).

Neizpolnjevanje obveznosti na podlagi direktive o pogojih za sprejem je lahko iztožljivo kot kršitev prava EU, kar privede do odškodnine na podlagi sodbe [Francovich](#) (glej [uvod](#) v ta priročnik), in/ali lahko povzroči kršitev člena 3 EKČP ⁽²⁸¹⁾.

Primer: ESČP in Sodišče EU sta v zadevah *M. S. S. ter N. S. in M. E.* razsodili, da so sistemske pomanjkljivosti v zvezi z azilnim postopkom in pogoji za sprejem prosilcev za azil v odgovorni državi članici povzročile nečloveško in ponižujoče ravnanje, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP oziroma členom 4 Listine EU ⁽²⁸²⁾.

⁽²⁸⁰⁾ Sodba ESČP z dne 4. novembra 2014 v zadevi *Tarakhel proti Švici* [VS], pritožba št. 29217/12.

⁽²⁸¹⁾ Sodbi ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, in z dne 2. julija 2020 v združenih zadevah *N. H. in drugi proti Franciji*, pritožbe št. 28820/13, 75547/13 in 13114/15.

⁽²⁸²⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09; sodba Sodišča EU z dne 21. decembra 2011 v združenih zadevah *N. S. proti Secretary of State for the Home Department in M. E. in drugi proti Refugee Applications Commissioner in Minister for Justice, Equality and Law Reform* [VS], C-411/10 in C-493/10, točka 86.

5.4 Postopki vračanja

Na podlagi prava EU direktiva o vračanju (2008/115/ES) določa nekatera jamstva v zvezi z izdajo odločb o vrnitvi (členi 6, 12 in 13), namesto prisilnih odstranitvev pa z njo daje prednost prostovoljnemu odhodom (člen 7).

V skladu s členom 12 Direktive morajo biti odločbe o vrnitvi in odločbe o prepovedi ponovnega vstopa pisne in v jeziku, ki ga posameznik razume ali za katerega se lahko smiselno domneva, da ga razume, vključno z informacijami o razpoložljivih pravnih sredstvih. Države članice EU morajo zato informacije objaviti v vsaj petih jezikih, ki jih skupine migrantov, značilne za državo članico, najpogosteje uporabljajo. Člen 13 direktive o vračanju določa, da je treba državljanom tretjih držav zagotoviti pravico do pritožbe zoper odločbo o vrnitvi ali njene presoje pred pristojnim sodnim ali upravnim organom ali drugim neodvisnim pristojnim organom, ki lahko odstranitvev začasno odloži, dokler se taka presoja izvaja. Državljan tretje države ima možnost dostopa do – brezplačnega – pravnega svetovanja, zastopanja in, kadar je potrebno, prevajalske pomoči v skladu s pravili iz nacionalne zakonodaje.

Primer: Zadeva *FMS in drugi* ⁽²⁸³⁾ se je nanašala na dva zavrnjena afganistan-ska in dva zavrnjena iranska prosilca za azil, ki so bili pridržani na tranzitnem območju na Madžarskem na južni meji s Srbijo. Potem ko so bile njihove prošnje za azil v skladu z madžarskim pravom zavržene kot nedopustne, so jim bile izdane odločbe o vrnitvi, v skladu s katerimi so se morali vrniti v Srbijo. Vendar jih Srbija ni hotela ponovno sprejeti, saj niso bili izpolnjeni pogoji iz [sporazuma med EU in Srbijo o ponovnem sprejemu](#) (tožeče stranke so vstopile na Madžarsko iz Srbije prek tranzitnih območij, ne pa nezakonito). Madžarski organi so po tem v prvotnih odločbah o vrnitvi spremenili državo vrnitve in jo nadomestili z zadevnimi izvornimi državami posameznikov. Sodišče EU je pojasnilo, da je sprememba države vrnitve v prvotni odločbi o vrnitvi tako bistvena, da je treba šteti, da je bila sprejeta nova odločba o vrnitvi. Zoper tako odločbo mora biti na voljo učinkovit sodni nadzor. Splošneje je Sodišče EU tudi ugotovilo, da čeprav lahko države članice določijo, da se odločbe o vrnitvi izpodbijajo pred izvensodnimi organi (člen 13(1) direktive o vračanju), mora imeti oseba, za katero je bila izdana odločba o vrnitvi, v skladu s pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem, ki je zagotovljena s členom 47 Listine EU, v neki fazi postopka

⁽²⁸³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točke od 110 do 123 in od 124 do 130.

možnost, da zakonitost odločbe izpodbija pred vsaj enim sodnim organom. Ob neobstoju nacionalnih določb, ki bi določale tak sodni nadzor, je nacionalno sodišče pristojno za odločanje o tožbi za izpodbijanje odločbe o vrnitvi.

Člen 9 Direktive določa, da je treba odločitve o odstranitvi odložiti, če bi bile v nasprotju z načelom nevračanja in če osebe uveljavljajo pravno sredstvo z odložilnim učinkom. Odstranitev se lahko odloži tudi iz osebnih razlogov posameznika, na primer zdravstvenega stanja, in zaradi tehničnih ovir za odstranitev. Če se odstranitev odloži, morajo države članice EU zagotoviti pisno potrdilo, da je izvršilni ukrep odložen (člen 14).

Direktiva o vračanju se ne uporablja za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov EU, ki so se preselili v drugo državo članico EU, ali drugih državljanov držav EGP/Švice, katerih položaj je urejen z [direktivo o prostem gibanju](#) (2004/38/ES). V direktivi o prostem gibanju so določena procesna jamstva v okviru omejitev vstopa in prebivanja zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja. Med sprejemanjem takih odločitev je treba zagotoviti dostop do sodnih in, če je to primerno, upravnih postopkov (členi 27, 28 in 31). Posamezniki morajo biti o odločbah obveščeni pisno, in sicer tako, da lahko razumejo njihovo vsebino in učinke. V obvestilu morajo biti navedeni postopkovni vidiki v zvezi z vložitvijo pritožb in roki (člen 30). Turški državljani uživajo primerljivo zaščito ⁽²⁸⁴⁾.

Na podlagi EKČP so poleg preudarkov v zvezi s členom 13 EKČP v členu 1 Protokola št. 7 h Konvenciji določena še posebna jamstva, ki jih je treba upoštevati ob izgonu *zakonito* prebivajočih tujcev. ESČP je poleg tega razsodilo, da člen 8 vsebuje procesna jamstva za preprečitev samovoljnega poseganja v pravico do zasebnega in družinskega življenja. To je lahko pomembno za posameznike, ki so v neki državi že nekaj časa ter so si v njej morda ustvarili zasebno in družinsko življenje, ali pa so v navedeni državi udeleženi v sodnem postopku. Pomanjkljivosti postopkovnih vidikov odločanja na podlagi člena 8 lahko privedejo do kršitve člena 8(2), ker odločba ni bila v skladu z zakonom.

Primer: Zadeva *C. G. in drugi proti Bolgariji* ⁽²⁸⁵⁾ se je nanašala na rezidenta za daljši čas, ki je bil zaradi nacionalne varnosti odstranjen na podlagi zaupnega poročila o tajnem nadzoru. ESČP je razsodilo, da nepregleden postopek, kot se je uporabil v pritožnikovem primeru, ne omogoča celovite in koristne presoje, ki se

⁽²⁸⁴⁾ Sklep Pridruženega sveta EGS-Turčija št. 1/80.

⁽²⁸⁵⁾ Sodba ESČP z dne 24. aprila 2008 v zadevi *C. G. in drugi proti Bolgariji*, pritožba št. 1365/07.

zahteva na podlagi člena 8 EKČP. Poleg tega belgijska sodišča niso zbrala dokazov, s katerimi bi potrdila ali ovrgla obtožbe zoper pritožnika, njihove odločitve pa so bile neživljenjske. Pritožnikova zadeva se zato ni ustrezno obravnavala ali presojala, kot se zahteva na podlagi člena 1(1)(b) Protokola št. 7.

Primer: Zadevi *Anayo* in *Saleck Bardi* ⁽²⁸⁶⁾ sta se nanašali na vrnitev državljanov tretjih držav, ki je vključevala otroke. ESČP je ugotovilo kršitev člena 8 EKČP, saj je postopek odločanja vseboval napake, na primer neupoštevanje otrokove koristi in neusklajenost med organi pri ugotavljanju takih koristi.

Zaradi hitro izvršene odstranitve, ki zaradi prekratkega časovnega okvira v bistvu izključuje sodno presojo zakonitosti ukrepa odstranitve, so obstoječa pravna sredstva neučinkovita in nedostopna, s čimer je kršen člen 13 EKČP ⁽²⁸⁷⁾.

5.5 Pravna pomoč v azilnih postopkih in postopkih vračanja

Dostop do pravne pomoči je temelj dostopa do pravnega varstva. Brez dostopa do pravnega varstva ni mogoče učinkovito zaščititi pravic posameznikov ⁽²⁸⁸⁾. Pravna pomoč je zlasti pomembna v azilnih postopkih in postopkih vračanja, v katerih lahko jezikovne ovire zadevnim osebam otežujejo razumevanje pogosto zapletenih ali hitro izvedenih postopkov.

Na podlagi EKČP pravica do dostopa do sodišča izhaja iz pravice do nepristranskega sodišča, ki je zagotovljena na podlagi člena 6 EKČP in ima pomembno mesto v vsaki demokratični družbi ⁽²⁸⁹⁾. Kot je bilo že navedeno, je bilo ugotovljeno, da se člen 6 ne uporablja za azilne postopke in postopke v zvezi s priseljevanjem, saj se ti postopki ne nanašajo na odločanje o civilnih pravicah in obveznostih ali o kazenskih obtožbah ⁽²⁹⁰⁾. Vendar to ne pomeni, da načela dostopa do sodišča, ki jih je Sodišče razvilo

⁽²⁸⁶⁾ Sodbi ESČP z dne 21. decembra 2010 v zadevi *Anayo proti Nemčiji*, pritožba št. 20578/07, in z dne 24. maja 2011 v zadevi *Saleck Bardi proti Španiji*, pritožba št. 66167/09.

⁽²⁸⁷⁾ Sodba ESČP z dne 25. junija 2020 v zadevi *Moustahi proti Franciji*, pritožba št. 9347/14, točke od 156 do 164.

⁽²⁸⁸⁾ Več informacij je na voljo v FRA (2010), *Access to Effective Remedies: The asylum-seeker perspective*, Urad za publikacije, Luxembourg.

⁽²⁸⁹⁾ Sodba ESČP z dne 9. oktobra 1979 v zadevi *Airey proti Irski*, pritožba št. 6289/73.

⁽²⁹⁰⁾ Sodba ESČP z dne 5. oktobra 2000 v zadevi *Maaouia proti Franciji* [VS], pritožba št. 39652/98, točka 38.

na podlagi člena 6 EKČP, niso pomembna za člen 13. V smislu procesnih jamstev so zahteve iz člena 13 manj stroge kot zahteve iz člena 6, vendar je bistvo pravnega sredstva za namene člena 13, da vključuje dostopen postopek.

Primer: Sodišče je v zadevi *G. R. proti Nizozemski* ⁽²⁹¹⁾ ugotovilo kršitev člena 13 EKČP v zvezi z vprašanjem učinkovitega dostopa do upravnega postopka za pridobitev dovoljenja za prebivanje. Sodišče je navedlo, da sta upravni postopek za pridobitev dovoljenja za prebivanje in oprostitev plačila zakonskih taks sicer „na voljo *de iure*“, nista pa „na voljo *de facto*“, in sicer zaradi upravnega bremena, ki je bilo nesorazmerno z dejanskim dohodkom pritožnikove družine. Sodišče je poudarilo tudi formalistični pristop pristojnega ministra, ki ni v celoti proučil pritožnikove revščine. Opozorilo je, da so načela „dostopa do sodišča“, izoblikovana na podlagi člena 6, pomembna tudi za člen 13. To prekrivanje je bilo zato treba razlagati kot zahtevo po dostopnem postopku.

ESČP se je v sodni praksi sklicevalo na priporočila Sveta Evrope o pravni pomoči za lažji dostop do sodnega varstva, zlasti za zelo revne ⁽²⁹²⁾.

Primer: ESČP je v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽²⁹³⁾ razsodilo, da pritožnik nima praktičnih sredstev za plačilo odvetnika v Grčiji, kamor je bil vrnjen, saj ni prejel informacij o dostopu do organizacij, ki ponujajo pravno svetovanje in usmerjanje. K temu je pripomoglo še pomanjkanje odvetnikov, ki ponujajo brezplačno pravno pomoč, zaradi česar je bil grški sistem pravne pomoči kot celota *de facto* neučinkovit. ESČP je ugotovilo, da je bil kršen člen 13 EKČP v povezavi s členom 3.

Na podlagi prava EU je [Listina EU](#) izhodišče za oblikovanje pravice do pravne pomoči in podpore na podlagi prava EU. V skladu s členom 51 Listine se ta uporablja samo, ko države članice EU izvajajo pravo EU. Člen 47 Listine določa, da ima „[v]sakdo

⁽²⁹¹⁾ Sodba ESČP z dne 10. januarja 2012 v zadevi *G. R. proti Nizozemski*, pritožba št. 22251/07, točki 49 in 50.

⁽²⁹²⁾ Svet Evrope, Odbor ministrov, *Priporočilo št. R (81)7 o ukrepih za olajšanje dostopa do sodnega varstva*, sprejeto 14. maja 1981; sodba ESČP z dne 22. marca 2007 v zadevi *Siakowska proti Poljski*, pritožba št. 8932/05.

⁽²⁹³⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, točka 319.

[...] možnost svetovanja, obrambe in zastopanja" in da se „[o]sebam, ki nimajo zadostnih sredstev, [...] odobri pravna pomoč, kolikor je ta potrebna za učinkovito zagotovitev dostopa do sodnega varstva“.

Pravica do poštenega sojenja na podlagi prava EU se uporablja za zadeve v zvezi z azilom in priseljevanjem, kar na podlagi EKČP ne velja. Vključitev pravne pomoči v člen 47 Listine EU dokazuje njeno zgodovinsko in ustavno pomembnost. V pojasnilu o členu 47 je v zvezi z določbo tega člena o pravni pomoči navedena sodna praksa iz Strasbourga – natančneje zadeva *Airey* ⁽²⁹⁴⁾. Pravna pomoč v zadevah v zvezi z azilom in priseljevanjem je bistvena sestavina zahteve po učinkovitem pravnem sredstvu in zahteve po poštenem sojenju.

5.5.1 Pravna pomoč v azilnih postopkih

Na podlagi prava EU imajo prosilci na podlagi člena 22(1) **direktive o azilnih postopkih** pravico, da se s pravnim svetovalcem posvetujejo o zadevah v zvezi s svojimi prošnjami. Če uprava izda zavrnilno odločbo, morajo države članice EU v skladu s členom 20 Direktive prosilcem zagotoviti brezplačno pravno pomoč ter zastopanje za vložitev pritožbe in njeno obravnavo. Brezplačna pravna pomoč in/ali zastopanje se lahko zavrneta, če pritožbe nimajo dejanskih možnosti za uspeh (člen 20(3)). Države članice lahko zahtevajo izpolnitev nekaterih pogojev, na primer denarnih zadel in rokov (člen 21).

Člen 23 Direktive določa tudi obseg pravne pomoči in zastopanja, vključno s tem, da ima pravni svetovalec dostop do informacij iz prosilčevega spisa, in dejanskim dostopom do stranke, če ta prebiva na zaprtem območju, na primer v ustanovi za pridržanje ali na tranzitnem območju, ali je tam pridržana. Prosilce lahko na osebnem razgovoru v zvezi z azilom spremlja pravni ali drug svetovalec, ki mu je to dovoljeno na podlagi nacionalnega prava.

Pravica do pravne pomoči in podpore je priznana tudi v **Smernicah Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic v okviru pospešenih azilnih postopkov** ⁽²⁹⁵⁾.

⁽²⁹⁴⁾ Sodba ESČP z dne 9. oktobra 1979 v zadevi *Airey proti Irski*, pritožba št. 6289/73.

⁽²⁹⁵⁾ Svet Evrope, Odbor ministrov, *Smernice o varstvu človekovih pravic v okviru pospešenih azilnih postopkov*, sprejete 1. julija 2009.

5.5.2 Pravna pomoč v postopkih vračanja

Na podlagi prava EU zagotavljanje pravne pomoči ni omejeno na azilne postopke, temveč vključuje tudi postopke vračanja. To je pomembno, saj posameznikom omogoča, da v primeru odločbe o vrnitvi zahtevajo sodno presojo. Nekateri posamezniki, ki so prejemniki odločbe o vrnitvi na podlagi [direktive o vračanju](#), morda nikoli ne vložijo pritožbe ali zahtevajo pravne obravnave svojih prošenj. Nekateri med njimi so si med prebivanjem v državi članici EU morda ustvarili družino in bodo zahtevali dostop do sodišča, da bi ugotovili, ali je odločba o vrnitvi združljiva s človekovimi pravicami. Člen 13(4) direktive o vračanju zato določa, da države članice EU „zagotovijo, da se na zahtevo zagotovi potrebna pravna pomoč in/ali pravno zastopanje brezplačno“ v skladu z zadevno nacionalno zakonodajo in pod pogoji iz člena 15(3)–(6) [Direktive 2005/85/ES](#) (glej [oddelek 5.5.1](#)).

V teh določbah je navedeno, da je treba pravno pomoč zagotoviti na zahtevo. To med drugim pomeni, da morajo biti posamezniki o zagotovitvi pravne pomoči obveščeni v jasnem in preprostem jeziku, ki ga razumejo, saj bi pravila v nasprotnem primeru izgubila pomen in bi ovirala učinkovit dostop do pravnega varstva.

Tudi v publikaciji **Sveta Evrope** z naslovom [Dvajset smernic o prisilnem vračanju](#) (smernica št. 9) je določena pravna pomoč v okviru vračanja ⁽²⁹⁶⁾.

5.5.3 Pravna pomoč za izpodbijanje pogojev za sprejem

Na podlagi prava EU lahko zadevni posameznik odločbo o zavrnitvi azilne podpore izpodbija na podlagi [direktive o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU) (člen 26 Direktive). Države članice EU morajo v primeru pritožbe ali presoje zagotoviti brezplačno pravno pomoč in zastopanje, če se taka pomoč zahteva in če je nujna za zagotovitev učinkovitega dostopa do pravnega varstva. Države članice EU lahko na podlagi direktive o pogojih za sprejem naložijo podobne omejitve pravne pomoči, kot so z [direktivo o azilnih postopkih](#) določene za presojo odločb o azilu.

⁽²⁹⁶⁾ Svet Evrope, Odbor ministrov, [Dvajset smernic o prisilnem vračanju](#), dokument je bil sprejet 4. maja 2005.

Ključne točke

- S pravom EU se zahtevajo poštene in učinkoviti postopki v okviru obravnavanja prošnje za azil in obravnavanja vrnitve (glej oddelka 5.1.1 in 5.4).
- S členom 13 EKČP se zahteva učinkovito pravno sredstvo pred nacionalnim organom v zvezi s sklepčno pritožbo na podlagi katere koli določbe EKČP ali njenih protokolov. V zvezi s priseljevanjem se zahteva neodvisna in natančna proučitev vsake trditve, da obstajajo utemeljeni razlogi za strah pred utemeljenim tveganjem ravnanja, ki je v nasprotju s členom 2 ali členom 3 EKČP, če bi bil posameznik izgnan ali izročen (glej [oddelek 5.1.2](#)).
- S členom 13 EKČP se zahteva pravno sredstvo s samodejnim odločilnim učinkom, kadar posameznik trdi, da bi ga izvedba ukrepa vračanja lahko izpostavila utemeljenemu tveganju kršitve člena 2 ali 3 EKČP zaradi nepopravljivosti škode, ki bi lahko nastala. V primerih, ko ni nevarnosti take škode, se z EKČP zahteva, da ima posameznik dejansko možnost izpodbijanja odločbe o izgonu, in sicer da neodvisno in nepristransko nacionalno sodišče dovolj temeljito prouči njegove očitke (glej [oddelek 5.1.3](#)).
- S členom 47 Listine EU se zahteva pravno sredstvo, vključuje pa tudi obširnejša jamstva v zvezi z nepristranskostjo kot člen 13 EKČP (glej [oddelek 5.1.2](#)).
- Pravo EU določa procesna jamstva v zvezi z upravičenostjo do podpore in ugodnosti za prosilce za azil ter njihovim odvzemom (glej [oddelek 5.3](#)).
- Pomanjkanje pravne pomoči je lahko sporno na podlagi člena 13 EKČP in člena 47 Listine EU (glej [oddelek 5.5](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

6

Zasebno in družinsko življenje ter pravica sklepanja zakonske zveze

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 9 (pravica sklepanja zakonske zveze in pravica ustvarjanja družine) Resolucija Sveta (1997) o ukrepih, ki jih je treba sprejeti za boj proti sklepanju navideznih zakonskih zvez	Pravica sklepanja zakonske zveze in ustvarjanja družine	EKČP, člen 12 (pravica do poroke) Sodba ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>O'Donoghue in drugi proti Združenemu kraljestvu</i>, pritožba št. 34848/07 (oviranje pravice do poroke) Sklep ESČP iz leta 2017 v zadevi <i>Schembri proti Malti</i>, pritožba št. 66297/13 (zakonska zveza se šteje za neveljavno)
Listina EU, člen 7 (spoštovanje zasebnega in družinskega življenja) Družinski člani državljanov držav EGP, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja: Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES) Sodba Sodišča EU iz leta 2018 v zadevi <i>Coman</i> [VS], C-673/16 (istospolne zakonske zveze) Sodba SES iz leta 2008 v zadevi <i>Metock</i> [VS], C-127/08 (predhodno zakonito prebivanje družinskega člana, ki je državljan tretje države, v državah članicah EU se ne zahteva)	Ureditev položaja družine	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Rodrigues da Silva in Hoogkamer proti Nizozemski</i>, pritožba št. 50435/99 (otrokova korist) Sodba ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>Darren Omoregie in drugi proti Norveški</i>, pritožba št. 265/07 (močne vezi nigerijskega zakonca z njegovo izvorno državo) Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>Nunez proti Norveški</i>, pritožba št. 55597/09 (družinsko življenje na Norveškem)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Sodba SES iz leta 2002 v zadevi <i>Carpenter</i>, C-60/00 (zakonska partnerka, ki je državljanka tretje države, lahko z otroki ostane v domovini, ko se soprolog preseli v drugo državo članico EU) Sodba SES iz leta 1986 v zadevi <i>Nizozemska proti Reed</i>, C-59/85 (registrirana partnerja) Sodba Sodišča EU iz leta 2011 v zadevi <i>Zambrano</i> [VS], C-34/09 (otrokom grozi, da bodo izgubili pravice, ki izhajajo iz državljanstva EU) Sodba Sodišča EU iz leta 2011 v zadevi <i>Dereci</i> [VS], C-256/11 (zakonec in otroci) Družinski člani združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav: Direktiva o združitvi družine (2003/86/ES) (družinski član mora običajno zaprositi zunaj države)		
Družinski člani državljanov držav EGP, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja: Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES) Sodba Sodišča EU iz leta 2014 v zadevi <i>Noorzia</i>, C-338/13 (minimalna starost za vložitev prošnje za združitev družine) Sodba Sodišča EU iz leta 2010 v zadevi <i>Chakroun</i>, C-578/08 (ni pomembno, ali je bila družina ustvarjena pred prihodom državljanke tretje države ali po njem) Družinski člani združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav: Direktiva o združitvi družine (2003/86/ES)	Združitev družine	EKČP, člen 14 (prepoved diskriminacije) v povezavi s členom 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) Sodba ESČP iz leta 2016 v zadevi <i>Biao proti Danski</i> [VS], pritožba št. 38590/10 (posredna diskriminacija) Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Tuquabo-Tekle in drugi proti Nizozemski</i>, pritožba št. 60665/00 (otroci, katerih starši delajo v tujini) Evropska socialna listina, člen 19(6) (združitev družine tujega delavca)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 7 (spoštovanje zasebnega in družinskega življenja)	Zaščita pred izgonom	EKČP, člen 8 (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja)
Družinski člani državljanov držav EGP, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja: Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES), člen 13 Družinski člani združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav: Direktiva o združitvi družine (2003/86/ES), člen 15	<i>Zadeve, ki se nanašajo na prekinitev razmerja</i>	Sodba ESČP iz leta 1988 v zadevi <i>Berrehab proti Nizozemski</i> , pritožba št. 10730/84 (ohranjanje stika z otroki)
Družinski člani državljanov držav EGP, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja: Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES), členi od 27 do 33 Družinski člani združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav: Direktiva o združitvi družine (2003/86/ES), člen 6(2)	<i>Zadeve, ki se nanašajo na kazenske obsodbe</i>	Sodba ESČP iz leta 2001 v zadevi <i>Boultif proti Švici</i> , pritožba št. 54273/00 (merila za oceno sorazmernosti izгона) Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Üner proti Nizozemski</i> [VS], pritožba št. 46410/99 (merila za oceno ovir, ki izhajajo iz pravice do družinskega in zasebnega življenja) Sodba ESČP iz leta 2018 v zadevi <i>Assem Hassan Ali proti Danskij</i> , pritožba št. 25593/14 (merila glede otrokove koristi in preprečitev nereda ali kaznivega dejanja)

Uvod

V tem poglavju bosta obravnavani pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja ter pravica sklepanja zakonske zveze in ustvarjanja družine. Proučena bodo tudi vprašanja v zvezi z ureditvijo položaja in ponovno združitvijo družine ter jamstva za ohranitev enotnosti družine.

Na podlagi EKČP je pravica do spoštovanja „zasebnega in družinskega življenja“ zagotovljena s členom 8. Pojem „zasebno življenje“ je širok in izčrpane opredelitve ni lahko najti. Zajema telesno in duševno celovitost osebe, pravico do osebnostnega razvoja ter pravico posameznika, da oblikuje in razvija odnose s soljudmi in zunanjim

svetom ⁽²⁹⁷⁾. Izgon ustaljenega migranta lahko poleg poseganja v morebitno „družinsko življenje“ pomeni poseganje v njegovo pravico do spoštovanja „zasebnega življenja“, ki je lahko upravičeno ali ne, odvisno od dejanskega stanja v zadevi. Ali je primerno, da se Sodišče namesto na vidik „zasebnega življenja“ osredotoči na „družinsko življenje“, je odvisno od okoliščin posamezne zadeve ⁽²⁹⁸⁾.

Primer: Sodišče je v zadevi *Omojudi proti Združenemu kraljestvu* ⁽²⁹⁹⁾ potrdilo, da je s členom 8 EKČP zavarovana tudi pravica posameznika, da oblikuje in razvija odnose s soljudmi in zunanjim svetom, in da bi lahko bili z njim zajeti tudi vidiki družbene identitete posameznika. Priznati je treba, da je celota družbenih vezi med ustaljenimi migranti in skupnostjo, v kateri so živeli, sestavni del pojma „zasebno življenje“ v smislu člena 8, ne glede na obstoj „družinskega življenja“.

Na podlagi prava EU [Listina EU](#) vključuje pravico sklepanja zakonske zveze in ustvarjanja družine (člen 9) ter pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja (člen 7), z njo pa so zaščitene tudi pravice otroka (člen 24), zlasti pravica do rednih stikov s starši (člen 24(3)).

V zvezi z migracijami je prvi ukrep o prostem pretoku oseb, sprejet pred več kot 50 leti ([Uredba \(EGS\) št. 1612/68](#), razveljavljena in nadomeščena z [Uredbo \(EU\) št. 492/2011](#)), vključeval izrecno pravico evropskega delavca migranta, da ga spremljajo ne samo njegov zakonec in njuni otroci, mlajši od 21 let, ampak tudi starejši vzdrževani otroci ter vzdrževani starši in stari starši. Zdaj so vključeni tudi registrirani partnerji, prav tako pa je treba olajšati sprejem in dovoljenje za druge družinske člane. Državljanstvo družinskih članov je bilo – in je še vedno – za to pravico brezpredmetno. Ker se poskuša z večino nacionalnih politik priseljivanja omejiti gibanje državljanov tretjih držav, se večina sodnih postopkov v EU nanaša na pravice družinskih članov državljanov tretjih držav in ne toliko na same državljane držav EGP.

⁽²⁹⁷⁾ Sodba ESČP z dne 29. aprila 2002 v zadevi *Pretty proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 2346/02, točka 61.

⁽²⁹⁸⁾ Sodbe ESČP z dne 20. septembra 2011 v zadevi *A. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 8000/08, z dne 23. junija 2008 v zadevi *Maslov proti Avstriji* [VS], pritožba št. 1638/03, in z dne 18. oktobra 2006 v zadevi *Üner proti Nizozemski* [VS], pritožba št. 46410/99.

⁽²⁹⁹⁾ Sodba ESČP z dne 24. novembra 2009 v zadevi *Omojudi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 1820/08, točka 37.

Sodišče EU mora preučiti, ali lahko omejevanje družinske migracije državljanov EU odvrta od uveljavljanja pravic do prostega gibanja in ovira uživanje državljanstva EU. Paradoksalno je, da državljani EU, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja, v številnih državah članicah EU uživajo veliko večje pravice do združitve družine kot domači državljani. Združitev družine je za državljane EU, ki ne uveljavljajo pravic do prostega gibanja, urejena z nacionalnim pravom, ki je v nekaterih državah članicah bolj omejevalno.

Posebne določbe veljajo tudi za družinske člane turških državljanov na podlagi člena 7 [Sklepa št. 1/80](#), sprejetega na podlagi [Sporazuma iz Ankare](#). S sprejetjem [direktive o rezidentih za daljši čas \(2003/109/ES\)](#) in [direktive o združitvi družine \(2003/86/ES\)](#) v zvezi z družinskimi člani združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav – to pomeni družinskega člana v EU, ki zaprosi za združitev družine) na ravni EU se je razširilo ukrepanje EU na tem področju.

Nazadnje, beguncem se v evropskih državah že dolgo priznavajo posebne pravice do združitve družine, in sicer na podlagi nezmožnosti, da bi se vrnili v izvorno državo in tam nadaljevali družinsko življenje. V zvezi s tem so posebne določbe za begunce vključene v poglavje V direktive o združitvi družine.

6.1 Pravica sklepanja zakonske zveze in ustvarjanja družine

Pravica do sklepanja zakonske zveze je vključena v člen 12 EKČP, v pravu EU pa v člen 9 [Listine EU](#). Nanaša se na pravico do oblikovanja zakonske zveze in družine. To se precej razlikuje od pravice do spoštovanja družinskega življenja, v zvezi s katero je pri pridobivanju dovoljenja za priselitev potrebno obstoječe družinsko razmerje.

Evropske države so uvedle omejitve pravice do sklepanja zakonske zveze, saj se navidezne zakonske zveze štejejo za orodje za izogibanje nadzoru nad priseljevanjem.

Navidezna zakonska zveza (ali zakon iz koristoljubja) je sklenjena le zato, da se zadevni osebi omogoči vstop v državo članico EU ali prebivanje v njej ⁽³⁰⁰⁾, brez kakršnega koli namena skupnega življenja ali delitve drugih družbenih značilnosti zakonske zveze. Omogočanje sklenitve navidezne zakonske zveze se v številnih pravnih ureditvah šteje za kaznivo dejanje.

Prisilne poroke se zgodijo, ko eden od zakoncev (ali oba) proti svoji volji sklene zakonsko zvezo. Mednarodno so priznane kot kršitev človekovih pravic in oblika nasilja na podlagi spola ⁽³⁰¹⁾. Siljenje v sklenitev prisilne poroke se poleg tega v številnih pravnih ureditvah šteje za kaznivo dejanje. V praksi je včasih težko razlikovati med prisilno in navidezno poroko, zlasti v primeru „**dogovorjenih porok**“, pri čemer ta izraz zajema različne situacije, od položaja, ki je nekako podoben prisilni poroki, do sistema, v katerem zakonec partnerja svobodno in prostovoljno izbere z ožjega seznama kandidatov, ki jih predlaga njegova družina, potem ko skrbno prouči njihovo primernost ⁽³⁰²⁾. Obstaja tudi tesna povezava med prisilnimi porokami in **otroškimi porokami**.

Na podlagi prava EU je bila zaradi zaznane pogostnosti navideznih zakonskih zvez zaradi priseljivanja na ravni EU sprejeta [Resolucija Sveta 97/C382/01](#). V njej je bila izražena zaskrbljenost evropskih držav zaradi navideznih zakonskih zvez, navedeni pa so bili tudi dejavniki, na podlagi katerih se lahko domneva, da je bila zakonska zveza sklenjena navidezno.

V zakonodaji o prostem pretoku oseb se na splošno ne navajajo možnosti odobritve priselitve za zaročenca(-ko), temveč je poudarek na ureditvi položaja ali združitve družine. Za posameznike, ki zaprosijo za sprejem bodočih zakoncev iz tujine, se uporablja samo načelo prepovedi diskriminacije.

Na podlagi EKČP iz sodne prakse ESČP izhaja, da lahko država upravičeno naloži razumne pogoje v zvezi s pravico državljana tretje države do sklenitve zakonske zveze, da ugotovi, ali je načrtovana sklenitev zakonske zveze navidezna, in jo prepreči. Država zato ne krši nujno člena 2 EKČP, če uvede nadzor nad sklepanjem

⁽³⁰⁰⁾ Člen 1 Resolucije Sveta z dne 4. decembra 1997 o ukrepih, ki jih je treba sprejeti za boj proti sklepanju navideznih zakonskih zvez, UL C 382, 16.12.1997, str. 1; direktiva o združitvi družine, člen 16(2)(b).

⁽³⁰¹⁾ Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija), 2011, CETS št. 210.

⁽³⁰²⁾ Svet Evrope, Parlamentarna skupščina, [Resolucija 1468 \(2005\) o prisilnih porokah in porokah otrok](#), sprejeta 5. oktobra 2005; Svet Evrope, Parlamentarna skupščina, [Resolucija 2233 \(2018\) o prisilnih porokah](#), sprejeta 28. junija 2018.

zakonskih zvez, ki vključujejo tuje državljane, da bi ugotovila, ali gre za navidezne zakonske zveze. V okviru tega se lahko od tujih državljanov zahteva, naj o načrtovani sklenitvi zakonske zveze obvestijo organe, in se jih po potrebi zaprosi, naj predložijo informacije o priseljenem statusu in pristnosti zakonske zveze. Je pa ESČP ugotovilo, da zahteva, ki sicer sama po sebi ni sporna, da morajo osebe, ki so predmet nadzora nad priseljevanjem, predložiti vlogo za potrdilo o odobritvi, preden se jim dovoli sklenitev zakonske zveze v Združenem kraljestvu, vzbuja številne resne pomisleke.

Primer: Zadeva *O'Donoghue proti Združenemu kraljestvu* ⁽³⁰³⁾ se je nanašala na ovire, ki jih je za sklenitev zakonske zveze naložilo Združeno kraljestvo. Osebe, ki so bile predmet nadzora nad priseljevanjem, so morale od organov za priseljevanje dobiti dovoljenje, preden so lahko sklenile civilnopravno veljavno zakonsko zvezo, razen če sta se osebi odločili za sklenitev zakonske zveze po cerkvenem obredu anglikanske cerkve. ESČP je ugotovilo, da taka ureditev nima razumne povezave z navedenim namenom zmanjšanja pogostnosti navideznih zakonskih zvez, saj se je pri odločanju o izdaji zahtevanega potrdila kot odločilno merilo upošteval samo priseljenški status posameznega prosilca, pristnost zakonske zveze pa se ni preverjala. Sodišče je ugotovilo, da se je s tako ureditvijo kršil člen 12 EKČP. Razsodilo je tudi, da je ureditev diskriminatorna na podlagi vere, saj so bile iz obveznosti pridobitve potrdila o odobritvi izvzete samo zakonske zveze, sklenjene po obredu anglikanske cerkve. Sodišče je še ugotovilo, da so bile takse za taka potrdila previsoke in da ni bilo oprostitev ali znižanih takse za revne.

Primer: Zadeva *Schembri proti Malti* ⁽³⁰⁴⁾ se je nanašala na malteško državljanko, ki je spoznala pakistanskega državljana afganistanskega porekla po tem, ko je bil ta izpuščen iz pridržanja, in sicer je bil kot priseljenec pridržan zaradi nezakonitega vstopa. Nato se je nezakonito preselil v Italijo, vendar sta ostala v stiku in se poročila. Mož je na malteškem veleposlaništvu v Rimu predložil vlogo za izdajo vizuma. Malta je njegovo vlogo zavrnila, ker se je zlagal glede statusa prebivanja v Italiji. Pozneje se je izkazalo, da so organi sumili, da je šlo za navidezno sklenitev zakonske zveze. ESČP je zavrnilo pritožnikovo trditev, da gre za kršitev člena 8 EKČP, saj ta določba ne ščiti navidezno sklenjenih zakonskih zvez. Ugotovilo je, da zakonska zveza ni veljavna in da ne obstaja trdna zveza za namene uporabe člena 8.

⁽³⁰³⁾ Sodba ESČP z dne 14. decembra 2010 v zadevi *O'Donoghue in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 34848/07.

⁽³⁰⁴⁾ Sklep ESČP z dne 19. septembra 2017 v zadevi *Schembri proti Malti*, pritožba št. 66297/13.

6.2 Ureditev položaja družine

Z ureditvijo položaja družine želi zakonito prebivajoči združevalec družine – kot družinski član – urediti položaj družinskega člana, ki je že na ozemlju v kakšni drugi vlogi ali je brez urejenega statusa.

Na podlagi prava EU se pravila iz **direktive o prostem gibanju** (2004/38/ES) uporabljajo za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov EU, ki uveljavljajo pravico do prostega gibanja. Upravičeni družinski člani so zakonci, otroci, mlajši od 21 let, otroci, starejši od 21 let, vendar vzdrževani, vzdrževani predniki v ravni črti in vzdrževani predniki zakonca ali partnerja v ravni črti (člen 2(2)) ter v posebnih okoliščinah „kateri koli družinski člani“ (člen 3(2)). V skladu s Sporazumom EGP in Sporazumom med EU in Švico se pravica Unije do prostega gibanja uporablja za celotno geografsko območje, zajeto z obema sporazumoma. Kategorija upravičenih družinskih članov pa je nekoliko bolj omejevalna, kot je ponazorjeno v preglednici 7.

Preglednica 7: Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP in Švice

Direktiva o prostem gibanju (člen 2)	Zakonec (tudi istega spola) Registrirani partner, če so v zakonodaji države članice gostiteljice registrirane partnerske skupnosti obravnavane kot enakovredne zakonski zvezi Potomci državljana EU v ravni črti, ki so mlajši od 21 let ali so vzdrževane osebe, in tisti zakonca ali registriranega partnerja Vzdrževani predniki v ravni črti in vzdrževani predniki zakonca ali registriranega partnerja v ravni črti
Sporazum EGP (Priloga V) (*)	Zakonec ali registrirani partner Potomci državljana EGP v ravni črti ali potomci zakonca ali registriranega partnerja v ravni črti, ki so mlajši od 21 let ali jih vzdržuje državljan EGP ali zakonec ali registrirani partner Vzdrževani predniki državljana EGP v ravni črti in vzdrževani predniki njihovega zakonca ali registriranega partnerja v ravni črti
Sporazum med EU in Švico (Priloga I, člen 3)	Zakonec ali registrirani zunajzakonski partner državljana EU ali države Efte Potomec državljana EU ali države Efte v ravni črti, ki je mlajši od 21 let, in potomec njegovega zakonca ali registriranega zunajzakonskega partnerja v ravni črti, ki je mlajši od 21 let Prednik državljana EU ali države Efte v ravni črti in prednik njegovega zakonca ali registriranega zunajzakonskega partnerja v ravni črti

(*) S sklepom Skupnega odbora EGP št. 158/2007 (z dne 7. decembra 2007) je bila direktiva o prostem gibanju vključena v okvir Sporazuma EGP.

Sodišče EU je zagotovilo pojasnilo v zvezi z izrazoma „zakonec“ in „kateri koli družinski člani“.

Primer: Zadeva *Coman* ⁽³⁰⁵⁾ se je nanašala na R. A. Comana, romunskega državljanja, in R. C. Hamiltona, državljanja ZDA, ki sta pred sklenitvijo zakonske zveze v Belgiji štiri leta živela skupaj v Združenih državah. Na podlagi direktive o prostem gibanju sta romunske organe zaprosila, naj jima izdajo potrebne dokumente, da bosta lahko v Romuniji delala in stalno prebivala. Vendar so romunski organi zavrnili podelitev te pravice do prebivanja R. C. Hamiltonu z utemeljitvijo, da v Romuniji, ki ne priznava istospolnih zakonskih zvez, ni obravnavan kot „zakonec“ državljana EU. Sodišče EU je ugotovilo, da je državam članicam EU sicer dopuščena možnost, da dovolijo sklenitev zakonske zveze med osebami istega spola ali ne, vendar ne smejo ovirati svobode prebivanja državljanov EU s tem, da njegovemu istospolnemu zakoncu (v tem primeru državljanu tretje države) ne priznajo izvedene pravice do prebivanja na njihovem ozemlju. Potrdilo je, da je treba istospolne zakonske zveze obravnavati enako kot zakonske zveze med osebama različnega spola za poseben pravni namen, tj. pravice do združitve družine državljanov EU, ki uresničujejo pravice do prostega gibanja v EU.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Rahman* ⁽³⁰⁶⁾ pojasnilo, da člen 3(2) direktive o prostem gibanju državam članicam EU ne le dovoljuje, ampak tudi nalaga, da prošnjam za vstop in prebivanje, ki jih vložijo družinski člani državljanov EU, ki jih ta vzdržuje in ki lahko dokažejo, da jih je vzdrževal, ko so zaprosili za vstop, priznajo določeno prednost. Države članice EU morajo za izpolnitev navedene obveznosti zagotoviti, da njihova zakonodaja vsebuje ukrepe, ki zadevnim osebam omogočajo, da se njihova prošnja za vstop in prebivanje ustrezno in izčrpno prouči ter da ob zavrnitvi prejmejo obrazloženo odločbo o zavrnitvi, v zvezi s katero lahko zahtevajo presojo sodnega organa.

Državljan tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP, so pogosto v privilegiranem položaju v primerjavi z državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljanov zadevne države in ne uveljavljajo pravice do prostega gibanja, saj je njihov status urejen izključno z nacionalno zakonodajo. Pravica družinskih članov, ki so

⁽³⁰⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 5. junija 2018 v zadevi *Relu Adrian Coman in drugi proti Inspectoratul General pentru Imigrări in Ministerul Afacerilor Interne* [VS], C-673/16.

⁽³⁰⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 5. septembra 2012 v zadevi *Secretary of State for the Home Department proti Rahman in drugim* [VS], C-83/11.

državljeni tretjih držav, do vstopa in prebivanja obstaja ne glede na to, kdaj in kako je oseba vstopila v državo gostiteljico. Velja tudi za osebe, ki so v državo vstopile nezakonito.

Primer: Zadeva *Metock* ⁽³⁰⁷⁾ se je nanašala na državljane tretjih držav, ki so bili zakonski partnerji neirskih državljanov EU s stalnim prebivališčem na Irskem. Irska vlada je trdila, da se direktiva o prostem gibanju za zakonskega partnerja, ki je državljan tretje države, uporablja samo, če je pred tem zakonito prebival v drugi državi članici EU, ter da se pravica do vstopa in prebivanja ne bi smela priznati osebam, ki so v državo gostiteljico vstopile, preden so postale zakonski partner državljanov EU. Sodišče je razsodilo, da države članice EU pravice do skupnega življenja na podlagi direktive o prostem gibanju ne morejo pogojevati na primer s tem, kdaj in kje je bila zakonska zveza sklenjena, ali z dejstvom, da je državljan tretje države pred tem zakonito prebival v drugi državi članici EU.

Primer: SES je v zadevi *MRAX* ⁽³⁰⁸⁾ ugotovilo, da bi bilo v nasprotju z zakonom, če bi zavrnili prebivanje državljanom tretjih držav, poročenim z državljani EU, ki so po izteku vizumov v državo vstopili nezakonito.

Sodišče EU je sčasoma za državljane EU razširilo področje uporabe pravic in svobod, ki izhajajo iz pogodb EU, in sicer je izvedene pravice pod določenimi pogoji priznalo njihovim družinskim članom, ki so državljani tretjih držav.

Primer: Zadeva *Carpenter* ⁽³⁰⁹⁾ se je nanašala na državljanko tretje države, soprogo državljana Združenega kraljestva, ki je za plačilo opravljal storitve v drugih državah članicah EU. Uspešno se je zatrjevalo, da bi mu bila omejena svoboda opravljanja storitev v EU, če njegovi soprogi ne bi bilo dovoljeno ostati z njim v Združenem kraljestvu in skrbeti za njegove otroke, ko je bil zdoma. Sodišče je v tej zadevi na podlagi svobode opravljanja storitev, priznane s členom 56 PDEU,

⁽³⁰⁷⁾ Sodba SES z dne 25. julija 2008 v zadevi *Metock in drugi proti Minister for Equality, Justice and Law Reform* [VS], C-127/08, točke 53, 54 in 58. Švicarsko zvezno vrhovno sodišče je sodbo *Metock* upoštevalo v odločbi BGE 136 II 5 z dne 29. septembra 2009.

⁽³⁰⁸⁾ Sodba SES z dne 25. julija 2002 v zadevi *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti Belgijski državi*, C-459/99, točka 80.

⁽³⁰⁹⁾ Sodba SES z dne 11. julija 2002 v zadevi *Mary Carpenter proti Secretary of State for the Home Department*, C-60/00, točke od 36 do 46. Glej tudi sodbo SES z dne 7. julija 1992 v zadevi *The Queen proti Immigration Appeal Tribunal in Surinder Singh, ex parte Secretary of State for the Home Department*, C-370/90, ki se je nanašala na možnost uveljavljanja takih pravic za državljane EU, ki se vračajo v domovino.

državljanu Unije, ki ni še nikoli prebival v tujini, vendar je opravljal čezmejno poslovno dejavnost, priznalo družinske pravice. SES se je sklicevalo tudi na temeljno pravico do spoštovanja družinskega življenja, ki je vključena v člen 8 EKČP.

Sodišče EU priznava, da se lahko pravice do prebivanja v določenih okoliščinah navezujejo neposredno na status državljanov Unije na podlagi člena 20 PDEU, pri čemer ga uporablja v primerih, kadar državljan EU ni nikoli uveljavljal pravic do prostega gibanja.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Zambrano* ⁽³¹⁰⁾ ugotovilo, da je treba državljanoma tretjih držav, ki sta starša dveh otrok z belgijskim državljanstvom – ki sta se rodila in odrasčala v Belgiji ter nista nikoli uveljavljala pravic do prostega gibanja (zato se člen 3(1) direktive o prostem gibanju ne uporablja) –, dovoliti prebivanje v Belgiji in jima izdati delovno dovoljenje, saj bi v nasprotnem primeru otrokoma, ki sta državljana EU, onemogočili dejansko izvrševanje bistva pravic, ki so jima podeljene s statusom državljanu EU (člen 20 PDEU).

V poznejših zadevah je poudarilo, da je pogoj še naprej čezmejno gibanje znotraj EU. Sodišče EU je v zadevi *McCarthy* ⁽³¹¹⁾ odločilo, da zavrnitev izdaje dovoljenja za prebivanje v Združenem kraljestvu državljanu tretje države, soprogu ženske z dvojnim državljanstvom, irskim in britanskim, tej ženski ni odvzela bistva njenih pravic iz državljanstva EU. V zadevi *Dereci* ⁽³¹²⁾ je ugotovilo, da lahko države članice EU družinskemu članu, ki je državljan tretje države, zavrnejo dovoljenje za prebivanje, razen če bi taka zavrnitev zadevnemu državljanu EU preprečila dejansko uživanje bistva pravic, ki izhajajo iz njegovega državljanstva EU, kar pa mora preveriti nacionalno predložitveno sodišče. Da bi Sodišče EU usmerilo tako presojo, je poudarilo, da želja po ohranitvi družine iz ekonomskih ali družinskih razlogov sama po sebi ne zadostuje za ugotovitev, da bo državljan EU prisiljen zapustiti Unijo ⁽³¹³⁾.

⁽³¹⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 8. marca 2011 v zadevi *Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEm)* [VS], C-34/09; sodba SES z dne 19. oktobra 2004 v zadevi *Zhu in Chen proti Secretary of State for the Home Department*, C-200/02, točke od 42 do 47.

⁽³¹¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 5. maja 2011 v zadevi *Shirley McCarthy proti Secretary of State for the Home Department*, C-434/09, točke 49 in od 54 do 56.

⁽³¹²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 15. novembra 2011 v zadevi *Murat Dereci in drugi proti Bundesministerium für Inneres*, C-256/11, točka 68.

⁽³¹³⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 14. novembra 2017 v zadevi *Toufik Lounes proti Secretary of State for the Home Department* [VS], C-165/16.

Vendar so se te razsodbe nanašale na posebne okoliščine zadev in ne veljajo v vseh okoliščinah. Otrok, ki je državljan Unije, mora biti pravno, finančno ali čustveno odvisen od državljana tretje države, ki se mu zavrne pravica do prebivanja, saj bi bila ta odvisnost razlog, da bi bil državljan Unije prisiljen zapustiti ne samo ozemlje države članice, katere državljan je, ampak tudi Evropsko unijo kot celoto ⁽³¹⁴⁾.

Primer: V zadevi *lida proti Ulm* ⁽³¹⁵⁾ se je japonski državljan s svojo nemško soprogo in mladoletno hčerjo preselil v Nemčijo. Njegova soproga in hči sta se nato preselili v Avstrijo, pritožnik pa je ostal v Nemčiji. Y. lida in njegova soproga sta od leta 2008 živela ločeno, vendar se nista razvezala. Y. lida je leta 2008 zaprosil za dovoljenje za prebivanje za družinskega člana državljana Unije, vendar so nemški organi prošnjo zavrnil. V teh okoliščinah je bilo Sodišču EU postavljeno vprašanje, ali se lahko državljanu tretje države dovoli prebivanje v izvorni državi njegovih družinskih članov, čeprav so se iz izvorne države članice izselili in večinoma prebivajo v drugi državi članici EU. Sodišče EU je opozorilo, da ima državljan tretje države, ki je družinski član državljana EU, ki je uveljavil pravice do prostega gibanja, koristi od direktive o prostem gibanju samo, če se naseli v državi članici gostiteljici, kjer prebiva njegov družinski član, ki je državljan EU. Opozorilo pa je tudi, da hči Y. lide ne more zahtevati pravic do prebivanja za svojega očeta, saj se člen 2(2)(d) Direktive uporablja samo za prednike v ravni črti, ki jih vzdržuje otrok, in ne za primere, v katerih otroka vzdržuje starš.

Sodišče EU je zadevo obravnavalo tudi z vidika členov 20 in 21 PDEU. Izključilo je možnost, da bi se z zavrnitvijo soprogi in hčeri Y. lide preprečilo dejansko uživanje bistva pravic, ki so povezane z njunim statusom državljanek Unije. Pri takem sklepanju je Sodišče EU upoštevalo dejstvo, da je pritožnik zaprosil za pravico do prebivanja v državi članici, ki ni bila država članica stalnega prebivališča njegove hčere in soproge, pa tudi dejstvo, da je bil Y. lida načeloma upravičen do podaljšanja pravice do prebivanja na podlagi nacionalne zakonodaje in statusa rezidenta za daljši čas v smislu Direktive 2003/109/ES.

Prošnje za združitev družine je treba proučiti tudi, če za državljana tretje države, ki je družinski član državljana EU, ki nikoli ni uveljavljal svoje pravice do prostega gibanja, velja prepoved vstopa.

⁽³¹⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 6. decembra 2012 v združenih zadevah *O. in S. proti Maahanmuuttovirasto in Maahanmuuttovirasto proti L.*, C-356/11 in C-357/11, točka 56.

⁽³¹⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 8. novembra 2012 v zadevi *Yoshikazu lida proti Stadt Ulm*, C-40/11.

Primer: V zadevi *K. A. in drugi* ⁽³¹⁶⁾ je bilo več državljanom tretjih držav brez urejenega statusa odrejeno, naj se vrnejo v matično državo, prepovedan pa jim je bil tudi vstop v Belgijo, nekaterim od njih zaradi grožnje za javni red. Ko so bili še vedno v Belgiji, so vložili prošnje za izdajo dovoljenja za prebivanje zaradi združitve družine z belgijskimi državljani. Belgijski organi so njihove prošnje zavrgli zgolj zato, ker je zanje veljala prepoved vstopa. Sodišče EU je ugotovilo, da obstaja razmerje odvisnosti, ki bi državljana EU v praksi prisililo, da spremlja državljana tretje države, družinskega člana, in zato zapusti EU, dokler se organi ne bodo odločili, ali naj prekličejo prepoved vstopa za državljana tretje države in mu izdajo dovoljenje za prebivanje ali ne. Odločilo je, da je treba v skladu s členom 20 PDEU prošnje za združitev družine proučiti tudi, če za državljana tretje države, ki je družinski član državljana EU, ki nikoli ni uveljavljal svoje pravice do prostega gibanja, velja prepoved vstopa. Ali obstaja odvisnost med državljanom tretje države in državljanom EU ter ali je prepoved vstopa utemeljena z razlogi javnega reda, je treba presoditi za vsak primer posebej.

S členom 2(2) direktive o prostem gibanju so v kategorijo družinskih članov vključeni „registrirani partnerji“, če je to v skladu z nacionalno zakonodajo države gostiteljice, članice EU. V določenih okoliščinah je mogoče pravico osebe, da se pridruži državljanu ali ustaljenemu migrantu, priznati tudi neregistriranim partnerjem.

Primer: SES je v zadevi *Nizozemska proti Reed* ⁽³¹⁷⁾ razsodilo, da je treba, ker je z nizozemskim pravom stalnim partnerjem nizozemskih državljanov dovoljeno, da z njimi prebivajo na Nizozemskem, enako ugodnost priznati ge. Reed, ki je bila v stalnem razmerju z delavcem iz Združenega kraljestva, pri čemer je pravice na podlagi Pogodb uveljavljala na Nizozemskem. Sodišče je navedlo, da bi lahko dovoljenje za prebivanje neporočenemu življenjskemu sopotniku pomagalo pri vključitvi v državo gostiteljico in tako pripomoglo k uveljavitvi prostega pretoka delavcev. Njegova zavrnitev je pomenila diskriminacijo.

Z [direktivo o združitvi družine](#) je urejen položaj zakonskega partnerja in neporočenih mladoletnih otrok upravičenih združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav. S členom 5(3) Direktive se zahteva, da se prošnja za združitev družine predloži in

⁽³¹⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 8. maja 2018 v zadevi *K. A. in drugi proti Belgische Staat* [VS], C-82/16.

⁽³¹⁷⁾ Sodba SES z dne 17. aprila 1986 v zadevi *State of Netherlands proti Ann Florence Reed*, C-59/85, točke od 28 do 30.

obravnavajo, ko je družinski član še zunaj ozemlja države članice EU, v kateri prebiva porok, pri čemer lahko države članice EU odstopajo od te določbe. Vendar se tega ne more zahtevati od družinskih članov državljanov držav EGP ⁽³¹⁸⁾.

Nacionalna pravila, v skladu s katerimi mora imeti starš iz tretje države, ki je združevalec družine, dovolj sredstev (na podlagi predhodnega gibanja njegovih prihodkov), preden se odobri združitev družine, so združljiva s členom 7(1)(c) direktive o združitvi družine ⁽³¹⁹⁾.

V skladu z direktivo o združitvi družine lahko države članice EU „zahtevajo, da državljani tretjih držav izpolnijo merila za integracijo v skladu z nacionalnim pravom“ (člen 7(2)). Če merila za integracijo obstajajo pred sprejemom zaradi združitve družine, države članice EU pogosto zahtevajo, da družinski člani na primer dokažejo osnovno jezikovno znanje.

Primer: Zadeva *K. in A.* ⁽³²⁰⁾ se je nanašala na dve ženi, ki sta se želeli pridružiti soproga, državljanoma tretjih držav z zakonitim prebivališčem. Ženi sta v prošnji za združitev družine zaprosili za oprostitev od obveznosti opravljanja preizkusa integracije zaradi zdravstvenih oziroma psihičnih težav, ki sta jih imeli. Njuni prošnji sta bili zavrnjeni z utemeljitvijo, da te težave niso dovolj resne. Sodišče EU je ugotovilo, da člen 7(2) direktive o združitvi družine omogoča določitev meril za integracijo za državljane tretjih držav. Vendar je treba v skladu z načelom sorazmernosti z merili za integracijo uresničevati cilj njihove integracije, ne pa omejevati možnosti združitve družine. Sodišče je razsodilo, da morajo države članice EU upoštevati posamične okoliščine zainteresirane osebe (kot je starost, raven izobrazbe, finančno ali zdravstveno stanje zadevnih družinskih članov sponzorja), na podlagi katerih se jih lahko oprosti obveznosti opravljanja preizkusa integracije, če bi bila združitev družine sicer izredno otežena.

Na podlagi EKČP je bilo ESČP predloženih precejšnje število zadev, v katerih se postavljajo vprašanja v zvezi z zavrnitvijo sprejema ali ureditve položaja zakonskih partnerjev ali drugih družinskih članov državljanov držav članic ali ustaljenih migrantov.

⁽³¹⁸⁾ Sodbi SES z dne 25. julija 2002 v zadevi *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti Belgijski državi*, C-459/99, in z dne 31. januarja 2006 v zadevi *Komisija Evropskih skupnosti proti Kraljevini Španiji* [VS], C-503/03.

⁽³¹⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. aprila 2016 v zadevi *Mimoun Khachab proti Subdelegación del Gobierno en Álava*, C-558/14.

⁽³²⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 9. julija 2015 v zadevi *Minister van Buitenlandse Zaken proti K. in A.*, C-153/14.

Eno od ključnih vprašanj pri odločanju, ali je bila zavrnitev države članice upravičena, je, ali je ovirano družinsko življenje v tujini. To lahko pomeni, da mora državljani zapustiti domovino, če pa se presodi, da to ni nerazumno, ESČP odločitev države članice običajno šteje za sorazmerno ⁽³²¹⁾. Sodna praksa Sodišča na tem področju je tesno povezana s posebnimi značilnostmi in dejstvi posamezne zadeve (za več primerov glej tudi [oddelek 6.4](#)).

Primer: Sodišče je v zadevi *Darren Omoregie in drugi proti Norveški* ⁽³²²⁾ ugotovilo, da norveška soproga Nigerijca ne bi smela pričakovati, da bo njenemu soprogu dovoljeno prebivati z njo in njunim otrokom na Norveškem, čeprav sta se poročila med zakonitim prebivanjem soproga v državi. ESČP je upoštevalo zlasti vezi, ki jih je imel soprog z izvirno državo.

Primer: V zadevi *Nunez proti Norveški* ⁽³²³⁾ je pritožnik vstopil na Norveško kljub prepovedi vstopa, potem ko je tam pred tem pod drugim imenom storil kaznivo dejanje. Pritožnik se je nato poročil z norveško državljanke in imel z njo dve hčeri. Sodišče je ugotovilo, da bi Norveška kršila člen 8, če bi pritožnika izgnala.

Sodišče je potrdilo zavrnitev ureditve položaja tujega zakonskega partnerja po razvezi zakonske zveze, tudi če bi to lahko dejansko privedlo do izгона otrok, ki so družinski člani in državljani države gostiteljice (glej tudi [oddelek 6.4.1](#)).

Primer: Evropska komisija za človekove pravice je v zadevi *Sorabjee proti Združenemu kraljestvu* ⁽³²⁴⁾ pritožbo pritožnice na podlagi člena 8, ki se je nanašala na izgon njene matere v Kenijo, razglasila za nedopustno. Ugotovila je, da bi se lahko pritožnica, ki je bila stara tri leta, glede na svojo starost preselila skupaj z materjo in se pričakovano prilagodila spremembi okolja. Njeno britansko državljanstvo ni bilo pomembno. Ta pristop je mogoče razlikovati od odločitve, ki jo je Sodišče EU sprejelo v zadevi *Zambrano* (ta primer je bil predstavljen že prej v tem oddelku).

⁽³²¹⁾ Sodbe ESČP z dne 31. julija 2008 v zadevi *Darren Omoregie in drugi proti Norveški*, pritožba št. 265/07, z dne 12. junija 2012 v zadevi *Bajsultanov proti Avstriji*, pritožba št. 54131/10, in z dne 17. februarja 2009 v zadevi *Onur proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 27319/07, točki 60 in 61.

⁽³²²⁾ Sodba ESČP z dne 31. julija 2008 v zadevi *Darren Omoregie in drugi proti Norveški*, pritožba št. 265/07.

⁽³²³⁾ Sodba ESČP z dne 28. junija 2011 v zadevi *Nunez proti Norveški*, pritožba št. 55597/09.

⁽³²⁴⁾ Odločba Evropske komisije za človekove pravice z dne 23. oktobra 1995 v zadevi *Sorabjee proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 23938/94.

Kadar pa nacionalna sodišča menijo, da bi moral otrok ostati v državi stalnega prebivališča, ESČP nerado dopusti ločitev družine, ki jo predlagajo organi za priseljevanje.

Primer: Sodišče je v zadevi *Rodrigues da Silva in Hoogkamer proti Nizozemski* ⁽³²⁵⁾ ugotovilo, da je, ker so domača sodišča izrecno razsodila, da je v otrokovo korist, če ostane na Nizozemskem pri nizozemskem očetu, nesorazmerno zavrniti ureditev položaja njegove brazilske matere, s katero je imel redne stike.

V nekaterih primerih lahko gre za posredno poseganje v pravico do spoštovanja zasebnega življenja, tudi če zavrnitev dovoljenja za prebivanje ni neposredna.

Primer: V zadevi *G. R. proti Nizozemski* ⁽³²⁶⁾ se je obravnavalo poseganje zaradi zaračunavanja previsokih taks za ureditev priseljskega položaja tujega zakonskega partnerja. Sodišče je odločilo, da bo zadevo proučilo na podlagi člena 13 EKČP, saj je bila pritožba v zvezi s pritožnikovo nezmožnostjo ugovaranja zavrnitvi dovoljenja za prebivanje zavrnjena samo zato, ker ni plačal potrebnih taks ⁽³²⁷⁾.

6.3 Združitev družine

Združitev družine pomeni primere, v katerih oseba, ki ima stalno prebivališče v državi članici EU ali Sveta Evrope, želi, da se ji pridružijo družinski člani, ki so ob njenem odhodu ostali v izvorni državi.

Na podlagi prava EU v določbah [direktive o prostem gibanju](#), ki se nanašajo na družinske člane državljanov držav EGP, ki uveljavljajo pravice na podlagi Pogodb, ni razlikovanja med ureditvijo položaja družine in njeno združitvijo – odločilno je razmerje med družinskim članom in združevalcem družine, ki je državljan EU (glej tudi [preglednico 7](#)).

Sodišče EU je v zvezi z družinskimi člani, ki niso del ožje družine, razsodilo, da imajo države članice široko diskrecijsko pravico pri izbiri dejavnikov, ki jih je treba upoštevati pri obravnavanju prošnji za vstop in prebivanje oseb, navedenih v členu 3(2)

⁽³²⁵⁾ Sodba ESČP z dne 31. januarja 2006 v zadevi *Rodrigues da Silva in Hoogkamer proti Nizozemski*, pritožba št. 50435/99.

⁽³²⁶⁾ Sodba ESČP z dne 10. januarja 2012 v zadevi *G. R. proti Nizozemski*, pritožba št. 22251/07.

⁽³²⁷⁾ Sodba ESČP z dne 10. marca 2009 v zadevi *Anakomba Yula proti Belgiji*, pritožba št. 45413/07.

direktive o prostem gibanju. Države članice imajo torej pravico, da v svoji zakonodaji določijo posebne zahteve v zvezi z naravo in trajanjem vzdrževanja oseb. Vendar je Sodišče EU tudi pojasnilo, da morajo biti navedene zahteve skladne z običajnim pomenom pojmov, ki se nanašajo na vzdrževanje oseb in so navedeni v členu 3(2) Direktive, in navedeni določbi ne smejo odvzeti polnega učinka ⁽³²⁸⁾.

Na podlagi člena 4 [direktive o združitvi družine](#) imajo zakonski partnerji in mladoletni neporočeni otroci pravico, da se pridružijo združevalcu družine, ki je upravičeni državljan tretje države, vendar lahko države članice EU naložijo pogoje v zvezi s sredstvi, ki jih mora imeti združevalec družine na voljo. V Direktivi je navedeno, da lahko država članica, če je otrok starejši od 12 let in pripotuje neodvisno od preostale družine, preden dovoli vstop in prebivanje na podlagi Direktive, preveri, ali otrok izpolnjuje pogoj za integracijo, ki ga predvideva veljavna nacionalna zakonodaja na datum začetka izvajanja Direktive. SES je zavrnilo tožbo, ki jo je vložil Evropski parlament in v kateri se je zatrjevalo, da se s temi omejevalnimi določbami Direktive kršijo temeljne pravice. Vendar je poudarilo, da morajo države članice EU pri njenem izvajanju upoštevati več zahtev ⁽³²⁹⁾.

Države članice EU lahko na podlagi člena 4(5) direktive o združitvi družine zahtevajo določeno minimalno starost združevalca družine in njegovega zakonskega partnerja, ki ne sme biti višja od 21 let, preden se lahko zakonski partner pridruži združevalcu družine. Nekatere države članice EU uporabljajo to možnost, pri čemer trdijo, da lahko prispeva k preprečevanju prisilnih porok.

Primer: V zadevi *Noorzia* ⁽³³⁰⁾ je Sodišče EU ugotovilo, da zahteva, da morajo prisilci dopolniti 21 let, preden lahko vložijo prošnjo za združitev družine, niti ne preprečuje izvrševanja pravice do združitve družine niti ga čezmerno ne otežuje. Tako pravilo preprečuje prisilne poroke ter je v skladu z načeloma enakega obravnavanja in pravne varnosti.

⁽³²⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 5. septembra 2012 v zadevi *Secretary of State for the Home Department proti Rahman in drugim*, C-83/11, točke od 36 do 40.

⁽³²⁹⁾ Sodba SES z dne 27. junija 2006 v zadevi *Evropski parlament proti Svetu Evropske unije* [VS], C-540/03, točke od 62 do 65.

⁽³³⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 7. julija 2014 v zadevi *Marjan Noorzia proti Bundesministerin für Inneres*, C-338/13.

Pravo EU ne razlikuje med družinskimi razmerji, ki so bila sklenjena, preden je združevalec družine dobil stalno prebivališče na ozemlju, in tistimi, ki so bila sklenjena pozneje ⁽³³¹⁾.

V zvezi z družinskimi člani državljanov tretjih držav, ki živijo v EU, je v direktivi o združitvi družine v členu 2(d) izrecno navedeno, da se Direktiva uporablja ne glede na to, ali je bila družina oblikovana, preden je migrant prišel v domovino ali pozneje, čeprav zakonodaja nekaterih držav članic EU določa jasno razlikovanje. To razlikovanje tudi ni pomembno za upravičene državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP.

Primer: Sodišče EU se je v zadevi *Chakroun* ⁽³³²⁾ posvetilo nizozemski zakonodaji, ki je razlikovala med „nastankom“ in „združitvijo“ družine, za katera sta veljali različni ureditvi prebivanja, vključno s finančnimi zahtevami. Razlikovanje je bilo odvisno izključno od tega, ali je razmerje nastalo, preden je združevalec družine dobil stalno prebivališče v državi gostiteljici ali pozneje. Ker se je par v tem primeru poročil dve leti po prihodu združevalca družine na Nizozemsko, se je njun položaj obravnaval kot nastanek in ne združitev družine, čeprav sta bila v času sprejetja sporne odločbe poročena že več kot 30 let. Sodišče je potrdilo, da pravica upravičenega združevalca družine na podlagi direktive o združitvi družine, da se mu pridružijo upravičeni družinski člani, ki so državljani tretjih držav, obstaja ne glede na to, ali je družinsko razmerje nastalo pred vstopom združevalca družine ali po njem. Upoštevalo je dejstvo, da v pravu EU ni takega razlikovanja (člen 2(d) in uvodna izjava 6 Direktive ter člen 7 Listine EU), in potrebo po tem, da se določbam Direktive ne odvzame polni učinek.

Direktiva o prostem gibanju in pred njenim sprejetjem [Uredba \(EGS\) št. 1612/68](#) jasno določata, da imajo zakonski partnerji državljanov držav EGP pravico prebivati z njimi, državljanom držav EGP, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja, pa je treba prav tako dati enake „socialne in davčne ugodnosti“ kot državljanom države gostiteljice, vključno z uporabo pravil o priseljivanju v primerih, ki niso izrecno zajeti z Direktivo ⁽³³³⁾.

⁽³³¹⁾ Sodba SES z dne 25. julija 2008 v zadevi *Metock in drugi proti Minister for Equality, Justice and Law Reform* [VS], C-127/08.

⁽³³²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 4. marca 2010 v zadevi *Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken*, C-578/08.

⁽³³³⁾ Sodba Sodišča Efte z dne 26. julija 2011 v zadevi *Arnulf Clauder*, št. E-4/11, točka 44.

Otroci brez spremstva, ki jim je bil priznan status begunca, imajo v skladu z direktivo o združitvi družine pravico do združitve družine s svojimi sorodniki v prvem kolenu v ravni črti. Datum, ki se uporablja za opredelitev, ali je begunec otrok brez spremstva v smislu direktive o združitvi družine, je datum, ko je vstopil v državo članico EU in vložil prošnjo za azil, ne pa datum prošnje za združitev družine ⁽³³⁴⁾.

Sodišče je **na podlagi EKČP** obravnavalo številne zadeve, ki so se nanašale na zavrnitev izdaje vizumov za zakonske partnerje, otroke ali starejše sorodnike, ki so ostali v izvorni državi in s katerimi je pritožnik pred tem užival družinsko življenje v tujini.

Načeloma velja, da če je bilo družinsko življenje ustvarjeno v času, ko so se zadevne osebe zavedale, da bi bil obstoj tega družinskega življenja v državi gostiteljici zaradi njihovega priseljenkega statusa že od začetka negotov, bi odstranitev družinskega člana, ki je državljan tretje države, pomenila kršitev člena 8 EKČP le v izjemnih okoliščinah ⁽³³⁵⁾.

V zvezi z zakonskimi partnerji, ki so ostali v izvorni državi, se številni enaki argumenti, ki jih v zadevah ureditve položaja družine navajajo države članice Sveta Evrope – in jih sprejema ESČP –, uporabljajo tudi v zadevah v zvezi z združitvijo. Pričakovati je mogoče, da se bodo zakonski partnerji, ki prebivajo v državah članicah Sveta Evrope in so sklenili zakonske zveze s partnerji v tujini, preselili v tujino, razen če lahko dokažejo, da za to obstajajo resne ovire, zlasti če bi morali vedeti za omejevalna pravila o priseljevanju. Državam članicam ni treba niti upoštevati odločitve poročenega para za prebivanje v določeni državi niti jim ni treba dovoliti naselitve zakonskih partnerjev, ki niso njihovi državljani. Če pa se država članica odloči, da bo sprejela zakonodajo, s katero se nekaterim kategorijam priseljencev prizna pravica, da se jim pridružijo zakonski partnerji, mora to storiti v skladu z načelom prepovedi diskriminacije, ki je vključeno v člen 14 EKČP ⁽³³⁶⁾.

⁽³³⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 12. aprila 2018 v zadevi *A in S proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, točke od 55 do 60 in 64.

⁽³³⁵⁾ Sodbi ESČP z dne 31. januarja 2006 v zadevi *Rodrigues da Silva in Hoogkamer proti Nizozemski*, pritožba št. 50435/99, točka 39, in z dne 31. julija 2008 v zadevi *Darren Omoregie in drugi proti Norveški*, pritožba št. 265/07, točka 57.

⁽³³⁶⁾ Sodbi ESČP z dne 24. maja 2016 v zadevi *Biao proti Danski* [VS], pritožba št. 38590/10, točka 138, in z dne 6. novembra 2012 v zadevi *Hode in Abdi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 22341/09, točke od 43 do 55.

Primer: Zadeva *Biao proti Dansk* ⁽³³⁷⁾ se je nanašala na naturaliziranega danskega državljanu togoškega porekla (pritožnik), ki se je poročil z dansko državljanjo (pritožnica). Pritožnika sta živela na Švedskem in imela sina, ki je na podlagi očetovega državljanstva pridobil dansko državljanstvo. Ko je pritožnica zaprosila za dovoljenje za združitev družine na Danskem, je bila njena prošnja zavrnjena z obrazložitvijo, da pritožnika ne izpolnjujeta „zahteve glede vezi“ iz zakona o tujcih, v skladu s katero par, ki zaprosi za združitev družine, ne sme imeti močnejših vezi z drugo državo – v primeru pritožnikov Gano – kot z Dansko. „Zahteva glede vezi“ se ni uporabljala za osebe, ki so imele dansko državljanstvo vsaj 28 let, in nedanske državljanke, ki so se rodili na Danskem in so tam zakonito prebivali vsaj 28 let. Pritožnika sta trdila, da sta zaradi „zahteve glede vezi“ posredno diskriminirana. ESČP je odločilo, da vlada „ni dokazala, da obstajajo nujni ali zelo tehtni razlogi, ki niso povezani z etnično pripadnostjo in bi upravičevali posredni diskriminacijski učinek pravila 28-ih let“. Sodišče je zato ugotovilo kršitev člena 14 EKČP v povezavi s členom 8.

Primer: V zadevi *Jeunesse proti Nizozemski* ⁽³³⁸⁾ so nizozemski organi zavrnili dovoljenje za prebivanje surinamski materi treh otrok, rojenih na Nizozemskem. ESČP je ugotovilo obstoj izjemnih okoliščin, na podlagi katerih je ugotovilo kršitev člena 8 EKČP. Ugotovilo je, da je bila pritožnica rojena kot nizozemska državljanica, vendar je to državljanstvo izgubila neprostoovoljno, ko je Surinam postal neodvisen, da so organi dopuščali njeno prisotnost v državi 16 let, kar ji je omogočilo vzpostavitev in razvoj močnih družinskih, socialnih in kulturnih vezi na Nizozemskem, ter da niso upoštevali ali ocenili dokazov o praktičnosti, izvedljivosti in sorazmernosti zavrnitve njene vloge za dovoljenje za prebivanje na Nizozemskem.

Skupna značilnost migracij je, da otroci ostanejo v izvorni državi: starši odidejo, da bi se naselili v državi gostiteljici, otroke pa pustijo v izvorni državi, pogosto v varstvu starega starša ali drugega sorodnika, dokler se pravno, socialno in ekonomsko dovolj ne uveljavijo in zaščitijo, da se jim lahko pridružijo še otroci. Pristop ESČP v takih primerih je odvisen od posebnih okoliščin posameznega primera.

⁽³³⁷⁾ Sodba ESČP z dne 24. maja 2016 v zadevi *Biao proti Dansk* [VS], pritožba št. 38590/10.

⁽³³⁸⁾ Sodba ESČP z dne 3. oktobra 2014 v zadevi *Jeunesse proti Nizozemski* [VS], pritožba št. 12738/10, točki 121 in 122.

Primer: Zadeva *Tuquabo-Tekle in drugi proti Nizozemski* ⁽³³⁹⁾ se je nanašala na prošnjo matere, njenega moža in treh njenih otrok, ki živijo na Nizozemskem, za združitve s hčerjo, ki je prebivala v Eritreji. Mati je najprej pridobila pravico do prebivanja na Norveškem iz humanitarnih razlogov, s seboj pa je lahko pripeljala tudi svoje otroke. Na Norveškem se ji je leto pozneje pridružil le najstarejši sin, druga dva otroka pa sta ostala v Eritreji in naj bi se ji pridružila pozneje. Zaradi njene poroke z beguncem, ki je živel na Nizozemskem, se je celotna družina naselila na Nizozemskem, kjer sta se rodila še dva otroka. Ga. Tekle in njen mož sta nato pridobila nizozemsko državljanstvo. Zaprošila sta za izdajo začasnega vizuma za prebivanje za njeno 14-letno hčerko, ki je še vedno prebivala v Eritreji. Nizozemski organi so vlogo zavrnil, ker so tesne družinske vezi med materjo in njenim otrokom medtem prenehale obstajati. Glede na to, da so pritožniki na Nizozemskem vzpostavili močne vezi in ohranili le ohlapne vezi z izvirno državo, je bil po mnenju ESČP najboljši način za razvoj družinskega življenja, da se hčerki prizna pravica do prebivanja ⁽³⁴⁰⁾.

Na podlagi Evropske socialne listine člen 19(6) zagotavlja pravico do združitve družine. Evropski odbor je v zvezi s pogoji in omejitvami združitve družine navedel naslednje:

- (a) zavrnitev iz zdravstvenih razlogov je lahko dovoljena samo zaradi določenih bolezni, ki so tako hude, da ogrožajo javno zdravje ⁽³⁴¹⁾;
- (b) zahteva po primernem stanovanju ne sme biti tako omejevalna, da preprečuje združitve družine ⁽³⁴²⁾;
- (c) zahteva po obdobju prebivanja, daljšem od enega leta, za delavce migrante, ki želijo, da se jim pridružijo družinski člani, je pretirana in zato v nasprotju z Evropsko socialno listino;
- (d) delavcem migrantom, ki imajo zadostne dohodke, da lahko preživljajo svoje družinske člane, ne bi smeli samodejno odreči pravice do združitve družine zaradi izvora takih dohodkov, če so po zakonu upravičeni do prejemkov, ki jih morda prejemajo;

⁽³³⁹⁾ Sodba ESČP z dne 1. marca 2006 v zadevi *Tuquabo-Tekle in drugi proti Nizozemski*, pritožba št. 60665/00.

⁽³⁴⁰⁾ Sodba ESČP z dne 8. novembra 2016 v zadevi *El Ghatet proti Švici*, pritožba št. 56971/10.

⁽³⁴¹⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi XVIII-1, Turčija*, člen 19 (6).

⁽³⁴²⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2011, Belgija*, člen 19 (6).

(e) zahteva, da morajo člani družine delavca migranta opravljati jezikovne in/ali integracijske preizkuse, da se jim dovoli vstop v državo, ali zahteva, da morajo opravljati (in opraviti) te preizkuse, ko so že v državi, da jim bo dovoljeno ostati, pomeni omejitev, ki bi lahko obveznosti iz člena 19(6) odvzela bistvo, zato ni v skladu z Evropsko socialno listino ⁽³⁴³⁾.

Po mnenju Evropskega odbora za socialne pravice morajo begunci v celoti uživati pravico do združitve družine v skladu z Evropsko socialno listino. Države se morajo ob omogočanju združitve družine odzvati na posebne potrebe beguncev in prosilcev za azil ⁽³⁴⁴⁾.

6.4 Ohranitev družine – zaščita pred izgonom

Veliko je primerov, v katerih zakonskemu partnerju ali staršu državljana tretje države grozi izgon ali je izgnan v okoliščinah, v katerih bi to lahko imelo resne posledice za obstoječe družinsko življenje. Do takih primerov pogosto pride v dveh scenarijih, in sicer ob prekinitvi razmerja in pri kazenskih obsodbah, ta scenarija pa sta lahko medsebojno povezana.

Lahko pa gre le za odločitev organov, da družinski član več ne izpolnjuje zahtev, na podlagi katerih mu je bilo prvotno dovoljeno prebivanje. V takih primerih je treba preveriti gmotni položaj zadevne osebe.

6.4.1 Prekinitev razmerja

Če državljan tretje države sam še ni dobil dovoljenja za prebivanje, razmerje, ki je podlaga za prebivanje, pa se prekine, lahko tuji partner izgubi pravico do nadaljnega prebivanja, ker ima le izvedeno pravico prek družinskega člana, ki ga je spremljal ali se mu pridružil.

Na podlagi prava EU je razmerje še naprej podlaga za prebivanje državljana tretje države, ki živi ločeno, in sicer dokler zakonska zveza, na kateri temelji, ni sodno razvezana (**direktiva o prostem gibanju**) ⁽³⁴⁵⁾. Prekinitev razmerja ni zadosten razlog za

⁽³⁴³⁾ Za izjavo o navedenih načelih glej Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2011, izjava o razlagi člena 19(6)*.

⁽³⁴⁴⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2015, izjava o razlagi pravic beguncev v skladu z Evropsko socialno listino*.

⁽³⁴⁵⁾ Sodba SES z dne 13. februarja 1985 v zadevi *Aissatou Diatta proti Land Berlin*, C-267/83.

izgubo pravice do prebivanja. Člen 13 direktive o prostem gibanju določa ohranitev pravice do prebivanja za družinske člane, ki so državljani tretjih držav, v primeru razveze ali razveljavitve zakonske zveze, če je zakonska zveza trajala tri leta, od tega eno leto v državi članici gostiteljici, ali če so bili v zakonski zvezi rojeni otroci, ki potrebujejo prisotnost staršev. Direktiva o prostem gibanju vsebuje posebno določbo, namenjeno zaščiti statusa rezidenta za državljane tretjih držav, ki so žrtve domačega nasilja in katerih partnerji so državljani države EGP (člen 13(2)(c)).

Tudi **direktiva o združitvi družine** določa možnost, da se dovoljenje za prebivanje izda tujim partnerjem, kadar se razmerje z združevalcem družine prekine zaradi smrti, razveze ali ločenega življenja. Dolžnost dodelitve nevezanega dovoljenja nastane šele po petih letih prebivanja (člen 15). V skladu s členom 15(3) Direktive morajo države članice EU določiti določbe, ki zagotavljajo odobritev nevezanega dovoljenja za prebivanje v posebej težkih okoliščinah po razvezi ali ločitvi. Tako kot člen 13(2) (c) direktive o prostem gibanju naj bi to zajemalo primere domačega nasilja, čeprav imajo države članice EU diskrecijsko pravico glede tega, katere določbe uvedejo.

ESČP **na podlagi EKČP** prouči, ali je treba državljanu tretje države zaradi družinskega življenja in potrebe po ohranitvi stika z otroki dovoliti, da ostane. To se razlikuje od nacionalne zakonodaje številnih držav članic, po kateri lahko prekinitev razmerja za zakonske partnerje ali starše, ki so državljani tretjih držav, privede do izgube pravic za prebivanje. Sodišče pogosto ne vidi razloga, da se stiki ne bi ohranjali z obiski ⁽³⁴⁶⁾, vendar upošteva, da se lahko v nekaterih primerih zahteva, da se državljanu tretje države dovoli ostati.

Primer: Sodišče je v zadevi *Berrehab proti Nizozemski* ⁽³⁴⁷⁾ odločilo, da člen 8 EKČP Nizozemski preprečuje, da bi izgnala očeta, ki je bil kljub razvezi zakonske zveze štirikrat na teden v stiku s svojim otrokom.

6.4.2 Kazenske obsodbe

Država članica EU morda želi izgnati zakonito prebivajočega državljanu tretje države, ki je storil kazniva dejanja.

⁽³⁴⁶⁾ Sodba ESČP z dne 31. januarja 2006 v zadevi *Rodrigues da Silva in Hoogkamer proti Nizozemski*, pritožba št. 50435/99.

⁽³⁴⁷⁾ Sodba ESČP z dne 21. junija 1988 v zadevi *Berrehab proti Nizozemski*, pritožba št. 10730/84.

Na podlagi prava EU je s členi 27 do 33 [direktive o prostem gibanju](#) upravičenim družinskim članom priznana enaka – izpeljana – okrepljena zaščita pred izgonom, kot jo uživajo državljani EGP. Na primer, vsak poskus omejevanja svobode gibanja in prebivanja državljanov EU in njihovih družinskih članov zaradi javnega reda ali javne varnosti mora temeljiti na dejstvu, da osebno obnašanje zadevnega posameznika pomeni resnično, neposredno in dovolj resno grožnjo. Prejšnje kazenske obsodbe same po sebi ne morejo biti razlog za sprejetje takih ukrepov.

Na podlagi člena 28(3)(b) Direktive je mladoletne otroke dovoljeno izgnati samo iz **nujnih** razlogov nacionalne varnosti, razen če je izgon potreben zaradi otrokove koristi. Podobno so ne glede na državljanstvo zaščiteni družinski člani turških državljanov, ki imajo v državi stalno prebivališče ⁽³⁴⁸⁾.

Člen 6(2) [direktive o združitvi družine](#) državam članicam EU omogoča, da umaknejo ali zavrnejo podaljšanje dovoljenja za prebivanje za družinskega člana zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja. Država članica mora pri sprejemanju odločitve na tej podlagi upoštevati resnost ali vrsto kršitve javnega reda ali javne varnosti, ki jo je storil družinski član, ali nevarnosti, ki jih ta oseba predstavlja.

Sodišče **na podlagi EKČP** najprej odloči, ali je mogoče razumno pričakovati, da bo družina storilca spremljala v tujino, in če ni, ali kaznivo ravnanje še vedno upravičuje izgon, tudi če je jasno, da bo to povzročilo popolno ločitev družine. V takih okoliščinah je ugotovitev, ki jo sprejme ESČP, močno odvisna od podrobnosti posamezne zadeve. ESČP je sprejelo različna merila za presojo sorazmernosti odredbe o izgonu. Ta vključujejo:

- naravo in resnost kaznivega dejanja, ki ga je pritožnik storil v državi, iz katere naj bi bil izgnan;
- dolžino pritožnikovega prebivanja v državi, iz katere naj bi bil izgnan;
- čas od storitve kaznivega dejanja in pritožnikovo obnašanje v navedenem obdobju;
- državljanstva pritožnika in zadevnih družinskih članov;
- družinske razmere, kot je trajanje zakonske zveze, in druge dejavnike, ki izražajo dejanskost družinskega življenja para;

⁽³⁴⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 19. julija 2012 v zadevi *Natthaya Dülger proti Wetteraukreis*, C-451/11.

- seznanjenost zakonca s kaznivim dejanjem ob sklenitvi družinskega razmerja;
- ali so se v zakonski zvezi rodili otroci in če so se, njihovo starost;
- resnost težav, s katerimi se bo zakonec najverjetneje srečal v državi, v katero bo pritožnik izgnan;
- trdnost njegovih družbenih, kulturnih in družinskih vezi z državo gostiteljico in namembno državo;
- koristi in dobro počutje vseh vpletenih otrok, zlasti vse težave, s katerimi bi se srečali, če bi morali pritožniku slediti v državo, kamor naj bi bil izgnan ⁽³⁴⁹⁾.

Primer: Zadeva *A. A. proti Združenemu kraljestvu* ⁽³⁵⁰⁾ se je nanašala na nigerijskega državljana, ki je moral kot otrok priti v Združeno kraljestvo, da bi se pridružil materi ter bratom in sestram, in mu je bila priznana pravica do stalnega prebivališča. Kot solar je storil hudo kaznivo dejanje in odslužil kazen. Nato je postal vzor rehabilitacije, kaznivih dejanj ni več ponovil, pridobil si je univerzitetno izobrazbo in našel stalno zaposlitev. Vse to je storil do trenutka, ko je bil odrejen njegov izgon, ki je temeljil na kaznivem dejanju, ki ga je storil kot mladoletnik. ESČP je opozorilo na prejšnjo obsodbo pritožnika in njegovo vzorno rehabilitacijo ter poudarilo pomen obdobja, ki je preteklo od storitve kaznivega dejanja, in pritožnikovo obnašanje v navedenem obdobju. Ugotovilo je, da bi pritožnikov izgon v teh posebnih okoliščinah pomenil kršitev člena 8 EKČP.

Primer: V zadevi *Antwi in drugi proti Norveški* ⁽³⁵¹⁾ so bili pritožniki ganski državljani ter njegova soproga in hči, ki sta bili norveški državljanke. ESČP je razsodilo, da člen 8 EKČP ni bil kršen zaradi odločitve organov, da H. Antwija izženejo in mu za pet let prepovedo ponovni vstop na Norveško, ker so ugotovili, da je bil njegov potni list ponarejen. Sodišče je razsodilo, da glede na to, da sta bila

⁽³⁴⁹⁾ Sodbe ESČP z dne 2. avgusta 2001 v zadevi *Boultif proti Švici*, pritožba št. 54273/00, z dne 18. oktobra 2006 v zadevi *Üner proti Nizozemski* [VS], pritožba št. 46410/99, točki 57 in 58, z dne 10. aprila 2012 v zadevi *Balogun proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 60286/09, točka 43, z dne 16. aprila 2013 v zadevi *Udeh proti Švici*, pritožba št. 12020/09, točka 52, z dne 3. oktobra 2014 v zadevi *Jeunesse proti Nizozemski* [VS], pritožba št. 12738/10, točki 117 in 118, z dne 1. decembra 2016 v zadevi *Salem proti Danski*, pritožba št. 77036/11, točki 75 in 78, ter z dne 23. oktobra 2018 v zadevi *Assem Hassan Ali proti Danski*, pritožba št. 25593/14, točke 54 in 55 ter 61.

⁽³⁵⁰⁾ Sodba ESČP z dne 20. septembra 2011 v zadevi *A. A. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 8000/08.

⁽³⁵¹⁾ Sodba ESČP z dne 14. februarja 2012 v zadevi *Antwi in drugi proti Norveški*, pritožba št. 26940/10.

starša rojena v Gani in tam odraščala (žena je državo zapustila pri 17 letih) ter da sta s hčerjo državo obiskala trikrat, ni nepremostljivih ovir za njihovo skupno naselitev v Gani ali vsaj za ohranjanje rednih stikov.

Primer: V zadevi *Amrollahi proti Danski* ⁽³⁵²⁾ je bil pritožnik iranski državljani s stalnim prebivališčem na Danskem. Z dansko partnerico je imel dva otroka, iz prejšnjega razmerja pa še enega, ki je živel na Danskem. Organi so ga ob izpustitvi iz zapor na podlagi obsodbe zaradi trgovine z mamili poskušali izgnati v Iran. ESČP je navedlo, da bi bil s tem kršen člen 8 EKČP, saj bi njegova načrtovana stalna prepoved prebivanja na Danskem povzročila razpad njegovega družinskega življenja. Dejansko niso mogli nadaljevati družinskega življenja zunaj Danske, saj pritožnikova soproga ni bila še nikoli v Iranu, ni razumela jezika farsi in ni bila muslimanka. Z državo ni imela nobenih vezi, razen poroke z Irancem ⁽³⁵³⁾.

Primer: V zadevi *Hasanbašić proti Švici* ⁽³⁵⁴⁾ je bil pritožnik večkrat obsojen zaradi lažjih kaznivih dejanj. Vendar se je zdelo, da odločitev za njegov izgon bolj kot na teh obsodbah temelji predvsem na njegovih precejšnjih dolgovih in znatnih socialnovarstvenih prejemkih, ki jih je prejemal skupaj z družino. ESČP je na podlagi zgornjih meril ugotovilo, da je bila gospodarska blaginja države v Konvenciji izrecno določena kot legitimni cilj, ki upravičuje poseganje v pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. Švicarski organi so zato upravičeno upoštevali pritožnikove dolgeve in odvisnost njegove družine od sistema socialnega varstva, saj je ta odvisnost vplivala na gospodarsko blaginjo države. Vendar je bil to samo eden od dejavnikov, ki jih je ESČP upoštevalo, pri čemer je v tej zadevi ugotovilo, da bi izgon glede na to, da so pritožniki živeli v Švici že precej časa in da so bili vključeni v švicarsko družbo, pomenil kršitev člena 8 EKČP.

Primer: Zadeva *Assem Hassan Ali proti Danski* ⁽³⁵⁵⁾ se je nanašala na izgon jordankega državljan s šestimi otroki, ki so danski državljani, iz Danske. Izgnan je bil po več obsodbah zaradi kaznivih dejanj, povezanih z drogami. ESČP ni bilo prepričano, da je izgon pritožnika tako negativno vplival na otrokovo korist njegovih šestih otrok, da bi morale to prevladati nad drugimi merili, in sicer preprečevanje neredov ali kaznivih dejanj.

⁽³⁵²⁾ Sodba ESČP z dne 11. julija 2002 v zadevi *Amrollahi proti Danski*, pritožba št. 56811/00.

⁽³⁵³⁾ Za podobne sodbe glej sodbe ESČP z dne 26. marca 1992 v zadevi *Beldjoudi proti Franciji*, pritožba št. 12083/86, z dne 2. avgusta 2001 v zadevi *Boultif proti Švici*, pritožba št. 54273/00, in z dne 16. aprila 2013 v zadevi *Udeh proti Švici*, pritožba št. 12020/09.

⁽³⁵⁴⁾ Sodba ESČP z dne 11. junija 2013 v zadevi *Hasanbašić proti Švici*, pritožba št. 52166/09.

⁽³⁵⁵⁾ Sodba ESČP z dne 23. oktobra 2018 v zadevi *Assem Hassan Ali proti Danski*, pritožba št. 25593/14.

Ključne točke

- Združitev družine državljanov EU, ki niso uveljavljali pravic do prostega gibanja, načeloma ni zajeta s pravom EU. Državljeni EU, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja, v nekaterih državah članicah EU uživajo veliko večje pravice do združitve družine kot domači državljani (glej [uvod](#) v to poglavje).
- Direktiva o prostem gibanju se uporablja za upravičene družinske člane državljanov EGP in Švice ne glede na njihovo državljanstvo, če so ti državljani uveljavljali svoje pravice do prostega gibanja. Upravičenim družinskim članom je z njo zagotovljena enaka – izvedena – okrepljena zaščita pred izgonom, kot jo uživajo državljani EU (glej [oddelek 6.2](#)).
- Združitev družine združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav, je urejena z direktivo o združitvi družine. Načeloma se z njo zahteva, da je družinski član zunaj države članice EU, čeprav lahko države članice določijo odstopanje od te zahteve (glej [oddelek 6.3](#)).
- V zvezi z združitvijo družine se v pravu EU ne razlikuje med družinskimi razmerji, ki so bila sklenjena, preden je združevalec družine dobil stalno prebivališče na ozemlju države gostiteljice, in tistimi, ki so bila sklenjena pozneje (glej [oddelek 6.3](#)).
- EKČP določa merila za oceno sorazmernosti odločitve o izgonu, pri čemer je treba upoštevati pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, ki je zagotovljena s členom 8 EKČP. Pristop ESČP k izgonu družinskih članov ali združitvi družine je odvisen od posebnih dejanskih okoliščin posamezne zadeve (glej [oddelka 6.2 in 6.4.1](#)).
- Evropska socialna listina določa pravico do združitve družine, sodna praksa Evropskega odbora za socialne pravice pa predpisuje pogoje in omejitve, ki jih je mogoče uporabiti za tako združitve (glej [oddelek 6.3](#)).
- Na podlagi EKČP vsesplošna prepoved sklepanja zakonske zveze zaradi priseljskega statusa osebe ni dopustna (glej [oddelek 6.1](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

7

Pridržanje in omejevanje svobode gibanja

Evropska unija	Obpravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 2(h)	Opredelitev pojmov: pridržanje ali omejitev prostega gibanja	EKČP, člen 5 (pravica do svobode in varnosti) EKČP, člen 2 Protokola št. 4 (svoboda gibanja)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15(1) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 8(2)	Alternative pridržanju	Sodba ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>Mikolenko proti Estoniji</i> , pritožba št. 10664/05 (nujna proučitev alternativ pridržanju)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15(1) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 8	Izčrpen seznam izjem k pravici do svobode	EKČP, člen 5(1)(a)–(f) (pravica do svobode in varnosti)
Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 8(3)(c)	<i>Pridržanje zaradi preprečitve nedovoljenega vstopa v državo</i>	EKČP, člen 5(1)(f), prvi del (pravica do svobode in varnosti) Sodbi ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>Saadi proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 13229/03, in iz leta 2013 v zadevi <i>Suso Musa proti Malti</i> , pritožba št. 42337/12 (osebe, ki jim država še ni dovolila vstopa)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15 Sodbe Sodišča EU iz leta 2011 v zadevi <i>El Dridi</i> , C-61/11 PPU, iz leta 2011 v zadevi <i>Achughbabian</i> [VS], C-329/11, in iz leta 2016 v zadevi <i>Affum</i> [VS], C-47/15 (razmerje med pridržanjem pred odstranitvijo in kazenskim pridržanjem)	<i>Pridržanje do izгона ali izročitve</i>	EKČP, člen 5(1)(f), drugi del (pravica do svobode in varnosti)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 20 Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 8(3)	Predpisano z zakonom	EKČP, člen 5(1) (pravica do svobode in varnosti)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15 in člen 3(7) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 8(2) Sodba Sodišča EU iz leta 2016 v zadevi J. N. [VS], C-601/15 PPU (sorazmernost pridržanja prosilcev za azil; utemeljenost razlogov za pridržanje, povezanih z javno in nacionalno varnostjo)	Nujnost in sorazmernost	
	Samovolja	Sodba ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>Rusu proti Avstriji</i> , pritožba št. 34082/02 (neustrezna obrazložitev in samovoljnost pridržanja)
	Dobra vera	Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>Longa Yonkeu proti Latviji</i> , pritožba št. 57229/09 (obalna straža, ki prikriva seznanjenost s prošnjo za azil) Sodba ESČP iz leta 2019 v zadevi <i>Ozdi in drugi proti Republiki Moldaviji</i> , pritožba št. 42305/18 (zlonamerne aretacije)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15(1) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 9(1)	<i>Primerna skrbnost</i>	Sodba ESČP iz leta 2005 v zadevi <i>Singh proti Češki republiki</i> , pritožba št. 60538/00 (dveinpolletno pridržanje pred postopkom prisilne odstranitve) Sodba ESČP iz leta 2016 v zadevi <i>H. A. proti Grčiji</i> , pritožba št. 58424/11 (pomanjkanje primerne skrbnosti – ukrep odstranitve ni bil izveden v petih mesecih)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15 Sodba SES iz leta 2009 v zadevi <i>Kadzoev [VS]</i> , C-357/09 PPU (realno pričakovanje odstranitve)	<i>Realno pričakovanje odstranitve</i>	Sodba ESČP iz leta 2019 v zadevi <i>Al Husin proti Bosni in Hercegovini</i> (št. 2), pritožba št. 10112/16 (pridržanje kljub pomanjkanju realnega pričakovanja odstranitve)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člena 15(5)–(6) Sodba SES iz leta 2009 v zadevi <i>Kadzoev [VS]</i> , C-357/09 PPU (brez nadaljnjega pridržanja po najdaljšem obdobju pridržanja)	<i>Najdaljše trajanje pridržanja</i>	Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>Auad proti Bolgariji</i> , pritožba št. 46390/10 (ocena razumnega trajanja pridržanja glede na posebne okoliščine posamezne zadeve)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člena 3(9) in 16(3) ter člen 17 Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 11 Direktiva o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU), člen 11	Pridržanje posameznikov s posebnimi potrebami	Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji</i> , pritožba št. 13178/03 (otrok brez spremstva) Sodbi ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>Muskhadzhiyeva in drugi proti Belgiji</i> , pritožba št. 41442/07, in iz leta 2017 v zadevi <i>S. F. in drugi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 8138/16 (otroci, pridržani v neustreznih prostorih) Sodba ESČP iz leta 2018 v zadevi <i>Bistieva in drugi proti Poljski</i> , pritožba št. 75157/14 (pridržanje družin z otroki je omejeno na podlagi otrokove koristi) Sodba ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>Rantsev proti Cipru in Rusiji</i> , pritožba št. 25965/04 (žrtev trgovine z ljudmi)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 15(2) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 9(2)	Procesna jamstva <i>Pravica do navedbe razlogov</i>	EKČP, člen 5(2) (pravica do svobode in varnosti) Sodba ESČP iz leta 2008 v zadevi <i>Saadi proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 13229/03 (dvodnevna zamuda, ki se šteje za predolgo)
Listina EU, člen 47 (pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča) Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člena 13(4) in 15(3) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 9(3)	<i>Pravica do presoje pridržanja</i>	ESČP, člen 5(4) (pravica do svobode in varnosti) Sodbi ESČP iz leta 2009 v zadevah <i>Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji</i> , pritožba št. 30471/08, in <i>S. D. proti Grčiji</i> , pritožba št. 53541/07 (ni postopka presoje)
Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člena 16 in 17 Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 10	Pogoji ali ureditev pridržanja	Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>M. S. S. proti Belgiji in Grčiji</i> [VS], pritožba št. 30696/09 (pogoji za pridržanje)
	Odškodnina za nezakonito pridržanje	EKČP, člen 5(5) (pravica do svobode in varnosti)

Uvod

Pridržanje je izjema od temeljne pravice do svobode. Odvzem prostosti mora biti v skladu s spoštovanjem pravnih jamstev. Določen mora biti z zakonom in ne sme biti samovoljen ⁽³⁵⁶⁾. Pridržanje prosilcev za azil v azilnih postopkih in migrantov v postopkih vračanja mora biti zadnji možen ukrep. Uporabiti ga je treba šele po izčrpanju drugih alternativ. Kljub tem načelom so številni ljudje v Evropi pridržani bodisi ob vstopu bodisi za zagotovitev, da ne bi pobegnili med postopki vračanja. Ob odvzemu prostosti je treba s posamezniki ravnati človeško in dostojanstveno.

⁽³⁵⁶⁾ Za več informacij o praksah držav članic EU v zvezi z odvzemom prostosti osebam v postopkih vračanja glej FRA (2010), *Detention of Third-Country Nationals in Return Procedures*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Mednarodno pravo omejuje možnost pridržanja prosilcev za azil in beguncev. V skladu s členom 31 **Ženevske konvencije iz leta 1951** se kazenske sankcije zaradi nezakonitega vstopa ali navzočnosti ne smejo naložiti „beguncem, ki prihajajo neposredno z ozemlja, kjer sta bila njihovo življenje ali svoboda ogrožena, [...] in ki so nedovoljeno vstopili ali se nahajajo na njihovem ozemlju, pod pogojem, da se brez odlašanja prijavijo oblastem in jim pojasnijo razloge, ki so priznani kot veljavni, za njihov nezakonit vstop ali navzočnost“ ⁽³⁵⁷⁾.

Člen 12 **MPDPP** določa pravico do prostega gibanja državljanov in tujcev brez diskriminacije. Omejitve te pravice so dovoljene, kadar so določene z zakonom in so potrebne za zaščito nacionalne varnosti, javnega reda, javnega zdravja ali morale ali pravic in svoboščin drugih.

EKČP vsebuje izčrpen seznam razlogov za pridržanje, pri čemer je eden od njih preprečitev nezakonitega vstopa ali olajšanje odstranitve osebe. Po pravu EU je osnovno načelo, da mora biti pridržanje oseb, ki zaprosijo za mednarodno zaščito, in oseb v postopkih vračanja nujno. Da pridržanje ne postane samovoljno, morajo biti izpolnjene tudi nekatere dodatne zahteve, kot je na primer navedba razlogov za pridržanje in zagotovitev, da ima pridržana oseba dostop do hitre sodne presoje.

7.1 Odvzem prostosti ali omejitev svobode gibanja?

Na podlagi prava EU „pridržanje“ v **direktivi o pogojih za sprejem** (2013/33/EU) pomeni, da „država članica [EU] prosilca pridrži na nekem mestu, kjer se mu odvzame svoboda gibanja“ (člen 2(h)). Sodišče EU je potrdilo, da je pomen izraza „pridržanje“ v **direktivi o vračanju** (2008/115/ES) enak ⁽³⁵⁸⁾.

⁽³⁵⁷⁾ Glej UNHCR (2012), *Guidelines on the applicable criteria and standards relating to the detention of asylum-seekers and alternatives to detention*, UNHCR, Ženeva; Svet Evrope, CPT (2009), *20 Years of Combating Torture: 19th general report, 1 August 2008 to 31 July 2009*, Svet Evrope, Strasbourg.

⁽³⁵⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság in Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točki 224 in 225.

Na podlagi EKČP se s členom 5 urejajo vprašanja v zvezi z odvzemom svobode, člen 2 Protokola št. 4 k EKČP pa se nanaša na omejevanje svobode gibanja. Medtem ko so nekateri očitni primeri pridržanja sicer navedeni, kot je na primer pridržanje v celici, pa je druge primere težje opredeliti ter lahko pomenijo omejevanje gibanja in ne odvzem prostosti.

ESČP je razsodilo, da je treba pri ugotavljanju, ali je posameznikov položaj zaščiten s členom 5 EKČP ali členom 2 Protokola št. 4, oceniti posameznikov položaj, pri čemer je treba upoštevati različna merila, na primer vrsto, trajanje, učinke in način izvajanja zadevnega ukrepa ⁽³⁵⁹⁾. Razlika med odvzemom prostosti in omejevanjem gibanja je v stopnji ali intenzivnosti in ne v naravi ali vsebini ⁽³⁶⁰⁾. Presoja je odvisna od posameznih dejstev v zadevi.

Odvzem prostosti ne sme temeljiti na pomembnosti posameznega dejavnika, temveč je treba vse elemente proučiti skupaj. Celo kratkotrajno omejevanje, na primer za nekaj ur, ne pomeni nujno, da je šlo v takem primeru za omejevanje gibanja in ne za odvzem prostosti ⁽³⁶¹⁾. Tako je zlasti, če so prisotni še drugi dejavniki, kot na primer, če je prostor zaprt ⁽³⁶²⁾, če je vključen element prisile ⁽³⁶³⁾ ali če ima položaj posebne posledice za posameznika, vključno z morebitnim fizičnim neugodjem ali duševnimi bolečinami ⁽³⁶⁴⁾.

Morebitni javni interes kot razlog za pridržanje, na primer zaradi zaščite ali namena zaščititi, rešiti ali obvarovati skupnost pred tveganjem ali grožnjo, ki jo povzroča posameznik, ne vpliva na to, ali je navedeni osebi odvzeta prostost. Taki nameni so lahko upoštevni pri obravnavanju upravičenosti pridržanja na podlagi člena 5(1) (a) do (f) EKČP ⁽³⁶⁵⁾. Vendar je treba člen 5(1) v vseh primerih razlagati tako, da se

⁽³⁵⁹⁾ Sodba ESČP z dne 23. februarja 2017 v zadevi *De Tommaso proti Italiji* [VS], pritožba št. 43395/09, točka 80.

⁽³⁶⁰⁾ Prav tam.

⁽³⁶¹⁾ Glej sodbo ESČP z dne 12. februarja 2009 v zadevi *Nolan in K. proti Rusiji*, pritožba št. 2512/04 (člen 5 se je uporabljal, saj je bila tožeča stranka nekaj ur pridržana), in sklep ESČP z dne 8. decembra 2005 v zadevi *Mahdid in Haddar proti Avstriji*, pritožba št. 74762/01 (člen 5 se ni uporabljal, saj prebivanje pritožnikov na tranzitnem območju ni bilo enakovredno pridržanju).

⁽³⁶²⁾ Sodba ESČP z dne 25. januarja 2018 v zadevi *J. R. in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 22696/16, točka 86.

⁽³⁶³⁾ Sodbi ESČP z dne 24. junija 2008 v zadevi *Foka proti Turčiji*, pritožba št. 28940/95, in z dne 12. februarja 2009 v zadevi *Nolan in K. proti Rusiji*, pritožba št. 2512/04.

⁽³⁶⁴⁾ Sodbi ESČP z dne 6. novembra 1980 v zadevi *Guzzardi proti Italiji*, pritožba št. 7367/76, in z dne 5. oktobra 2004 v zadevi *H. L. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 45508/99.

⁽³⁶⁵⁾ Sodba ESČP z dne 19. februarja 2009 v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 3455/05, točki 163 in 164.

upoštevajo posebne okoliščine, v katerih se sprejemajo ukrepi. Upoštevati je treba tudi odgovornost in dolžnost policije, da ohranja red in ščiti javnost, kar je njena naloga na podlagi nacionalnega prava in prava EKČP ⁽³⁶⁶⁾.

Primer: V zadevah *Amuur proti Franciji* ter *Riad in Idiab proti Belgiji* ⁽³⁶⁷⁾, ki sta se nanašali na prosilce za azil, ter v zadevi *Nolan in K. proti Rusiji* ⁽³⁶⁸⁾, ki je vključevala državljana tretje države, je bilo razsojeno, da je pridržanje na tranzitnem območju letališča nezakonito na podlagi člena 5(1) EKČP. Sodišče ni sprejelo trditve organov, da ni bilo odvzema prostosti, saj bi se lahko zadevna oseba izognila pridržanju na letališču, če bi iz države odletela. Nasprotno je ESČP v zadevi *Ilias in Ahmed proti Madžarski* ⁽³⁶⁹⁾ ugotovilo, da 23-dnevno bivanje dveh bangladeških prosilcev za azil na tranzitnem območju na Madžarskem na meji s Srbijo ne pomeni odvzema prostosti v smislu člena 5 EKČP (pravica do svobode). ESČP je ugotovilo, da pritožnika nista prečkala meje na tranzitno območje, ker bi bilo njuno življenje v Srbiji neposredno ogroženo, temveč sta nanj vstopila na lastno pobudo, da bi zaprosila za azil. Poleg tega je ugotovilo, da je imela Madžarska pravico sprejeti vse ukrepe, potrebne za obravnavo prošelj pritožnikov, preden bi jima dovolila vstop v državo. Med čakanjem na postopkovna dejanja, ki so bila potrebna zaradi njunih prošelj za azil, sta pritožnika živela v razmerah, ki ne bi bil povezan z obravnavanjem njunih prošelj za azil, niti ni njuno bivanje na tranzitnem območju bistveno preseglo časa, potrebnega za obravnavo njunih prošelj za azil.

Primer: V zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji* ⁽³⁷⁰⁾ je bila pritožnikova hči ruska državljanka, ki je imela stalno prebivališče na Cipru, kjer je delala kot umetnica v kabaretu, in sicer na podlagi delovnega dovoljenja, izdanega na prošnjo lastnikov kabareta. Hči se je po nekaj mesecih odločila zapustiti delovno mesto in se

⁽³⁶⁶⁾ Sodba ESČP z dne 15. marca 2012 v združenih zadevah *Austin in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožbe št. 39692/09, 40713/09 in 41008/09, točka 60.

⁽³⁶⁷⁾ Sodbi ESČP z dne 25. junija 1996 v zadevi *Amuur proti Franciji*, pritožba št. 19776/92, točke od 38 do 49, in z dne 24. januarja 2008 v združenih zadevah *Riad in Idiab proti Belgiji*, pritožbi št. 29787/03 in 29810/03.

⁽³⁶⁸⁾ Sodba ESČP z dne 12. februarja 2009 v zadevi *Nolan in K. proti Rusiji*, pritožba št. 2512/04, točke od 93 do 96.

⁽³⁶⁹⁾ Sodba ESČP z dne 21. novembra 2019 v zadevi *Ilias in Ahmed proti Madžarski* [VS], pritožba št. 47287/15.

⁽³⁷⁰⁾ Sodba ESČP z dne 7. januarja 2010 v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, pritožba št. 25965/04, točke od 314 do 325.

vrniti v Rusijo. Eden od lastnikov kabareta je urad za priseljence obvestil, da je hči zapustila kraj dela in prebivanja. Pozneje so jo našli in jo privedli na policijsko postajo, kjer je bila pridržana približno eno uro. Policija je odločila, da ne sme biti pridržana in da jo mora kot oseba, ki je zanj odgovorna, priti iskat lastnik kabareta. Lastnik kabareta je nato pritožnikovo hčer odpeljal v stanovanje drugega zaposlenega v kabaretu, ki ga ni smela zapustiti po lastni volji. Naslednje jutro so jo našli mrtvo na ulici pod stanovanjem. Čeprav je celotno pridržanje hčere skupaj trajalo približno dve uri, je Sodišče razsodilo, da je pomenilo odvzem prostosti v smislu člena 5 EKČP. Ciprski organi so bili odgovorni za pridržanje na policijski postaji, pa tudi v stanovanju, saj brez dejavnega sodelovanja ciprske policije z lastniki kabareta v tej zadevi ne bi bilo odvzema prostosti.

7.2 Alternative pridržanju

Na podlagi prava EU mora biti pridržanje zadnja možnost in je zato treba najprej izčrpati vse alternative, razen če takih alternativ v posamezni zadevi ni mogoče uporabiti učinkovito (člen 15(1) [direktive o vračanju](#) (2008/115/ES), „[r]azen če [...] ni možno [...] uporabiti drugih zadostnih, vendar manj prisilnih ukrepov“); glej tudi člen 8(2) spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU), člen 18(2) [dublinske uredbe](#) (Uredba (EU) št. 604/2013)). Pridržanje se lahko torej izvede šele po tem, ko se v celoti upoštevajo vse možne alternative, ali če nadzorni mehanizmi ne dosežejo zakonitega in legitimnega namena. Na podlagi člena 8(4) spremenjene direktive o pogojih za sprejem morajo države v nacionalni zakonodaji določiti pravila za alternative pridržanju.

Alternative pridržanju vključujejo: obveznosti javljanja, na primer redno javljanje policiji ali organom za priseljivanje; obveznost predaje potnega lista ali potne listine; zahteve v zvezi s prebivališčem, na primer prebivanje in spanje na določenem naslovu; izpustitev na podlagi varščine s poroki ali brez njih; zahteve v zvezi s porokom; izpustitev za delo pomožnega negovalca ali na podlagi načrta nege s skupinami za nego na ravni skupnosti ali duševno zdravje; elektronski nadzor, na primer elektronsko sledenje ⁽³⁷¹⁾.

⁽³⁷¹⁾ Za več informacij glej FRA (2015), *Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Države članice morajo v skladu z [Listino EU](#) proučiti alternative pridržanju, da bi preprečile samovoljen odvzem prostosti (člen 6 v povezavi s členoma 52 in 53) ⁽³⁷²⁾.

ESČP **na podlagi EKČP** prouči, ali bi bilo mogoče pred pridržanjem naložiti manj omejevalen ukrep.

Primer: Sodišče je v zadevi *Mikolenko proti Estoniji* ⁽³⁷³⁾ ugotovilo, da so imeli organi v zvezi s pritožnikom na voljo še druge ukrepe poleg pridržanja v podaljšanem priporu v centru za odstranjevanje tujcev, ko ni bilo neposredne verjetnosti za njegov izgon.

Alternative pridržanju pogosto vključujejo omejevanje svobode gibanja. Na podlagi EKČP je pravica do svobode gibanja zagotovljena s členom 2 Protokola št. 4, če je država ta protokol ratificirala (glej [Prilogo 2](#)). Omejevanje te svobode mora biti nujno in sorazmerno ter v skladu s cilji iz drugega odstavka člena 2 Protokola št. 4. Ta določba se nanaša samo na osebe, „ki so zakonito na ozemlju“, in tako ne koristi osebam brez urejenega statusa.

Primer: V zadevi *Omwenyeke proti Nemčiji* ⁽³⁷⁴⁾ je bil pritožnik do konca postopka v zvezi s prošnjo za azil v okviru pogoja začasnega prebivališča omejen na življenje na določenem območju. ESČP je razsodilo, da pritožnik ni bil „zakonito“ na ozemlju Nemčije, saj je prekršil pogoje začasnega prebivališča in se zato ni mogel sklicevati na svobodo gibanja na podlagi člena 2 Protokola št. 4.

⁽³⁷²⁾ Listina EU, člen 6 v povezavi s členoma 52 in 53. Glej tudi sodbi Sodišča EU z dne 28. aprila 2011 v zadevi *Hassen El Dridi, alias Soufi Karimi*, C-61/11 PPU, točke od 39–41, in z dne 5. junija 2014 v zadevi *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, C-146/14 PPU, točka 64.

⁽³⁷³⁾ Sodba ESČP z dne 8. oktobra 2009 v zadevi *Mikolenko proti Estoniji*, pritožba št. 10664/05.

⁽³⁷⁴⁾ Sklep ESČP z dne 20. novembra 2007 v zadevi *Omwenyeke proti Nemčiji*, pritožba št. 44294/04.

7.3 Izčrpen seznam izjem k pravici do svobode

V okviru prava EU sta pridržanje v zvezi z azilom in pridržanje v zvezi z vračanjem zajeti z dvema različnima pravnima ureditvama ⁽³⁷⁵⁾. Odvzem prostosti je urejen v členu 8 spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#) in členu 28 [dublinske uredbe](#) za prosilce za azil ter v členu 15 [direktive o vračanju](#) za osebe v postopkih vračanja.

V skladu s členom 8 direktive o pogojih za sprejem in členom 26 [direktive o azilnih postopkih](#) (2013/32/EU) ni dovoljeno pridržati osebe samo zato, ker je vložila prošnjo za azil ⁽³⁷⁶⁾. Prav tako ni dopustno pridržati osebe zgolj zato, ker v zvezi z njo poteka postopek na podlagi dublinske uredbe (člen 28(1) Uredbe). Izčrpní razlogi za pridržanje prosilcev za azil so navedeni v členu 8(3) direktive o pogojih za sprejem. Prosilce za azil je mogoče pridržati v šestih različnih primerih:

- da se določi ali preveri identiteta ali državljanstvo prosilca ⁽³⁷⁷⁾;
- da se določijo elementi prošnje za azil, ki jih brez pridržanja ne bi bilo mogoče opredeliti, zlasti če obstaja nevarnost pobega ⁽³⁷⁸⁾;
- da se odloči o pravici prosilca do vstopa na ozemlje;
- če so pridržani na podlagi direktive o vračanju in prošnjo za azil vložijo, da bi zadržali ali otežili vrnitev ⁽³⁷⁹⁾;
- kadar je to potrebno zaradi zaščite nacionalne varnosti ali javnega reda ⁽³⁸⁰⁾ ter

⁽³⁷⁵⁾ Sodba SES z dne 30. novembra 2009 v zadevi *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)*, C-357/09, točka 45, in sodba Sodišča EU z dne 30. maja 2013 v zadevi *Mehmet Arslan proti Policije ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, C-534/11, točka 52.

⁽³⁷⁶⁾ Za več informacij glej Evropska komisija, Generalni direktorat za migracije notranje zadeve (2012), „*Reception conditions*“.

⁽³⁷⁷⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 14. septembra 2017 v zadevi *K. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-18/16.

⁽³⁷⁸⁾ Prav tam.

⁽³⁷⁹⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 30. maja 2013 v zadevi *Mehmet Arslan proti Policije ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, C-534/11.

⁽³⁸⁰⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 15. februarja 2016 v zadevi *J. N. proti Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie*, C-601/15 PPU.

- v skladu s členom 28 dublinske uredbe, ki pod določenimi pogoji dovoljuje pridržanje za izvedbo postopkov za predajo v skladu z Uredbo.

Primer: V zadevi *Al Chodor* ⁽³⁸¹⁾ je Salaha Al Chodorja, tožečo stranko, in njegova mladoletna otroka pred njihovo predajo Madžarski na podlagi dublinske uredbe pridržala češka policija. Sodišče EU je ugotovilo, da je mogoče prosilca za mednarodno zaščito na podlagi dublinske uredbe pridržati le, če nacionalno pravo določa objektivna merila za ugotavljanje, ali obstaja nevarnost pobega. Poudarilo je, da mora biti vsak ukrep v zvezi z odvzemom prostosti dostopen in natančen, njegova uporaba pa predvidljiva, kot se zahteva s členom 6 Listine EU. Ugotovilo je, da je glede na to, da v splošno zavezujoči določbi na podlagi nacionalnega prava ta objektivna merila niso določena, pridržanje nezakonito.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *FMS in drugi* ⁽³⁸²⁾ pojasnilo, da v skladu z direktivo o pogojih za sprejem (člen 8) oziroma direktivo o vračanju (člen 15) ni mogoče niti prosilca za mednarodno zaščito niti osebo, za katero je bila izdana odločba o vrnitvi, pridržati zgolj zato, ker nima sredstev za zadovoljitev svojih potreb. Podobno je v zadevi *VL* ⁽³⁸³⁾ razsodilo, da pomanjkanje prostora v sprejemnem centru ni razlog, s katerim bi bilo mogoče utemeljiti pridržanje prosilca za mednarodno zaščito.

S členom 15(1) direktive o vračanju je dovoljeno le pridržanje državljanov tretjih držav, ki so „v postopku vračanja“. Odvzem prostosti je dovoljen, zlasti če obstaja nevarnost pobega ali če se posameznik izogiba pripravi postopka vračanja ali odstranitve oziroma jo ovira, in sicer:

- da se pripravi vrnitev;
- da se izvede postopek odstranitve.

⁽³⁸¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 15. marca 2017 v zadevi *Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie proti Salah Al Chodor in drugim*, C-528/15.

⁽³⁸²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točke 256, 266, 272 in 281.

⁽³⁸³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 25. junija 2020 v zadevi *Ministerio Fiscal proti VL*, C-36/20 PPU, točke od 104 do 113.

Primer: Zadeva *J. N.* ⁽³⁸⁴⁾ se je nanašala na posameznika z izvršljivo odločbo o vrnitvi, ki je vložil četrto prošnjo za azil. V skladu s členom 8(3) direktive o pogojih za sprejem je bil pridržan zaradi zaščite javnega reda in nacionalne varnosti, ker je bil pred tem obsojen zaradi kaznivih dejanj. Sodišče EU je ugotovilo, da obravnavanje prošnje za azil ni povzročilo razveljavitve odločbe o vrnitvi. Hkrati je odločilo, da je treba prosilcu dovoliti, da med obravnavo prošnje za azil ostane na ozemlju države članice.

Na podlagi EKČP je s členom 5(1) varovana pravica do svobode in varnosti. V pododstavkih od (a) do (f) je naveden izčrpen seznam dovoljenih izjem: „Nikomur se ne sme odvzeti prostost“, razen v naslednjih primerih in v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom:

- če je pripor odrejen s sodbo pristojnega sodišča;
- zaradi neupoštevanja sodne odredbe ali posebne obveznosti, predpisane z zakonom;
- med čakanjem na sojenje;
- v posebnih primerih v zvezi z otroki;
- zaradi javnega zdravja ali klateštva;
- za preprečitev nedovoljenega vstopa ali lažjo odstranitev tujca.

Država mora pridržanje upravičiti na podlagi enega od teh šestih razlogov ⁽³⁸⁵⁾. Če pridržanja ni mogoče utemeljiti z enim od teh razlogov, je kot tako nezakonito ⁽³⁸⁶⁾. Razlogi se razlagajo ozko ⁽³⁸⁷⁾. Vseobsegajoče določbe ni, na primer pridržanja za

⁽³⁸⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 15. februarja 2016 v zadevi *J. N. proti Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie*, C-601/15 PPU.

⁽³⁸⁵⁾ Združeno kraljestvo, vrhovno sodišče, *WL (Congo) 1 & 2 proti Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) proti Secretary of State for the Home Department* [2011], UKSC 12, 23. marec 2011.

⁽³⁸⁶⁾ Sodba ESČP z dne 7. julija 2011 v zadevi *Al-Jedda proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 27021/08, točka 99.

⁽³⁸⁷⁾ Sodba ESČP z dne 19. februarja 2009 v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 3455/05.

preprečitev nedoločene kaznivega dejanja ali nereda na splošno. Če natančen namen pridržanja in razlog nista jasno opredeljena, lahko to pomeni, da je pridržanje nezakonito.

Člen 5(1)(f) EKČP določa pridržanje prosilcev za azil in neregularnih migrantov v dveh primerih:

- za preprečitev nedovoljenega vstopa v državo;
- za pripor osebe, proti kateri teče postopek za izgon ali izročitev.

Odvzem prostosti na podlagi člena 5(1)(f) EKČP mora tako kot pri drugih izjemah od pravice do svobode temeljiti na enem od teh posebnih razlogov, ki se razlagajo ozko.

7.3.1 Pridržanje zaradi preprečitve nedovoljenega vstopa v državo

Na podlagi prava EU se v [zakoniku o schengenskih mejah](#) (Uredba (EU) 2016/399) zahteva, da se državljanom tretjih držav, ki ne izpolnjujejo pogojev za vstop, zavrne vstop v EU. Mejni policisti imajo dolžnost, da preprečijo nezakonit vstop (člen 14). Nacionalna zakonodaja številnih držav članic EU določa kratkotrajen odvzem prostosti na meji, ki se pogosto izvede na tranzitnem območju letališča. Z [direktivo o pogojih za sprejem](#) je na podlagi člena 8(3)(c) dovoljeno pridržanje prosilcev za azil, ki prispejo na mejo, če je to nujno za odločitev o njihovi pravici do vstopa na ozemlje.

Na podlagi EKČP je pridržanje v skladu s členom 5 EKČP zakonito le, če je izpolnjenih več pogojev.

Primer: ESČP je v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* ⁽³⁸⁸⁾ razsodilo, da se vstop šteje za „nedovoljen“, dokler ga ne „dovoli“ država članica. Pridržanje osebe, ki je želela vstopiti, vendar za to še ni imela dovoljenja, bi lahko bilo brez vsakršnega izkrivljanja besed namenjeno preprečitvi nedovoljenega vstopa v smislu člena 5(1)(f) EKČP. Sodišče ni sprejelo trditve, da prosilec za azil takoj, ko se preda organom za priseljevanje, poskuša doseči „dovoljen“ vstop in da zato pridržanja ni mogoče upravičiti na podlagi člena 5(1)(f). Če bi to določbo

⁽³⁸⁸⁾ Sodba ESČP z dne 29. januarja 2008 v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 13229/03, točka 65.

razlagali, kot da je dovoljeno samo pridržanje osebe, ki se je dokazano poskušala izogniti prepovedim vstopa, bi to pomenilo preozko razlago besedila določbe in pristojnosti države članice za izvajanje nesporne pravice nadzorovanja svobode tujcev v okviru priseljevanja. Prav tako pa taka razlaga ne bi bila v skladu s sklepom št. 44 Izvršnega odbora Visokega komisariata Združenih narodov za begunce, smernicami UNHCR in zadevnim priporočilom Odbora ministrov. V vseh je predvideno pridržanje prosilcev za azil v nekaterih okoliščinah, na primer med preverjanjem identitete ali ugotavljanjem elementov, na katerih temelji prošnja za azil. Sodišče je razsodilo, da sedemdnevno pridržanje pritožnika na podlagi pospešenega azilnega postopka v okviru množičnega prihoda ni bilo v nasprotju s členom 5(1).

Primer: Sodišče je v zadevi *Suso Musa proti Malti* ⁽³⁸⁹⁾ razsodilo, da je lahko – kadar je država presegla svoje pravne obveznosti in sprejela zakonodajo, s katero se izrecno dovoljuje vstop ali prebivanje priseljencev med azilnim postopkom, neodvisno ali na podlagi prava EU – vsakršno pridržanje, ki iz tega izhaja in je namenjeno preprečitvi nedovoljenega vstopa, sporno glede zakonitosti pridržanja na podlagi člena 5(1)(f). V takih okoliščinah bi bilo dejansko težko šteti, da je ukrep tesno povezan s priporom ali da je položaj v skladu z nacionalno zakonodajo, saj bi bil namreč samovoljen in tako v nasprotju s členom 5(1)(f), s katerim se zahteva jasna in natančna razlaga določb nacionalne zakonodaje. V zadevi *Saadi* pritožniku na podlagi nacionalne zakonodaje (čeprav je omogočala začasni sprejem) ni bilo izdano uradno dovoljenje za prebivanje ali vstop na ozemlje, zato tako vprašanje ni bilo upoštevno. Odgovor na vprašanje, kdaj se prvi del člena 5 preneha uporabljati, ker je bilo posamezniku izdano uradno dovoljenje za vstop ali prebivanje, je bil zato odvisen predvsem od nacionalne zakonodaje.

7.3.2 Pridržanje do odstranitve ali izročitve

Na podlagi prava EU so nekateri razlogi, navedeni v členu 8(3) [direktive o pogojih za sprejem](#), namenjeni zmanjšanju tveganja pobega.

Člen 15(1) [direktive o vračanju](#) omogoča pridržanje, da se pripravi vrnitev ali izvede postopek odstranitve, razen če je to mogoče doseči z drugimi zadostnimi, vendar manj omejevalnimi ukrepi (glej [oddelek 7.2](#)). Pridržanje je dovoljeno zlasti, kadar

⁽³⁸⁹⁾ Sodba ESČP z dne 23. julija 2013 v zadevi *Suso Musa proti Malti*, pritožba št. 42337/12.

obstaja nevarnost pobega ali drugih resnih vmešavanj v postopek vračanja ali odstranitve in če ni več upravičeno pričakovati odstranitve v razumnem času. Najdaljši roki so določeni s členom 15(5) in (6) Direktive.

Sodišču EU je bilo predloženih več zadev, ki so se nanašale na zaporno kazen državljanov tretjih držav v postopkih vračanja zaradi kaznivega dejanja nezakonitega vstopa ali prebivanja ⁽³⁹⁰⁾.

Primer: Sodišče EU je bilo v zadevi *El Dridi* ⁽³⁹¹⁾ zaprošeno, naj preveri, ali je bila naložitev sankcije kazenskega pripora med postopkom vračanja in zgolj zato, ker državljani tretje države ni upošteval upravne odredbe o zapustitvi ozemlja v določenem roku, v skladu s členoma 15 in 16 direktive o vračanju. Sodišče je moralo proučiti, ali bi se lahko pridržanje štelo za ukrep, ki je nujen za izvršitev odločbe o vrnitvi v smislu člena 8(1) Direktive, ali, nasprotno, za ukrep, ki ogroža izvršitev navedene odločbe. Glede na okoliščine zadeve je razsodilo, da sankcija pridržanja ni združljiva s ciljem Direktive – in sicer vrnitev osebe v izvirno državo v skladu s temeljnimi pravicami – in da ni pripomogla k odstranitvi državljanov tretje države iz zadevne države članice EU. Če se obveznost vrnitve ne izpolni v obdobju za prostovoljni odhod, si morajo države članice EU prizadevati za postopno in ustrezno izvršitev odločbe o vrnitvi z najmanj prisilnimi ukrepi in ob spoštovanju temeljnih pravic.

Primer: Sodišče je v zadevi *Achughbabian* ⁽³⁹²⁾ proučilo, ali načela, določena v sodbi *El Dridi*, veljajo tudi za zaporno kazen državljanov tretje države zaradi kaznivega dejanja nezakonitega vstopa ali prebivanja na ozemlju države članice EU. Sodišče je pojasnilo, da direktiva o vračanju državi članici ne preprečuje, da bi nezakonito prebivanje uvrstila med kazniva dejanja ter določila kazenske sankcije za odvracanje od takih kršitev nacionalnih pravil o prebivanju in njihovo preprečevanje, niti da bi med odločanjem, ali oseba prebiva zakonito,

⁽³⁹⁰⁾ Sodbe Sodišča EU z dne 28. aprila 2011 v zadevi *El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11 PPU, in z dne 6. decembra 2011 v zadevi *Achughbabian proti Prefet du Val-de-Marne* [VS], C-329/11 (pridržanje v zvezi z javnim redom ni združljivo s ciljem direktive o vračanju), in z dne 6. decembra 2012 v zadevi *Kazenski postopek zoper Md Sagor*, C-430/11, sklep Sodišča EU z dne 21. marca 2013 v zadevi *Procura della Repubblica proti Abdoul Khadre Mbaye*, C-522/11 (v zvezi z naložitvijo globe), ter sodbi Sodišča EU z dne 19. septembra 2013 v zadevi *Kazenska postopka proti Gjoku Filevu in Adnanu Osmaniju*, C-297/12, ter z dne 1. oktobra 2015 v zadevi *Kazenski postopek zoper Skerdjana Celaja*, C-290/14 (v zvezi s pridržanjem zaradi kršitve že obstoječe prepovedi vstopa).

⁽³⁹¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 28. aprila 2011 v zadevi *El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11, točka 59.

⁽³⁹²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 6. decembra 2011 v zadevi *Achughbabian proti Prefet du Val-de-Marne* [VS], C-329/11, točke od 37 do 39 in 45.

odredila pridržanje. Če se pridržanje naloži pred postopkom vračanja ali po njem, je navedeni položaj zajet z Direktivo, zato je treba s pridržanjem uresničevati odstranitve. Sodišče EU je ugotovilo, da se direktiva o vračanju ni upoštevala, ker kazensko pridržanje ne bi uresničilo odstranitve, ampak bi samo oviralo uporabo običajnih standardov in postopkov ter zakasnilo vrnitev, s čimer bi se zmanjšala učinkovitost Direktive. Poleg tega pa ni izključilo možnosti držav članic, da naložijo kazensko pridržanje po koncu postopka vračanja, tj. ko so bili izvedeni prisilni ukrepi iz člena 8, vendar vrnitev ni uspela.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Affum* ⁽³⁹³⁾ obravnavalo primer ganske državljanke, ki jo je francoska policija prestregla pri vходу v predor pod Rokavskim prelivom, in sicer med tranzitom skozi Francijo iz Belgije v Združeno kraljestvo. Pridržana je bila zaradi nezakonitega vstopa in v skladu s sporazumom med Francijo in Belgijo o ponovnem sprejemu je bila izdana odločba o njeni predaji v Belgijo. Sodišče EU je odločilo, da se direktiva o vračanju uporablja za državljane tretjih držav, ki so bili na ozemlju države članice le prehodno. Ugotovilo je, da navedena direktiva nasprotuje nacionalni ureditvi, v kateri je za nezakonito prebivanje predvidena zaporna kazen, saj bi preprečila uporabo postopka vračanja in odložila vrnitev. Pojasnilo pa je, da navedena direktiva ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki dopušča zaporno kazen za državljana tretje države, za katerega se je uporabil postopek vračanja in ki brez upravičenega razloga za nevrnitev prebiva na navedenem ozemlju.

Na podlagi EKČP imajo države članice Sveta Evrope na podlagi drugega dela člena 5(1)(f) pravico pridržati posameznika zaradi izгона ali izročitve, če je bil izdan tak nalog in obstaja upravičeno pričakovanje odstranitve. Pridržanje je samovoljno, če se ne izvaja ali dejavno uresničuje „ukrep za odstranitev“ v skladu z zahtevo po primerni skrbnosti.

Primer: V zadevi *Mikolenko proti Estoniji* ⁽³⁹⁴⁾ je bil pritožnik ruski državlján, ki živi v Estoniji. Estonski organi niso hoteli podaljšati njegovega dovoljenja za prebivanje in so ga pridržali za obdobje med letoma 2003 in 2007. ESČP se je strinjalo, da pritožnik med postopkom odstranitve očitno ni hotel sodelovati

⁽³⁹³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 7. junija 2016 v zadevi *Sélina Affum proti Préfet du Pas-de-Calais* [VS], C-47/15.

⁽³⁹⁴⁾ Sodba ESČP z dne 8. oktobra 2009 v zadevi *Mikolenko proti Estoniji*, pritožba št. 10664/05. Glej tudi sodbo ESČP z dne 25. junija 2019 v zadevi *Al Husin proti Bosni in Hercegovini* (št. 2), pritožba št. 10112/16.

z organi, vendar je ugotovilo, da je bilo njegovo pridržanje nezakonito, ker ni bilo mogoče upravičeno pričakovati izгона in ker organi niso skrbno izvedli postopka.

Primer: V zadevi *M. in drugi proti Bolgariji* ⁽³⁹⁵⁾ je bila odstranitev pritožnika v Afganistan odrejena decembra 2005, vendar so mu organi prvič poskušali prisrketi osebni dokument februarja 2007, da bi olajšali odstranitev. Ta zahteva je bila ponovljena 19 mesecev pozneje. Pritožnik je v tem obdobju ostal v priporu. Bolgarski organi so ga poskušali poslati tudi v drugo državo, vendar niso imeli dokazov za to. Pridržanje je bilo zaradi pomanjkanja primerne skrbnosti nezakonito in je pomenilo kršitev člena 5 EKČP.

Primer: Sodišče je v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* ⁽³⁹⁶⁾ ugotovilo, da politika „rednega preverjanja“ možnosti izгона pritožnika ni dovolj gotova ali odločilna, da bi pomenila „postopek za izgon“ na podlagi člena 5(1). Pridržanje očitno ni bilo namenjeno preprečitvi nedovoljenega vstopa, zato je bilo nezakonito.

Primer: V zadevi *Popov proti Franciji* ⁽³⁹⁷⁾ sta bila pritožnika kazahstanska državljana, ki sta v Francijo prispela leta 2000. Njuni prošnji za status begunca in dovoljenje za prebivanje sta bili zavrneni. Avgusta 2007 sta bila prijeta in prepeljana na letališče, da bi ju izgnali. Njun polet je bil odpovedan in tako nista bila izgnana. Nato sta bila s svojima otrokoma, starima pet mesecev oziroma tri leta, prepeljana v center za pridržanje, kjer so ostali 15 dni. Odpovedan je bil tudi drugi let in sodnik jih je izpustil na prostost. Na podlagi nove prošnje jim je bil dodeljen status begunca. Sodišče je ugotovilo, da se njihov posebni položaj, čeprav sta bila otroka s starši nameščena v krilo, namenjeno družinam, ni upošteval in da si organi niso prizadevali, da bi namesto upravnega pridržanja poiskali nadomestno rešitev. Pravica otrok do svobode na podlagi člena 5 EKČP torej s francoskim sistemom ni bila ustrezno zaščitena.

⁽³⁹⁵⁾ Sodba ESČP z dne 26. julija 2011 v zadevi *M. in drugi proti Bolgariji*, pritožba št. 41416/08, točki 75 in 76.

⁽³⁹⁶⁾ Sodba ESČP z dne 19. februarja 2009 v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 3455/05, točka 167.

⁽³⁹⁷⁾ Sodba ESČP z dne 19. januarja 2012 v združenih zadevah *Popov proti Franciji*, pritožbi št. 39472/07 in 39474/07.

7.4 Predpisano z zakonom

Pridržanje mora biti zakonito v skladu z nacionalnim pravom, pravom EU in pravom EKČP.

Države članice EU morajo **na podlagi prava EU** sprejeti zakone in druge predpise, potrebne za usklajitev z **direktivo o vračanju** (člen 20). Podobno se s členom 8(3) spremenjene **direktive o pogojih za sprejem** zahteva, da se v nacionalnem pravu opredelijo razlogi za pridržanje.

Na podlagi EKČP člen 5(1) določa, da se „[n]ikomur ne sme odvzeti prostost“, razen „v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom“. To pomeni, da je treba z nacionalnim pravom določiti materialna in postopkovna pravila o tem, kdaj in v kakšnih okoliščinah je dovoljeno pridržati posameznika.

Člen 5 se ne le „sklicuje na nacionalno pravo“, ampak se navezuje tudi na „kakovost zakona“, saj se zahteva, da je združljiv s pravno državo, ta pojem pa je vključen v vse člene EKČP. Da je zakon dovolj kakovosten, mora biti dovolj dostopen, njegova uporaba pa natančna in predvidljiva, da se prepreči tveganje samovolje. Vsak odvzem prostosti mora biti v skladu z namenom člena 5 EKČP, da se posameznika obvaruje pred samovoljo ⁽³⁹⁸⁾.

Primer: V zadevi *S. P. proti Belgiji* ⁽³⁹⁹⁾ je bil pritožnik pred skorajšnjim izgonom na Šrilanko nastanjen v centru za pridržanje. ESČP je nato izdalo začasni ukrep o odložitvi njegovega izгона in pritožnik je bil 11 dni pozneje izpuščen iz pripora. Navedlo je, da njegovo pridržanje zaradi uporabe začasnega ukrepa, s katerim se je začasno odložil postopek odstranitve pritožnika, ni bilo nezakonito, saj so belgijski organi vseeno načrtovali njegovo odstranitev, in da se je ne glede na odložitev še vedno „sprejemal“ ukrep za njegovo odstranitev.

⁽³⁹⁸⁾ Sodbi ESČP z dne 25. junija 1996 v zadevi *Amuur proti Franciji*, pritožba št. 19776/92, točka 50, in z dne 6. marca 2001 v zadevi *Dougoz proti Grčiji*, pritožba št. 40907/98, točka 55.

⁽³⁹⁹⁾ Sklep ESČP z dne 14. junija 2011 v zadevi *S. P. proti Belgiji*, pritožba št. 12572/08.

Primer: V zadevi *Azimov proti Rusiji* ⁽⁴⁰⁰⁾ je bil pritožnik v priporu več kot 18 mesecev, ne da bi bil določen najdaljši rok, potem ko je ESČP izdalo začasni ukrep o odložitvi njegovega izгона. ESČP je razsodilo, da odložitev nacionalnih postopkov zaradi začasnega ukrepa ESČP ne bi smela privedi do položaja, ko bi pritožnik nerazumno dolgo ždel v zaporu.

7.5 Nujnost in sorazmernost

Na podlagi prava EU člen 15(5) **direktive o vračanju** določa, da „pridržanje traja, dokler so izpolnjeni pogoji iz odstavka 1 in kolikor je to potrebno, da se zagotovi uspešna odstranitev“. V vsakem posameznem primeru morajo obstajati jasni in trdni dokazi – ne samo gola domneva – o nujnosti. Člen 15(1) Direktive se navezuje na pridržanje zaradi odstranitve, če obstaja nevarnost pobega – vendar mora ta nevarnost temeljiti na „objektivnih merilih“ (člen 3(7)). Odločbe, izdane na podlagi Direktive, „bi morale biti sprejete za vsak primer posebej“. Ni dovolj, da se posameznik pridrži samo na podlagi nezakonitega prebivanja (uvodna izjava 6).

S pravom EU se zahteva, da je treba pretehtati, ali je odvzem prostosti sorazmerno z zastavljenim ciljem ali pa bi bilo mogoče odstranitev uspešno izvesti z manj omejevalnimi ukrepi, na primer z alternativami pridržanju (člen 15(1) direktive o vračanju) ⁽⁴⁰¹⁾.

S spremenjeno **direktivo o pogojih za sprejem** je dovoljeno pridržanje prosilcev za azil, „kadar se izkaže za potrebno ter na podlagi posamične presoje vsakega primera“, če ni mogoče učinkovito uporabiti drugega, manj prisilnega ukrepa (člen 8(2); glej tudi člen 8(2) in uvodno izjavo 20 **dublinske uredbe**) ⁽⁴⁰²⁾.

Poleg vprašanj zakonitosti in procesnih jamstev mora pridržanje tudi vsebinsko upoštevati temeljne pravice iz EKČP in **Listine EU** ⁽⁴⁰³⁾.

⁽⁴⁰⁰⁾ Sodba ESČP z dne 18. aprila 2013 v zadevi *Azimov proti Rusiji*, pritožba št. 67474/11.

⁽⁴⁰¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 28. aprila 2011 v zadevi *El Dridi, alias Soufi Karim*, C-61/11 PPU, točke od 29 do 62.

⁽⁴⁰²⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točke od 257 do 261.

⁽⁴⁰³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 6. decembra 2011 v zadevi *Achughbabian proti Préfet du Val-de-Marne* [VS], C-329/11, točka 49.

Na podlagi EKČP je s členom 5 določena pravica do svobode in varnosti. Na podlagi člena 5(1)(f) ni treba izvesti preverjanja nujnosti za pridržanje osebe, ki poskuša nezakonito vstopiti v državo ali proti kateri teče postopek za izgon ali izročitev ⁽⁴⁰⁴⁾. To je v nasprotju z drugimi oblikami pridržanja, zajetimi s členom 5(1), zlasti pridržanjem z namenom preprečitve, da bi posameznik storil kaznivo dejanje ali pobegnil (člen 5(1)(c)) ⁽⁴⁰⁵⁾.

S členom 9 MPDPP se zahteva, da mora biti vsak odvzem prostosti, naložen v okviru priseljivanja, zakonit, nujen in sorazmeren ⁽⁴⁰⁶⁾. Odbor ZN za človekove pravice je v zadevi, ki se je nanašala na pridržanje kamboškega prosilca za azil v Avstraliji, izrecno ugotovil, da mora biti pridržanje nujno in sorazmerno, da bi bilo v skladu s členom 9 MPDPP ⁽⁴⁰⁷⁾.

7.6 Samovolja

Na podlagi EKČP upoštevanje nacionalne zakonodaje ne zadošča. S členom 5 EKČP se zahteva, da mora biti vsak odvzem prostosti v skladu z namenom obvarovanja posameznika pred samovoljo ⁽⁴⁰⁸⁾. Temeljno načelo je, da samovoljno pridržanje ne more biti v skladu s členom 5(1). Pojem „samovolja“ pomeni več kot samo pomanjkanje skladnosti z nacionalnim pravom; odvzem prostosti je lahko zakonit v smislu nacionalnega prava, vendar je še vedno samovoljen in torej v nasprotju z EKČP ⁽⁴⁰⁹⁾.

Da se pridržanje na podlagi člena 5(1)(f) ne bi štelo za samovoljno, mora biti izvedeno v dobri veri: biti mora tesno povezano z razlogom za pridržanje, ki ga navaja vlada in se nanj sklicuje; kraj in pogoji pripora morajo biti primerni; trajanje pripora ne sme

⁽⁴⁰⁴⁾ V skladu z nacionalnim pravom se lahko še vedno zahteva preizkus potrebnosti pridržanja. Glej sklep ESČP z dne 28. marca 2017 v zadevi *Patrick Muzamba Oyaw proti Belgiji*, pritožba št. 23707/15, točka 36, in sodbo ESČP z dne 25. januarja 2018 v zadevi *J. R. in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 22696/16, točka 111.

⁽⁴⁰⁵⁾ Sodba ESČP z dne 29. januarja 2008 v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 13229/03, točka 72.

⁽⁴⁰⁶⁾ Za več informacij glej dokument Odbora ZN za človekove pravice z naslovom *Comment No. 35 – Article 9 (Liberty and security of person)* z dne 16. decembra 2014.

⁽⁴⁰⁷⁾ Stališča Odbora ZN za človekove pravice z dne 30. aprila 1997 v zadevi *A proti Avstraliji*, sporočilo št. 560/1993.

⁽⁴⁰⁸⁾ Sodba ESČP z dne 22. oktobra 2018 v združenih zadevah *S., V. in A. proti Danski*, pritožbe št. 35553/12, 36678/12 in 36711/12, točka 74.

⁽⁴⁰⁹⁾ Sodbi ESČP z dne 29. januarja 2008 v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 13229/03, točka 67, in z dne 19. februarja 2009 v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 3455/05, točka 164.

presepati razumno potrebnega časa za uresničitev namena ⁽⁴¹⁰⁾. Hitrost, s katero nacionalna sodišča nadomestijo sklep o pridržanju, ki je bodisi potekel ali za katerega je bilo ugotovljeno, da je pomanjkljiv, je še en element pri presoji, ali je pridržanje samovoljno ⁽⁴¹¹⁾. Postopek je treba izvesti skrbno in obstajati mora razumno pričakovanje odstranitve. Kaj se šteje za samovoljno, je odvisno od dejanskega stanja v zadevi.

Primer: V zadevi *Rusu proti Avstriji* ⁽⁴¹²⁾ je bila pritožnica prijeta, ko je poskušala oditi iz Avstrije, ker je v državo vstopila nezakonito brez veljavnega potnega lista in vizuma, za prebivanje v Avstriji pa ni imela potrebnih sredstev za preživljanje. Organi so zato domnevali, da bo ob morebitni izpustitvi pobegnila in se izognila postopku. ESČP je opozorilo, da je pridržanje posameznika resen ukrep in da bi bilo, kadar je nujno za doseg navedenega cilja, samovoljno, razen če bi bilo upravičeno kot zadnja možnost na podlagi proučitve drugih, manj strogih ukrepov, in ugotovitve, da ti ne bi zadoščali za zaščito posameznika ali javnega interesa. Obrazložitev organov za pridržanje pritožnice ni bila ustrezna, njeno pridržanje pa je vsebovalo element samovolje. Njeno pridržanje je zato pomenilo kršitev člena 5 EKČP.

Primer: V zadevi *H. A. in drugi proti Grčiji* ⁽⁴¹³⁾ so bili pritožniki – devet otrok brez spremstva – aretirani v Grčiji, ker niso imeli dokumentov, in pridržani na policijskih postajah v zaščitnem skrbništvu. ESČP je ugotovilo kršitev člena 5(1) EKČP, saj v grški zakonodaji o zaščitnem skrbništvu niso določena najdaljša obdobja njegovega trajanja, kar bi lahko privedlo do samovoljnih položajev, v katerih bi lahko odvzem prostosti otrokom trajal dlje časa.

7.6.1 Dobra vera

Na podlagi EKČP se lahko pridržanje šteje za samovoljno, če organi za pridržanje ne ravnajo v dobri veri. Kadar se nacionalni organi zavestno odločijo zavesti državljane tretjih držav, da bi olajšali njihovo odstranitev, je to kršitev člena 5 EKČP ⁽⁴¹⁴⁾.

⁽⁴¹⁰⁾ Sodba ESČP z dne 20. decembra 2011 v zadevi *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgiji*, pritožba št. 10486/10, točke od 117 do 119.

⁽⁴¹¹⁾ Sodbi ESČP z dne 28. oktobra 2003 v zadevi *Minjat proti Švici*, pritožba št. 38223/97, točke od 46 do 48, in z dne 8. novembra 2005 v zadevi *Khudoyorov proti Rusiji*, pritožba št. 6847/02, točki 136 in 137.

⁽⁴¹²⁾ Sodba ESČP z dne 2. oktobra 2008 v zadevi *Rusu proti Avstriji*, pritožba št. 34082/02, točka 58.

⁽⁴¹³⁾ Sodba ESČP z dne 28. februarja 2019 v zadevi *H. A. in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 19951/16.

⁽⁴¹⁴⁾ Sodbe ESČP z dne 5. februarja 2002 v zadevi *Čonka proti Belgiji*, pritožba št. 51564/99, z dne 29. januarja 2008 v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 13229/03, in z dne 19. februarja 2009 v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 3455/05.

Primer: ESČP je v zadevi *Longa Yonkeu proti Latviji* ⁽⁴¹⁵⁾ zavrnilo trditev vlade, da je služba državne mejne straže za odložitev odstranitve pritožnika izvedela šele dva dni po njegovi odstranitvi. Organi so že štiri dni vedeli, da je pritožnik zaprosil za vizum iz humanitarnih razlogov, saj so prejeli kopijo njegove prošnje. Poleg tega mu je bil na podlagi nacionalnega prava od dneva vložitve prošnje priznan status prosilca za azil in ga kot takega ni bilo mogoče odstraniti. Služba državne mejne straže zato ni ravnala v dobri veri, ker je pritožnika odstranila, preden je njegovo prošnjo za azil iz humanitarnih razlogov obravnaval pristojni nacionalni organ. Njegovo pridržanje za navedeni namen je bilo zato samovoljno.

7.6.2 Primerna skrbnost

Pravo EU in EKČP vsebujeta načelo, da mora država članica ravnati skrbno, ko pridržuje posameznike, ki naj bi bili odstranjeni.

Na podlagi prava EU člen 15(1) [direktive o vračanju](#) določa, da mora pridržanje trajati le toliko časa, kolikor trajajo postopki za ureditev odstranitve, ti pa se izvedejo skrbno. Podobno določbo o skrbnosti vsebujejo člen 9(1) in uvodna izjava 16 spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#) ter člen 28(3) [dublinške uredbe](#) za prosilce za azil.

Na podlagi EKČP je pridržanje na podlagi drugega dela člena 5(1)(f) EKČP upravičeno le, dokler trajajo postopki za odstranitev ali izročitev. Če se taki postopki ne izvajajo skrbno, pridržanje na podlagi EKČP ni več dovoljeno ⁽⁴¹⁶⁾. Države si morajo torej dejavno prizadevati za ureditev odstranitve, bodisi v izvorno bodisi v tretjo državo. V praksi morajo sprejeti konkretne ukrepe in zagotoviti dokaze – ne samo sklicevanje na lastne izjave – o prizadevanjih za zagotovitev sprejema, če so na primer organi države sprejemnice izrazito počasni pri ugotavljanju istovetnosti svojih državljanov.

Primer: ESČP je v zadevi *Singh proti Češki republiki* ⁽⁴¹⁷⁾ opozorilo, da so bili pritožniki pred odstranitvijo pridržani dve leti in pol. Za postopek so bila značilna obdobja nedejavnosti, zato je Sodišče menilo, da bi morali češki organi pokazati

⁽⁴¹⁵⁾ Sodba ESČP z dne 15. novembra 2011 v zadevi *Longa Yonkeu proti Latviji*, pritožba št. 57229/09, točka 143.

⁽⁴¹⁶⁾ Sodbe ESČP z dne 15. novembra 1996 v zadevi *Chahal proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 22414/93, točka 113, z dne 19. februarja 2009 v zadevi *A. in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 3455/05, točka 164, in z dne 12. februarja 2013 v zadevi *Amie in drugi proti Bolgariji*, pritožba št. 58149/08, točka 72.

⁽⁴¹⁷⁾ Sodba ESČP z dne 25. januarja 2005 v zadevi *Singh proti Češki republiki*, pritožba št. 60538/00.

večjo skrbnost, zlasti potem ko je indijsko veleposlaništvo izrazilo nepripravljenost za izdajo potnih listov pritožnikom. Sodišče je še ugotovilo, da so bili pritožniki obsojeni zaradi prekrška in da je bilo trajanje njihovega pridržanja pred odstranitvijo daljše od zaporne kazni za prekršek. Sodišče je zato menilo, da češki organi niso pokazali potrebne skrbnosti pri obravnavanju zadeve pritožnikov in da je bilo trajanje njihovega pridržanja nerazumno.

Primer: V zadevi *H. A. proti Grčiji* ⁽⁴¹⁸⁾ je bil pritožnik iranski državljani, ki je prispel v Grčijo. Po tem, ko ga je policija aretirala, mu je bilo odrejeno, naj se vrne v Turčijo, vendar ga Turčija ni hotela sprejeti. Do izгона je bil pritožnik dolgo časa pridržan. ESČP je ugotovilo, da grški organi niso ravnali s primerno skrbnostjo, saj pet mesecev po tem, ko je Turčija zavrnila sprejem prosilca, niso sprejeli nobenih ukrepov za izvršitev izгона. ESČP je zato ugotovilo kršitev člena 5(1) EKČP.

7.6.3 Realno pričakovanje odstranitve

Na podlagi prava EU in EKČP je pridržanje upravičeno samo, če se realno pričakuje odstranitev v razumnem času.

Na podlagi prava EU velja, da kadar ni več upravičeno pričakovati odstranitve, pridržanje ni več upravičeno in zadevno osebo je treba nemudoma izpustiti (člen 15(4) [direktive o vračanju](#)). Če obstajajo ovire za odstranitev, na primer načelo nevračanja (člen 5 direktive o vračanju), običajno ni mogoče upravičeno pričakovati odstranitve.

Primer: SES je v zadevi *Kadzoev* ⁽⁴¹⁹⁾ razsodilo, da je bilo odstranitev – ko je nacionalno sodišče presojalo pridržanje – upravičeno pričakovati, če je bilo mogoče dejansko pričakovati, da bi lahko bila uspešna. Takega upravičenega pričakovanja pa ni bilo, če ni bilo verjetno, da bo oseba sprejeta v tretjo državo ⁽⁴²⁰⁾.

V nacionalnem okviru je Agencija Združenega kraljestva za meje razvila praktično merilo. To določa, da se v primerih odstranitve „[...] lahko šteje, da je odstranitev skorajšnja, če obstajajo potne listine, če so določena navodila za odstranitev, če ni izrazitih pravnih ovir in če naj bi se odstranitev izvedla v naslednjih štirih tednih.

⁽⁴¹⁸⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2016 v zadevi *H. A. proti Grčiji*, pritožba št. 58424/11.

⁽⁴¹⁹⁾ Sodba SES z dne 30. novembra 2009 v zadevi *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [V5], C-357/09, točki 65 in 66.

⁽⁴²⁰⁾ Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 5. junija 2014 v zadevi *Bashir Mohamed Ali Mahdi*, C-146/14 PPU, točki 59 in 60.

Kadar [pa] [posameznik] onemogoča odstranitev, ker ne sodeluje v postopku pridobitve dokumentov, in kadar obstaja bistvena ovira za odstranitev, ti dejavniki močno pretehtajo zoper izpustitev“ ⁽⁴²¹⁾.

Na podlagi EKČP je potrebno realno pričakovanje izгона.

Primer: Zadeva *Al Husin proti Bosni in Hercegovini* (št. 2) ⁽⁴²²⁾ se je nanašala na sirskega državljana, pridržanega zaradi nacionalne varnosti. Pritožniku je bila izdana odločba o odstranitvi, v kateri je bilo navedeno, da bo v primeru, če države ne bo zapustil prostovoljno, izdana nova odločba o odstranitvi, v kateri bo navedena namembna država za njegovo odstranitev. Pritožnik je iz razlogov nacionalne varnosti ostal pridržan štiri leta. Več kot 30 držav je bilo pozvanih, naj sprejmejo pritožnika, vendar brez uspeha. Pritožnik je bil izpuščen po osmih letih stalnega pridržanja. ESČP je ugotovilo, da je bil kršen člen 5(1) EKČP, ker razlogi za pridržanje niso ostali veljavni za celotno obdobje pridržanja, saj ni bilo realnega pričakovanja za izvršitev izгона.

7.6.4 Najdaljše trajanje pridržanja

Na podlagi prava EU za prosilce za azil člen 9(1) spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#) in člen 28(3) [dublinške uredbe](#) določata, da mora biti pridržanje čim krajše. Skrajšani roki za predložitev zaprosila za predajo in odgovor nanj veljajo, če so prosilci za azil pridržani na podlagi dublinške uredbe.

V skladu s členom 15(1) [direktive o vračanju](#) mora biti tudi pridržanje oseb v postopkih vračanja čim krajše. Vendar direktiva o vračanju določa tudi časovno omejitev do šestih mesecev za pridržanje, ki jo je mogoče v izjemnih okoliščinah podaljšati za 12 mesecev, in sicer v primeru nesodelovanja ali ovir za pridobitev potnih listin (člen 15(5) in (6)). Za izjemno podaljšanje se zahteva, da organi najprej izvedejo vsa ustrezna prizadevanja za odstranitev posameznika. Nadaljnje pridržanje po preteku šestmesečnega in v izjemnih primerih dodatnega 12-mesečnega obdobja ni več mogoče.

⁽⁴²¹⁾ United Kingdom Border Agency (2012), *Enforcement Instructions and Guidance: Chapter 55 detention and temporary release*.

⁽⁴²²⁾ Sodba ESČP z dne 25. junija 2019 v zadevi *Al Husin proti Bosni in Hercegovini* (št. 2), pritožba št. 10112/16. Glej tudi sodbo ESČP z dne 8. oktobra 2009 v zadevi *Mikolenko proti Estoniji*, pritožba št. 10664/05.

Primer: SES je v zadevi *Kadzoev* ⁽⁴²³⁾ razsodilo, da je jasno, da ob izteku najdaljšega trajanja pridržanja, določenega s členom 15(6) direktive o vračanju, ni bilo več pomembno, ali je upravičeno pričakovati odstranitev v smislu člena 15(4). V takem primeru je treba zadevno osebo nemudoma izpustiti.

Primer: Sodišče EU je v sodbi *FMS in drugi* ⁽⁴²⁴⁾ pojasnilo trajanje pridržanja v skladu s pravnim redom EU na področju azila in vračanja. Čeprav državam članicam v skladu s členom 9 direktive o pogojih za sprejem ni treba določiti najdaljšega obdobja pridržanja prosilcev za mednarodno zaščito, morajo v nacionalnem pravu zagotoviti, da pridržanje traja le toliko časa, dokler je razlog za pridržanje veljaven. Nasprotno pa v primerih pridržanja pred odstranitvijo v skladu s členom 15 direktive o vračanju dolgotrajno pridržanje ne sme biti daljše od 18 mesecev in lahko traja le toliko časa, kolikor trajajo postopki za ureditev odstranitve, ti pa se izvedejo skrbno.

Na podlagi EKČP člen 5(1)(f) ne vsebuje najdaljših rokov za pridržanje v zvezi s priseljivanjem. Najdaljše dovoljeno trajanje pridržanja za namene člena 5(1)(f) EKČP je odvisno od proučitve nacionalne zakonodaje skupaj s presojo posameznih dejstev v zadevi ⁽⁴²⁵⁾. Časovne omejitve so bistveni element natančne in predvidljive zakonodaje, s katero se ureja odvzem prostosti.

Primer: V zadevi *Mathloom proti Grčiji* ⁽⁴²⁶⁾ je bil iraški državljani pred odstranitvijo pridržan več kot dve leti in tri mesece, čeprav je bil izdan nalog za njegovo pogojno izpustitev. Grška zakonodaja, s katero se je urejalo pridržanje oseb, katerih izgon so odredila sodišča, ni določala najdaljšega obdobja, zato ni izpolnjevala zahteve po „zakonitosti“ na podlagi člena 5 EKČP, saj v zakonodaji ni bilo nikakršne predvidljivosti.

Primer: V zadevi *Louled Massoud proti Malti* ⁽⁴²⁷⁾ je bil alžirski državljani zaradi odstranitve pridržan v centru za pridržanje malo več kot 18 mesecev. V tem času pritožnik ni hotel sodelovati, alžirski organi pa mu niso bili pripravljeni izdati

⁽⁴²³⁾ Sodba SES z dne 30. novembra 2009 v zadevi *Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)* [VS], C-357/09, točka 60.

⁽⁴²⁴⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točke od 262 do 265 in od 278 do 280.

⁽⁴²⁵⁾ Sodba ESČP z dne 11. oktobra 2011 v zadevi *Auad proti Bolgariji*, pritožba št. 46390/10, točka 128.

⁽⁴²⁶⁾ Sodba ESČP z dne 24. aprila 2012 v zadevi *Mathloom proti Grčiji*, pritožba št. 48883/07.

⁽⁴²⁷⁾ Sodba ESČP z dne 27. julija 2010 v zadevi *Louled Massoud proti Malti*, pritožba št. 24340/08.

potnih listin. ESČP, ki je ugotovilo kršitev člena 5(1), je izrazilo resen dvom o tem, ali so bili razlogi za pridržanje pritožnika, tj. nameravana odstranitev, veljavni v celotnem obdobju pridržanja. Dvom se je med drugim nanašal na več kot 18-mesečno obdobje po zavrnitvi njegove prošnje za azil, verjetno pomanjkanje realnega pričakovanja njegovega izгона in dejstvo, da nacionalni organi morda niso skrbno vodili postopka. Poleg tega je Sodišče ugotovilo, da pritožnik ni imel na voljo nobenega učinkovitega pravnega sredstva za izpodbijanje zakonitosti in trajanja svojega pridržanja.

Primer: ESČP je v zadevi *Auad proti Bolgariji* ⁽⁴²⁸⁾ ugotovilo, da trajanje pridržanja ne sme preseči trajanja, ki je razumno potrebno za zadevni namen. Navedlo je, da je SES podobno pripomnilo v zvezi s členom 15 direktive o vračanju v zadevi *Kadzoev*. Sodišče je poudarilo, da člen 5(1)(f) EKČP v nasprotju s členom 15 direktive o vračanju ne vsebuje najdaljših dovoljenih časovnih omejitev. Ali bi lahko trajanje postopkov odstranitve vplivalo na zakonitost pridržanja na podlage te določbe, je bilo odvisno izključno od posebnih okoliščin posamezne zadeve.

7.7 Pridržanje posameznikov s posebnimi potrebami

V pravu EU so v členu 21 spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#) in členu 3(9) [direktive o vračanju](#) navedene osebe, ki se štejejo za ranljive (glej [poglavje 10](#)). Pridržanje ranljivih oseb ni prepovedano z nobenim od obeh instrumentov, ob njihovem pridržanju pa se s členom 11 direktive o pogojih za sprejem ter členom 16(3) in členom 17 direktive o vračanju zahteva, da je treba njihovemu posebnemu položaju nameniti veliko pozornosti.

V obeh direktivah je poudarjeno, da se otroci pridržijo le v izjemnih okoliščinah in le, če ni mogoče učinkovito uporabiti manj prisilnih ukrepov. Pridržanje mora trajati čim krajše obdobje. Vsa prizadevanja je treba usmeriti v izpustitev pridržanih otrok in jim priskrbeti namestitve, primerno za otroke. V skladu z direktivo o pogojih za sprejem se lahko otroci brez spremstva, ki so prosilci za azil, pridržijo le v izjemnih

⁽⁴²⁸⁾ Sodba ESČP z dne 11. oktobra 2011 v zadevi *Auad proti Bolgariji*, pritožba št. 46390/10.

okolščinah in nikoli v zaporu. Otroke brez spremstva, pridržane do odstranitve, bi bilo treba namestiti v ustanove z osebjem in zmogljivostmi, ki upoštevajo potrebe oseb njihove starosti (člen 17 direktive o vračanju) ⁽⁴²⁹⁾.

Direktiva o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU) vsebuje obveznost zagotavljanja pomoči in podpore žrtvam trgovine z ljudmi, na primer zagotovitev ustrezne in varne namestitve (člen 11), čeprav njihovo pridržanje z Direktivo ni popolnoma prepovedano.

ESČP **na podlagi EKČP** presoja zadeve v zvezi s priseljevanjem, ki vključujejo pridržanje otrok in oseb, ki imajo težave z zdravjem. Ugotovilo je, da je njihovo pridržanje v prostorih, ki niso opremljeni v skladu z njihovimi potrebami, samovoljno in pomeni kršitev člena 5 EKČP, v nekaterih primerih pa je sporno na podlagi člena 3 ⁽⁴³⁰⁾. Prav tako je menilo, da so prosilci za azil zlasti ranljivi v okviru pridržanja in glede razmer njihove nastanitve ⁽⁴³¹⁾.

Primer: Zadeva *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgiji* ⁽⁴³²⁾ se je nanašala na kamerunsko državljanko z napredovalo okužbo z virusom HIV. Organi so poznali pritožnično identiteto in stalni naslov, ona pa se je vedno držala sestankov z njimi in sprožila več postopkov za ureditev svojega statusa v Belgiji. Ne glede na to, da se je njeno zdravje med pridržanjem poslabšalo, organi niso razmislili o manj moteči možnosti, da bi ji na primer izdali začasno dovoljenje za prebivanje in tako zaščitili javni interes. Namesto tega so jo pridržali za skoraj štiri mesece. ESČP ni videlo povezave med pritožničnim pridržanjem in namero vlade, da odredi izgon, zato je ugotovilo, da je bil kršen člen 5(1) EKČP.

⁽⁴²⁹⁾ Za več informacij glej FRA (2017), *European legal and policy framework on immigration detention of children*, Urad za publikacije, Luxembourg, junij 2017.

⁽⁴³⁰⁾ Sodbe ESČP z dne 12. oktobra 2006 v zadevi *Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji*, pritožba št. 13178/03, z dne 19. januarja 2010 v zadevi *Muskhadzhiyeva in drugi proti Belgiji*, pritožba št. 41442/07, z dne 13. decembra 2011 v zadevi *Kanagaratnam in drugi proti Belgiji*, pritožba št. 15297/09, z dne 19. januarja 2012 v združenih zadevah *Popov proti Franciji*, pritožbi št. 39472/07 in 39474/07, z dne 3. maja 2012 v zadevi *M. S. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 24527/08, in z dne 10. julija 2001 v zadevi *Price proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 33394/96.

⁽⁴³¹⁾ Sodbi ESČP z dne 11. junija 2009 v zadevi *S. D. proti Grčiji*, pritožba št. 53541/07, in z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09.

⁽⁴³²⁾ Sodba ESČP z dne 20. decembra 2011 v zadevi *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgiji*, pritožba št. 10486/10.

Primer: Sodišče je v zadevi *Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji* ⁽⁴³³⁾ razsodilo, da pridržanje otroka brez spremstva, ki prosi za azil, v centru za pridržanje odraslih pomeni kršitev člena 3 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *Muskhadzhiyeva proti Belgiji* ⁽⁴³⁴⁾ razsodilo, da je pridržanje štirih čečenskih otrok – pred predajo na podlagi dublinske uredbe – v prostoru, ki ni bil opremljen v skladu s posebnimi potrebami otrok, pomenilo kršitev člena 3 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *A. M. in drugi proti Franciji* ⁽⁴³⁵⁾ ugotovilo, da so bili materialni pogoji v centrih za pridržanje pred odstranitvijo sicer ustrezni, vendar so razmere v teh centrih pri majhnih otrocih povzročale anksioznost. Zato je namestitev otrok v centrih za pridržanje pomenila nečloveško in ponižujoče ravnanje, ki je v nasprotju s členom 3 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *S. F. in drugi proti Bolgariji* ⁽⁴³⁶⁾ obravnavalo pridržanje družine s tremi otroki v centru mejne policije za pridržanje in trajanje njihovega bivanja. Ugotovilo je, da se pri pridržanju priseljencev, ki so otroci s spremstvom ali brez njega, porajajo posebna vprašanja, saj so otroci izjemno ranljivi in imajo posebne potrebe. Ne glede na trajanje pridržanja pogoji v policijskem objektu za pridržanje niso bili primerni za otroke. ESČP je zato ugotovilo kršitev člena 3 EKČP.

Primer: V zadevi *Bilalova in drugi proti Poljski* ⁽⁴³⁷⁾ so se pritožniki, ruski državljani čečenskega porekla (ženska s petimi otroki), pritožili, da je namestitev otrok v center za pridržanje pred odstranitvijo nezakonita. ESČP je ugotovilo, da se je načeloma treba izogibati pridržanju majhnih otrok v takih objektih in da je lahko le kratkoročna namestitev pod ustreznimi pogoji združljiva z EKČP, vendar pod pogojem, da organi dokažejo, da so ta ukrep sprejeli kot zadnjo možnost šele po tem, ko so proučili manj prisilne ukrepe in ugotovili, da nobeden od

⁽⁴³³⁾ Sodba ESČP z dne 12. oktobra 2006 v zadevi *Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji*, pritožba št. 13178/03.

⁽⁴³⁴⁾ Sodba ESČP z dne 19. januarja 2010 v zadevi *Muskhadzhiyeva in drugi proti Belgiji*, pritožba št. 41442/07.

⁽⁴³⁵⁾ Sodba ESČP z dne 12. julija 2016 v zadevi *A. M. in drugi proti Franciji*, pritožba št. 24587/12.

⁽⁴³⁶⁾ Sodba ESČP z dne 7. decembra 2017 v zadevi *S. F. in drugi proti Bolgariji*, pritožba št. 8138/16.

⁽⁴³⁷⁾ Sodba ESČP z dne 26. marca 2020 v zadevi *Bilalova in drugi proti Poljski*, pritožba št. 23685/14.

njih ni na voljo. Sodišče je ugotovilo, da ni dovolj dokazov, da so domači organi izvedli tako presojo, in da niso bili sprejeti ukrepi za omejitev trajanja pridržanja. Zato je bilo pridržanje otrok v nasprotju s členom 5(1) EKČP.

Primer: V zadevi *Bistieva in drugi proti Poljski* ⁽⁴³⁸⁾ je pritožnica skupaj s soprogom in otrokoma prispela na Poljsko in zaprosila za azil. Njihova prošnja za azil je bila zavrnjena in družina je pobegnila v Nemčijo, vendar so jih nemški organi poslali nazaj na Poljsko, kjer so bili pridržani. Pritožnica je trdila, da je bilo njeno pridržanje v nasprotju s pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja na podlagi člena 8 EKČP. ESČP je ugotovilo, da je pridržanje prosilca oviralo učinkovito uresničevanje družinskega življenja, saj poljski organi niso ocenili vpliva pridržanja na družino in otroke ter pridržanja družine niso obravnavali kot zadnje možnosti. Sodišče je razsodilo, da upoštevanje otrokove koristi ne more biti omejeno na ohranjanje družine in da vključuje vse potrebne ukrepe za omejitev pridržanja družin z otroki. Zato je pridržanje pritožnice in njene družine za skoraj šest mesecev pomenilo kršitev člena 8 EKČP.

Primer: ESČP je v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji* ⁽⁴³⁹⁾ ugotovilo, da ciprski organi niso pojasnili razlogov in pravne podlage za to, da pritožnikovi preminuli hčeri, žrtvi trgovine z ljudmi, niso dovolili prostovoljno zapustiti policijske postaje, temveč so jo prepustili posamezniku. V teh okoliščinah je ugotovilo, da je bil njen odvzem prostosti samovoljen in nezakonit na podlagi člena 5 EKČP.

7.8 Procesna jamstva

Na podlagi prava EU in EKČP obstajajo procesna jamstva glede pridržanja prosilcev za azil in migrantov.

Na podlagi prava EU [direktiva o vračanju](#) določa posebna jamstva za migrante brez urejenega statusa, ki se znajdejo pred vrnitvijo. [Direktiva o pogojih za sprejem](#) (člen 9) in člen 26(2) [direktive o azilnih postopkih](#) vključujeta jamstva za prosilce za azil.

Na podlagi EKČP člen 5 vsebuje svoj vgrajen sklop procesnih jamstev. Naslednja člena se nanašata tudi na odvzem prostosti na podlagi člena 5(1)(f):

⁽⁴³⁸⁾ Sodba ESČP z dne 10. aprila 2018 v zadevi *Bistieva in drugi proti Poljski*, pritožba št. 75157/14.

⁽⁴³⁹⁾ Sodba ESČP z dne 7. januarja 2010 v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, pritožba št. 25965/04.

- člen 5(2), pravica zadevne osebe, da je v jeziku, ki ga razume, takoj poučena o vzrokih za odvzem prostosti in česa jo dolžijo;
- člen 5(4), pravica začeti postopek, v katerem bo sodišče hitro odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit ⁽⁴⁴⁰⁾.

Pridržanje je treba vedno odrediti pisno, odredbe o pridržanju pa je treba izdati posamično. Zgolj navedba imen otrok v odredbi o pridržanju, izdani za starše ali katero koli povezano odraslo osebo, pomeni kršitev člena 5(1) EKČP ⁽⁴⁴¹⁾.

7.8.1 Pravica do navedbe razlogov

Na podlagi prava EU se s členom 15(2) [direktive o vračanju](#) od organov zahteva, da je odredba o pridržanju pisna, v njej pa morajo biti navedeni dejanski in pravni razlogi. Za prosilce za azil je enaka zahteva vključena v člen 9(2) spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#). Tudi sodišče EU je ponovno potrdilo te zahteve ⁽⁴⁴²⁾.

Na podlagi EKČP je treba vsako pridržano osebo „takoj“ in „v jeziku, ki ga razume,“ poučiti o razlogih za pridržanje (člen 5(2)). To pomeni, da je treba pridržani osebi predstaviti pravne in dejanske razloge za njen odvzem prostosti v preprostem, nestrokovnem jeziku, ki ga razume, tako da lahko po potrebi izpodbija njegovo zakonitost pred sodiščem v skladu s členom 5(4) ⁽⁴⁴³⁾.

Primer: V zadevi *Nowak proti Ukrajini* ⁽⁴⁴⁴⁾ je poljski državljan povprašal o razlogih za svoje prijetje in povedano mu je bilo, da je „mednarodni tat“. ESČP je razsodilo, da ta izjava komajda ustreza nalogu za odstranitev, ki je bil napisan v ukrajinščini in se je skliceval na določbo nacionalne zakonodaje. Pritožnik ni dovolj dobro znal jezika, da bi razumel dokument, ki ga je prejel četrti dan pridržanja. Pred tem datumom ni nič nakazovalo, da je bil obveščen o pridržanju pred

⁽⁴⁴⁰⁾ Sodba ESČP z dne 21. marca 2019 v zadevi *O. S. A. in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 39065/16.

⁽⁴⁴¹⁾ Sodba ESČP z dne 25. junija 2020 v zadevi *Moustahi proti Franciji*, pritožba št. 9347/14, točke od 102 do 104.

⁽⁴⁴²⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točki 257 in 259.

⁽⁴⁴³⁾ Glej tudi sodbi ESČP z dne 15. decembra 2016 v zadevi *Khlaifia in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 16483/12, in z dne 5. maja 2002 v zadevi *Čonka proti Belgiji*, pritožba št. 51564/99.

⁽⁴⁴⁴⁾ Sodba ESČP z dne 31. marca 2011 v zadevi *Nowak proti Ukrajini*, pritožba št. 60846/10, točka 64.

odstranitvijo. Poleg tega pritožnik ni imel učinkovitega sredstva, da bi lahko med pridržanjem vložil pritožbo ali pozneje zahteval odškodnino. Zato je bil kršen člen 5(2) EKČP.

Primer: V zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* ⁽⁴⁴⁵⁾ se je 76-urna zamuda pri navedbi razlogov za pridržanje štela za predolgo in v nasprotju s členom 5(2) EKČP.

Primer: V zadevi *Dbouba proti Turčiji* ⁽⁴⁴⁶⁾ je bil pritožnik prosilec za azil. Dva policista sta vzela izjavo o njegovi prošnji UNHCR. Izvedel je, da je bil pred sojenjem na podlagi obtožbe o pripadnosti Al-Kaidi izpuščen na prostost in da se je zoper njega začel postopek prisilne odstranitve. Pritožniku niso bili izročeni dokumenti z informacijami o razlogih za njegovo pridržanje v policijskih prostorih. ESČP je razsodilo, da nacionalni organi pritožnika niso nikoli obvestili o razlogih za njegovo pridržanje, kar je pomenilo kršitev člena 5(2) EKČP.

Primer: V zadevi *J. R. in drugi proti Grčiji* ⁽⁴⁴⁷⁾ so bili trije afganistanski državljani pridržani v grški žariščni točki na otoku los. ESČP je ugotovilo kršitev člena 5(2) EKČP. Čeprav so pritožniki prejeli brošuro z informacijami o razlogih za pridržanje, vsebina brošure ni bila dovolj jasna in natančna, da bi se pritožniki lahko seznanili z razlogi za pridržanje.

7.8.2 Pravica do presoje pridržanja

Na podlagi prava EU in EKČP je pravica do sodne presoje ključnega pomena za preprečitev samovoljnega pridržanja.

Na podlagi prava EU se s členom 47 [Listine EU](#) zahteva, da ima vsak posameznik v položaju, ki je urejen s pravom EU, pravico do učinkovitega pravnega sredstva ter pravičnega in javnega sojenja v razumnem času. S členom 15(2) [direktive o vračanju](#) in členom 9(3) [direktive o pogojih za sprejem](#) se zahteva hitra sodna presoja, kadar pridržanje odredijo upravni organi. Poleg tega člen 15(3) direktive o vračanju in člen 9(5) direktive o pogojih za sprejem določata, da mora pridržanje v razumnih časovnih presledkih pregledati sodni organ na zahtevo državljana tretje države ali po

⁽⁴⁴⁵⁾ Sodba ESČP z dne 29. januarja 2008 v zadevi *Saadi proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 13229/03.

⁽⁴⁴⁶⁾ Sodba ESČP z dne 13. julija 2010 v zadevi *Dbouba proti Turčiji*, pritožba št. 15916/09, točke od 52 do 54.

⁽⁴⁴⁷⁾ Sodba ESČP z dne 25. januarja 2018 v zadevi *J. R. in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 22696/16.

uradni dolžnosti. Presoja mora sodni organ izvesti v primeru prosilcev za azil, medtem ko se za osebe v postopkih vračanja to zahteva samo v primeru podaljšanega pridržanja.

Primer: Sodišče je v zadevi *FMS in drugi* ⁽⁴⁴⁸⁾ potrdilo, da mora biti v skladu z direktivo o pogojih za sprejem in direktivo o vračanju zakonitost pridržanja brez izjeme predmet sodnega nadzora. To pomeni, da ima nacionalno sodišče, kadar ni nacionalnih predpisov, ki bi določali sodni nadzor, pravico odločati o zadevi in, če se ugotovi, da je pridržanje nezakonito, odrediti izpustitev osebe.

Če se pri podaljšanju ukrepa pridržanja krši pravica osebe, da se izjasni, nacionalno sodišče, pristojno za presojanje zakonitosti te odločbe, ukrep pridržanja odpravi le, če ugotovi, da je ta kršitev osebi, ki se nanjo sklicuje, dejansko odvzela možnost boljše obrambe in to v taki meri, da bi lahko imel ta upravni postopek drugačen rezultat ⁽⁴⁴⁹⁾.

Zagotavljanje pravne pomoči je zakonsko urejeno. S členom 47 Listine EU in členom 13(4) direktive o vračanju se zahteva, da imajo vsi posamezniki možnost svetovanja, obrambe in zastopanja v pravnih zadevah ter da je za zagotovitev dostopa do sodnega varstva na voljo pravna pomoč. Za prosilce za azil so posebne določbe o brezplačni pravni pomoči in zastopanju vključene v člen 9 direktive o pogojih za sprejem (za več podrobnosti glej [poglavje 5](#)).

Na podlagi EKČP se s členom 5(4) izrecno zahteva, da ima „vsakdo“, ki mu je bila odvzeta prostost, pravico začeti postopek, „v katerem bo sodišče hitro odločilo o zakonitosti odvzema prostosti in odredilo njegovo izpustitev, če je bil odvzem prostosti nezakonit“. Ta obveznost je izražena v členu 9(4) **MPDPP**.

Potreba po hitri presoji in dostopnosti pravnega sredstva sta ključni jamstvi. Namen člena 5(4) je pridržani osebi zagotoviti pravico do „sodne presoje“ ukrepa, ki mu je podvržena. Glede na to se s členom 5(4) ne zahteva le dostop do sodišča, ki hitro odloči o zakonitosti pridržanja, ampak se zahteva tudi, da sodišče redno presoja potrebo po nadaljnjem pridržanju. Pravno sredstvo mora biti na voljo med pridržanjem,

⁽⁴⁴⁸⁾ Sodba Sodišča EU z dne 14. maja 2020 v združenih zadevah *FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* [VS], C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, točke od 273 do 277.

⁽⁴⁴⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 10. septembra 2013 v zadevi *M. G. in N. R. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-383/13.

da lahko pridržana oseba doseže hitro sodno presojo, presoja pa mora omogočati izpustitev, če se ugotovi, da je pridržanje nezakonito ⁽⁴⁵⁰⁾. Da bi bilo pravno sredstvo dostopno in učinkovito, mora biti dovolj gotovo v teoriji in praksi. Obstoje samodejne sodne presoje pridržanja priseljencev ni bistvena zahteva v skladu s členom 5(1) EKČP ⁽⁴⁵¹⁾.

Zlasti je pomembno, da imajo prosilci za azil dostop do učinkovitih pravnih sredstev, ker so v negotovem položaju in bi jih lahko doletelo vračanje.

Primer: V zadevi *Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji* ⁽⁴⁵²⁾ sta bila iranska prosilca za azil pridržana v policijskih prostorih. ESČP je ugotovilo, da nista imela na voljo nobenega postopka, na podlagi katerega bi lahko sodišče proučilo zakonitost njunega pridržanja ⁽⁴⁵³⁾.

Primer: V zadevi *S. D. proti Grčiji* ⁽⁴⁵⁴⁾ je bil prosilec za azil pridržan, čeprav ga ni bilo mogoče izgnati pred odločitvijo o njegovi prošnji za azil. ESČP je razsodilo, da je bil v pravni praznini, saj ni bila določena neposredna presoja njegovega pridržanja pred izgonom.

Primer: V zadevi *Oravec proti Hrvaški* ⁽⁴⁵⁵⁾ je bil pritožnik, osumljen neupravičenega prometa s prepovedanimi drogami, pridržan in nato izpuščen. Po tem, ko se je tožilec pritožil zoper odločbo o izpustitvi, je bil pritožniku spet odrejen pripor. ESČP je menilo, da je pritožba nadaljevanje postopka v zvezi z zakonitostjo pritožnikovega pridržanja in da je bil izid pritožbe ključni dejavnik pri odločanju o njeni zakonitosti, ne glede na to, ali je bil takrat pritožnik v priporu ali ne. Člen 5(4) EKČP se je zato uporabljal za okoliščine obravnavanega primera.

⁽⁴⁵⁰⁾ Sodbi ESČP z dne 15. decembra 2016 v zadevi *Khlaifia in drugi proti Italiji* [VS], pritožba št. 16483/12, točka 131, in z dne 4. decembra 2018 v združenih zadevah *Ilmseher proti Nemčiji* [VS], pritožbi št. 10211/12 in 27505/14, točka 251.

⁽⁴⁵¹⁾ Sodba ESČP z dne 19. avgusta 2016 v zadevi *J. N. proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 37289/12, točka 96.

⁽⁴⁵²⁾ Sodba ESČP z dne 22. septembra 2009 v zadevi *Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji*, pritožba št. 30471/08.

⁽⁴⁵³⁾ Glej tudi sodbi ESČP z dne 19. januarja 2010 v zadevi *Z. N. S. proti Turčiji*, pritožba št. 21896/08, in z dne 13. julija 2010 v zadevi *Dbouba proti Turčiji*, pritožba št. 15916/09.

⁽⁴⁵⁴⁾ Sodba ESČP z dne 11. junija 2009 v zadevi *S. D. proti Grčiji*, pritožba št. 53541/07.

⁽⁴⁵⁵⁾ Sodba ESČP z dne 11. julija 2017 v zadevi *Oravec proti Hrvaški*, pritožba št. 51249/11, točka 65.

7.9 Pogoji ali ureditev pridržanja

Sami pogoji pridržanja lahko pomenijo kršitev prava EU ali EKČP. S pravom EU in EKČP se zahteva, da mora biti pridržanje v skladu z drugimi temeljnimi pravicami, vključno s tem, da morajo biti pogoji za odvzem prostosti človeški, da družine ne smejo biti ločene ter da otroci in ranljivi posamezniki običajno ne bi smeli biti pridržani (glej [oddelek 7.7](#) v zvezi s pridržanjem posameznikov s posebnimi potrebami in otrok) ⁽⁴⁵⁶⁾.

Na podlagi prava EU so pogoji za pridržanje oseb v postopkih vračanja urejeni v členu 16 [direktive o vračanju](#), za otroke in družine pa v členu 17. Pridržanje pred odstranitvijo je treba praviloma izvršiti v posebnih centrih, pridržani pa morajo biti ločeni od navadnih zapornikov ⁽⁴⁵⁷⁾. Pogoji pridržanja prosilcev za azil so urejeni v členu 10 spremenjene [direktive o pogojih za sprejem](#), pri čemer so posebne določbe za ranljive osebe vključene v člen 11.

Na podlagi EKČP morajo biti kraj, ureditev in pogoji pridržanja ustrezni, saj so lahko v nasprotnem primeru sporni na podlagi členov 3, 5 ali 8 EKČP. Sodišče prouči posamezne značilnosti pogojev za pridržanje in njihov kumulativni učinek. To med drugim vključuje: kje je posameznik pridržan (letališče, policijska celica, zapor) ⁽⁴⁵⁸⁾; ali bi bilo mogoče uporabiti druge prostore ali ne; velikost zaprtega območja; ali je tako območje deljeno in s koliko drugimi ljudmi; razpoložljivost in dostopnost prostorov za pranje in higieno; prezračevanje in dostop na prosto; dostop do zunanjega sveta; ali pridržani trpijo zaradi bolezni in imajo dostop do zdravstvenih prostorov. Posebne okoliščine posameznika so zlasti pomembne, če je pridržana oseba otrok, oseba, ki je preživela mučenje, nosečnica, žrtev trgovine z ljudmi, starejša oseba ali invalid.

⁽⁴⁵⁶⁾ Za več informacij glej sodbi ESČP z dne 12. oktobra 2006 v zadevi *Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji* (otrok brez spremstva), pritožba št. 13178/03, in z dne 7. januarja 2010 v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji* (žrtev trgovine z ljudmi), pritožba št. 25965/04.

⁽⁴⁵⁷⁾ Glej tudi sodbi Sodišča EU z dne 17. julija 2014 v združenih zadevah *Adala Bero proti Regierungspräsidium Kassel in Ettayebi Bouzalmate proti Kriesverwaltung Kleve* [VS], C-473/13 in C-514/13, točka 32, ter z dne 17. julija 2014 v zadevi *Thi Ly Pham proti Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik* [VS], C-474/13, točki 16 in 17.

⁽⁴⁵⁸⁾ Sodba ESČP z dne 4. decembra 2018 v zadevi *Khanh proti Cipru*, pritožba št. 43639/12, točka 46.

ESČP pri presoji pogojev pridržanja v posameznem primeru upošteva poročila Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT). Navedena poročila so tudi koristne smernice za države članice o tem, kateri pogoji so nesprejemljivi ⁽⁴⁵⁹⁾.

Primer: Sodišče je v zadevah *Dougoz, Peers in S. D. proti Grčiji* ⁽⁴⁶⁰⁾ navedlo pomembna načela o pogojih za pridržanje, pojasnilo pa je tudi, da so pridržani prosilci za azil še posebno ranljivi glede na njihove izkušnje med begom pred preganjanjem, kar bi lahko še povečalo njihove muke v priporu.

Primer: Sodišče je v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽⁴⁶¹⁾ ugotovilo kršitev člena 3 EKČP ne samo v zvezi s pogoji pridržanja pritožnika, ampak tudi v zvezi z njegovimi splošnimi življenjskimi (sprejemnimi) pogoji v Grčiji. Pritožnik je bil afganistanski prosilec za azil, grški organi pa so že vse od njegovega prihoda v Atene vedeli za njegovo identiteto in to, da je potencialni prosilec za azil. Brez vsakršnih pojasnil je bil nemudoma pridržan. Iz različnih poročil mednarodnih in nevladnih organizacij izhaja, da grški organi prosilce za azil sistematično pridržijo. Trditve pritožnika, da je bil podvržen policijskemu nasilju, so se ujemale z izjavami prič, ki so jih zbrale mednarodne organizacije, zlasti CPT. Ugotovitve CPT in UNHCR so prav tako potrdile pritožnikove trditve o nehiigijskih razmerah in prenatrpanosti v centru za pridržanje poleg atenskega letališča. Čeprav je bil pritožnik pridržan razmeroma kratek čas, so bili pogoji v centru za pridržanje nesprejemljivi. ESČP je razsodilo, da je moral pritožnik izkusiti občutja samovoljnosti, podrejenosti in tesnobe ter da so pogoji pridržanja nedvomno močno vplivali na njegovo dostojanstvo, saj so povzročili ponižujoče ravnanje. Poleg tega je bil kot prosilec za azil še posebno ranljiv zaradi svoje selitve in travmatične izkušnje, ki jo je najbrž prestal. Sodišče je ugotovilo, da je bil kršen člen 3 EKČP.

⁽⁴⁵⁹⁾ Glej na primer Svet Evrope, CPT (2019), [Report to the Greek Government on the visit to Greece from 10 to 19 April 2018](#).

⁽⁴⁶⁰⁾ Sodbe ESČP z dne 6. marca 2001 v zadevi *Dougoz proti Grčiji*, pritožba št. 40907/98, z dne 19. aprila 2001 v zadevi *Peers proti Grčiji*, pritožba št. 28524/95, in z dne 11. junija 2009 v zadevi *S. D. proti Grčiji*, pritožba št. 53541/07.

⁽⁴⁶¹⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09.

V skladu s členom 3 EKČP morajo države sprejeti posebne ukrepe v primeru pripornikov, ki gladovno stavkajo. ESČP je ugotovilo, da je namestitev pridržane osebe, ki že dlje časa gladovno stavka in v zvezi s katero obstaja večje tveganje za izgubo zavesti, v samico problematična, razen če se sprejmejo ustrezni ukrepi za nadzor zdravstvenega stanja osebe ⁽⁴⁶²⁾.

Primer: Zadeva *Ceesay proti Avstriji* ⁽⁴⁶³⁾ se je nanašala na gambijskega državljanca, ki je med pridržanjem pred odstranitvijo umrl zaradi dehidriranosti. Na dan njegove smrti so ga zjutraj odpeljali v bolnišnico. Zdelo se je, da je v dobrem fizičnem stanju, agresiven pa je bil, ker je zavračal zdravniški pregled. Ugotovljeno je bilo, da je sposoben za pridržanje, nato pa je bil zaradi agresivnega vedenja pridržan v samici. Njegovo zdravstveno stanje se je iznenada poslabšalo in umrl je. Obdukcija je pokazala, da je imel nediagnosticirano srpastocelično anemijo. ESČP je ugotovilo, da je avstrijsko ministrstvo za notranje zadeve določilo jasne postopke za gladovne stavke. Zdravniki so pridržano osebo redno obiskovali, tudi na njegov zadnji dan, med pridržanjem v samici pa ga je policija preverjala vsakih 15–30 minut. Njegovo agresivno vedenje je lahko bilo znak že napredne faze dehidriranosti in posledičnega razpada njegovih krvnih celic zaradi srpastocelične anemije, česar v času dogodkov ni bilo mogoče predvideti. ESČP je ugotovilo, da organov ni mogoče kriviti, ker pridržane osebe niso testirali na srpastocelično anemijo, in da ni prišlo do kršitve člena 3 EKČP.

Zadevni viri mehkega prava v zvezi s tem vprašanjem vključujejo Dvajset smernic o prisilnem vračanju Sveta Evrope ⁽⁴⁶⁴⁾ in Evropska zaporska pravila ⁽⁴⁶⁵⁾.

7.10 Odškodnina za nezakonito pridržanje

Na podlagi prava EU in EKČP se lahko posameznikom, ki so bili pridržani nezakonito, izplačajo odškodnine.

⁽⁴⁶²⁾ Sodba ESČP z dne 22. decembra 2009 v zadevi *Palushi proti Avstriji*, pritožba št. 27900/04, točka 72.

⁽⁴⁶³⁾ Sodba ESČP z dne 16. novembra 2017 v zadevi *Ceesay proti Avstriji*, pritožba št. 72126/14.

⁽⁴⁶⁴⁾ Svet Evrope, Odbor ministrov, *Dvajset smernic o prisilnem vračanju*, dokument je bil sprejet 4. maja 2005.

⁽⁴⁶⁵⁾ Svet Evrope, Odbor ministrov, *Priporočilo št. R(2006) 2 (rev.) o evropskih zaporskih pravilih*, dokument je bil sprejet 11. januarja 2006 in spremenjen 1. julija 2020.

SES je **v okviru prava EU** v sodbi *Francovich* ⁽⁴⁶⁶⁾ ugotovilo, da morajo nacionalna sodišča zagotoviti odpravo škode, ki jo država članica EU povzroči s kršitvijo določbe EU. To načelo še ni veljalo za kršitve, ki jih je država članica povzročila z neizvajanjem direktive v okviru pridržanja priseljencev.

V okviru EKČP člen 5(5) določa, da „kdor je bil žrtev odvzema prostosti v nasprotju z določbami tega člena, ima iztožljivo pravico do odškodnine“. Odškodnina je torej mogoča samo v primeru kršitve enega ali več odstavkov člena 5 EKČP ⁽⁴⁶⁷⁾.

Ključne točke

- Na podlagi prava EU in EKČP mora biti odvzem prostosti zadnja možnost po izčrpanju možnosti drugih, manj vsiljivih ukrepov (glej [oddelek 7.2](#)).
- Na podlagi EKČP se lahko konkretni položaj posameznika šteje za odvzem prostosti na podlagi člena 5 EKČP ali za omejevanje njegove svobode gibanja na podlagi člena 2 Protokola št. 4 k EKČP (glej [oddelek 7.1](#)).
- Na podlagi EKČP mora biti odvzem prostosti: upravičen iz posebnega razloga, opredeljenega v členu 5(1)(a) do (f), odrejen v skladu s postopkom, ki je predpisan z zakonom, in ne sme biti samovoljen (glej [oddelek 7.3](#)).
- Na podlagi prava EU mora biti odvzem prostosti v skladu z zakonom (glej [oddelek 7.3](#)), nujen in sorazmeren (glej [oddelek 7.5](#)).
- Na podlagi prava EU je najdaljše trajanje pridržanja pred odstranitvijo šest mesecev, ki se lahko izjemoma podaljša na 18 mesecev. EKČP ne vsebuje najdaljših rokov za pridržanje priseljencev, vendar bi bilo treba v skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice v nacionalni zakonodaji določiti najdaljše obdobje, pri čemer je zakonitost trajanja pridržanja odvisna od posebnih okoliščin primera (glej [oddelek 7.6.4](#)).
- Na podlagi prava EU in EKČP je treba upravičeno pričakovati odstranitev osebe, ki je pridržana zaradi odstranitve (glej [oddelek 7.6.3](#)), pri čemer je treba postopke odstranitve izvajati skrbno (glej [oddelek 7.6.2](#)).

⁽⁴⁶⁶⁾ Sodba SES z dne 19. novembra 1991 v združenih zadevah *Francovich in Bonifazi ter drugi proti Republiki Italiji*, C-6/90 in C-9/90.

⁽⁴⁶⁷⁾ Sodba ESČP z dne 16. oktobra 2008 v zadevi *Lobanov proti Rusiji*, pritožba št. 16159/03, točka 54.

- Odvzem prostosti mora biti v skladu s procesnimi jamstvi iz člena 5(2) EKČP o pravici do navedbe razlogov za odvzem prostosti. V okviru prava EU mora biti v skladu z direktivo o vračanju in direktivo o pogojih za sprejem odredba o pridržanju pisna, v njej pa morajo biti navedeni dejanski in pravni razlogi.
- V skladu s pravom EU in EKČP ima oseba, ki ji je odvzeta prostost, pravico do učinkovitega pravnega sredstva in hitre presoje odločbe o pridržanju (glej [oddelek 7.8](#)).
- Na podlagi prava EU in EKČP mora biti odvzem prostosti ali omejevanje svobode gibanja v skladu z drugimi jamstvi v zvezi s človekovimi pravicami, kot so: pogoji pridržanja, ki spoštujejo človekovo dostojanstvo, zagotovitev, da zdravje posameznikov ni nikoli ogroženo, in potreba po posebni obravnavi pripadnikov ranljivih skupin (glej [oddelka 7.7](#) in [7.9](#)).
- Posameznik, ki je bil pridržan samovoljno ali nezakonito, lahko zahteva odškodnino na podlagi prava EU in EKČP (glej [oddelek 7.10](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

8

Prisilno vračanje in način odstranitve

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o vračanju (2008/115/ES) Uredba o evropski mejni in obalni straži, Uredba (EU) 2019/1896 Odločba Sveta o organiziranju skupnih letov zaradi odstranitve državljanov tretjih držav, ki so predmet posameznih odredb o odstranitvi, z ozemlja dveh ali več držav članic (2004/573/ES)	Izvajanje odstranitve: varno, dostojanstveno in človeško	Odbor ministrov, Dvajset smernic o prisilnem vračanju, 2005, št. 19
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 48	Zaupnost	Odbor ministrov, Dvajset smernic o prisilnem vračanju, 2005, št. 12
Listina EU, člen 2 (pravica do življenja) Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 8(4)	Resna škoda, povzročena z omejevalnimi ukrepi	EKČP, člen 2 (pravica do življenja) EKČP, člen 3 (prepoved mučenja in drugih oblik grdega ravnanja) Odbor ministrov, Dvajset smernic o prisilnem vračanju, 2005, št. 19

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
	Preiskave	Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Tarariyeva proti Rusiji</i>, pritožba št. 4353/03 (zdravstvena oskrba v zaporih) Sodba ESČP iz leta 2006 v zadevi <i>Tais proti Franciji</i>, pritožba št. 39922/03 (preverjanje zdravstvenega stanja med pridržanjem) Sodba ESČP iz leta 2007 v zadevi <i>Ramsahai proti Nizozemski</i> [VS], pritožba št. 52391/99 (učinkovit sistem) Sodba ESČP iz leta 2016 v zadevi <i>Armani Da Silva proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 5878/08 (učinkovita preiskava)

Uvod

V tem poglavju je obravnavan način odstranitve tujih državljanov iz države. Pravne ovire za odstranitev, na primer ovire za odstranitev prosilcev za azil, so obravnavane v poglavjih 1, 4 in 5.

Posameznike je treba ne glede na to, ali so odstranjeni po zraku, kopnem ali morju, vrniti varno, dostojanstveno in človeško. Obstajajo primeri, v katerih so povratniki med postopkom vračanja umrli zaradi zadušitve ali utrpeli resno poškodbo. Do smrtnih primerov je prišlo tudi v centrih za pridržanje, preden je bila odstranitev sploh izvedena. Postopek odstranitve lahko poveča tudi tveganje samopoškodovanja ali samomora, bodisi med pridržanjem pred odstranitvijo bodisi med samo odstranitvijo.

Na podlagi prava EU je prisilno vračanje urejeno z [direktivo o vračanju](#) (2008/115/ES). Dejavnosti, ki jih izvaja agencija Frontex na področju vračanja, so urejene z [uredbo o evropski mejni in obalni straži](#) (Uredba (EU) 2019/1896). Usklajene skupne odstranitve po zračni poti so urejene z [Odločbo Sveta 2004/573/ES](#).

Na podlagi prava EU obsežni informacijski sistemi EU vsebujejo informacije o migrantih brez urejenega statusa, ki se uporabljajo v postopkih, povezanih z migracijami, vključno z lajšanjem vračanja (glej [oddelek 2.1](#)).

ESČP je redko zaproseno za obravnavo dejanskega načina odstranitve. Vendar obstaja obsežna sodna praksa, zlasti na podlagi členov 2, 3 in 8 EKČP, ki se nanaša na uporabo sile s strani organov na splošno, potrebo po zaščiti posameznikov pred škodo in postopkovno obveznost organov, da raziščejo svoje ravnanje, kadar je bila posamezniku domnevno povzročena resna škoda. Ta splošna načela lahko veljajo tudi v določenih okoliščinah, na primer v okviru prisilnega vračanja. To bo obravnavano podrobneje.

Poleg zakonodajnih določb v zvezi s tem posebnim vprašanjem obstajajo tudi pomembni instrumenti mehkega prava. Dokument Sveta Evrope z naslovom „Dvajset smernic o prisilnem vračanju“ vsebuje koristne napotke, zato je sklicevanje nanj navedeno na več mestih v tem poglavju ⁽⁴⁶⁸⁾. Tudi standardi CPT vključujejo poseben oddelek o vračanju po zraku ⁽⁴⁶⁹⁾.

Vračanje je pogosto mogoče na podlagi sporazumov o ponovnem sprejemu, sklenjenih na politični ali operativni ravni. V EU lahko sporazume o ponovnem sprejemu sklenejo Unija ali posamezne države članice EU. EU je v obdobju 2004–2020 sklenila 18 sporazumov o ponovnem sprejemu ⁽⁴⁷⁰⁾. Pogajanja potekajo s petimi državami ⁽⁴⁷¹⁾.

8.1 Izvajanje odstranitve: varno, dostojanstveno in človeško

Na podlagi prava EU **direktiva o vračanju** določa, da je treba prisilno vračanje izvesti z ustreznim spoštovanjem dostojanstva in telesne integritete zadevne osebe (člen 8(4)). Poleg tega je treba dati prednost prostovoljnemu odhodu (člen 7) in vzpostaviti je treba učinkovit sistem za spremljanje prisilnega vračanja (člen 8(6)) ⁽⁴⁷²⁾. V Prilogi k **Odločbi Sveta iz leta 2004** skupne smernice o varnostnih

⁽⁴⁶⁸⁾ Svet Evrope, Odbor ministrov, *Dvajset smernic o prisilnem vračanju*, dokument je bil sprejet 4. maja 2005.

⁽⁴⁶⁹⁾ Svet Evrope, CPT (2003), *The CPT Standards: Deportation of foreign nationals by air*.

⁽⁴⁷⁰⁾ V kronološkem vrstnem redu s Hongkongom, Macaom, Šrilanko, Albanijo, Rusijo, Ukrajino, Severno Makedonijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro, Srbijo, Moldavijo, Pakistanom, Gruzijo, Armenijo, Azerbajdžanom, Turčijo, Zelenortskimi otoki in Belorusijo. Glej tudi razdelek *Return & readmission* na spletišču Evropske komisije. EU je podpisala pravno nezavezujoče sporazume o ponovnem sprejemu z Afganistanom, Etiopijo, Gano, Nigrom in Nigerijo.

⁽⁴⁷¹⁾ Z Alžirijo, Jordanijo, Kitajsko, Nigerijo in Tunizijo. Glej tudi Evropska komisija (2018), „*Stanje v Uniji 2018: Odločnejša in učinkovitejša evropska politika vračanja*“.

⁽⁴⁷²⁾ Za več informacij o praksah držav članic EU glej „*Forced return monitoring systems – 2020 update*“.

določbah za skupne odstranitve po zračni poti med drugim zagotavljajo tudi napotke o zdravstvenih vprašanjih, usposabljanju in ravnanju spremstva ter uporabi prisilnih ukrepov ⁽⁴⁷³⁾.

Z direktivo o vračanju se zahteva, da se v postopku vračanja upošteva zdravstveno stanje posameznika (člen 5). V primeru vračanja po zračni poti se tako običajno zahteva, da zdravstveno osebje potrdi, da je oseba sposobna potovati. Telesno in duševno zdravstveno stanje osebe je lahko tudi razlog za morebiten odlog odstranitve (člen 9). Pri izvajanju odstranitve je treba upoštevati tudi pravico do družinskega življenja (člen 5). Z nacionalno zakonodajo in politiko se lahko obravnavajo tudi posebne zdravstvene težave, na primer težave žensk v pozni nosečnosti.

Z direktivo o vračanju se zahteva, da se otroci brez spremstva vrnejo samo družinskim članom, izbranemu skrbniku ali ustreznim sprejemnim centrom (člen 10) ⁽⁴⁷⁴⁾.

Na podlagi EKČP imajo države pozitivno obveznost, da se vzdržijo grdega ravnanja z osebami, ki so v njihovi pristojnosti ali pod njihovim nadzorom, ne glede na njihov priseljenjski status. Presodi se, ali so poškodbe ali škoda, ki so jih javni uslužbenci morda povzročili posameznikom v njihovi oskrbi in pod njihovim nadzorom, dovolj resne, da se uporablja člen 3 EKČP. Upoštevati je treba posebno ranljivost posameznika, ki je na primer posledica njegove starosti, nosečnosti ali težav z duševnim zdravjem ⁽⁴⁷⁵⁾. V zvezi z migranti brez urejenega statusa, ki naj bi bili odstranjeni, je treba potrditi, da so „sposobni potovati“ ⁽⁴⁷⁶⁾.

Organi morajo v skladu z dvajsetimi smernicami Sveta Evrope o prisilnem vračanju ([Twenty Guidelines on Forced Return](#)) sodelovati s povratniki, da omejijo potrebo po uporabi sile, in jim omogočiti, da se pripravijo na vrnitev (smernica 15). Povratniki morajo biti tudi sposobni potovati (smernica 16).

⁽⁴⁷³⁾ Odločba Sveta 2004/573/ES z dne 29. aprila 2004 o organiziranju skupnih letov zaradi odstranitve državljanov tretjih držav, ki so predmet posameznih odredb o odstranitvi, z oziroma dveh ali več držav članic, UL L 261, 6.8.2004, str. 28. Glej tudi Evropska agencija za mejno in obalno stražo (2018), *Code of Conduct: For return operations and return interventions coordinated or organised by Frontex*, Frontex, Varšava.

⁽⁴⁷⁴⁾ Glej tudi FRA (2019), *Returning Unaccompanied Children: Fundamental rights considerations*, Urad za publikacije, Luxembourg, september 2019.

⁽⁴⁷⁵⁾ Sodbe ESČP z dne 20. decembra 2016 v zadevi *Shioshvili in drugi proti Rusiji*, pritožba št. 19356/07, točki 85 in 86, z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09, z dne 4. novembra 2010 v zadevi *Darraj proti Franciji*, pritožba št. 34588/07, z dne 12. oktobra 2006 v zadevi *Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji*, pritožba št. 13178/03, in z dne 25. junija 2020 v zadevi *Moustahi proti Franciji*, pritožba št. 9347/14, točke od 68 do 70.

⁽⁴⁷⁶⁾ Sklep ESČP z dne 22. junija 2010 v zadevi *Al-Zawatia proti Švedski*, pritožba št. 50068/08, točka 58.

8.2 Zaupnost

Pomembno je zagotoviti, da se državi vrnitve posredujejo samo informacije, ki so nujne za olajšanje vrnitve, da se tako ohrani zaupnost informacij, pridobljenih med azilnim postopkom. Tako zaupnost mora zagotoviti tudi spremstvo, ki povratnika spremlja od centra za pridržanje do kraja vrnitve.

Na podlagi prava EU se informacije, pridobljene med azilnimi postopki, urejajo s členom 48 [direktive o azilnih postopkih](#) (2013/32/EU), s katerim se zahteva, da države članice EU spoštujejo zaupnost vseh pridobljenih informacij. Člen 30 Direktive določa jamstva o nerazkritju informacij domnevnim preganjalcem med zbiranjem informacij o posameznih prosilcih za azil.

Na podlagi EKČP je lahko kršitev zaupnosti sporna v okviru člena 8 EKČP, če pa bi kršitev povzročila tveganje grdega ravnanja ob vrnitvi, lahko spada na področje uporabe člena 3 EKČP. ESČP je ugotovilo, da je kršitev zaupnosti v postopku odstranitve v nasprotju s členom 3 EKČP, saj bi lahko razkritje informacij, da je bil povratnik osumljen terorizma, povzročilo tveganje, da bo žrtev grdega ravnanja ⁽⁴⁷⁷⁾.

V dvajsetih smernicah Sveta Evrope o prisilnem vračanju ([Twenty Guidelines on Forced Return](#)) se obravnava tudi spoštovanje omejitev, ki veljajo v zvezi z obdelavo osebnih podatkov, ter prepoved izmenjave informacij v zvezi s prošnjami za azil (smernica 12).

8.3 Resna škoda, povzročena z omejevalnimi ukrepi

Državni uslužbenci, kot so uradniki za pridržanje ali spremljevalno osebje, lahko imajo na podlagi nacionalnega prava pooblastila za uporabo sile pri izvajanju svojih nalog. Pravo EU in EKČP določata, da mora biti taka sila razumna, nujna in sorazmerna.

Pravo EU in EKČP določata skupne standarde, ki veljajo za smrtne primere med pridržanjem. Pravica do življenja je zagotovljena na podlagi člena 2 [Listine EU](#) in EKČP. Člen 2 je ena od najpomembnejših pravic, od katere ni nikakršnega

⁽⁴⁷⁷⁾ Sodba ESČP z dne 9. januarja 2018 v zadevi *X. proti Švedski*, pritožba št. 36417/16, točke od 55 do 61.

odstopanja na podlagi člena 15 EKČP. EKČP pa kljub temu določa, da uporaba sile, zlasti smrtonosne sile, ni v nasprotju s členom 2, če je „absolutno nujna“ in „strogo sorazmerna“ ⁽⁴⁷⁸⁾.

Na podlagi prava EU direktiva o vračanju določa pravila o prisilnih ukrepih. Take ukrepe je treba uporabiti kot zadnjo možnost, poleg tega pa morajo biti sorazmerni in ne smejo prekoračiti razumne sile. Izvajati jih je treba z ustreznim spoštovanjem dostojanstva in telesne integritete zadevne osebe (člen 8(4)).

Na podlagi EKČP je glavna dolžnost držav po členu 2 EKČP v okviru uporabe sile s strani državnih uslužbencev vzpostavitev ustreznega pravnega okvira, ki opredeljuje omejene okoliščine, v katerih lahko organi kazenskega pregona uporabijo silo. S sodno prakso, ki se nanaša na člen 2 EKČP, se zahteva zakonodajni, regulativni in upravni okvir, s katerim se ureja uporaba sile s strani državnih uslužbencev, da se preprečijo samovolja, zloraba in izguba življenja, vključno z nesrečami, ki se jim je mogoče izogniti. Znotraj takega okvira morajo biti jasno in ustrezno določene struktura osebja, komunikacijske poti in smernice o uporabi sile ⁽⁴⁷⁹⁾. Če državni uslužbenci presežejo stopnjo sile, ki jo lahko razumno uporabijo, in s tem povzročijo škodo ali celo smrt, se lahko odgovornost naloži državi članici. Opraviti je treba učinkovito preiskavo o tem, kaj se je zgodilo, ki lahko privede do pregona ⁽⁴⁸⁰⁾, ustrezni organi pa jo morajo strogo nadzirati ⁽⁴⁸¹⁾.

Sodišče je razsodilo, da države članice nimajo samo negativnih obveznosti, da ne škodujejo posameznikom, ampak imajo tudi pozitivne obveznosti, da posameznike obvarujejo pred izgubo življenja ali resno poškodbo, vključno pred tretjimi osebami ali njimi samimi, ter zagotovijo dostop do zdravstvenih storitev. Obveznost države članice do zaščite vključuje tudi dolžnost sprejetja zakonskih določb in ustreznih

⁽⁴⁷⁸⁾ Sodbe ESČP z dne 27. septembra 1995 v zadevi *McCann in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 18984/91, točki 148 in 149, z dne 15. maja 2007 v zadevi *Yüksel Erdoğan in drugi proti Turčiji*, pritožba št. 57049/00, točka 86, z dne 15. maja 2007 v zadevi *Ramsahai in drugi proti Nizozemski* [VS], pritožba št. 52391/99, točka 286, in z dne 24. marca 2011 v zadevi *Giuliani in Gaggio proti Italiji* [VS], pritožba št. 23458/02, točki 175 in 176.

⁽⁴⁷⁹⁾ Sodbe ESČP z dne 20. decembra 2004 v zadevi *Makaratzis proti Grčiji* [VS], pritožba št. 50385/99, točka 58, z dne 6. julija 2005 v združenih zadevah *Nachova in drugi proti Bolgariji* [VS], pritožbi št. 43577/98 in 43579/98, točka 96, ter z dne 24. marca 2011 v zadevi *Giuliani in Gaggio proti Italiji* [VS], pritožba št. 23458/02, točka 209.

⁽⁴⁸⁰⁾ Sodbi ESČP z dne 27. septembra 1995 v zadevi *McCann in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 18984/91, točka 161, in z dne 18. maja 2000 v zadevi *Velikova proti Bolgariji*, pritožba št. 41488/98, točka 80.

⁽⁴⁸¹⁾ Sodbi ESČP z dne 26. aprila 2011 v zadevi *Enukidze in Girevliani proti Gruziji*, pritožba št. 25091/07, točka 277, in z dne 30. marca 2016 v zadevi *Armani Da Silva proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 5878/08, točka 229.

postopkov, vključno s kazenskopravnimi določbami za preprečitev kaznivih dejanj zoper osebo, z ustreznimi sankcijami za odvrčanje od storitve takih kaznivih dejanj ⁽⁴⁸²⁾. Vprašanje je, ali so organi storili vse, kar je bilo mogoče od njih razumno pričakovati, da bi se izognili dejanskemu in neposrednemu ogrožanju življenja, za katerega so vedeli ali bi morali vedeti ⁽⁴⁸³⁾.

ESČP pri obravnavanju zakonitosti uporabe sile prouči več dejavnikov, vključno z naravo zastavljenega cilja ter telesno in življenjsko ogroženostjo, povezano s položajem. Sodišče prouči okoliščine posamezne uporabe sile, vključno s tem, ali je bila namerna ali nenamerna ter ali je bila operacija ustrezno načrtovana in nadzorovana.

Primer: ESČP je v zadevi *Kaya proti Turčiji* ⁽⁴⁸⁴⁾ opozorilo, da mora država pretehtati uporabljeno silo in stopnjo tveganja, ki bi lahko povzročila smrtne žrtve.

Uporaba sile ni sporna samo na podlagi člena 2, ki vključuje izgubo življenja ali skoraj smrtni primer, kot je na primer poskus samomora, ki povzroči trajno škodo, ampak tudi na podlagi členov 3 in 8 EKČP, če je posameznik poškodovan ali ranjen zaradi uporabe sile, ki se ne šteje za poskus uboja.

ESČP je razsodilo, da je kršitev člena 3 EKČP, kadar posameznik zaradi uporabe pretirane sile ob prijemu utрпи možganske poškodbe ⁽⁴⁸⁵⁾, kadar državni uslužbenci klopčajo pridržane osebe med njihovim pridržanjem na policijski postaji ⁽⁴⁸⁶⁾ ali kadar organi niso učinkovito obravnavali pritožb pritožnikov glede domnevnega grdega ravnanja med odstranitvijo ⁽⁴⁸⁷⁾.

ESČP je izrazilo zaskrbljenost zaradi izrednih dogodkov, v katere so bili vpleteni policijski ali drugi uradniki, ki so sodelovali pri „posredovanjih“ zoper posameznike v okviru člena 8 EKČP. Posameznike je treba zaščititi pred tveganjem neupravičenih

⁽⁴⁸²⁾ Sodbi ESČP z dne 28. oktobra 1998 v zadevi *Osman proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 23452/94, in z dne 24. oktobra 2002 v združenih zadevah *Mastromatteo proti Italiji* [VS], pritožba št. 37703/97, točki 72 in 73; sodba ESČP z dne 13. decembra 2005 v združenih zadevah *Finogenov in drugi proti Rusiji*, pritožbi št. 18299/03 in 27311/03, točka 209.

⁽⁴⁸³⁾ Sodba ESČP z dne 15. januarja 2009 v zadevi *Branko Tomašić in drugi proti Hrvaški*, pritožba št. 46598/06, točka 51.

⁽⁴⁸⁴⁾ Sodba ESČP z dne 19. februarja 1998 v zadevi *Kaya proti Turčiji*, pritožba št. 22729/93.

⁽⁴⁸⁵⁾ Sodba ESČP z dne 27. junija 2000 v zadevi *Ilhan proti Turčiji* [VS], pritožba št. 22277/93, točke od 77 do 87.

⁽⁴⁸⁶⁾ Sodba ESČP z dne 28. septembra 2015 v zadevi *Bouyid proti Belgiji* [VS], pritožba št. 23380/09.

⁽⁴⁸⁷⁾ Sodba ESČP z dne 4. aprila 2017 v zadevi *Thuo proti Cipru*, pritožba št. 3869/07.

posegov policije na domu ⁽⁴⁸⁸⁾. Sprejeti bi bilo treba zaščitne ukrepe, da bi preprečili morebitne zlorabe in zaščitili človeško dostojanstvo. To lahko vključuje zahtevo, da država izvede učinkovito preiskavo, če je to edino pravno sredstvo za proučitev domnevno nezakonitih hišnih preiskav ⁽⁴⁸⁹⁾.

Smrt ali poškodba je lahko posledica uporabe tehnik prisile ali nezmožnosti države članice, da bi preprečila smrtno primere, vključno zaradi samopoškodovanja ali iz zdravstvenih razlogov ⁽⁴⁹⁰⁾. V tem smislu so z dvajsetimi smernicami Sveta Evrope o prisilnem vračanju (*Twenty Guidelines on Forced Return*) prepovedani omejevalni ukrepi, s katerimi bi se lahko deloma ali v celoti ovirale dihalne poti ali pa bi bil povratnik z njimi prisiljen v položaje, v katerih bi se lahko zadušil (smernica 19).

8.4 Preiskave

Na podlagi EKČP se lahko splošna načela, pripravljena predvsem na podlagi členov 2, 3 in 8 EKČP, v nekaterih okoliščinah uporabljajo tudi v okviru prisilnega vračanja. Če posameznik v državi članici izgubi življenje ali utрпи resno poškodbo ali če se to zgodi v okoliščinah, v katerih je mogoče odgovornost pripisati državi članici, če je na primer posameznik v priporu, je treba opraviti določeno vrsto učinkovite in uradne preiskave. Pristojni organi morajo posebej strogo nadzorovati preiskavo, ki sledi ⁽⁴⁹¹⁾. Država članica lahko ostane odgovorna, tudi če svoje delo v primerih odstranitve deloma prepusti zasebnim družbam. Zadostiti je treba minimalni ravni učinkovitosti, ki je odvisna od okoliščin zadeve ⁽⁴⁹²⁾. Potrebni sta učinkovita odgovornost in preglednost, da se zagotovi spoštovanje pravne države in ohrani zaupanje javnosti ⁽⁴⁹³⁾.

⁽⁴⁸⁸⁾ Sodbi ESČP z dne 17. julija 2007 v zadevi *Kučera proti Slovaški*, pritožba št. 48666/99, točke 119 in od 122 do 124, ter z dne 28. julija 2009 v zadevi *Rachwalski in Ferenc proti Poljski*, pritožba št. 47709/99, točke od 58 do 63.

⁽⁴⁸⁹⁾ Sodba ESČP z dne 13. junija 2013 v zadevi *Vasylchuk proti Ukrajini*, pritožba št. 24402/07, točka 84.

⁽⁴⁹⁰⁾ Glej na primer zadevo Združenega kraljestva *FGP proti Serco Plc & Anor*, [2012] EWHC 1804 (Admin), z dne 5. julija 2012.

⁽⁴⁹¹⁾ Sodba ESČP z dne 30. marca 2016 v zadevi *Armani Da Silva proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 5878/08.

⁽⁴⁹²⁾ Sodbi ESČP z dne 27. septembra 1995 v zadevi *McCann in drugi proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 18984/91, točka 161, in z dne 18. maja 2000 v zadevi *Velikova proti Bolgariji*, pritožba št. 41488/98, točka 80.

⁽⁴⁹³⁾ Sodba ESČP z dne 15. maja 2007 v zadevi *Ramsahai in drugi proti Nizozemski* [VS], pritožba št. 52391/99, točka 325.

Če posameznika najdejo mrtvega ali poškodovanega in je bil pod skrbništvom ali nadzorom države članice, mora država članica zagotoviti zadovoljivo in prepričljivo poročilo o zadevnih dogodkih. Kršitev člena 2 je bila na primer ugotovljena, če je vlada zatrjevala, da je bila smrt posledica naravnih vzrokov, brez kakršnih koli drugih zadovoljivih pojasnil o smrti ali pomanjkljivi obdukciji ⁽⁴⁹⁴⁾. Podobno so bile kršitve člena 2 ugotovljene v primerih pomanjkljive zdravniške oskrbe v zaporniški bolnišnici ⁽⁴⁹⁵⁾ in napak pri zdravniškem pregledu pritožnika med bivanjem v priporu ⁽⁴⁹⁶⁾.

Bistvena merila za skladnost preiskave s členom 2 so, da je preiskava: neodvisna, ustrezna in učinkovita, izvedena takoj in razumnega trajanja, pri njej sodeluje družina ter je odprta za javni nadzor ⁽⁴⁹⁷⁾. Rezultati preiskave bi morali biti tudi dostopni javnosti. Odgovornost je na organih, da preiskavo začnejo na lastno pobudo in ne čakajo na vložitev pritožbe. Preiskavo bi moral voditi uradnik ali organ, neodvisen od tistih, ki so vpleteni v dogodka. To ne pomeni le, da z njimi ne sme biti hierarhično ali institucionalno povezan, temveč tudi, da je praktično neodvisen ⁽⁴⁹⁸⁾.

Ključne točke

- Odstranitve je treba izvajati varno in človeško ter pri tem zaščititi človekovo dostojanstvo (glej [oddelek 8.1](#)).
- Posamezniki morajo biti sposobni potovati glede na telesno in duševno zdravje (glej [oddelek 8.1](#)).
- Posebno pozornost bi bilo treba nameniti ranljivim osebam, vključno z otroki, ter osebam, v zvezi s katerimi obstaja tveganje samomora ali samopoškodovanja (glej [oddelek 8.1](#)).
- Države članice EU morajo na podlagi prava EU vzpostaviti učinkovite sisteme za spremljanje prisilnega vračanja (glej [oddelek 8.1](#)).

⁽⁴⁹⁴⁾ Sodba ESČP z dne 10. aprila 2001 v zadevi *Tanli proti Turčiji*, pritožba št. 26129/95, točke od 143 do 147.

⁽⁴⁹⁵⁾ Sodba ESČP z dne 14. decembra 2006 v zadevi *Tarariyeva proti Rusiji*, pritožba št. 4353/03, točka 88.

⁽⁴⁹⁶⁾ Sodba ESČP z dne 6. junija 2006 *Tais proti Franciji*, pritožba št. 39922/03.

⁽⁴⁹⁷⁾ Sodba ESČP z dne 30. marca 2016 v zadevi *Armani Da Silva proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 5878/08, točke od 232 do 237.

⁽⁴⁹⁸⁾ Sodba ESČP z dne 1. julija 2003 v zadevi *Finucane proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 29178/95, točka 68.

- Z direktivo o vračanju se zahteva, da se otroci brez spremstva vrnejo samo družinskim članom, izbranemu skrbniku ali ustreznim sprejemnim centrom (glej [oddelek 8.1](#)).
- Zagotoviti je treba zaupnost informacij, pridobljenih v azilnem postopku (glej [oddelek 8.2](#)).
- Na podlagi prava EU in EKČP mora biti vsaka uporaba prisilnih ukrepov razumna, nujna in sorazmerna (glej [oddelek 8.3](#)).
- Organi morajo na podlagi EKČP preiskati dokazljive trditve o čezmerni uporabi sile (glej [oddelek 8.4](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

9

Ekonomске in socialne pravice

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člani 12 (svoboda zbiranja in združevanja), 15(1) (svoboda izbire poklica in pravica do dela), 16 (svoboda gospodarske pobude), 28 (pravica do kolektivnih pogajanj in ukrepov), 29 (pravica dostopa do služb za posredovanje zaposlitev), 30 (varstvo v primeru neupravičene odpustitve), 31 (pošteni in pravični delovni pogoji) in 32 (prepoved dela otrok in varstvo mladih pri delu) Dostop do trga dela je urejen s sekundarno zakonodajo EU za vsako kategorijo posebej.	Ekonomske pravice	EKČP, člen 4 (prepoved suženjstva in prisilnega dela) EKČP, člen 11 (svoboda združevanja) Evropska socialna listina, člen 1(2) (prepoved diskriminacije in prisilnega ali obveznega dela) Evropska socialna listina, člen 5 (pravica do organiziranja) Evropska socialna listina, člen 6 (kolektivna pogajanja in kolektivni ukrepi) Sodba ESČP iz leta 2009 v zadevi <i>Bigaeva proti Grčiji</i>, pritožba št. 26713/05 (tujcu je bilo dovoljeno celotno poklicno usposabljanje, ni pa mu bilo dovoljeno opravljati zadevnega preizkusa znanja) Evropski odbor za socialne pravice, odločba iz leta 2013 v zadevi <i>LO/TCO proti Švedski</i>, pritožba št. 85/2012 (omejitve enakega obravnavanja napotenih delavcev v zvezi z zaposlitvijo in pravicami sindikatov)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 14 (pravica vsakogar do izobraževanja) Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 14(1) (migranti brez urejenega statusa) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 14 (prosilci za azil)	Izobraževanje	EKČP, člen 2 Protokola št. 1 (pravica do izobraževanja) Evropska socialna listina, členi 17 (pravica otrok do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva), 18 (pravica do opravljanja pridobitne dejavnosti) in 19 (pravica zdomskih delavcev in njihovih družin do varstva in pomoči) Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>Ponomaryovi proti Bolgariji</i>, pritožba št. 5335/05 (migranti brez urejenega statusa plačujejo višje šolnine za srednješolsko izobraževanje) Odločba Evropske komisije za človekove pravice iz leta 1998 v zadevi <i>Karus proti Italiji</i>, pritožba št. 29043/95 (tujcem se zaračunavajo višje šolnine za visokošolsko izobraževanje)
Listina EU, člen 34(3) (socialna varnost in socialna pomoč) Za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP, rezidente za daljši čas, prosilce za azil, begunce, imetnike statusa subsidiarne zaščite in žrtve trgovine z ljudmi so pravila o nastanitvi zajeta v sekundarni zakonodaji EU	Stanovanja	Sodba ESČP iz leta 1986 v zadevi <i>Gillow proti Združenemu kraljestvu</i>, pritožba št. 9063/80 (pravica do spoštovanja doma) Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>M. S. S. proti Belgiji</i> [VS], pritožba št. 30696/09 (nezagotovitev nastanitve lahko pomeni kršitev člena 3 EKČP) Evropska socialna listina, člen 31 (pravica do nastanitve) Evropski odbor za socialne pravice, odločba iz leta 2014 v zadevi <i>FEANTSA proti Nizozemski</i>, pritožba št. 86/2012 (pravica do zasilnega zatočišča) Evropski odbor za socialne pravice, odločba iz leta 2009 v zadevi <i>DCI proti Nizozemski</i>, pritožba št. 47/2008 (nastanitev za otroke brez urejenega statusa)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 35 (varovanje zdravja) Varovanje zdravja je urejeno s sekundarno zakonodajo EU za vsako posamezno kategorijo	Varovanje zdravja	Evropska socialna listina, člen 11 (pravica do varstva zdravja) Evropska socialna listina, člen 13 (pravica do socialne in zdravstvene pomoči) Evropski odbor za socialne pravice, odločba iz leta 2004 v zadevi <i>FIDH proti Franciji</i>, pritožba št. 14/2003 Evropski odbor za socialne pravice, odločba iz leta 2018 v zadevi <i>EUROCEF proti Franciji</i>, pritožba št. 114/2015 (nastanitev in skrb za otroke brez spremstva)
Za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP: Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES), člena 24 in 14 Uredba o koordinaciji sistemov socialne varnosti (ES) št. 883/2004, spremenjena z Uredbo (EU) št. 465/2012 Za državljana tretje države, ki se giblje v EU: Uredbi (ES) št. 859/2003 in (EU) št. 1231/2010 Druge kategorije: Sekundarna zakonodaja EU vsebuje posebne pravice za prosilce za azil, begunce, osebe, ki jim je priznana subsidiarna zaščita, žrtve trgovine z ljudmi in rezidente za daljši čas Sodba Sodišča EU iz leta 2016 v združenih zadevah <i>Alo in Osso</i> [VS], C-443/14 in C-444/14 (upravičencu do subsidiarne zaščite so bile naložene obveznosti glede prebivališča) Sodba Sodišča EU iz leta 2018 v zadevi <i>Ayubi</i>, C-713/17 (begunec z dovoljenjem za začasno prebivanje)	Socialna varnost in socialna pomoč	Sodba ESČP iz leta 1996 v zadevi <i>Gaygusuz proti Avstriji</i>, pritožba št. 17371/90 (diskriminacija tujcev v zvezi z denarnimi nadomestili za brezposelnost) Sodba ESČP iz leta 2003 v zadevi <i>Koua Poirrez proti Franciji</i>, pritožba št. 40892/98 (diskriminacija tujcev v zvezi z nadomestili za invalidnost) Sodba ESČP iz leta 2014 v zadevi <i>Dhahbi proti Italiji</i>, pritožba št. 17120/09 (diskriminacija tujcev v zvezi z družinskimi prejemki) Sodba ESČP iz leta 2009 v zadevi <i>Andrejeva proti Latviji</i> [VS], pritožba št. 55707/00 (diskriminacija tujcev v zvezi s pokojninami) Evropska socialna listina, členi 12 (pravica do socialne varnosti), 13 (pravica do socialne in zdravstvene pomoči), 14 (pravica do storitev socialnovarstvenih služb), 15 (pravice invalidnih oseb), 17 (pravica otrok do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva), 23 (pravica starejših oseb do socialnega varstva) in 30 (pravica do varstva pred revščino in socialno izključenostjo)

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
		Evropski odbor za socialne pravice, odločba iz leta 2018 v zadevi <i>EUROCEF proti Franciji</i> , pritožba št. 114/2015 (nastanitev in skrb za otroke brez spremstva)

Uvod

Za večino migrantov je lahko dostop do zaposlitve, izobraževanja, nastanitve, zdravstvenega varstva, socialne varnosti, socialne pomoči in drugih socialnih prejemkov zahtevna naloga. Priznana pravica za prebivanje je običajno nujna za dostop do različnih vrst socialnih pravic.

Državam je na splošno dovoljeno, da pri izvajanju suverene pravice do odobritve ali zavrnitve vstopa na svoje ozemlje razlikujejo med narodnostmi. Načeloma ni nezakonito sklepati sporazume ali sprejemati nacionalno zakonodajo, ki nekatere narodnostim omogoča prednostne pravice do vstopa ali prebivanja na ozemlju države. Državam je običajno tudi dovoljeno, da za tak vstop ali prebivanje določijo različne pogoje, na primer onemogočijo dostop do zaposlitve ali upravičenost do javnih sredstev. Vendar se morajo države zavedati, da je na zadevnih področjih, ki jih urejajo, z mednarodnimi in evropskimi instrumenti o človekovih pravicah prepovedana diskriminacija, tudi na podlagi državljanstva ⁽⁴⁹⁹⁾.

Bolj kot posamezni položaj spada v okvir suverene pravice države, da sprejme ali zavrne tujce, večjo diskrecijsko pravico ima država pri naložitvi različnih pogojev ⁽⁵⁰⁰⁾. Različno obravnavanje pa je manj dopustno, bolj kot je priseljski položaj tujca podoben položaju domačih državljanov ⁽⁵⁰¹⁾. Kadar gre za osnovne temeljne pravice, kot je pravica do življenja ali prepoved ponižujočega ravnanja, se različno obravnavanje šteje za diskriminacijo, ki je prepovedana ⁽⁵⁰²⁾. Ta načela so zlasti pomembna pri obravnavanju dostopa do socialnih pravic.

⁽⁴⁹⁹⁾ Člen 21 Listine EU; člen 14 EKČP in člen 1 Protokola št. 12 k EKČP; člen E dela V Evropske socialne listine.

⁽⁵⁰⁰⁾ Sodba ESČP z dne 27. septembra 2011 v zadevi *Bah proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 56328/07.

⁽⁵⁰¹⁾ Sodba ESČP z dne 16. septembra 1996 v zadevi *Gaygusuz proti Avstriji*, pritožba št. 17371/90.

⁽⁵⁰²⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 20. oktobra 2009 v zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski*, pritožba št. 47/2008.

To poglavje vsebuje kratek pregled standardov EU in Sveta Evrope v zvezi z dostopom do ekonomskih in socialnih pravic, in sicer pravic do dela, izobraževanja, nastanitve, zdravstvenega varstva in socialnega varstva.

9.1 Glavni pravni viri

V okviru prava EU določbe EU o prostem gibanju zelo vplivajo na položaj državljanov tretjih držav, ki so družinski člani državljanov EU, ki uveljavljajo pravico do prostega gibanja v Evropi. Z [direktivo o prostem gibanju](#) (2004/38/ES) se ureja položaj njihovih družinskih članov ne glede na njihovo državljanstvo. V členu 2(2) Direktive je opredeljeno, kateri družinski člani so zajeti v njej (glej tudi [oddelek 6.2](#)). Direktiva se uporablja tudi za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov Islandije, Lihtenštajna in Norveške ⁽⁵⁰³⁾. Podoben status uživajo družinski člani državljanov Švice ⁽⁵⁰⁴⁾. Družinski člani, zajeti s temi različnimi določbami, niso upravičeni samo do dostopa do trga dela, ampak imajo tudi dostop do socialnih prejemkov.

Na podlagi prava EU imajo turški državljani, čeprav niso državljani držav EGP, in njihovi družinski člani privilegiran položaj v državah članicah EU. To izhaja iz [Sporazuma iz Ankare](#) iz leta 1963 in njegovega [dodatnega protokola](#) iz leta 1970, s katerim se je domnevalo, da bo Turčija postala članica EU do leta 1985.

Raven dostopa do trga dela drugih kategorij državljanov tretjih držav, kot so prosilci za azil, begunci ali rezidenti za daljši čas, je urejena s posebnimi direktivami. EU je decembra 2011 sprejela [direktivo o enotnem dovoljenju](#) (2011/98/EU), s katero se uvajata enotni postopek obravnavanja vloge za državljane tretjih držav za prebivanje in delo na ozemlju države članice EU ter skupni sklop pravic za delavce iz tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici.

Primer: Zadeva *Martinez Silva* ⁽⁵⁰⁵⁾ se je nanašala na zavrnitev dodelitve družinske dajatve državljanke tretje države, ker italijansko pravo ne omogoča dodelitve te dajatve državljanom tretjih držav, ki so imetniki enotnega dovoljenja za

⁽⁵⁰³⁾ Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992, del III, Prosti pretok oseb, storitev in kapitala, UL L 1, 3.1.1994, str. 3.

⁽⁵⁰⁴⁾ Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb z dne 21. junija 1999, UL L 353, 31.12.2009, str. 71, člen 7.

⁽⁵⁰⁵⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. junija 2017 v zadevi *Kerly del Rosario Martinez Silva proti Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) in Comune di Genova*, C-449/16.

delo. Sodišče EU je odločilo, da imetnika enotnega dovoljenja zaradi določbe o enakem obravnavanju, ki je vključena v direktivo o enotnem dovoljenju, z nacionalno zakonodajo ni mogoče izključiti iz upravičenosti do družinske dajatve.

Poleg tega je z [direktivo o rasni enakosti](#) (2000/43/ES) prepovedana diskriminacija na podlagi rase ali narodnosti v okviru zaposlovanja, pri dostopu do blaga in storitev ter v sistemu socialnega varstva in socialne varnosti ⁽⁵⁰⁶⁾. Uporablja se tudi za državljane tretjih držav, vendar v skladu s členom 3(2) „ne zajema različnega obravnavanja, ki temelji na državljanstvu, in ne posega [...] v obravnavanje, ki izhaja iz pravnega položaja zadevnih državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva“.

Na podlagi deklaracije vseh držav članic je bila 9. decembra 1989 sprejeta [Listina Skupnosti o temeljnih socialnih pravicah delavcev](#). Z njo so bila določena glavna načela, na katerih temelji evropski model delovnega prava, v naslednjem desetletju pa je vplivala na razvoj [evropskega socialnega modela](#). Temeljne socialne pravice, razglašene v Listini Skupnosti, so nadalje razvite in razširjene v Listini EU o temeljnih pravicah. Listina se uporablja samo za tiste zadeve, ki spadajo na področje prava EU, vendar z njenimi določbami področja prava EU ni mogoče razširiti. Na podlagi Listine EU je vsem posameznikom zagotovljenih le malo socialnih pravic, na primer pravica do izobraževanja v členu 14(1)(2), saj je večina pravic omejenih na državljane in/ali osebe, ki prebivajo zakonito.

Na podlagi prava Sveta Evrope so z EKČP zagotovljene večinoma civilne in politične pravice, tako da je v njej določenih le malo smernic o ekonomskih in socialnih pravicah.

Vendar Evropska socialna listina (sprejeta leta 1961 in spremenjena leta 1996) dopolnjuje EKČP in je ključna referenca za evropsko pravo človekovih pravic na področju ekonomskih in socialnih pravic. Določa temeljne pravice in svoboščine ter vzpostavlja nadzorni mehanizem, ki temelji na postopkih poročanja in kolektivnih pritožb, s čimer se zagotavlja, da države pogodbenice spoštujejo pravice iz Evropske socialne listine. Evropska socialna listina vsebuje sklop pravic, ki obsegajo nastanitve, zdravje, izobraževanje, zaposlovanje, socialno varstvo, prosto gibanje posameznikov in prepoved diskriminacije.

⁽⁵⁰⁶⁾ [Direktiva 2000/43/ES](#), UL L 180, 19.7.2000, str. 22.

Čeprav varstvo migrantov na podlagi Evropske socialne listine ne temelji na načelu vzajemnosti, se njene določbe načeloma nanašajo samo na državljane držav, ki so ratificirale Evropsko socialno listino, in migrante v drugih državah, ki so prav tako ratificirale Evropsko socialno listino. Glede na Dodatek k Evropski socialni listini se členi od 1 do 17 in od 20 do 31 Evropske socialne listine, čeprav nanje ni izrecnega sklicevanja, uporabljajo za tujce, če so državljani držav pogodbenic Evropske socialne listine in zakonito prebivajo ali redno delajo na ozemlju druge države članice, ki je pogodbenica Evropske socialne listine. Te člene je treba razlagati ob upoštevanju členov 18 in 19 o delavcih migrantih in njihovih družinah. Člen 18 zagotavlja pravico do opravljanja pridobitne dejavnosti na ozemlju držav pogodbenic Evropske socialne listine, člen 19 pa zagotavlja pravico delavcev migrantov in njihovih družin do varstva in pomoči.

Področje uporabe Evropske socialne listine je torej nekoliko omejeno, vendar je Evropski odbor za socialne pravice izoblikoval precejšen korpus sodne prakse. Če so ogrožene nekatere temeljne pravice, Evropski odbor za socialne pravice osebno področje Evropske socialne listine razširi tako, da zajema vse osebe na ozemlju, vključno z migranti brez urejenega statusa ⁽⁵⁰⁷⁾.

Evropska socialna listina je v pomembnem dopolnilnem odnosu z EKČP, kar daje sodni praksi Evropskega odbora za socialne pravice precejšnjo vrednost. Čeprav vse države članice EU in Sveta Evrope niso ratificirale Evropske socialne listine ali sprejele vseh njenih določb, je ESČP razsodilo, da ratifikacija ni nujna za njegovo razlago nekaterih vprašanj, ki se postavljajo na podlagi EKČP in so prav tako urejena z Evropsko socialno listino ⁽⁵⁰⁸⁾.

9.2 Ekonomske pravice

V tem oddelku so obravnavane ekonomske pravice, vključno z dostopom do trga dela in pravico do enakega obravnavanja na delovnem mestu. Dostop do trga dela je običajno odvisen od pravnega statusa osebe. Od trenutka, ko oseba začne

⁽⁵⁰⁷⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorne odločbe z dne 8. septembra 2004 v zadevi *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Franciji*, pritožba št. 14/2003, z dne 1. julija 2014 v zadevi *Conference of European Churches (CEC) proti Nizozemski*, pritožba št. 90/2013, in z dne 2. julija 2014 v zadevi *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) proti Nizozemski*, pritožba št. 86/2012. Poleg tega je Evropski odbor za socialne pravice leta 2015 izdal izjavo o razlagi pravic beguncev na podlagi Evropske socialne listine.

⁽⁵⁰⁸⁾ Sodba ESČP z dne 12. novembra 2008 v zadevi *Demir in Baykara proti Turčiji* [VS], pritožba št. 34503/97, točki 85 in 86. Med drugimi upoštevnimi mednarodnimi instrumenti, ki se uporabljajo na tem področju, so Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Konvencija ZN o delavcih migrantih in Konvencija št. 143 Mednarodne organizacije dela.

delati, zakonito ali ne, pa je treba spoštovati temeljne pravice delavcev. Podobno so delavci ne glede na pravni status upravičeni do prejemanja plačila za delo, ki ga opravljajo.

Na podlagi EKČP ekonomske in socialne pravice niso izrecno zagotovljene, razen prepovedi suženjstva in prisilnega dela (člen 4) ter pravice do ustanavljanja sindikatov (člen 11).

Sodišče je med zadevami ESČP na zadevnih področjih obravnavalo položaj tujke, ki ji je bilo dovoljeno začeti usposabljanje za določen poklic, nato pa se ji je zavrnila pravica do njegovega opravljanja.

Primer: V zadevi *Bigaeva proti Grčiji* ⁽⁵⁰⁹⁾ je bilo ruski državljanke dovoljeno začeti 18-mesečno pripravništvo, na podlagi katerega bi bila sprejeta v grško odvetniško zbornico. Po koncu pripravništva ji je svet zbornice zavrnil dovoljenje za opravljanje pravniškega državnega izpita z obrazložitvijo, da ni grška državljanica. ESČP je opozorilo, da je svet zbornice pritožnici dovolil začeti pripravništvo, čeprav je bilo jasno, da ob koncu pripravništva ne bo imela pravice opravljati pravniškega državnega izpita. Ugotovilo je, da organi niso ravnali dosledno ter do pritožnice niso pokazali niti osebnega niti poklicnega spoštovanja, kar je pomenilo nezakonito poseganje v njeno zasebno življenje v smislu člena 8 EKČP. Ni pa ugotovilo, da je izključitev tujcev iz odvetniškega poklica sama po sebi diskriminatorna.

Na podlagi Evropske socialne listine je s členom 1 zagotovljena pravica do dela, prepovedana pa sta diskriminacija pri zaposlovanju in prisilno delo. To pomeni, da se lahko prepove le zaposlitev tujcev na tistih delovnih mestih, ki so neločljivo povezana z zaščito javnega interesa ali nacionalno varnostjo in vključujejo izvajanje javnih pooblastil (na visoki ravni) ⁽⁵¹⁰⁾.

Člen 18 Evropske socialne listine določa pravico do opravljanja pridobitne dejavnosti na ozemlju drugih držav pogodbenic Evropske socialne listine. S to določbo se ne ureja vstop na ozemlje zaradi dela in v nekaterih vidikih pomeni bolj poziv kot obveznost. Vendar se z njo zahteva, da stopnje zavrnitve delovnih dovoljenj ne smejo biti previsoke ⁽⁵¹¹⁾; da je mogoče dovoljenja za delo in prebivanje pridobiti z enotnim

⁽⁵⁰⁹⁾ Sodba ESČP z dne 28. maja 2009 v zadevi *Bigaeva proti Grčiji*, pritožba št. 26713/05.

⁽⁵¹⁰⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2012, Albanija, člen 1(2)*.

⁽⁵¹¹⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi XVII-2, Španija, člen 18(1)*.

postopkom obravnavanja vloge in brez previsokih pristojbin in stroškov ⁽⁵¹²⁾; da izdana delovna dovoljenja ne smejo biti preveč omejevalna v geografskem in/ali poklicnem smislu ⁽⁵¹³⁾; da izguba zaposlitve ne sme nujno samodejno in takoj povzročiti izgube dovoljenja za prebivanje, tako da ima oseba čas poiskati drugo delo ⁽⁵¹⁴⁾.

Člen 19 Evropske socialne listine vključuje obsežen seznam določb za zaščito in podporo delavcem migrantom na ozemlju drugih držav pogodbenic, vendar se zahteva, da morajo ti prebivati zakonito (za podrobnosti o členu 19(8) glej [poglavje 4](#)).

Evropska socialna listina zajema tudi delovne pogoje, na primer pravico do razumnega delovnega časa, pravico do plačanega letnega dopusta, pravico do zdravega in varnega delovnega okolja in pravico do pravičnega plačila, pa tudi kolektivne pravice ⁽⁵¹⁵⁾.

Na podlagi prava EU je ena od svoboščin, vključenih v [Listino EU](#), „pravica do dela in do opravljanja svobodno izbranega ali sprejetega poklica“ (člen 15(1) Listine). Vendar je ta pravica omejena z nacionalnim pravom, vključno z nacionalnimi zakoni, s katerimi je urejena pravica tujcev do dela. Z Listino sta priznani pravica do kolektivnih pogajanj (člen 28) in svoboda ustanavljanja sindikatov (člen 12). Vsakomur je priznana tudi pravica do brezplačnega dostopa do služb za posredovanje zaposlitev (člen 29). Vsak delavec, tudi če ni državljan EU, uživa varstvo pred neupravičeno odpustitvijo (člen 30), pravico do poštenih in pravičnih delovnih pogojev ter pravico do počitka in plačanega letnega dopusta (člen 31). S členom 16 je zagotovljena svoboda gospodarske pobude. Listina določa tudi varovanje zdravja in varnost pri delu (člen 31), poleg tega pa prepoveduje delo otrok (člen 32).

S sekundarno zakonodajo EU, namenjeno posebni kategoriji oseb, se običajno ureja dostop do trga dela. Državljan tretjih držav imajo različne ravni dostopa do trga dela, odvisno od kategorije, v katero spadajo. V oddelkih od 9.2.1 do 9.2.9 je na kratko opisan položaj glavnih kategorij državljanov tretjih držav.

⁽⁵¹²⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi XVII-2, Nemčija, člen 18(2)*.

⁽⁵¹³⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi V, Nemčija, člen 18(3)*.

⁽⁵¹⁴⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi XVII-2, Finska, člen 18(3)*.

⁽⁵¹⁵⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 6. decembra 2006 v zadevi *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) proti Grčiji*, pritožba št. 30/2005, ki se nanaša na rudarje.

9.2.1 Družinski člani državljanov držav EGP in Švice

Na podlagi prava EU imajo imenovani družinski člani – ne glede na državljanstvo – državljanov EU, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja, ter drugih državljanov držav EGP in Švice pravico do prostega gibanja po Evropi zaradi zaposlitve in samozaposlitve ter so upravičeni do enakega obravnavanja kot državljani države članice EU (člen 24 [direktive o prostem gibanju](#) za državljane EU).

Družinski člani švicarskih državljanov nimajo pravice do popolnoma enakega obravnavanja v tem smislu ⁽⁵¹⁶⁾.

Člen 45(4) [PDEU](#) v okviru prostega gibanja državljanov EU in njihovih družinskih članov ne glede na državljanstvo določa, da lahko države članice EU zaposlovanje v državni upravi pridržijo svojim državljanom. Sodišče EU je to razlagalo ozko in državam članicam EU ni dovolilo, da bi dostop do nekaterih položajev pridržale izključno svojim državljanom, na primer delo učitelja pripravnika ⁽⁵¹⁷⁾ ali univerzitetnega asistenta za tuji jezik ⁽⁵¹⁸⁾.

Da bi EU olajšala resnično prost pretok delavcev, je sprejela tudi zapleteno zakonodajo v zvezi z vzajemnim priznavanjem kvalifikacij, na splošno in za posamezne sektorje, ki se uporablja za družinske člane, ki so državljani tretjih držav, in državljane držav. [Direktiva 2005/36/ES](#) o priznavanju poklicnih kvalifikacij je bila nazadnje konsolidirana maja 2013 (upoštevajte tudi spremembe). Obstajajo namreč zapletene določbe v zvezi z osebami, ki so kvalifikacije v celoti ali deloma pridobile zunaj EU, tudi če so bile te kvalifikacije že priznane v eni od držav članic EU. Sodišče EU je na tem področju izdalo že veliko sodb ⁽⁵¹⁹⁾.

9.2.2 Napoteni delavci

Na podlagi prava EU so državljani tretjih držav, ki ne uživajo pravic do prostega gibanja, vendar zakonito delajo za delodajalca v eni od držav članic, in ki jih navedeni delodajalec začasno v svojem imenu pošlje na delo v drugo državo članico, zajeti

⁽⁵¹⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 15. julija 2010 v zadevi *Alexander Hengartner in Rudolf Gasser proti Landesregierung Vorarlberg*, C-70/09, točke od 39 do 43.

⁽⁵¹⁷⁾ Sodba SES z dne 3. julija 1986 v zadevi *Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg*, C-66/85, točki 26 in 27.

⁽⁵¹⁸⁾ Sodba SES z dne 2. avgusta 1993 v združenih zadevah *Pilar Allué in Carmel Mary Coonan in drugi proti Università degli studi di Venezia and Università degli studi di Parma*, C-259/91, C-331/91 in C-332/91, točke od 15 do 21.

⁽⁵¹⁹⁾ Za pregled sodne prakse v zvezi z Direktivo 2005/36/ES glej informacije v zvezi z Direktivo na portalu EUR-Lex v razdelku z informacijami o dokumentu.

z direktivo o napotitvi delavcev (96/71/ES), kakor je bila spremenjena z Direktivo (EU) 2018/957. Namen Direktive je zagotoviti varstvo pravic napotenih delavcev in delovne pogoje v vsej Evropski uniji, da se prepreči socialni damping. Natančneje, Direktiva je namenjena združitvi svobode čezmejnega opravljanja storitev na podlagi člena 56 PDEU z ustreznim varstvom pravic delavcev, ki so za ta namen začasno napoteni v tujino ⁽⁵²⁰⁾. Kot je poudarilo SES, pa to ne more privedi do položaja, v katerem mora delodajalec na podlagi Direktive upoštevati zadevno delovno zakonodajo države pošiljateljice in države gostiteljice, saj je mogoče standard varstva, priznan v obeh državah članicah EU, šteti za enakovreden ⁽⁵²¹⁾.

Zato so v Direktivi določeni minimalni standardi, ki se morajo uporabljati za zaposlene iz ene države članice EU, napotene na delo v drugo državo članico EU. Natančneje, člen 3 Direktive določa, da se za napotene delavce uporabljajo pogoji iz zakonodaje države gostiteljice ali splošno veljavnih kolektivnih pogodb, zlasti v zvezi z minimalnim delovnim časom, odmori, letnim dopustom in urnimi postavkami.

Na podlagi Evropske socialne listine je Evropski odbor za socialne pravice odločil, da so s švedskim pravom omejeni kolektivna pogajanja in ukrepi v zvezi z napotenimi delavci, kar je v nasprotju s členom 6(2) in (4) ⁽⁵²²⁾.

9.2.3 Imetniki modrih kart, raziskovalci in študenti

V skladu s pravom EU so državljani tretjih držav, ki so imetniki modrih kart EU, po dveh letih zakonite zaposlitve, kar zadeva dostop do visokokvalificiranih delovnih mest, upravičeni do enakega obravnavanja kot državljani države gostiteljice, članice EU. Imetnik modre karte EU se lahko po 18 mesecih zakonitega prebivanja v eni od držav članic EU preseli v drugo državo članico EU in se tam zaposli na visokokvalificiranem delovnem mestu, ob upoštevanju omejitev, ki veljajo v državi članici EU v zvezi s številom sprejetih tujih državljanov, če izpolnjuje enake pogoje za prvi vstop v državo članico EU.

⁽⁵²⁰⁾ Sodba SES z dne 3. aprila 2008 v zadevi *Dirk Rüffert proti Land Niedersachsen*, C-346/06.

⁽⁵²¹⁾ Sodba SES z dne 18. decembra 2007 v zadevi *Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan in Svenska Elektrikerförbundet* [VS], C-341/05.

⁽⁵²²⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 3. julija 2013 v zadevi *Swedish Trade Union Confederation (LO) in Swedish Confederation of Professional Employees (TCO) proti Švedski*, pritožba št. 85/2012. Glej tudi Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2018, Švedska*, člen 6(4).

Na podlagi člena 15(6) [direktive o modri karti](#) (2009/50/ES) družinski člani imetnikov modre karte EU ne glede na državljanstvo samodejno pridobijo splošno pravico do dostopa do trga dela. [Direktiva o modri karti](#) za razliko od [direktive o združitvi družine](#) (2003/86/ES) ne določa roka za pridobitev te pravice.

Z [direktivo o študentih in raziskovalcih](#) (Direktiva (EU) 2016/801) je urejen vstop državljanov tretjih držav v EU za namene raziskovanja, študija, opravljanja pripravništva, prostovoljskega dela, programov izmenjave učencev ali izobraževalnih projektov in dela varušk au pair. Po dokončanju raziskovanja ali študija morajo raziskovalci in študenti imeti možnost, da še naprej bivajo na ozemlju države članice EU vsaj devet mesecev zaradi iskanja dela ali ustanovitve podjetja.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Ali Ben Alaya* ⁽⁵²³⁾ odločilo, da morajo države članice EU na svoje ozemlje sprejeti državljana tretje države, ki izpolnjuje pogoje za sprejem, če se država članica EU v zvezi z njim ne sklicuje na enega od razlogov iz Direktive [Sveta 2004/114/ES], ki upravičujejo zavrnitev izdaje dovoljenja za prebivanje. Pogoji za sprejem so izčrpno naštet v členih 6 in 7 direktive o študentih in raziskovalcih.

9.2.4 Turški državljani

V okviru prava EU imajo turški državljani posebno privilegiran položaj na podlagi [Sporazuma iz Ankare iz leta 1963](#) in [Dodatnega protokola k Sporazumu](#) iz leta 1970, pa tudi na podlagi sklepov, ki jih je sprejel Pridružitveni svet EGS–Turčija, ustanovljen na podlagi navedenih instrumentov. Vseeno turški državljani nimajo neposredne pravice do vstopa v katero koli državo članico EU, da bi se v njej zaposlili. Če pa jim je z nacionalnim pravom države članice EU dovoljeno, da se zaposlijo, imajo nato po enem letu pravico do nadaljnje zaposlitve na istem delovnem mestu ⁽⁵²⁴⁾. Po treh letih lahko pod določenimi pogoji poiščejo tudi drugo zaposlitev na podlagi člena 6(1) [Sklepa št. 1/80 Pridružitvenega sveta EGS–Turčija](#). Turški delavci so tako kot delavci iz držav EGP opredeljeni široko.

⁽⁵²³⁾ Sodba Sodišča EU z dne 10. septembra 2014 v zadevi *Mohamed Ali Ben Alaya proti Bundesrepublik Deutschland*, C-491/13.

⁽⁵²⁴⁾ Sodba SES z dne 29. maja 1997 v zadevi *Süleyman Eker proti Land Baden-Württemberg*, C-386/95, točke od 20 do 22.

Primer: Nemški organi v zadevi *Tetik* ⁽⁵²⁵⁾ g. Tetiku niso hoteli izdati dovoljenja za prebivanje, potem ko je po treh letih iskal drugo zaposlitev. SES je ugotovilo, da mu je treba omogočiti razumno obdobje zakonitega prebivanja, da bi si poiskal delo, ki bi ga lahko prevzel, če bi ga našel.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Genc* ⁽⁵²⁶⁾ ugotovilo, da je turška državljanka, ki za delodajalca dela le zelo omejeno število ur, in sicer 5,5 ure na teden, za kar dobi nadomestilo, ki le delno krije potrebna sredstva za preživljanje, delavec v smislu člena 6(1) Sklepa št. 1/80 Pridružitvenega sveta EGS–Turčija, kadar je dejavnost, ki jo opravlja, dejanska in resnična dejavnost.

Na podlagi člena 7 Sklepa št. 1/80 lahko družinski člani turškega delavca, tudi če sami niso turški državljani, dostopajo do trga dela, potem ko v zadevni državi članici EU zakonito prebivajo tri leta. Iz objektivnih razlogov je lahko upravičen zadevni družinski član, ki živi ločeno od turškega delavca migranta. Nacionalno pravo, ki otežuje združitev družine ali jo onemogoča, bi povzročilo omejitev pravice samozaposlene osebe do ustanavljanja, kar je prepovedano z Dodatnim protokolom iz leta 1970 ⁽⁵²⁷⁾.

Otrok turškega državljana, ki je v državi gostiteljici končal poklicno usposabljanje, lahko odgovori na ponudbo za zaposlitev, če je eden od staršev vsaj tri leta zakonito zaposlen v državi gostiteljici.

Primer: SES je v zadevi *Derin* ⁽⁵²⁸⁾ razsodilo, da lahko turški državljan, ki se je kot otrok pridružil turškim staršem, ki so zakonito delali v Nemčiji, izgubi pravico do prebivanja v Nemčiji, ki je izhajala iz pravice do prostega dostopa do zaposlitve, samo iz razlogov javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja, ali če bi za dalj časa in brez pravega razloga zapustil ozemlje države članice EU.

V zvezi s pravico do ustanavljanja ali opravljanja storitev za turške državljane velja klavzula o mirovanju iz člena 41 Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare. Če ob začetku veljavnosti člena 41 Protokola za turške državljane v določeni državi

⁽⁵²⁵⁾ Sodba SES z dne 23. januarja 1997 v zadevi *Recep Tetik proti Land Berlin*, C-171/95, točka 30.

⁽⁵²⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 4. februarja 2010 v zadevi *Hava Genc proti Land Berlin*, C-14/09, točki 27 in 28.

⁽⁵²⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 10. julija 2014 v zadevi *Naima Dogan proti Bundesrepublik Deutschland*, C-138/13.

⁽⁵²⁸⁾ Sodba SES z dne 18. julija 2007 v zadevi *Ismail Derin proti Landkreis Darmstadt-Dieburg*, C-325/05, točki 74 in 75.

članici EU ni veljala zahteva po vizumu ali delovnem dovoljenju, potem navedena država članica EU zdaj več ne sme naložiti zahteve po vizumu ali delovnem dovoljenju (glej tudi [oddelek 4.4.3](#)).

9.2.5 Rezidenti za daljši čas in upravičenci na podlagi direktive o združitvi družine

Na podlagi prava EU se osebe, ki so pridobile status rezidenta za daljši čas na podlagi člena 11(1) [direktive o residentih za daljši čas \(2003/109/ES\)](#), glede dostopa do plačane in neplačane zaposlitve, pogojev zaposlovanja in delovnih pogojev (vključno z delovnim časom, zdravstvenimi in varnostnimi standardi, pravico do dopusta, plačilom in odpuščanjem), svobode združevanja in članstva v sindikatih ter pravice do zastopanja sindikata ali združenja obravnavajo enako kot državljani.

Kar zadeva upravičence na podlagi [direktive o združitvi družine](#) (glej tudi [poglavje 6](#)), je družinski član združevalca družine, ki je državljan tretje države in prebiva zakonito, upravičen do dostopa do zaposlitvene in samozaposlitvene dejavnosti (člen 14). Za dostop do trga dela velja časovna omejitev po prihodu v državo gostiteljico, ki ne sme biti daljša od 12 mesecev. Država gostiteljica lahko v tem času pretehta, ali lahko njen trga dela sprejme osebo ali ne.

9.2.6 Državljanji drugih držav s pridružitvenimi sporazumi ali sporazumi o sodelovanju

V okviru prava EU člen 216 [PDEU](#) določa sklenitev sporazumov med tretjimi državami in EU, člen 217 pa izrecno določa sklenitev pridružitvenih sporazumov. Državljanji nekaterih držav, s katerimi je EU sklenila pridružitvene in stabilizacijske sporazume, sporazume o sodelovanju in partnerstvu in/ali druge vrste sporazumov ⁽⁵²⁹⁾, v številnih

⁽⁵²⁹⁾ Stabilizacijsko-pridružitveni sporazumi veljajo z Albanijo, Bosno in Hercegovino, Kosovom (to poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSN 1244(1999) in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova), Črno goro, Severno Makedonijo in Srbijo. Sporazumi o partnerstvu in sodelovanju so bili sklenjeni s 13 državami Vzhodne Evrope in Srednje Azije; prvotni sporazumi z Alžirijo, Marokom in Tunizijo so bili nadomeščeni z evro-sredozemskimi sporazumi (ki zajemajo sedem držav). Sporazumi so bili podpisani z 79 afriškimi, karibskimi in pacifiškimi (AKP) državami (Sporazum iz Cotonouja) in s Čilom. Sporazum iz Cotonouja je prenehal veljati februarja 2020, zdaj pa je bil zaključen drugi krog pogajanj o prihodnjih odnosih med EU in AKP. Za več informacij glej Svet Evropske unije (2020), „[Sporazum iz Cotonouja](#)“.

vidikih uživajo enako obravnavanje, niso pa upravičeni do popolnoma enakega obravnavanja, kot ga uživajo državljani EU. EU je imela julija 2020 sklenjene sporazume z več kot 100 državami ⁽⁵³⁰⁾.

Pridružitveni sporazumi in sporazumi o sodelovanju ne ustvarjajo neposredne pravice za njihove državljane do vstopa in dela v EU. Dravljani teh držav, ki delajo zakonito v določeni državi članici EU, pa so upravičeni do enakega obravnavanja in enakih delovnih pogojev kot državljani navedene države članice EU. Tak primer je člen 64(1) evro-sredozemskih sporazumov z Marokom in Tunizijo, ki določa, da „vsaka država članica delavce z maroškim [ali tunizijskim] državljanstvom, zaposlene na njenem ozemlju, v primerjavi s svojimi lastnimi državljani glede delovnih pogojev, plačila in odpuščenja obravnava brez diskriminacije na podlagi državljanstva“ ⁽⁵³¹⁾. Pri začasni zaposlitvi je prepoved diskriminacije omejena na delovne pogoje in plačilo (člen 64(2)). S členom 65(1) sporazumov je bila uvedena tudi prepoved diskriminacije na področju socialne varnosti ⁽⁵³²⁾.

Sodišče EU je obravnavalo že številne zadeve, ki so se nanašale na te sporazume ⁽⁵³³⁾. Nekatere od njih so se nanašale na možnost podaljšanja dovoljenja za prebivanje zaradi dela, potem ko je državljan tretje države po prekinitvi razmerja izgubil pravice do prebivanja kot vzdrževana oseba.

Primer: Zadeva *El Yassini* ⁽⁵³⁴⁾ se je nanašala na maroškega državljana, ki ni imel več prvotnega razloga za prebivanje, zato mu je bilo pozneje ne glede na njegovo plačano zaposlitev zavrnjeno podaljšanje dovoljenja za prebivanje. SES je moral v tej zadevi ugotoviti, ali se pristop iz njegove sodne prakse v zvezi s

⁽⁵³⁰⁾ Evropska služba za zunanje delovanje, *EU Treaties Office Database*.

⁽⁵³¹⁾ Evro-sredozemski pridružitveni sporazum med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani ter Kraljevino Maroko na drugi strani, ki je začel veljati 1. marca 2000, UL L 70, 18.3.2000, str. 2, in Evro-sredozemski sporazum o pridružitvi med Evropskima skupnostma in njunimi državami članicami na eni strani ter Republiko Tunizijo na drugi strani (ki je začel veljati 1. marca 1998, UL L 278, 21.10.2005, str. 9).

⁽⁵³²⁾ Sodba SES z dne 31. januarja 1991 v zadevi *Office National de l'emploi proti Bahia Kziber*, C-18/90.

⁽⁵³³⁾ Nekatere zadeve, povezane s sporazumi, so: sodba SES z dne 31. januarja 1991 v zadevi *Office National de l'emploi proti Bahia Kziber*, C-18/90 (Sporazum o sodelovanju med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Kraljevino Maroko, člen 41(1), *allocation d'atteinte*, UL L 264, 27.9.1978, str. 2, ki ga je nadomestil Evro-sredozemski pridružitveni sporazum med EU in Marokom); sodbi SES z dne 2. marca 1999 v zadevi *El Yassini proti Secretary of State for the Home Department*, C-416/96 (Sporazum o sodelovanju med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Kraljevino Maroko), in z dne 8. maja 2003 v zadevi *Deutscher Handballbund proti Kolpak*, C-438/00 (Slovaška republika).

⁽⁵³⁴⁾ Sodba SES z dne 2. marca 1999 v zadevi *El Yassini proti Secretary of State for the Home Department*, C-416/96, točke 64, 65 in 67.

turškimi državljani ⁽⁵³⁵⁾ po analogiji uporablja tudi za maroške državljane, torej ali člen 40 Sporazuma med EGS in Marokom (pozneje nadomeščen z Evro-sredozemskim sporazumom z Marokom) vključuje varnost zaposlitve za celotno trajanje zaposlitve, kot je pogodbeno določeno med delodajalcem in zaposlenim. Ugotovilo je, da se Sporazum med EGS in Marokom uporablja neposredno, saj določa jasna, brezpogojna in dovolj praktična načela na področju delovnih pogojev in plačila, vendar je presodilo, da sodne prakse v zvezi s Sporazumom iz Ankare ni mogoče uporabiti za obravnavano zadevo. Sporazum iz Ankare in Sporazum med EGS in Marokom sta se bistveno razlikovala, vendar slednji v nasprotju s sporazumom s Turčijo ni določal možnosti pristopa Maroka k Skupnosti, niti ni bil namenjen zagotovitvi svobode gibanja za delavce. Sodišče je zato razsodilo, da je imelo Združeno kraljestvo pravico zavrniti podaljšanje pritožnikovega dovoljenja za prebivanje, čeprav bi to vključevalo prenehanje njegovega delovnega razmerja pred iztekom pogodbe o zaposlitvi. Sodišče je šlo še dlje in poudarilo, da bi šlo za drugačen primer, če bi država članica EU maroškemu državljanu priznala „točno določene pravice glede zaposlitve, ki bi bile širše od tistih, ki mu jih je podelila glede prebivanja“.

Primer: SES je bilo v zadevi *Gattoussi* ⁽⁵³⁶⁾ pozvano, naj odloči o podobni zadevi, vendar na podlagi prepovedi diskriminacije iz člena 64(1) Evro-sredozemskega pridružitvenega sporazuma med EU in Tunizijo. Je pa bilo v tej zadevi pritožniku izrecno dodeljeno delovno dovoljenje za nedoločen čas. Sodišče je v teh okoliščinah ugotovilo, da člen 64(1) Pridružitvenega sporazuma med EU in Tunizijo „lahko vpliva na pravico do bivanja tunizijskega državljana na ozemlju države članice EU, če mu je ta država članica na svojem ozemlju dovolila opravljati poklicno dejavnost za obdobje, ki presega obdobje veljavnosti njegovega dovoljenja za bivanje“. Sodišče je v bistvu poudarilo, da državi članici EU s Pridružitvenim sporazumom med EU in Tunizijo načeloma ni prepovedano, da bi omejila pravico tunizijskega državljana, če sta mu bila predhodno dovoljena vstop in delo. Ker pa so bile tunizijskemu državljanu priznane posebne pravice v zvezi z zaposlitvijo, ki so bile širše od pravic do prebivanja, je morala biti zavrnitev podaljšanja njegove pravice do prebivanja upravičena na podlagi varstva zakonitega interesa države, na primer javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.

⁽⁵³⁵⁾ Sodba SES z dne 16. decembra 1992 v zadevi *Kazim Kus proti Landeshauptstadt Wiesbaden*, C-237/91, točke od 21 do 23 in 29.

⁽⁵³⁶⁾ Sodba SES z dne 14. decembra 2006 v zadevi *Mohamed Gattoussi proti Stadt Rüsselsheim*, C-97/05, točka 39.

Člen 23 Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju z Rusijo ⁽⁵³⁷⁾ v zvezi z delovnimi pogoji manj obširno določa, da si „ob upoštevanju zakonov, pogojev in postopkov, ki se uporabljajo v državah članicah, [...] Skupnost in države članice prizadevajo, da bi zagotovile, da državljani Rusije, ki so zakonito zaposleni na ozemlju države članice, niso diskriminirani zaradi svojega državljanstva v primerjavi z državljani države članice glede delovnih pogojev, nadomestil ali odpuščanja“.

Primer: Zadeva *Simutenkov* ⁽⁵³⁸⁾ se je nanašala na ruskega državljana, ki je bil kot poklicni nogometaš zaposlen pri španskem klubu v Španiji in čigar udeležba na tekmah je bila zaradi njegovega državljanstva omejena s španskimi predpisi. SES je določbo o prepovedi diskriminacije iz člena 23 sporazuma o partnerstvu in sodelovanju pojasnilo ob presojanju pravila športne zveze države članice EU, ki določa, da lahko klubi na tekmovanja, organizirana na državni ravni, uvrstijo le omejeno število igralcev iz tretjih držav, ki niso pogodbenice Sporazuma EGP. Sodišče je razsodilo, da navedeno pravilo ni v skladu z namenom člena 23(1) sporazuma o partnerstvu in sodelovanju.

9.2.7 Prosilci za azil in begunci

Na podlagi prava EU se s členom 5 [direktive o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU) zahteva, da države članice EU **prosilcem za azil** dovolijo dostop do trga dela, če odločitev na prvi stopnji ni sprejeta v devetih mesecih po vložitvi prošnje za azil (ali v enem letu za Irsko, kjer se še vedno uporablja člen 11 različice direktive iz leta 2003 (2003/9/ES)), če za to zamudo ni kriv prosilec. Pogoji za zagotovitev dostopa do trga dela so lahko določeni v skladu z nacionalnim pravom, taki pogoji pa morajo zagotavljati, da imajo prosilci učinkovit dostop do trga dela. Kljub temu se lahko prednostno obravnavajo državljani držav EGP in drugi državljani tretjih držav z zakonitim prebivališčem.

S členom 26(1) in (3) [direktive o pogojih](#) (2011/95/EU) je priznana pravica **beguncev in oseb, ki jim je dodeljena subsidiarna zaščita**, do zaposlitve in samozaposlitve. Zagotoviti jim je treba enak dostop do postopkov za priznavanje kvalifikacij, kot ga imajo državljani. Poleg tega člen 28 direktive o pogojih določa dostop do ukrepov

⁽⁵³⁷⁾ Sporazum o partnerstvu in sodelovanju o vzpostavitvi partnerstva med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in Rusko federacijo na drugi (ki je začel veljati 1. decembra 1997; najnovejša prečiščena različica je z dne 1. aprila 2016), UL L 327, 28.11.1997, str. 3.

⁽⁵³⁸⁾ Sodba SES z dne 12. aprila 2005 v zadevi *Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol* [VS], C-265/03, točka 41.

za oceno predhodnega izobraževanja, če posameznik ne more predložiti dokumentarnih dokazil o predhodnih kvalifikacijah. V teh določbah se upoštevajo členi 17, 18 in 19 ter člen 22(2) [Ženevske konvencije o statusu beguncev](#). V skladu z Direktivo morajo države članice EU poleg tega zagotavljati dostop do poklicnega usposabljanja pod enakimi pogoji kot državljanom.

9.2.8 Migranti brez urejenega statusa

Na podlagi prava EU je dostop do številnih socialnih pravic odvisen od tega, ali je oseba zakonito prisotna oziroma ali zakonito prebiva v državi gostiteljici. EU se zavzema za odpravo prihodov in prisotnosti nezakonitih ekonomskih migrantov. Ključni ukrep je [direktiva o sankcijah zoper delodajalce](#) (2009/52/ES): z njo je prepovedano zaposlovanje migrantov brez urejenega statusa iz držav, ki niso države članice EU, tako da so delodajalcem naložene denarne kazni ali v najhujših primerih celo kazenske sankcije. Direktiva zavezuje vse države članice EU, razen Danske in Irske. Delavcem migrantom brez urejenega statusa naj bi zagotavljala tudi določeno zaščito pred nepoštenimi delodajalci.

Delodajalci morajo na podlagi Direktive pred zaposlitvijo državljana tretje države preveriti, ali ima dovoljenje za prebivanje, če ga nima, pa morajo o tem obvestiti zadevni nacionalni organ (člen 4). Sankcije ne veljajo za delodajalce, ki lahko dokažejo, da so izpolnili te obveznosti in ravnali v dobri veri. Ker veliko migrantov brez urejenega statusa dela v zasebnih gospodinjstvih, se Direktiva nanaša tudi na fizične osebe kot delodajalce.

Delodajalcem, ki ne izvedejo takih preverjanj in v zvezi s katerimi se ugotovi, da zaposlujejo migrante brez urejenega statusa, se naložijo finančne kazni, vključno s stroški vrnitve nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav v njihovo domovino (člen 5). Plačati morajo tudi neporavnana plačila, davke in prispevke za socialno varnost. V najhujših primerih se delodajalcem naložijo kazenske sankcije, na primer ob ponovljenih kršitvah, nezakonitem zaposlovanju otrok ali zaposlovanju velikega števila migrantov brez urejenega statusa.

Direktiva ščiti migrante, saj jim zagotavlja, da jim delodajalec plača morebitna neporavnana plačila, in jim omogoča dostop do pomoči tretjih oseb, na primer sindikatov ali nevladnih organizacij (člen 13). V Direktivi je poseben poudarek na izvajanju pravil (na primer členi 9, 10 in 14) (glej [oddelek 3.3](#) o izdaji dovoljenj za prebivanje žrtvam posebno izkoriščevalskih delovnih pogojev, ki sodelujejo s pravosodjem).

9.3 Izobraževanje

Pravica otrok do izobraževanja je zaščitena na podlagi več mednarodnih instrumentov o človekovih pravicah in odborov, ki nadzorujejo spoštovanje [Konvencije o otrokovih pravicah](#), [Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah](#) ter [Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije](#). Ti odbori so že večkrat poudarili, da zahteve glede prepovedi diskriminacije iz navedenih instrumentov veljajo tudi za begunce, prosilce za azil ter migrante z urejenim statusom in brez urejenega statusa.

Na podlagi EKČP člen 2 Protokola št. 1 določa pravico do izobraževanja, s členom 14 in Protokolom št. 12 pa je prepovedana diskriminacija na podlagi „narodnostnega izvora“. S členom 2 Protokola št. 1 je načeloma zagotovljena pravica do osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, medtem ko je mogoče razlike v obravnavanju v zvezi z visokošolskim izobraževanjem veliko lažje upravičiti.

Primer: Zadeva *Timishev proti Rusiji* ⁽⁵³⁹⁾ se je nanašala na čečenske migrante, ki formalno gledano sicer niso bili tujci, vendar niso bili lokalno registrirani kot migranti, da bi lahko njihovi otroci obiskovali šolo. Sodišče je ugotovilo, da je pravica otrok do izobraževanja ena od „najbolj temeljnih vrednot demokratičnih družb, ki sestavljajo Svet Evrope“, in razsodilo, da je Rusija kršila člen 2 Protokola št. 1.

Primer: ESČP je v zadevi *Ponomaryovi proti Bolgariji* ⁽⁵⁴⁰⁾ ugotovilo, da zahteva za plačilo šolnin za srednješolsko izobraževanje, ki so izhajale iz priseljenkega statusa in državljanstva pritožnikov, ni bila upravičena. Navedlo je, da pritožniki v državo niso prišli nezakonito in nato zahtevali uporabo njenih javnih storitev, vključno z brezplačnim šolanjem. Tudi ko so se pritožniki – nekako nehote – znašli v položaju, v katerem niso imeli dovoljenja za stalno prebivanje, organi niso imeli nikakršnih vsebinskih pomislekov proti temu, da ostanejo v Bolgariji, in očitno niso nikoli imeli resnih namenov, da bi jih odstranili. Preudarki v zvezi s potrebo po zajezitvi ali spremembi toka neregularnega priseljevanja se očitno niso nanašali na pritožnike.

⁽⁵³⁹⁾ Sodba ESČP z dne 13. decembra 2005 v združenih zadevah *Timishev proti Rusiji*, pritožbi št. 55762/00 in 55974/00, točka 64.

⁽⁵⁴⁰⁾ Sodba ESČP z dne 21. junija 2011 v zadevi *Ponomaryovi proti Bolgariji*, pritožba št. 5335/05, točke od 59 do 63.

Primer: Evropska komisija za človekove pravice je v zadevi *Karus proti Italiji* ⁽⁵⁴¹⁾ ugotovila, da zaračunavanje višjih šolnin tujim univerzitetnim študentom ne pomeni kršitve njihove pravice do izobraževanja, saj je različno obravnavanje razumno upravičevala želja italijanske vlade, da bi se pozitivni učinki visokošolskega izobraževanja obdržali v italijanskem gospodarstvu.

Na podlagi Evropske socialne listine se s členom 17 ureja pravica do izobraževanja, v zvezi z migranti pa zanj veljajo določbe členov 18 in 19. Evropski odbor za socialne pravice je podal naslednjo izjavo v zvezi z razlago člena 17(2):

„V zvezi z vprašanjem, ali otroci, ki nezakonito prebivajo v državi pogodbenici, spadajo na osebno področje uporabe Listine v smislu Dodatka k Listini, se Odbor sklicuje na obrazložitev iz meritorne odločbe z dne 20. oktobra 2009 v zvezi s pritožbo št. 47/2008 v zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski* (glej med drugim točki 47 in 48) ter ugotavlja, da je dostop do izobraževanja ključnega pomena za življenje in razvoj vsakega otroka. Zavrnitev dostopa do izobraževanja bo dodatno povečala ranljivost otroka, ki prebiva nezakonito. Otroci zato ne glede na svoj status rezidenta spadajo na osebno področje uporabe člena 17(2). Odbor poleg tega meni, da bi zavrnitev dostopa do izobraževanja škodljivo vplivala na otrokovo življenje. Zato ugotavlja, da morajo države pogodbenice na podlagi člena 17(2) Listine zagotoviti, da imajo otroci, ki nezakonito prebivajo na njihovem ozemlju, tako kot vsi drugi otroci učinkovit dostop do izobraževanja.“ ⁽⁵⁴²⁾

Listina EU na podlagi prava EU v členu 14 določa, da ima vsakdo pravico do izobraževanja in „možnost“ brezplačnega obveznega šolanja. Na podlagi sekundarne zakonodaje EU imajo vsi otroci državljanov tretjih držav v EU, razen tistih, ki so prisotni samo za kratek čas, pravico do dostopa do osnovnega izobraževanja. To vključuje tudi otroke migrantov brez urejenega statusa, katerih odstranitev je bila odložena ⁽⁵⁴³⁾. Za druge kategorije, na primer družinske člane državljanov držav EGP, begunce ali rezidente za daljši čas, so bile uzakonjene širše pravice.

Pod določenimi pogoji imajo otroci državljanov držav EGP, ki so državljani tretjih držav, pravico ostati zaradi nadaljevanja ali dokončanja šolanja, in sicer tudi po smrti ali preselitvi državljana države EGP (člen 12(3) [direktive o prostem gibanju](#)). Ti otroci

⁽⁵⁴¹⁾ Odločba Evropske komisije za človekove pravice z dne 20. maja 1998 v zadevi *Karus proti Italiji*, pritožba št. 29043/95.

⁽⁵⁴²⁾ Evropski odbor za socialne pravice, *Sklepi 2011, izjava o razlagi člena 17(2)*.

⁽⁵⁴³⁾ Direktiva [2008/115/ES](#), UL L 348, 24.12.2008, str. 98, člen 14(1).

imajo tudi pravico, da jih spremlja eden izmed staršev, ki ima skrbništvo nad njimi (člen 12(3)) ⁽⁵⁴⁴⁾. Poleg tega se za otroke delavcev iz držav EGP, ki so ali so bili zaposleni v državi članici EU, ki ni njihova matična država, uporablja določba iz člena 10 Uredbe (EU) št. 492/2011 (nekdanja Uredba (EGS) št. 1612/68), ki se še naprej uporablja ne glede na določbe direktive o prostem gibanju ⁽⁵⁴⁵⁾.

Člen 22(1) *Konvencije o beguncih* in pravni red EU na področju azila določata pravico do izobraževanja otrok, ki so prosilci za azil, in tistih, ki sta jim bila priznana status beguncev ali subsidiarna zaščita ⁽⁵⁴⁶⁾.

Države članice EU morajo v skladu s členom 26 *direktive o pogojih* zagotoviti, da so upravičencem do mednarodne zaščite pod enakimi pogoji kot državljanom na voljo priložnosti za izobraževanje za odrasle v zvezi z zaposlitvijo, kot je poklicno usposabljanje. Poleg tega je treba odraslim s priznano mednarodno zaščito omogočiti dostop do splošnega izobraževalnega sistema ali usposabljanja pod enakimi pogoji kot državljanom tretjih držav, ki v državah članicah EU prebivajo zakonito (člen 27).

Državljeni tretjih držav, ki so priznani kot rezidenti za daljši čas na podlagi *direktive o rezidentih za daljši čas* (glej *oddelek 3.7*), se obravnavajo enako kot državljani držav članic EU glede dostopa do izobraževanja in poklicnega usposabljanja ter priznavanja kvalifikacij (člen 11). Imajo tudi pravico, da se zaradi izobraževanja ali poklicnega usposabljanja preselijo v druge države članice EU (člen 14).

9.4 Stanovanja

Pravica do ustrezne nastanitve je sestavni del pravice vsakogar do ustreznega življenjskega standarda, določene v členu 11 *Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah*.

⁽⁵⁴⁴⁾ Člen 12(3) *direktive o prostem gibanju* temelji na sodni praksi SES v zvezi s členom 12 Uredbe (EGS) št. 1612/68, UL L 257, 19.10.1968, str. 2 (danes člen 10 Uredbe (EU) št. 492/2011, UL L 141, 27.5.2011, str. 1), ter zlasti na sodbah SES z dne 15. marca 1989 v združenih zadevah *G. B. C. Echternach in A. Moritz proti Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, C-389/87 in C-390/87, ter z dne 17. septembra 2002 v zadevi *Baumbast in R proti Secretary of State for the Home Department*, C-413/99.

⁽⁵⁴⁵⁾ Sodba SES z dne 23. februarja 2010 v zadevi *Maria Teixeira proti London Borough of Lambeth and Secretary of State for the Home Department* [VS], C-480/08.

⁽⁵⁴⁶⁾ Za informacije o prosilcih za azil glej *direktivo o pogojih za sprejem*, UL L 180, 29.6.2013, str. 96, člen 14; za informacije o beguncih in statusu subsidiarne zaščite glej *direktivo o pogojih*, UL L 337, 20.12.2011, str. 9, člena 26 in 27.

Na podlagi EKČP ne obstaja pravica do pridobitve doma, temveč samo pravica do spoštovanja obstoječega doma ⁽⁵⁴⁷⁾. Nadzor nad priseljivanjem, ki posamezniku omejuje dostop do njegovega lastnega doma, je bil predmet več zadev pred ESČP.

Primer: ESČP je v zadevi *Gillow proti Združenemu kraljestvu* ⁽⁵⁴⁸⁾ ugotovilo kršitev člena 8 EKČP, ko je bilo britanskemu paru, ki je več let delal v tujini, zavrnjeno dovoljenje za prebivanje, na podlagi katerega bi se lahko vrnila na dom, ki sta ga imela v lasti v mestu Guernsey in sta ga zgradila pred 20 leti.

Čeprav pravica do doma kot taka ne obstaja, je ESČP obravnavalo zadeve, v katerih države članice niso zagotovile zatočišča, kar so bile dolžne storiti po zakonu, v izrednih primerih pa je tako zavrnitev štelo za tako resno, da je pomenila kršitev člena 3 EKČP, ki se nanaša na prepoved nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. Po drugi strani pa ESČP ni ugotovilo kršitve člena 3 EKČP, če organi niso bili brezbrizni do pritožnikov, ki sicer niso bili v položaju materialne prikrajšanosti, ki bi lahko postala tako resna, da bi spadala na področje uporabe člena 3, temveč so jim ponudili možnost za izboljšanje njihovega položaja ⁽⁵⁴⁹⁾.

Primer: ESČP je v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* ⁽⁵⁵⁰⁾ ugotovilo, da je Grčija, s tem ko za prosilce za azil ni ustrezno poskrbela v skladu s svojimi obveznostmi na podlagi prava EU, s čimer je pritožnika pahnila v revščino, dosegla prag, ki že pomeni kršitev člena 3 EKČP.

Sodišče je pazilo, da ni poseglo v pravico držav članic, da naložijo pogoje za sprejem, med drugim kadar so migranti, ki prispejo na novo, izključeni iz pomoči za socialna stanovanja.

⁽⁵⁴⁷⁾ Sodba ESČP z dne 18. januarja 2001 v zadevi *Chapman proti Združenemu kraljestvu* [VS], pritožba št. 27238/95.

⁽⁵⁴⁸⁾ Sodba ESČP z dne 24. novembra 1986 v zadevi *Gillow proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 9063/80, točke od 55 do 58.

⁽⁵⁴⁹⁾ Sodba ESČP z dne 24. avgusta 2018 v zadevi *N. T. P. in drugi proti Franciji*, pritožba št. 68862/13, točke od 46 do 49.

⁽⁵⁵⁰⁾ Sodba ESČP z dne 21. januarja 2011 v zadevi *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], pritožba št. 30696/09. Glej tudi sodbo ESČP z dne 2. julija 2020 v združenih zadevah *N. H. in drugi proti Franciji*, pritožbe št. 28820/13, 75547/13 in 13114/15.

Primer: Zadeva *Bah proti Združenemu kraljestvu* ⁽⁵⁵¹⁾ se je nanašala na dejstvo, da se materi in njenemu 14-letnemu sinu ni priznala „prednostna potreba“ po nastanitvi, ker je bil sin šele pred kratkim sprejet iz tujine zaradi združitve družine in je zanj veljal pogoj v zvezi s priseljivanjem, da ni upravičen do javnih sredstev. Pritožnica je trdila, da je bila posledična zavrnitev dostopa do prednostne nastanitve diskriminatorna. Sodišče je pritožbo zavrnilo. Ugotovilo ni nič samovoljnega v zavrnitvi zahtevka na podlagi prednostne potrebe, ki je izhajala izključno iz prebivanja pritožničinega sina, čigar dovoljenje za vstop v Združeno kraljestvo je bilo izrecno pogojeno z neupravičenostjo do javnih sredstev. Ker je pritožnica sina pripeljala v Združeno kraljestvo, čeprav se je v celoti zavedala pogojev za njegov vstop, je ta pogoj sprejela in se dejansko strinjala, da za njegovo preživljanje ne bo uporabljala javnih sredstev. Zakonodaja, ki je bila sporna v tej zadevi, je imela zakonit cilj, in sicer da se skromna sredstva pravično porazdelijo med različne kategorije upravičencev. Poudariti je treba, da pritožnika v zadevi *Bah* nista bila brez sredstev za preživljanje in da jima je bila na voljo druga nastanitev.

Opozoriti je treba, da je ESČP v nekaterih izjemnih primerih odredilo začasne ukrepe na podlagi člena 39 svojega *Poslovnika*, da bi družinam prisilcev za azil med obravnavanjem njihovih pritožb pred ESČP zagotovilo zatočišče (glej tudi *oddelek 3.4*) ⁽⁵⁵²⁾.

Na podlagi Evropske socialne listine člen 19(4)(c) določa, da morajo države delavcem migrantom zagotoviti ustrezno nastanitev, vendar je ta pravica omejena na delavce, ki se gibljejo med državami, ki so pogodbenice Evropske socialne listine.

Pravica do nastanitve (člen 31 Evropske socialne listine) je tesno povezana z več dodatnimi pravicami iz (spremenjene) Evropske socialne listine: s členom 11 o pravici do varstva zdravja; členom 13 o pravici do socialne in zdravstvene pomoči; členom 16 o pravici družine do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva; členom 17 o pravici otrok in mladostnikov do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva ter členom 30 o pravici do varstva pred revščino in socialno izključenostjo, ki jo je mogoče obravnavati ločeno ali v povezavi s členom E o prepovedi razlikovanja.

⁽⁵⁵¹⁾ Sodba ESČP z dne 27. septembra 2011 v zadevi *Bah proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 56328/07.

⁽⁵⁵²⁾ Sklepa ESČP z dne 24. maja 2011 v zadevi *Afiif proti Nizozemski*, pritožba št. 60915/09, in z dne 12. novembra 2013 v zadevi *Abdilahil Abdulwahidi proti Nizozemski*, pritožba št. 21741/07.

Primer: Evropski odbor za socialne pravice je v zadevi *FEANTSA proti Nizozemski* ⁽⁵⁵³⁾ odločil, da pravica do zasilnega zatočišča in nujne socialne pomoči ni omejena na pripadnike nekaterih ranljivih skupin, temveč zajema vse posameznike v negotovem položaju v skladu z načelom ohranjanja njihovega človekovega dostojanstva in varstva njihovih temeljnih pravic. Menil je, da so nekatere socialne pravice, ki so neposredno povezane s pravico do življenja in človekovega dostojanstva, del „neodtujljivih temeljnih pravic“, ki varujejo dostojanstvo vseh ljudi. Zato je treba beguncem zagotoviti te pravice, zagotoviti pa bi jih bilo treba tudi vsem razseljenim osebam.

Primer: Evropski odbor za socialne pravice je v zadevi *COHRE proti Franciji* ugotovil, da deložacija Romov iz njihovih domov in njihov izgon iz Francije pomeni kršitev člena E v povezavi s členom 19(8) Evropske socialne listine ⁽⁵⁵⁴⁾. Podobno je v zadevi *COHRE proti Italiji* ugotovil, da ravnanje z Romi v Italiji pomeni kršitev člena E v povezavi z drugimi členi Evropske socialne listine ⁽⁵⁵⁵⁾.

Čeprav je v Dodatku k Evropski socialni listini uporaba Evropske socialne listine omejena na zakonito prebivajoče državljane pogodbenic, je Evropski odbor za socialne pravice posebne določbe spremenjene Evropske socialne listine uporabil tudi za otroke brez urejenega statusa, pri čemer je poudaril, da je treba Evropsko socialno listino razlagati ob upoštevanju mednarodnega prava človekovih pravic.

Primer: V zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski* ⁽⁵⁵⁶⁾ se je trdilo, da so otroci, ki nezakonito prebivajo na Nizozemskem, na podlagi nizozemske zakonodaje prikrajšani za pravico do nastanitve in s tem tudi do drugih pravic iz Evropske socialne listine. Evropski odbor za socialne pravice je ugotovil, da Evropske socialne listine ni mogoče razlagati v izoliranem okolju. Razlagati bi jo bilo treba čim bolj v skladu z drugimi pravili mednarodnega prava, katerih sestavni del je, vključno s tistimi, ki se nanašajo na zagotovitev ustreznega zatočišča vsaki osebi, ki ga potrebuje, ne glede na to, ali zakonito prebiva na ozemlju države članice ali ne. Države pogodbenice Evropske socialne listine morajo na podlagi

⁽⁵⁵³⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 2. julija 2014 v zadevi *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) proti Nizozemski*, pritožba št. 86/2012.

⁽⁵⁵⁴⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 28. junija 2011 v zadevi *Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) proti Franciji*, pritožba št. 63/2010.

⁽⁵⁵⁵⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 25. junija 2010 v zadevi *Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) proti Italiji*, pritožba št. 58/2009.

⁽⁵⁵⁶⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 20. oktobra 2009 v zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski*, pritožba št. 47/2008.

člena 31(2) sprejeti ukrepe za preprečevanje brezdomstva. To pomeni, da mora država pogodbenica otrokom zagotavljati zatočišče, dokler so na njenem območju pristojnosti, in to ne glede na njihov status rezidenta. Poleg tega bi morala biti prisilna izselitev oseb, ki prebivajo nezakonito, iz zatočišča prepovedana, saj bi to zadevne osebe, zlasti otroke, pahnilo v položaj izjemne nemoči, kar je v nasprotju s spoštovanjem človekovega dostojanstva. Evropski odbor za socialne pravice je ugotovil tudi kršitev člena 17(1)(c), s katerim so zaščiteni ločeni otroci.

Na podlagi prava EU člen 1 [Listine EU](#) določa pravico do dostojanstva, člen 34 pa pravico do socialne pomoči pri pridobitvi stanovanja. Zadevne določbe v zvezi z nastanitvijo je mogoče najti tudi v sekundarni zakonodaji EU o državljanih tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP in Švice, rezidentih za daljši čas, osebah, ki potrebujejo mednarodno zaščito, in žrtvah trgovine z ljudmi. Za druge kategorije državljanov tretjih držav se poskuša s pravom EU zagotoviti, da ne bremenijo sistemov socialne pomoči držav članic EU. Preden se torej raziskovalcem, študentom, pripravnikom, dijakom in varuškam au pair (člen 7(1)(e) [direktive o študentih in raziskovalcih](#)) dovoli vstop v EU, morajo predložiti dokazila, da imajo dovolj sredstev, da ne bodo postali nesorazmerno breme za državo gostiteljico, članico EU. Države članice EU lahko določijo podobne zahteve za družinske člane združenec družine, ki so državljani tretjih držav (člen 7(1)(a) [direktive o združitvi družine](#)).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Kamberaj* ⁽⁵⁵⁷⁾ ugotovilo, da se z nacionalno zakonodajo, na podlagi katere se državljani tretjih držav, kar zadeva subvencije za stanovanje, obravnavajo drugače kot državljani EU, krši člen 1(1)(d) direktive o rezidentih za daljši čas. Natančneje, trdilo je, da lahko države članice EU na podlagi člena 11(4) omejijo socialno pomoč in zaščito, pri čemer je opozorilo, da seznam minimalnih osnovnih prejemkov iz uvodne izjave 13 ni izčrpen. Osnovne prejemke je razširilo tako, da vključujejo subvencije za stanovanje. Pri tem je opozorilo na člen 34 Listine EU, ki v boju proti socialni izključenosti in revščini „priznava in spoštuje pravico do socialne pomoči in pomoči pri pridobitvi stanovanj, ki naj zagotovita dostojno življenje vsem, ki nimajo zadostnih sredstev“.

Na podlagi člena 24 [direktive o prostem gibanju](#) morajo imeti državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP, enak dostop do socialnih in davčnih ugodnosti kot domači državljani. Družinskim članom državljanov EGP in Švice ni dovoljeno omejevati pravice do dostopa do stanovanj, vključno s socialnimi

⁽⁵⁵⁷⁾ Sodba Sodišča EU z dne 24. aprila 2012 v zadevi *Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) in drugim* [VS], C-571/10.

stanovanji ⁽⁵⁵⁸⁾. Vendar to ne velja za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov EU, ki niso uveljavljali pravic do prostega gibanja, saj se njihov položaj ne ureja s pravom EU; v zvezi z njimi se uporabljajo pravila, določena v nacionalnih pravnih redih. Ekonomsko neaktivni državljani EGP in njihovi družinski člani, ki morajo dokazati, da so ekonomsko neodvisni, niso nujno upravičeni do finančne pomoči za stanovanjske potrebe (člen 7(1)(b) direktive o prostem gibanju).

Rezidenti za daljši čas so v zvezi s postopki za pridobitev nastanitve upravičeni do enakega obravnavanja kot državljani (člen 11(1)(f) [direktive o rezidentih za daljši čas](#)).

Žrtve trgovine z ljudmi so upravičene do posebnih ukrepov pomoči in podpore, ki vključujejo „najmanj življenjske standarde, ki žrtvam lahko zagotovijo preživetje, in sicer z ukrepi, kot je zagotavljanje ustrezne in varne namestitve“ (člen 11(5) [direktive o boju proti trgovini z ljudmi](#)).

Na podlagi [direktive o pogojih za sprejem](#) imajo prosilci za azil pravico do podpore takoj, ko zaprosijo za mednarodno zaščito. Države članice EU morajo na podlagi člena 17 Direktive osebam, ki zaprosijo za mednarodno zaščito, zagotoviti materialne pogoje za sprejem, ki omogočajo ustrezen življenjski standard prosilcev, ki zagotavlja njihovo eksistenco ter varuje njihovo fizično in duševno zdravje. V skladu s členom 18 morajo sprejeti ukrepe za preprečevanje napadov in nasilja na podlagi spola v ponujenih nastanitvah. Dolžnost zagotovitve podpore velja tudi za osebe, obravnavane na podlagi [dublinke uredbe](#) (Uredba (EU) št. 604/2013).

Primer: Sodišče EU je v zadevi *CIMADE* ⁽⁵⁵⁹⁾ pojasnilo, kako uporabljati direktivo o pogojih za sprejem v primeru zaprosil za predajo na podlagi dublinske uredbe. Razsodilo je, da je država članica EU, ki želi prosilca za azil predati na podlagi dublinske uredbe, odgovorna, tudi finančno, za zagotovitev, da so prosilec za azil priznane vse ugodnosti iz direktive o pogojih za sprejem, dokler se ne opravi fizična predaja prosilca. Namen Direktive je zagotoviti polno spoštovanje

⁽⁵⁵⁸⁾ Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb, podpisan v Luxembourgju 21. junija 1999, ki je začel veljati 1. junija 2002, UL L 114, 30.4.2002, str. 6.

⁽⁵⁵⁹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 27. septembra 2012 v zadevi *Cimade, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISSI) proti Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, C-179/11. Glej tudi sodbo Sodišča EU z dne 21. decembra 2011 v združenih zadevah *N. S. proti Secretary of State for the Home Department ter M. E. in drugi proti Refugee Applications Commissioner in Minister for Justice, Equality and Law Reform* [V5], C-411/10 in C-493/10.

človekovega dostojanstva in spodbujati uporabo členov 1 in 18 Listine EU. Minimalne pogoje za sprejem je zato treba zagotoviti tudi prosilcem za azil, ki čakajo na odločitve na podlagi dublinske uredbe.

Države članice EU morajo na podlagi člena 32 [direktive o pogojih](#) (za Irsko glej člen 31 različice [2004/83/ES](#) iste direktive) zagotoviti, da imajo upravičenci do statusa begunca ali mednarodne zaščite dostop do nastanitve pod enakimi pogoji, kot veljajo za druge državljane tretjih držav, ki zakonito prebivajo na ozemlju države članice EU.

9.5 Varovanje zdravja

Na podlagi EKČP ni zagotovljena izrecna pravica do zdravstvenega varstva, čeprav je to verjetno vidik „moralne in fizične integritete“, ki bi lahko spadal na področje uporabe člena 8, s katerim je zagotovljena pravica do spoštovanja zasebnega življenja ⁽⁵⁶⁰⁾. Vendar se lahko državi članici v nekaterih okoliščinah kljub temu pripiše odgovornost na podlagi EKČP, če se izkaže, da so njeni organi ogrozili življenje posameznika z dejanji ali opustitvami, s katerimi je bilo posamezniku onemogočeno zdravstveno varstvo, ki je sicer na voljo preostalemu prebivalstvu ⁽⁵⁶¹⁾. Vendar so obveznosti držav v primeru „običajne“ zdravniške malomarnosti omejene na vzpostavitev ustreznega regulativnega okvira, s katerim bolnišnice, zasebne ali javne, obvežejo k sprejetju ustreznih ukrepov za zaščito življenja pacientov ⁽⁵⁶²⁾. V zvezi z migracijami se vprašanja zdravstvenega varstva postavljajo predvsem na podlagi EKČP, pri čemer se v okviru potreb po zdravstvenem varstvu navajajo kot zaščita pred izgonom. V izjemnih primerih lahko to povzroči uporabo člena 3 EKČP (glej [poglavje 4](#)).

Na podlagi Evropske socialne listine člen 11 določa pravico do varstva zdravja, člen 13 pa pravico do zdravstvene pomoči ⁽⁵⁶³⁾. Evropski odbor za socialne pravice meni, da se ti pravici uporabljata za migrante brez urejenega statusa.

⁽⁵⁶⁰⁾ Sodba ESČP z dne 6. februarja 2001 v zadevi *Bensaid proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 44599/98.

⁽⁵⁶¹⁾ Sklep ESČP z dne 4. maja 2000 v zadevi *Powell proti Združenemu kraljestvu*, pritožba št. 45305/99.

⁽⁵⁶²⁾ Sodba ESČP z dne 19. decembra 2017 v zadevi *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalska* [VS], pritožba št. 56080/13, točka 186.

⁽⁵⁶³⁾ Glej tudi [Evropsko konvencijo o socialni in zdravniški pomoči](#) (CETS št. 14), ki podobno določa vzajemno zagotavljanje socialne in zdravniške pomoči državljanom držav, ki so njene pogodbenice, na ozemlju drugih držav pogodbenic. Ta konvencija Sveta Evrope ima le 18 pogodbenic, pri čemer so vse razen Turčije in Združenega kraljestva del EU. Na voljo za podpis je bila 11. decembra 1953, veljati pa je začela 1. julija 1954.

Primer: Mednarodna zveza za človekove pravice (FIDH) je v zadevi *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Franciji* ⁽⁵⁶⁴⁾ trdila, da je Francija kršila pravico do zdravstvene pomoči (člen 13 spremenjene Evropske socialne listine), ker je za migrante v neregularnem položaju in z zelo nizkimi dohodki odpravila oprostitve plačila stroškov zdravniške in bolnišnične oskrbe. Poleg tega je pritožnik trdil, da je bila pravica otrok do varstva (člen 17) kršena z zakonodajno reformo iz leta 2002, s katero se je omejil dostop do zdravstvenih storitev za otroke migrantov brez urejenega statusa. Pravice iz Evropske socialne listine se lahko načeloma razširijo samo na tujce, ki so državljani drugih držav članic, pogodbenic Evropske socialne listine, in zakonito prebivajo ali redno delajo v državi. Evropski odbor za socialne pravice je kljub temu poudaril, da je treba Evropsko socialno listino namensko razlagati v skladu z načeli o človekovem dostojanstvu posameznika in da je zato treba morebitne omejitve razlagati ozko. Razsodilo je, da je vsaka zakonodaja ali praksa, s katero se tujim državljanom zanika pravica do zdravstvene pomoči med prebivanjem na ozemlju države pogodbenice, tudi če so tam nezakonito, v nasprotju z Evropsko socialno listino, čeprav vseh pravic iz Evropske socialne listine ni mogoče razširiti na migrante brez urejenega statusa. Evropski odbor za socialne pravice je z večino, devet glasov proti štirim, ugotovil, da ni bil kršen člen 13, ki se nanaša na pravico do zdravstvene pomoči, saj so imeli odrasli migranti brez urejenega statusa dostop do nekaterih oblik zdravstvene pomoči po treh mesecih prebivanja, medtem ko so bili vsi tuji državljani kadar koli upravičeni do zdravljenja „v nujnih primerih in stanju življenjske nevarnosti“. Čeprav so imeli prizadeti otroci podoben dostop do zdravstvenega varstva kot odrasli, je Evropski odbor za socialne pravice ugotovil kršitev člena 17, ki se nanaša na pravico otrok do varstva, saj je bila ta določba širša od člena 13, ki se nanaša na pravico do zdravstvene pomoči. Ta odločitev je v skladu s pristopom, ki se je v zvezi z otroki pozneje uporabil v zadevi *Defence of Children International* (glej [oddelek 9.4](#)).

Listina EU na podlagi prava EU ne vključuje pravice do zdravja, priznava pa s tem povezane pravice, kot sta varstvo človekovega dostojanstva (člen 1) in pravica do telesne celovitosti (člen 3). Listina vključuje tudi pravico do varovanja zdravja na podlagi člena 35, ki določa, da ima „[v]sakdo [...] pravico do preventivnega zdravstvenega varstva in do zdravniške oskrbe v skladu s pogoji, ki jih določajo nacionalne zakonodaje in običaji“. Uporaba Listine je omejena na zadeve, ki spadajo na

⁽⁵⁶⁴⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 8. septembra 2004 v zadevi *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Franciji*, pritožba št. 14/2003. Glej tudi Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 24. januarja 2013 v zadevi *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) proti Franciji*, pritožba št. 114/2015.

področje uporabe prava EU. V Listini ni razlikovanja na podlagi državljanstva, je pa uveljavljanje pravice do zdravstvenega varstva pogojeno z nacionalnimi zakonodajami in običaji.

S sekundarno zakonodajo EU je urejen dostop do zdravstvenega varstva za različne kategorije državljanov tretjih držav, pri čemer se za nekatere od njih zahteva zdravstveno zavarovanje, preden se jim prizna določen status ali preden so sprejete na ozemlje države članice. Najpogostejše kategorije državljanov tretjih držav bodo predstavljene na kratko.

Zaposleni ali samozaposleni družinski člani državljanov držav EGP in Švice, ki so uveljavljali pravice do prostega gibanja, so ne glede na državljanstvo upravičeni do enakega obravnavanja kot domači državljani (člen 24 [direktive o prostem gibanju](#) za državljane EU) ⁽⁵⁶⁵⁾. Osebe, ki želijo prebivati v drugi državi članici na podlagi dejstva, da so ekonomsko neodvisne, morajo dokazati, da imajo zase in za svoje družinske člane zdravstveno zavarovanje za vsa tveganja (člen 7(1)(b)).

Vsak posameznik, ki je ne glede na to, ali je državljan države EGP ali tretje države, vključen v nacionalni zdravstveni sistem v svoji državi prebivanja v EGP, je upravičen do nujne zdravniške oskrbe ⁽⁵⁶⁶⁾ med obiskom drugih držav članic EGP in Švice ⁽⁵⁶⁷⁾. Za potovanje v drugo državo članico zaradi dostopa do javne zdravniške oskrbe veljajo zapletena pravila ⁽⁵⁶⁸⁾.

Na podlagi [direktive o združitvi družine](#) se lahko od združevalca družine zahteva zlasti dokazilo, da ima „zdravstveno zavarovanje za vsa tveganja, ki jih zavarovanje normalno pokrije za državljane v tej državi članici, zase in za svoje družinske

⁽⁵⁶⁵⁾ Za več podrobnosti glej *Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru* z dne 2. maja 1992, del III, Prosti pretok oseb, storitev in kapitala, in *Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb*, podpisan v Luxembourg 21. junija 1999, ki je začel veljati 1. junija 2002, UL L 353, 31.12.2009, str. 71.

⁽⁵⁶⁶⁾ *Uredba (ES) št. 883/2004* z dne 29. aprila 2004, UL L 166, 30.4.2004, str. 1, člen 19(1); sodba Sodišča EU z dne 15. junija 2010 v zadevi *Evropska komisija proti Kraljevini Španiji*, C-211/08, točki 58 in 61.

⁽⁵⁶⁷⁾ Sklep št. 1/2012 Skupnega odbora, ustanovljenega s *Sporazumom med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani in Švicarsko konfederacijo na drugi strani o prostem gibanju oseb* z dne 31. marca 2012 o nadomestitvi njegove Priloge II o koordinaciji sistemov socialne varnosti, UL L 103, 13.4.2012, str. 51.

⁽⁵⁶⁸⁾ Glej člen 22(1)(c) *Uredbe (EGS) št. 1408/71*, ki je sporen v sodbah SES z dne 12. julija 2011 v zadevi *Abdon Vanbraekel in drugi proti Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)*, C-368/98, in z dne 16. maja 2006 v zadevi *The Queen, na predlog Yvonne Watts proti Bedford Primary Care Trust in Secretary of State for Health* [VS], C-372/04.

člane“, ter „stalna in redna sredstva, ki zadoščajo za vzdrževanje njega in njegovih družinskih članov, ne da bi potreboval pomoč socialnega sistema te države članice“ (člen 7(1)(b) in (c)).

Podobno morajo državljani tretjih držav in njihovi družinski člani pred priznanjem statusa rezidenta za daljši čas predložiti dokazila o zdravstvenem zavarovanju za vsa tveganja, ki so običajno vključena za državljane države gostiteljice, članice EU (člen 5(1)(b) [direktive o rezidentih za daljši čas](#)). Dokazati morajo tudi, da imajo stalne in redne vire, ki zadostujejo za njihovo vzdrževanje in vzdrževanje njihovih družinskih članov, ne da bi uporabljali sistem socialne pomoči zadevne države članice EU (člen 5(1)(a)). Osebe, ki se jim prizna status rezidenta za daljši čas, so upravičene do enakega obravnavanja kot državljani države gostiteljice, članice EU, glede „socialnega zavarovanja, socialne pomoči in socialnega varstva, kot določa nacionalna zakonodaja“ (člen 11(1)(d)). V uvodni izjavi 13 Direktive je navedeno, da je treba „[v] zvezi s socialno pomočjo [...] možnost omejevanja prejemkov za prebivalce za daljši čas na osnovne prejemke razumeti tako, da ta pojem obsega vsaj podporo v višini najnižjega dohodka, pomoč ob bolezni, nosečnosti, otroški dodatek in pomoč za dolgoročno oskrbo. Načine dodeljevanja teh prejemkov bi morale določati nacionalno pravo“.

Prosilci za azil so na podlagi člena 19 [direktive o pogojih za sprejem](#) upravičeni do potrebnega zdravstvenega varstva, ki mora vključevati vsaj nujno oskrbo in osnovno zdravljenje bolezni ter potrebno zdravniško ali drugo pomoč osebam s posebnimi potrebami. V [direktivi o vračanju \(2008/115/ES\)](#) je podobno navedeno, da se osebam, katerih odstranitev je bila odložena ali ki jim je bil določen rok za prostovoljni odhod, „zagotovi [...] nujna zdravstvena oskrba in osnovno zdravljenje“ (člen 14). Enako velja med pridržanjem pred odstranitvijo (člen 16).

Begunci s priznanim statusom in osebe s subsidiarno zaščito so upravičeni do enakega dostopa do zdravstvenega varstva kot državljani države članice EU na podlagi člena 30 [direktive o pogojih](#). Posebne določbe veljajo tudi za osebe s posebnimi potrebami. Ukrepi pomoči in podpore, ki jih je treba zagotoviti žrtvam trgovine z ljudmi, vključujejo nujno zdravljenje, med drugim psihološko pomoč, svetovanje in obveščanje (člen 11(5) [direktive o boju proti trgovini z ljudmi \(2011/36/EU\)](#)).

9.6 Socialna varnost in socialna pomoč

Socialna varnost oziroma socialna pomoč se nanašata na prejemke, ki temeljijo na preteklih prispevkih v nacionalni sistem socialne varnosti, na primer starostne pokojnine, in prejemke, ki jih država zagotovi osebam, ki jih potrebujejo, na primer invalidom. Vključujeta najrazličnejše prejemke, ki so običajno finančni.

Na podlagi EKČP ni zagotovljena izrecna pravica do socialne varnosti ali socialne pomoči. V nekaterih okoliščinah se lahko vprašanje diskriminacije pojavi na področju socialne varnosti in socialne pomoči, ne glede na to, ali je zadevni posameznik finančno prispeval v zadevno shemo ali ne. ESČP je kritično do držav, ki so zakonitim rezidentom na diskriminatorni podlagi zavrnile prejemke, ker niso izpolnjevali zahteve glede državljanstva ⁽⁵⁶⁹⁾.

Primer: Zadeva *Koua Poirrez proti Franciji* ⁽⁵⁷⁰⁾ se je nanašala na zavrnitev nadomestil za invalidnost zakonito prebivajočemu migrantu, ker ni bil niti francoski državljan niti državljan države, ki je imela s Francijo sklenjen vzajemni sporazum. ESČP je ugotovilo, da bi morali biti navedeni zelo tehtni razlogi, preden bi lahko štelo, da je različno obravnavanje, ki temelji izključno na državljanstvu, združljivo z EKČP. ESČP je odločilo, da je bil pritožnik diskriminiran, kar je pomenilo kršitev člena 14 EKČP v povezavi s členom 1 Protokola št. 1 o pravici do mirnega uživanja premoženjskih pravic (glej [oddelek 10.3](#)).

Primer: Zadeva *Dhahbi proti Italiji* ⁽⁵⁷¹⁾ se je nanašala na zavrnitev odobritve družinskega dodatka tunizijskemu državljanu, ki je zakonito prebival in delal v Italiji, ker ni bil državljan države članice EU. ESČP je ugotovilo, da je bil pritožnik diskriminiran, kar je kršitev člena 14 v povezavi s členom 8 EKČP ⁽⁵⁷²⁾.

⁽⁵⁶⁹⁾ Sodbi ESČP z dne 27. novembra 2007 v zadevi *Luczak proti Poljski*, pritožba št. 77782/01, in z dne 28. oktobra 2010 v zadevi *Fawsie proti Grčiji*, pritožba št. 40080/07.

⁽⁵⁷⁰⁾ Sodba ESČP z dne 30. septembra 2003 v zadevi *Koua Poirrez proti Franciji*, pritožba št. 40892/98, točka 41.

⁽⁵⁷¹⁾ Sodba ESČP z dne 8. aprila 2014 v zadevi *Dhahbi proti Italiji*, pritožba št. 17120/09.

⁽⁵⁷²⁾ Glej tudi sodbi ESČP z dne 16. septembra 1996 v zadevi *Gaygusuz proti Avstriji*, pritožba št. 17371/90, točke od 46 do 50, in z dne 30. septembra 2003 v zadevi *Koua Poirrez proti Franciji*, pritožba št. 40892/98, točka 41.

Primer: Zadeva *Andrejeva proti Latviji* ⁽⁵⁷³⁾ se je nanašala na prejemke na podlagi prispevkov. Pritožnica je večino življenja delala na ozemlju Latvije, ko je bila ta še del Sovjetske zveze. Zavrnen ji je bil del pokojnine, ker je delala zunaj Latvije in ni bila latvijska državljanka. ESČP ni moglo sprejeti trditve vlade, da za pritožnico ne bi zadoščalo, če bi postala naturalizirana latvijska državljanka, da bi prejela celotni znesek zahtevane pokojnine. Prepoved diskriminacije iz člena 14 EKČP je smiselna samo, če se osebne okoliščine pritožnika kot take in nespremenjene upoštevajo v vsakem posameznem primeru, ko se obravnava glede na merila iz navedene določbe. Z drugačno rešitvijo, tako da bi se trditve pritožnice zavrnilo z obrazložitvijo, da bi se lahko izognila diskriminaciji, če bi spremenila enega od spornih dejavnikov – na primer s pridobitvijo državljanstva –, bi se členu 14 odvzel učinek. ESČP je ugotovilo kršitev člena 14 Konvencije v povezavi s členom 1 Protokola št. 1.

V teh primerih so bili pritožniki v vseh drugih vidikih podobni domačim državljanom; nobeden od pritožnikov ni bil v negotovem priseljskem položaju, prav tako pa zanje niso veljale omejitve glede uporabe javnih sredstev

Primer: Zadeva *Weller proti Madžarski* ⁽⁵⁷⁴⁾ se je nanašala na madžarskega očeta in romunsko mater. V času pritožbe, kar je bilo pred pristopom Romunije k EU, je imela mati dovoljenje za prebivanje, ni pa imela dovoljenja za naselitev na Madžarskem. Na podlagi madžarskega prava so lahko za nadomestilo za čas porodniškega dopusta zaprosile samo matere z madžarskim državljanstvom ali dovoljenjem za naselitev. Pritožnik je trdil, da so moški, katerih soproge so tujke, pri uživanju nadomestila obravnavani slabše kot tisti z madžarskimi soprokami. Sodišče je ugotovilo, da je bil kršen člen 8 EKČP v povezavi s členom 14.

Na podlagi Evropske socialne listine obstajajo pravica do socialne varnosti (člen 12), pravica do socialne in zdravstvene pomoči (člen 13) in pravica do storitev socialno-varstvenih služb (člen 14). Poleg tega veljajo posebne določbe za invalidne osebe (člen 15), otroke in mladostnike (člen 17) ter starejše osebe (člen 23). Člen 30 vsebuje pravico do varstva pred revščino in socialno izključenostjo. Kar zadeva socialno pomoč, se člen 13 Evropske socialne listine uporablja za migrante brez urejenega statusa, kot je potrjeno v odločbah Evropskega odbora za socialne pravice ⁽⁵⁷⁵⁾.

⁽⁵⁷³⁾ Sodba ESČP z dne 18. februarja 2009 v zadevi *Andrejeva proti Latviji* [VS], pritožba št. 55707/00, točka 91.

⁽⁵⁷⁴⁾ Sodba ESČP z dne 31. marca 2009 v zadevi *Weller proti Madžarski*, pritožba št. 44399/05, točke od 36 do 39.

⁽⁵⁷⁵⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 10. novembra 2014 v zadevi *Conference of European Churches (CEC) proti Nizozemski*, pritožba št. 90/2013.

V okviru prava EU je treba v zvezi z državljani tretjih držav razlikovati med dvema položajema. Prvič, obstaja sistem usklajevanja prejemkov med državami članicami EU za državljane tretjih držav, ki se gibljejo v EU. Drugič, posebne kategorije državljanov tretjih držav so na podlagi sekundarne zakonodaje EU upravičene do nekaterih prejemkov ne glede na to, ali se gibljejo v EU.

(a) Usklajevanje prejemkov v EU

Državljeni tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP, ki so se preselili v državo članico EU, so na podlagi člena 24 **direktive o prostem gibanju** (osebe, ki niso državljani EU, pa na podlagi sporazuma med EU in EGP) upravičeni do enakih socialnih in davčnih ugodnosti kot državljani države članice gostiteljice. V skladu s členom 14(1) navedene direktive pa osebe, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja, vendar niso zaposlene, ne smejo postati nesorazmerno breme sistema socialne pomoči v državi gostiteljici, članici EU. Sčasoma se je izoblikoval zapleten pravni okvir za usklajevanje socialne varnosti in socialne pomoči za osebe, ki uveljavljajo pravice do prostega gibanja. Ta je bil uzakonjen v **Uredbi (ES) št. 883/2004** (kakor je bila spremenjena) ⁽⁵⁷⁶⁾, pri čemer je splošno načelo, da je vseevropski sistem usklajevanja in ne harmonizacije ⁽⁵⁷⁷⁾. Njegov namen je zmanjšati negativne učinke migracij med državami članicami EU s poenostavljanjem upravnih postopkov in zagotavljanjem enakega obravnavanja med osebami, ki se gibljejo med državami članicami EU, in državljani države članice EU. Nekatere pravice so prenosljive, druge pa ne. V **Uredbi (ES) št. 987/2009** (kakor je bila spremenjena) ⁽⁵⁷⁸⁾ so določeni postopki, potrebni za izvajanje **Uredbe (ES) št. 883/2004**.

Zaposleni državljani tretjih držav, ki se gibljejo med državami članicami EU, ter njihovi družinski člani in preživele osebe imajo pravice na podlagi čezmejne zakonodaje o združevanju in usklajevanju prejemkov socialne varnosti (**uredbi (ES) št. 859/2003** in **(EU) št. 1231/2010**). Pogoji za to je, da zaposleni državljani tretjih držav zakonito prebivajo na

⁽⁵⁷⁶⁾ Uredba je bila spremenjena z **Uredbo (ES) št. 988/2009**, UL L284, 30.10.2009, str. 43, **Uredbo (EU) št. 1231/2010**, UL L 344, 29.12.2010, str. 1, **Uredbo (EU) št. 1244/2010**, UL L 338, 22.12.2010, str. 35, **Uredbo (EU) št. 465/2012**, UL L 149, 8.6.2012, str. 4, **Uredbo (EU) št. 1224/2012**, UL L 349, 19.12.2012, str. 45, **Uredbo (EU) št. 517/2013**, UL L 158, 10.6.2013, str. 1, **Uredbo (EU) št. 1372/2013**, UL L 346, 20.12.2013, str. 27, **Uredbo (EU) 492/2017**, UL L 76, 22.3.2017, str. 13, in nazadnje z **Uredbo (EU) 1149/2019**, UL L 186, 11.7.2019, str. 21.

⁽⁵⁷⁷⁾ Sodbi SES z dne 5. julija 1988 v zadevi *Borowitz proti Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*, C-21/87, točka 23, in z dne 3. aprila 2008 v zadevi *Chuck proti Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank*, C-331/06, točka 27.

⁽⁵⁷⁸⁾ Uredba je bila spremenjena z **Uredbo (EU) št. 465/2012**, UL L 149, 8.6.2012, str. 4, **Uredbo (EU) št. 1224/2012**, UL L 349, 19.12.2012, str. 45, in **Uredbo (EU) št. 1372/2013**, UL L 346, 20.12.2013, str. 27.

ozemlju države članice EU ter imajo povezave, ki presegajo tiste s tretjo državo in eno samo državo članico EU. S tema uredbama niso zajeti zaposleni državljani tretjih držav, ki imajo povezave samo s tretjo državo in eno samo državo članico EU.

(b) Pravice nekaterih kategorij državljanov tretjih držav

Prosilci za azil nimajo posebne pravice do dostopa do socialne pomoči na podlagi [direktive o pogojih za sprejem](#). Vendar so v členu 17 določena splošna pravila o razpoložljivosti materialnih pogojev za sprejem, v členu 17(5) – ki se ne uporablja za Irsko – pa je navedeno, kako je treba določiti znesek finančne pomoči ali kuponov.

Primer: Nemško zvezno ustavno sodišče (*Bundesverfassungsgericht*) je 18. julija 2012 razsodilo, da mora Nemčija zvišati pomoč proslcem za azil, ki je ni zvišala že 19 let in ki ni pokrivala zahtevanega minimuma za zagotovitev dostojnega življenja na podlagi člena 1 nemške ustave ⁽⁵⁷⁹⁾.

Država članica EU mora na podlagi člena 29 spremenjene [direktive o pogojih](#) zagotoviti, da begunci in upravičenci do mednarodne zaščite prejemajo enako „potrebno socialno pomoč“, kot jo prejemajo državljani države gostiteljice, članice EU. Vendar je lahko to za imetnike statusa subsidiarne zaščite omejeno na „osnovne prejemke“. S členom 23(2) so prejemki razširjeni na družinske člane upravičencev do subsidiarne zaščite.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Ayubi proti Bezirkshauptmannschaft Linz-Land* ⁽⁵⁸⁰⁾ ugotovilo, da je nacionalna ureditev v nasprotju s pravom EU, če določa, da se beguncem, ki so imetniki pravice do začasnega prebivanja v državi članici EU, odobrijo dajatve socialne pomoči v znesku, ki je nižji od zneska dajatev, dodeljenih državljanom te države članice EU in beguncem, ki so imetniki pravice do stalnega prebivanja v navedeni državi članici.

Primer: Sodišče EU je v zadevi *Alo in Osso* ⁽⁵⁸¹⁾ odločilo, da obveznost glede prebivališča, ki je naložena upravičencu do subsidiarne zaščite, pomeni omejitve njegovega dostopa do socialnega varstva v skladu s členom 29 direktive o pogojih, kadar tak ukrep ni naložen beguncem, državljanom tretjih držav, ki

⁽⁵⁷⁹⁾ Nemčija, *Bundesverfassungsgericht*, 1 BvL 10/10 in 1 BvL 2/11, 18. julij 2012.

⁽⁵⁸⁰⁾ Sodba Sodišča EU z dne 21. novembra 2018 v zadevi *Ahmad Shah Ayubi proti Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, C-713/17.

⁽⁵⁸¹⁾ Sodba Sodišča EU z dne 1. marca 2016 v združenih zadevah *Kreis Warendorf proti Ibrahimu Alojju in Amira Osso proti Region Hannover* [VS], C-443/14 in C-444/14.

zakonito prebivajo v tej državi članici EU, ali svojim državljanom. Vendar je sprejelo, da so omejitve glede prebivališča, naložene s ciljem olajševanja vključevanja upravičencev do subsidiarne zaščite, lahko dovoljene v skladu s členom 33 direktive o pogojih (prosto gibanje). Nacionalno sodišče je pristojno za odločanje, ali so imetniki statusa subsidiarne zaščite in drugi državljani tretjih držav, ki zakonito prebivajo na ozemlju države članice, za katere obveznost glede prebivališča ne velja, v objektivno primerljivem položaju.

Države članice EU morajo v skladu s členom 11(7) **direktive o boju proti trgovini z ljudmi** poskrbeti za žrtve trgovine z ljudmi s posebnimi potrebami, za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi, pa so določene posebne zahteve (člen 13).

Na podlagi **direktive o rezidentih za daljši čas** so osebe s priznanim statusom rezidentov za daljši čas na podlagi člena 11(1)(d) upravičene do enakega obravnavanja glede socialnega zavarovanja, socialne pomoči in socialnega varstva kot državljani države članice gostiteljice. Vendar sta lahko pravici do socialne pomoči in socialnega varstva omejeni na osnovne prejemke.

Direktiva o združitvi družine družinskim članom združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav, ne zagotavlja dostopa do socialne pomoči. Združevalci družine morajo dokazati, da imajo stalna in redna sredstva, ki zadoščajo za vzdrževanje njih samih in njihovih družinskih članov, ne da bi potrebovali pomoč socialnega sistema te države članice EU (člen 7(1)(c) Direktive).

V skladu s členom 12(1)(e) **direktive o enotnem dovoljenju** in členom 14(1)(e) **direktive o modri karti** morajo biti delavci iz tretjih držav, ki imajo enotno dovoljenje ali modro karto EU, glede socialne varnosti deležni enakega obravnavanja kot državljani te države članice.

Ključne točke

Splošne točke na podlagi prava EU in Evropske socialne listine

- Za dostop do ekonomskih in socialnih pravic je običajno potrebna pravica do vstopa ali prebivanja (glej **uvod v to poglavje**).
- Ključne elemente socialnih pravic je treba zagotoviti vsakemu posamezniku, ki je prisoten na ozemlju (glej sklicevanja na migrante brez urejenega statusa v oddelkih od 9.2 do 9.6).

- Bolj kot je položaj migranta podoben položaju domačih državljanov, večja utemeljitev se zahteva za razlikovanje na podlagi državljanstva (glej [uvod v to poglavje](#)).
- Številne pravice na podlagi Listine EU so omejene izključno na državljane in osebe, ki zakonito prebivajo v državi članici EU (glej [oddelek 9.1](#)).
- Evropska socialna listina vključuje sklop ekonomskih in socialnih pravic; uživanje teh pravic je načeloma omejeno na državljane države pogodbenice Evropske socialne listine, ko so na ozemlju druge države pogodbenice Evropske socialne listine. Evropski odbor za socialne pravice je kljub temu uporabil nekaj izjem, ko je obravnaval nastanitev za otroke (glej [oddelek 9.4](#)) in zdravstveno varstvo (glej [oddelek 9.5](#)).
- Navesti bi bilo treba zelo tehtne razloge, preden bi lahko ESČP štelo, da je različno obravnavanje, ki temelji izključno na državljanstvu, združljivo z EKČP ([oddelek 9.6](#)).

Ekonomске pravice na podlagi prava EU

- Dostop do trga dela je lahko omejen: raven dostopa državljanov tretjih držav do trga dela se razlikuje glede na to, v katero kategorijo spadajo (glej [oddelek 9.1](#)).
- Od trenutka, ko oseba začne delati, zakonito ali ne, je treba spoštovati temeljne pravice delavcev (glej [oddelek 9.2](#)).
- Upravičeni družinski člani državljanov držav EGP imajo enake pravice do dostopa do trga dela kot državljani države članice EU (glej [oddelek 9.2.1](#)).
- Za turške državljane se uporablja klavzula o mirovanju iz člena 41 Dodatnega protokola k Sporazumu iz Ankare, s katero je državam prepovedano, da bi jim naložile nova bremenjena (glej [oddelek 9.2.4](#)).
- Prosilcem za azil, o prošnjah katerih še ni bilo odločeno na prvi stopnji, je treba dovoliti dostop do trga dela najpozneje devet mesecev (eno leto na Irskem) po vložitvi prošnje za mednarodno zaščito (glej [oddelek 9.2.7](#)).
- Z direktivo o sankcijah zoper delodajalce se kaznujejo tisti, ki zaposlujejo migrante brez urejenega statusa, določa pa tudi pravico do zahteve za zadržanje plačila in nekatere druge zaščitne ukrepe za migrante v primeru kršitev (glej [oddelek 9.2.8](#)).

Izobraževanje (glej [oddelek 9.3](#))

- V skladu s členom 2 Protokola št. 1 k EKČP se nikomur ne sme odreči pravica do izobraževanja. Vendar imajo države članice kljub temu široko pravico do proste presoje pri določitvi nekaterih omejitev v zvezi z višjimi stopnjami izobraževanja.
- Vsi otroci, ki so državljani tretjih držav in prebivajo v EU, vključno z migranti brez urejenega statusa, katerih odstranitev je bila odložena, imajo na podlagi sekundarne zakonodaje EU pravico do dostopa do osnovnega izobraževanja.

Nastanitev (glej oddelek 9.4)

- V Listini EU je priznana in se spoštuje pravica do socialne pomoči in pomoči pri pridobitvi stanovanj za zagotovitev dostojnega življenja vsem, ki nimajo zadostnih sredstev. Sekundarna zakonodaja EU vključuje tudi posebne določbe za državljane tretjih držav, ki so družinski člani državljanov držav EGP, rezidente za daljši čas, osebe, ki potrebujejo mednarodno zaščito, in žrtve trgovine z ljudmi.
- Države članice EU morajo prosilcem za azil zagotoviti življenjski standard, ki je primeren za zdravje prosilcev in ki lahko zagotovi njihovo preživetje.
- Če organi ne spoštujejo posameznikovega doma, je to lahko sporno na podlagi člena 8 EKČP. V izjemnih primerih je lahko nezagotovitev zatočišča sporna na podlagi člena 3 EKČP.
- Z Evropsko socialno listino je zagotovljena pravica do nastanitve, ki odpira pot do več dodatnih pravic.

Varovanje zdravja (glej oddelek 9.5)

- Za osebe, vključene v nacionalni zdravstveni sistem v državi EGP, kjer imajo stalno prebivališče, se lahko uporabijo lokalne določbe o zdravstvenem varstvu, če obiščejo druge države članice EGP in Švico.
- Begunci so na podlagi prava EU upravičeni do enakega dostopa do zdravstvenega varstva kot domači državljani, prosilci za azil in migranti brez urejenega statusa, katerih odstranitev je bila odložena, pa so upravičeni do nujne zdravstvene oskrbe in osnovnega zdravljenja bolezni.
- EKČP ne vsebuje posebnih določb o zdravstvenem varstvu, lahko pa ESČP take pritožbe obravnava na podlagi členov 2, 3 ali 8 EKČP.
- Z Evropsko socialno listino je zdravniška pomoč zagotovljena migrantom brez urejenega statusa.

Socialna varnost in socialna pomoč (glej oddelek 9.6)

- Na podlagi prava EU se je za državljane tretjih držav, ki se med državami članicami EU gibljejo na podlagi določb o prostem gibanju, sčasoma izoblikoval zapleten pravni okvir v zvezi z upravičenostjo do socialne varnosti in socialne pomoči.
- Na podlagi EKČP lahko zavrnitev socialne pomoči ali drugih prejemkov tujcu, ne glede na to, ali je prispeval v sistem, iz katerega bo izplačano nadomestilo, sproži vprašanje diskriminacije.
- Z Evropsko socialno listino se zahteva, da se socialna pomoč zagotovi osebam, ki jo potrebujejo, med drugim tudi tistim brez urejenega statusa.

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

10

Osebe s posebnimi potrebami

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Listina EU, člen 24 (pravice otroka)	Otroci brez spremstva	Evropska socialna listina, člen 17 (pravica otrok do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva) Sodba ESČP iz leta 2011 v zadevi <i>Rahimi proti Grčiji</i>, pritožba št. 8687/08 (mladoletni prosilec za azil brez spremstva pridržan v centru za pridržanje odraslih)
Dubljinska uredba, Uredba (EU) št. 604/2013, člen 8 Sodba Sodišča EU iz leta 2013 v zadevi <i>MA, BT in DA</i>, C-648/11 (predaje na podlagi dubljinske uredbe) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 24 Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 25 Direktiva o pogojih (2011/95/EU), člen 31 Direktiva o vračanju (2008/115/ES), člen 10	Sprejem in obravnavanje	
Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 25	Ugotavljanje starosti	Konvencija o ukrepanju proti trgovini z ljudmi iz leta 2005, člen 10(3) Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba iz leta 2018 v zadevi <i>EUROCEF proti Franciji</i>, pritožba št. 114/2015

Evropska unija	Obravnavane teme	Svet Evrope
Direktiva o boju proti trgovini z ljudmi (2011/36/EU) Direktiva o žrtvah trgovine z ljudmi (dovoljenja za prebivanje) (2004/81/ES) Direktiva o pravicah žrtev (2012/29/EU)	Žrtve trgovine z ljudmi	EKČP, člen 4 (prepoved suženjstva in prisilnega dela) Sodba ESČP iz leta 2010 v zadevi <i>Rantsev proti Cipru in Rusiji</i>, pritožba št. 25965/04 (organi morajo preiskavo izvesti po uradni dolžnosti) Konvencija o ukrepanju proti trgovini z ljudmi iz leta 2005
Konvencija o pravicah invalidov (ratificirala EU) Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), členi 19, 21 in 22 Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 14	Invalidi	Evropska socialna listina, člen 15 (pravica invalidnih oseb do samostojnosti, vključevanja v družbo in sodelovanja v življenju skupnosti)
Direktiva o pogojih za sprejem (2013/33/EU), člen 25 Direktiva o azilnih postopkih (2013/32/EU), člen 24	Žrtve mučenja	
Direktiva o prostem gibanju (2004/38/ES), člen 13(2)(c) Direktiva o združitvi družine (2003/86/ES), člen 15(3)	Žrtve nasilja na podlagi spola	Sodba ESČP iz leta 2009 v zadevi <i>Opuz proti Turčiji</i>, pritožba št. 33401/02 (nasilje v družini) Sodba ESČP iz leta 2016 v zadevi <i>R. D. proti Franciji</i>, pritožba št. 34648/14 (tveganje grdega ravnanja v primeru izгона) Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija), 2011

Uvod

V tem poglavju bodo obravnavane nekatere skupine posameznikov, ki bi jih bilo mogoče uvrstiti med posebno ranljive in zato zahtevajo posebno pozornost. Poleg tega, kar je bilo na splošno povedano v prejšnjih poglavjih, lahko pravo EU in EKČP zagotavljata dodatno varstvo osebam s posebnimi potrebami.

V pravu EU je treba upoštevati poseben položaj ranljivih oseb, na primer pri ureditvi sprejema ali odvzemu prostosti osebam. Ranljive osebe so navedene v členu 21 [direktive o pogojih za sprejem](#) (2013/33/EU) in členu 3(9) [direktive o vračanju](#) (2008/115/ES). Obe določbi vključujeta „mladoletnike, mladoletnike brez spremstva, invalide, starejše ljudi, nosečnice, starše samohranilce z mladoletnimi otroki in osebe, ki so bile izpostavljene mučenju, posilstvu ali drugim resnim oblikam [psihičnega], fizičnega ali spolnega nasilja“, vendar je seznam v direktivi o pogojih za sprejem daljši in neizčrpen. Države članice EU morajo v skladu s členom 22 [direktive o pogojih za sprejem](#) oceniti, ali imajo ranljive osebe posebne potrebe glede sprejema. Na podlagi [direktive o azilnih postopkih](#) (2013/32/EU) morajo oceniti, ali prosilec za azil potrebuje posebna procesna jamstva, in mu v takem primeru zagotoviti ustrezno podporo med azilnim postopkom (člen 24).

10.1 Otroci brez spremstva

Izraz „mladoletniki brez spremstva“ se uporablja za opis posameznikov, ki so mlajši od 18 let in na evropsko ozemlje vstopijo brez spremstva odraslega, ki je zanje odgovoren v sprejemni državi (glej [direktivo o pogojih](#) (2011/95/EU), člen 2(I)). Njihov položaj je urejen s ključnimi določbami zakonodaje EU o azilu in priseljevanju, ki bodo proučene v tem oddelku.

EKČP ne vsebuje izrecno določb v zvezi z otroki brez spremstva, vendar je mogoče njihovo obravnavanje upoštevati na podlagi različnih določb, kot so člen 5 o pravici do svobode in varnosti, člen 8 o pravici do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja ali člen 2 Protokola št. 1 o pravici do izobraževanja. ESČP je razsodilo, da so države odgovorne poskrbeti za otroke brez spremstva in da jih ob izpustitvi iz pridržanja ne smejo zapustiti ⁽⁵⁸²⁾.

Vsaka odločitev v zvezi z otrokom mora temeljiti na spoštovanju otrokovih pravic, kot so določene v [Konvenciji ZN o otrokovih pravicah](#), ki so jo ratificirale vse države, razen Združenih držav Amerike. V tej konvenciji so določene človekove pravice otrok, ki jih je treba upoštevati ne glede na priseljski status ⁽⁵⁸³⁾. Načelo otrokovih koristi je temeljnega pomena in mora biti za javne organe glavno vodilo

⁽⁵⁸²⁾ Sodbi ESČP z dne 5. aprila 2011 v zadevi *Rahimi proti Grčiji*, pritožba št. 8687/08, in z dne 13. junija 2019 v zadevi *Sh. D. in drugi proti Grčiji, Avstriji, Hrvaški, Madžarski, Severni Makedoniji, Srbiji in Sloveniji*, pritožba št. 14165/16.

⁽⁵⁸³⁾ Odbor ZN za otrokove pravice je dodatna navodila za zaščito, oskrbo in pravilno ravnanje z otroki brez spremstva zagotovil v Splošni pripombi št. 6 iz leta 2005 (*General Comment No. 6* (2005)).

pri sprejemanju ukrepov v zvezi z otrokom. V nasprotju z [Listino EU](#) (člen 24(2)) to načelo ni izrecno navedeno v EKČP, je pa pogosto izraženo v sodni praksi ESČP. Je tudi podlaga za posebne določbe zakonodaje EU v zvezi z otroki brez spremstva.

V Evropski socialni listini je sklicevanje na ločene otroke v členu 17(1)(c). Evropski odbor za socialne pravice je – tako kot ESČP – poudaril, da države, ki želijo ustaviti poskuse izogibanja pravilom o priseljivanju, tujim otrokom, zlasti če so brez spremstva, ne smejo odreči jamstev v zvezi z zaščito njihovega statusa. Varstvo temeljnih pravic in omejitve, ki jih država naloži v okviru politike o priseljivanju, je zato treba uskladiti ⁽⁵⁸⁴⁾.

Primer: Evropski odbor za socialne pravice je v zadevi *EUROCEF proti Franciji* ⁽⁵⁸⁵⁾ ugotovil kršitve člena 31(2) Evropske socialne listine zaradi pomanjkljivosti francoskega sistema za zagotavljanje zatočišča in presojo v zvezi z otroki brez spremstva. Ugotovil je tudi, da zamuda pri imenovanju *ad hoc* skrbnika za otroke brez spremstva, pridržanje takih otrok v čakalnicah in hotelih, uporaba analize kosti za določitev njihove starosti in ovire pri dostopu do učinkovitega pravnega sredstva pomenijo kršitev člena 17(1) Evropske socialne listine.

10.1.1 Sprejem in obravnavanje

Na podlagi prava EU so posebne določbe za otroke brez spremstva zajete v instrumentih na področju azila in [direktivi o vračanju](#).

Pred obravnavanjem otrok brez spremstva med postopkom obravnave prošnje se je treba zavedati, katera država je odgovorna za obravnavo njihove prošnje za azil. V skladu z [dublinsko uredbo](#) (Uredba (EU) št. 604/2013) mora prošnje otrok brez spremstva obravnavati država članica EU, v kateri so zakonito prisotni družinski člani, bratje ali sestre ali sorodniki (člen 8). Priskrbeti jim je treba zastopnika (člen 6). Člen 6(3) vsebuje navodila za ocenjevanje otrokove koristi. Člen 11 vsebuje pravila za izognitev ločitvi ob uporabi dublinske uredbe, če družinski člani predložijo ločene prošnje v eni državi članici EU. V členu 16 pa se obravnavajo vzdrževane osebe (glej [oddelek 5.2](#)).

⁽⁵⁸⁴⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 20. oktobra 2009 v zadevi *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski*, pritožba št. 47/2008. Odbor je med drugim navedel, da otroci brez spremstva uživajo pravico do zatočišča na podlagi člena 31(2) Evropske socialne listine.

⁽⁵⁸⁵⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 24. januarja 2018 v zadevi *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) proti Franciji*, pritožba št. 114/2015.

V odsotnosti družinskega člana, brata ali sestre ali sorodnika je odgovorna tista država članica, v kateri je otrok vložil prošnjo za azil, če je to v največjo otrokovo korist (člen 8).

Primer: Sodišče EU je moralo v zadevi *MA, BT in DA proti Secretary of State for the Home Department* ⁽⁵⁸⁶⁾ ugotoviti, katera država je bila odgovorna v primeru otroka brez spremstva, ki je predložil prošnjo za azil v različnih državah članicah EU. Pojasnilo je, da je v odsotnosti družinskega člana, ki je zakonito prisoten v neki državi članici, za obravnavanje take prošnje odgovorna država članica, v kateri je otrok fizično prisoten. Pri tem se je oprlo na člen 24(2) Listine EU, v skladu s katerim je treba pri vseh ukrepih, ki se nanašajo na otroke, upoštevati predvsem otrokovo korist.

Otrokom brez spremstva, ki so prosilci za azil, je treba zastopnika zagotoviti takoj, ko zaprosijo za azil (člen 24 [direktive o pogojih za sprejem](#) in člen 25 [direktive o azilnih postopkih](#)). Vendar zakonodaja ne določa imenovanja zastopnika od trenutka, ko otroka brez spremstva odkrijejo organi. Države lahko določijo le skrbnika ali skrbnika in pravnega zastopnika, da prosilcu za azil pomagajo v azilnem postopku in mu kot otroku zagotovijo dobro počutje med obravnavo prošnje za azil. Na podlagi direktive o azilnih postopkih je treba zastopniku omogočiti, da se pred razgovorom za azil pogovori z otrokom in ga pospremi na razgovor.

Razgovor z otrokom brez spremstva mora voditi oseba, ki ima znanje o posebnih potrebah mladoletnikov (direktiva o azilnih postopkih, člen 25). V zvezi z obravnavo prošenj otrok brez spremstva na meji, na tranzitnih območjih ali na podlagi pospešenih postopkov, ki je dovoljena samo v primerih iz člena 25(6), obstajajo omejitve. V takih primerih je z Direktivo dovoljeno, da države članice ne priznajo samodejne pravice do prebivanja otrokom brez spremstva med ponovno proučitvijo zavrnilne odločbe, vendar samo če so izpolnjeni pogoji iz člena 46(7) Direktive. Ti pogoji vključujejo na primer nujno jezikovno in pravno pomoč ter vsaj enotedenski rok, da sodišče zaprosi za pravico ostati na ozemlju do konca pritožbenega postopka.

Direktiva o pogojih za sprejem (člen 24) določa smernice o vrsti nastanitve, ki jo je treba zagotoviti otrokom brez spremstva, ki morajo biti z odraslimi sorodniki, v rejniški družini, nastanitvenih centrih s posebno oskrbo za otroke ali drugih primernih nastanitvenih zmogljivostih. Pridržanje otrok brez spremstva ni popolnoma

⁽⁵⁸⁶⁾ Sodba Sodišča EU z dne 6. junija 2013 v zadevi *The Queen na zahtevo MA in drugih proti Secretary of State for the Home Department*, C-648/11.

prepovedano, vendar so lahko pridržani le v izjemnih okoliščinah in ne smejo biti nikoli nastanjeni v zaporu (člen 11(3) prenovljene direktive). V Direktivi je navedeno še, da se lahko prosilci, ki so stari 16 let ali več, vendar mlajši od 18 let in torej še vedno otroci, nastanijo v nastanitvenih centrih za odrasle prosilce za azil, vendar samo če je to v njihovo najboljšo korist (ta pogoj ne velja za Irsko, saj je bil uveden s prenovljeno direktivo iz leta 2013).

V členu 24 direktive o pogojih za sprejem je dodatno pojasnjeno, da je treba, kolikor je mogoče, brate in sestre obdržati skupaj, upoštevajoč korist zadevnega otroka in zlasti njegovo starost ter stopnjo zrelosti. Spremembe prebivališča otrok brez spremstva je treba čim bolj omejiti. Poleg tega je v Direktivi določeno, da države članice EU čim prej poskušajo poiskati družinske člane otrok brez spremstva ob upoštevanju njihove varnosti. Nazadnje pa se z njo zahteva, da morajo biti posamezniki, ki delajo z otroki brez spremstva, ustrezno usposobljeni.

Spremenjena **direktiva o pogojih** vključuje posebne določbe za otroke brez spremstva, ki se jim prizna status beguncev ali mednarodna zaščita. Države članice EU morajo zagotoviti, da ima otrok brez spremstva zastopnika in da ustrezni organi to redno ocenjujejo. Imenovani zastopnik je lahko zakoniti skrbnik ali po potrebi predstavnik organizacije, zadolžene za varstvo in blaginjo otrok, ali kateri koli drug primerni zastopnik (člen 31).

S členom 31 direktive o pogojih se zahteva še, da države članice EU zagotovijo, da se otroci brez spremstva, ki se jim prizna azil, dodelijo odraslim sorodnikom, rejniški družini, v centre, specializirane za namestitev otrok, ali druge primerne namestitve. Mnenje otroka o vrsti nastanitve je treba upoštevati v skladu z njegovo starostjo in zrelostjo. Direktiva povzema določbe direktive o pogojih za sprejem v zvezi z nastanitvijo z brati in sestrami, iskanjem družine in usposabljanjem odraslih oseb, ki delajo z otroki brez spremstva.

Na podlagi člena 10 direktive o vračanju se morajo organi države članice EU ob odstranitvi otroka brez spremstva z njenega ozemlja prepričati, da bo vrnjen članu družine, izbranemu skrbniku ali ustreznim sprejemnim centrom v državi vrnitve. Absolutne prepovedi vračanja otrok brez spremstva ni, vendar je treba pri odločitvi za vrnitev upoštevati otrokovo korist. Če se vrnitev odloži ali se določi obdobje za prostovoljno vrnitev, je treba upoštevati posebne potrebe otrok (člen 14) ⁽⁵⁸⁷⁾.

⁽⁵⁸⁷⁾ Več informacij je na voljo v FRA (2019), *Returning Unaccompanied Children: Fundamental rights considerations*, Urad za publikacije, Luxembourg, september 2019.

Na podlagi EKČP je ESČP razsodilo, da je v zadevah v zvezi s tujimi otroki, s spremstvom ali brez, odločilni dejavnik otrokov položaj izredne ranljivosti. Ta dejavnik ima prednost pred pomisleki v zvezi z njihovim statusom migranta brez urejenega statusa. Posebno težke razmere, v katerih se lahko znajde otrok, in vsako nespoštovanje odredbe o zaščiti prosilca, ki je zaradi svoje starosti še posebej ranljiv, s strani nacionalnih organov lahko pomenijo ponižujoče ravnanje in kršitev člena 3 Konvencije ⁽⁵⁸⁸⁾.

Primer: V zadevi *Rahimi proti Grčiji* ⁽⁵⁸⁹⁾ je bil pritožnik afganistanski otrok brez spremstva, ki je bil pridržan v centru za pridržanje odraslih in nato izpuščen, ne da bi mu organi ponudili pomoč pri nastanitvi. ESČP je ugotovilo, da so pogoji pridržanja pritožnika in dejstvo, da organi po njegovi izpustitvi niso poskrbeli zanj, pomenili ponižujoče ravnanje, ki je prepovedano s členom 3. Razsodilo je, da upoštevanje otrokove koristi zahteva, da se za otroke brez spremstva raziščejo druge možnosti nastanitve namesto pridržanja.

10.1.2 Ugotavljanje starosti

Na podlagi prava EU direktiva o azilnih postopkih državam članicam EU dovoljuje, da za določitev starosti otrok brez spremstva v okviru obravnavanja njihove prošnje za azil opravijo zdravniške preglede, če imajo pomisleke glede njihove starosti (člen 25). Če se opravijo zdravniški pregledi, morajo države članice EU zagotoviti, da so otroci brez spremstva predhodno obveščeni o takem ugotavljanju in da se pridobi njihova privolitve. Vprašanje ugotavljanja starosti postaja v Evropi vse bolj sporno. Ker je otrokom zagotovljena večja zaščita v azilnem postopku in ker imajo sprejemne države dodatno dolžnost, da zanje poskrbijo na drugih področjih, vključno z nastanitvijo in izobraževanjem, nekateri posamezniki na ozemlje EU pogosto prispejo brez dokumentov in trdijo, da so mlajši od 18 let. Te posameznike je mogoče nato pregledati, da se ugotovi, ali so dejansko mlajši od 18 let. Rezultati pregleda pogosto zelo vplivajo na njihovo prošnjo za azil in dostop do socialne varnosti. Izvesti je treba zdravniški pregled, ki najmanj posega v zasebnost. Preglede mora izvajati

⁽⁵⁸⁸⁾ Sodbi ESČP z dne 28. februarja 2019 v zadevi *Khan proti Franciji*, pritožba št. 12267/16, in z dne 13. junija 2019 v zadevi *Sh. D. in drugi proti Grčiji, Avstriji, Hrvaški, Madžarski, Severni Makedoniji, Srbiji in Sloveniji*, pritožba št. 14165/16.

⁽⁵⁸⁹⁾ Sodba ESČP z dne 5. aprila 2011 v zadevi *Rahimi proti Grčiji*, pritožba št. 8687/08. Glej tudi sodbi ESČP z dne 22. novembra 2016 v združenih zadevah *Abdullahi Elmi in Aweys Abubakar proti Malti*, pritožbi št. 25794/13 in 28151/13, ter z dne 25. junija 2020 v zadevi *Moustahi proti Franciji*, pritožba št. 9347/14, točke od 65 do 67.

usposobljeno zdravstveno osebje, ki mora spoštovati dostojanstvo prosilca. V Direktivi ni dodatno opredeljeno, katere vrste zdravniških pregledov so primerne ali ustrezne, zato se v Evropi uporabljajo najrazličnejše tehnike ⁽⁵⁹⁰⁾.

ESČP je **v skladu z EKČP** razsodilo, da nerazumno dolgega ocenjevanja starosti oseb, ki so blizu odraslosti, ni mogoče upravičiti in da vzbuja resne dvome o dobri veri organov, zlasti kadar država članica vsako leto prijavi nizko število domnevnih otrok v migracijah ⁽⁵⁹¹⁾.

Na podlagi drugih instrumentov Sveta Evrope je tudi s členom 10(3) **Konvencije o ukrepanju proti trgovini z ljudmi** (Konvencija o boju proti trgovini z ljudmi) ⁽⁵⁹²⁾ predvideno ugotavljanje starosti, če starost žrtve ni določena. Kot je poudarila skupina strokovnjakov Sveta Evrope za ukrepanje proti trgovini z ljudmi (GRETA), ki spremlja izvajanje Konvencije o boju proti trgovini z ljudmi, mora biti ugotavljanje starosti del celovite ocene, ki upošteva tako zunanji videz kot psihološko zrelost posameznika. Take ocene bi bilo treba izvajati na varen način, ki je prilagojen otrokom in pri katerem se upošteva vidik spola, ob ustreznem spoštovanju človekovega dostojanstva. V skladu z načelom *in dubio pro reo* je treba v primeru dvoma posameznika šteti za otroka ⁽⁵⁹³⁾.

Člen 17 Evropske socialne listine določa pravico otrok in mladostnikov do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva.

Primer: Evropski odbor za socialne pravice je v zadevi *EUROCEF proti Franciji* ⁽⁵⁹⁴⁾ analiziral uporabo analize kosti za določitev starosti otrok brez spremstva v Franciji in ugotovil kršitev člena 17(1) Evropske socialne listine. Zlasti je ugotovil, da je uporaba analize kosti neprimerna in nezanesljiva glede na preveliko zanašanje francoskih organov na analize kosti, kot je dokumentirano v nacionalnih in mednarodnih virih.

⁽⁵⁹⁰⁾ Glej tudi Svet Evrope (2017), *Age assessment: Council of Europe member states' policies, procedures and practices respectful of children's rights in the context of migration*, Svet Evrope, Strasbourg; in EASO (2018), *Praktični vodnik o ugotavljanju starosti*, Urad za publikacije, Luxembourg.

⁽⁵⁹¹⁾ Sodba ESČP z dne 22. novembra 2016 v združenih zadevah *Abdullahi Elmi in Aweys Abubakar proti Malti*, pritožbi št. 25794/13 in 28151/13.

⁽⁵⁹²⁾ Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, 2005, CETS št. 197.

⁽⁵⁹³⁾ Svet Evrope (2016), *5th General Report on GRETA's Activities: Covering the period from 1 October 2014 to 31 December 2015*, Svet Evrope, Strasbourg; UNHCR (1997), „Guidelines on policies and procedures in dealing with unaccompanied children seeking asylum“.

⁽⁵⁹⁴⁾ Evropski odbor za socialne pravice, meritorna odločba z dne 24. januarja 2018 v zadevi *European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) proti Franciji*, pritožba št. 114/2015.

10.2 Žrtve trgovine z ljudmi

Razlikovati je treba med tihotapljenjem in trgovino z ljudmi. Tihotapljenje migrantov je dejavnost, ki se izvaja zaradi finančne ali druge materialne koristi, s posredovanjem pri nezakonitem vstopu osebe v državo, kjer ta ni državljan ali nima stalnega prebivališča ⁽⁵⁹⁵⁾.

Na podlagi prava EU in EKČP trgovina z ljudmi pomeni „novačenje, prevoz, premeštev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo“ ⁽⁵⁹⁶⁾. Pri trgovini z ljudmi je vključen element prisile in ustrahovanja, ki ni vključen v tihotapljenje.

ESČP je **na podlagi EKČP** razsodilo, da trgovina z ljudmi spada na področje uporabe člena 4 EKČP, s katerim sta prepovedani suženjstvo in prisilno delo ⁽⁵⁹⁷⁾. Države članice imajo pozitivno obveznost, da poleg kazenskih določb za kaznovanje trgovcev z ljudmi uvedejo učinkovite določbe za zaščito žrtev in potencialnih žrtev trgovine z ljudmi ⁽⁵⁹⁸⁾. Za več informacij glej tudi [oddelek 3.3](#).

Primer: ESČP je v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji* ⁽⁵⁹⁹⁾ odločilo, da je pomembno, da žrtvi trgovine z ljudmi ni treba zahtevati, da se jo prepozna za žrtev trgovine z ljudmi ali da se trgovina z njo preišče. Organi morajo sami prevzeti pobudo, če obstaja sum take kriminalne dejavnosti.

Konvencija o boju proti trgovini z ljudmi je prva evropska pogodba, ki poleg obveznosti držav članic, da izvedejo učinkovite kazenske preiskave in sprejmejo ukrepe proti trgovini z ljudmi, vsebuje podrobne določbe o pomoči, zaščiti in podpori, ki jih je treba zagotoviti žrtvam trgovine z ljudmi. S Konvencijo se zahteva, da države

⁽⁵⁹⁵⁾ Protokol ZN proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, ki dopolnjuje Konvencijo ZN proti mednarodnemu kriminalu, 2000, člen 3.

⁽⁵⁹⁶⁾ Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (CETS št. 197), člen 4; Direktiva 2011/36/EU, UL L 101, 15.4.2011, str. 1, člen 2(1).

⁽⁵⁹⁷⁾ Sodba ESČP z dne 7. januarja 2010 v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, pritožba št. 25965/04, točke od 282 do 286.

⁽⁵⁹⁸⁾ Sodbi ESČP z dne 21. januarja 2016 v zadevi *L. E. proti Grčiji*, pritožba št. 71545/12, in z dne 30. marca 2017 v zadevi *Chowdury in drugi proti Grčiji*, pritožba št. 21884/15, ter sklepa ESČP z dne 26. maja 2015 v zadevi *L. O. proti Franciji*, pritožba št. 4455/14, in z dne 29. novembra 2011 v zadevi *V. F. proti Franciji*, pritožba št. 7196/10.

⁽⁵⁹⁹⁾ Sodba ESČP z dne 7. januarja 2010 v zadevi *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, pritožba št. 25965/04, točka 288.

pogodbenice sprejmejo zakonodajne ali druge ukrepe, ki so potrebni za prepoznavanje žrtev trgovine z ljudmi, ter pristojnim organom zagotovijo osebje, usposobljeno za preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej ter prepoznavanje žrtev in zagotavljanje pomoči zanje (člen 10). Pogodbenice morajo sprejeti ukrepe, ki so potrebni za pomoč žrtvam pri njihovem okrevanju (člen 12).

Na podlagi prava EU je trgovina z ljudmi v [direktivi o boju proti trgovini z ljudmi \(2011/36/EU\)](#) opredeljena enako kot v Konvenciji Sveta Evrope o boju proti trgovini z ljudmi. Na podlagi Direktive morajo države članice EU zagotoviti, da imajo žrtve trgovine z ljudmi nemudoma dostop do pravnega svetovanja. Tako svetovanje in zastopanje mora biti brezplačno, ko žrtev nima zadostnih finančnih sredstev (člen 12). Z Direktivo se uvaja tudi pojem kazenske in civilne odgovornosti pravnih in fizičnih oseb. Poleg tega pa je v njej posebna pozornost namenjena otrokom, ki so žrtve trgovine z ljudmi, zlasti v zvezi s pomočjo in podporo (členi od 13 do 16). Taki ukrepi pomoči in podpore vključujejo takojšnjo dodelitev skrbnika ali zastopnika otroku, ki je žrtev trgovine z ljudmi, ko organi otroka odkrijejo (člen 14); razgovore z otrokom, ki se opravijo nemudoma in jih po možnosti vodi ista oseba (člen 15), in trajno rešitev, ki temelji na otrokovi koristi v primerih otrok brez spremstva, ki so žrtve trgovine z ljudmi (člen 16).

Z direktivo o boju proti trgovini z ljudmi so žrtve trgovine z ljudmi zaščitene pred pregonom zaradi kaznivih dejanj, ki so jih bile prisiljene storiti, kar lahko vključuje kazniva dejanja v zvezi s potnimi listi, kazniva dejanja, povezana s prostitucijo, ali nezakonito delo na podlagi nacionalnega prava. Pomoč in podpora žrtvam trgovine z ljudmi ne bi smeli biti pogojeni s sodelovanjem z organi v kazenski preiskavi (člen 11). Obstajajo tudi procesna jamstva za žrtve, udeležene v kazenskih postopkih (člen 12), vključno z brezplačnim pravnim zastopanjem, če žrtev nima zadostnih finančnih sredstev. Žrtve je treba med postopkom obravnavati na poseben način, da se prepreči travma in ponovna travma (člena 12 in 15). Posebna jamstva veljajo za otroke, ki so žrtve trgovine z ljudmi (členi od 13 do 16). Če žrtve trgovine z ljudmi zaprosijo za azil, je treba oceniti njihove posebne potrebe glede sprejema in zagotoviti ustrezno podporo ([direktiva o pogojih za sprejem](#), člena 21 in 22).

V skladu s členom 9 [direktive o pravicah žrtev \(2012/29/EU\)](#) morajo države članice EU žrtvam kaznivih dejanj, vključno z žrtvami trgovine z ljudmi, zagotoviti podporne storitve. Ti vključujejo ustrezne informacije in nasvete ter čustveno in, po možnosti, psihološko podporo ⁽⁶⁰⁰⁾.

⁽⁶⁰⁰⁾ Glej tudi FRA (2016), [Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z dostopom do pravnega varstva](#), Urad za publikacije, Luxembourg.

V primeru odkritja trgovine z ljudmi se pravo EU in pravo Sveta Evrope nanašata na ranljivost in pravni status žrtev. Države članice EU morajo v skladu z [direktivo o žrtvah trgovine z ljudmi \(dovoljenja za prebivanje\)](#) (2004/81/ES) žrtvam trgovine z ljudmi, ki sodelujejo z organi, izdati dovoljenje za začasno prebivanje. V skladu s členom 14 Konvencije o boju proti trgovini z ljudmi se lahko žrtvam trgovine z ljudmi izda obnovljivo dovoljenje za prebivanje, če je to potrebno zaradi njihovih osebnih okoliščin ali če morajo ostati v državi, da bi sodelovale z organi pri preiskavi kaznivega dejanja trgovine z ljudmi. To vprašanje je obravnavano v [oddelku 3.3](#).

10.3 Invalidi

Pri iskanju azila se lahko osebe s telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami srečujejo s posebnimi ovirami pri dostopu do zaščite in pomoči ter morda potrebujejo dodatno pomoč, ki je pristojni organi ne morejo vedno zagotoviti.

[Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov](#) ⁽⁶⁰¹⁾ določa mednarodne standarde v zvezi z invalidi. Člen 5 Konvencije določa načeli enakosti in prepovedi diskriminacije, člen 18 pa določa, da „države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do svobode gibanja, svobode pri izbiri prebivališča in državljanstva enako kot drugim“.

V okviru EKČP invalidnost ni opredeljena, vendar je ESČP razsodilo, da člen 14 ščiti pred diskriminacijo na podlagi invalidnosti ⁽⁶⁰²⁾. Evropski odbor za socialne pravice uporablja enak pristop pri razlagi člena 15 Evropske socialne listine (pravica invalidov), pri čemer dodaja, da bi moralo enako obravnavanje invalidov ne glede na njihovo državljanstvo obstajati ne le v zakonodaji, temveč tudi v praksi ⁽⁶⁰³⁾.

Evropska unija je **v okviru prava EU** ratificirala Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov, tako da je ta zanjo zavezujoča in je del pravnega reda EU. Člen 21 [direktive o pogojih za sprejem](#) določa, da morajo države članice EU pri izvajanju določb v zvezi s pogoji za sprejem upoštevati poseben položaj ranljivih oseb, vključno z invalidi. Oceniti je treba njihove posebne potrebe glede sprejema in zagotoviti ustrezno podporo (člena 21 in 22), vključno z ustreznim duševnim zdravljenjem, kadar je potrebno (člen 19). V [direktivi o vračanju](#) so v opredelitev ranljivih

⁽⁶⁰¹⁾ Združeni narodi (2006), Zbirka pogodb [zvez. 2515](#), str. 3–192.

⁽⁶⁰²⁾ Sodbe ESČP z dne 30. aprila 2009 v zadevi [Glor proti Švici](#), pritožba št. 13444/04, z dne 29. aprila 2002 v zadevi [Pretty proti Združenemu kraljestvu](#), pritožba št. 2346/02, in z dne 30. septembra 2003 v zadevi [Koua Poirrez proti Franciji](#), pritožba št. 40892/98.

⁽⁶⁰³⁾ Evropski odbor za socialne pravice, [Sklepi XIV-2 1998](#), izjava o razlagi člena 15.

oseb vključeni tudi invalidi (člen 3(9)), vendar v zvezi z njimi ni posebnih določb. Absolutne prepovedi pridržanja invalidnih prosilcev za azil ali oseb v postopkih vračanja ni, če pa so pridržani, jim je treba nameniti posebno pozornost (člen 16(3)). V primeru prosilcev za azil se z direktivo o pogojih za sprejem (člen 11) zahteva, da nacionalni organi prednostno poskrbijo za njihovo zdravje, vključno z duševnim zdravjem.

Na podlagi člena 14(2)(b) [direktive o azilnih postopkih](#) se lahko osebni razgovor opusti, če so zanj prosilci nezmožni ali ga ne morejo opraviti zaradi trajnih okoliščin, na katere ne morejo vplivati. To je zlasti pomembno za osebe z duševnimi težavami, ki morda niso zmožne učinkovito sodelovati v razgovoru.

10.4 Žrtve mučenja

Kot je navedeno v uvodu v to poglavje, so žrtve mučenja skupina ranljivih oseb, za katere veljajo posebna jamstva v zvezi z njihovim obravnavanjem.

V okviru prava EU člen 25 [direktive o pogojih za sprejem](#) vsebuje dolžnost držav članic EU, da „zagotovijo, da osebe, ki so bile mučene, posiljene ali so bile podvržene drugim hudim nasilnim dejanjem, prejmejo potrebno zdravljenje poškodb, povzročenih s takimi dejanji, zlasti da imajo dostop do ustreznega zdravniškega in psihološkega zdravljenja ali nege“. Osebe, ki dela z njimi, mora biti deležno ustreznega usposabljanja.

Težave pri opisovanju doživete travme lahko otežijo osebni razgovor za azil. Osebe, ki vodijo razgovor, morajo biti zato seznanjene s težavami, ki bi lahko škodljivo vplivale na zmožnost prosilca, da sodeluje pri razgovoru, zlasti z znaki o preteklem mučenju (člen 4(3) in člen 14 [direktive o azilnih postopkih](#)). Z Direktivo se od držav članic EU tudi zahteva, da prosilcem, ki so utrpeli mučenje, posilstvo ali druge hude oblike nasilja, zagotovijo ustrezno podporo v azilnem postopku, če je to potrebno, da bo pravičen in učinkovit. Prav tako je treba take prosilce izvzeti iz pospešenih postopkov in postopkov na meji, kadar ni mogoče zagotoviti ustrezne podpore (člen 24). Dodatna jamstva se uporabljajo v primerih, kadar pritožbe zoper zavrnilno odločbo na prvi stopnji nimajo samodejnega odložilnega učinka. Ta na primer vključujejo, da je treba zagotoviti potrebno jezikovno in pravno pomoč. Poleg tega mora imeti prosilec z zavrnilno odločbo na prvi stopnji na voljo vsaj en teden, da sodišče zaprosi, naj odloči o pravici ostati na ozemlju do konca pritožbenega postopka (člen 24 v povezavi s členom 46(7)). Določbe o prosilcih, ki potrebujejo posebna procesna jamstva, so bile uvedene s prenovljeno direktivo iz leta 2013, zato se ne uporabljajo za Irsko.

Za navedene osebe v postopkih vračanja, če se odloži odstranitev ali odobri obdobje za prostovoljno vrnitev, je treba upoštevati posebne potrebe žrtev mučenja in drugih hudih oblik nasilja (*direktiva o vračanju*, člen 14(1)(d)).

Direktiva o pravicah žrtev (2012/29/EU) vsebuje široko opredelitev pojma. V skladu s členom 2(1)(a) je žrtev „fizičn[a] oseb[a], ki je utrpela škodo, vključno s fizično, duševno ali čustveno škodo ali ekonomsko izgubo, ki jo je neposredno povzročilo kaznivo dejanje“. Direktiva zato zajema tudi žrtve mučenja. Žrtve so tudi družinski člani osebe, katere smrt je bila neposredno povzročena s kaznivim dejanjem in ki so utrpeli škodo zaradi smrti te osebe. Status žrtve ni pogojen s prebivališčem žrtve, njenim državljanstvom ali nacionalnostjo (uvodna izjava 10).

Na podlagi mednarodnega prava je Odbor ZN proti mučenju leta 2018 objavil posodobljene standarde o podpori in zaščiti žrtev mučenja v okviru migracij ⁽⁶⁰⁴⁾. Z njimi so opredeljeni ključni elementi za zagotavljanje, da žrtve mučenja prejmejo potrebno zaščito in podporo.

10.5 Žrtve nasilja na podlagi spola

Posebna kategorija žrtev hudih kaznivih dejanj so posamezniki, ki so bili podvrženi nasilju v družini. To se lahko zgodi tudi pri delu v gospodinjstvu ⁽⁶⁰⁵⁾.

ESČP je **na podlagi EKČP** razsodilo, da lahko žrtve nasilja v družini spadajo med „ranljive posameznike“, poleg otrok, in da so tako upravičene do zaščite države članice, ki se kaže kot učinkovito odvrčanje od takih hudih kršitev osebne integritete ⁽⁶⁰⁶⁾. Obravnavalo je tudi več zadev, v katerih so pritožniki kot zaščito pred izgonom navedli različne oblike preganjanja zaradi spola ⁽⁶⁰⁷⁾.

⁽⁶⁰⁴⁾ Odbor ZN proti mučenju, *General comment No. 4 (2017) on the implementation of article 3 of the Convention in the context of article 22* (Splošna pripomba št. 4 (2017) o izvajanju člena 3 Konvencije v okviru člena 22).

⁽⁶⁰⁵⁾ FRA je dokumentirala tveganja, s katerimi se migranti brez urejenega statusa običajno spopadajo, če so zaposleni v sektorju dela v gospodinjstvu; glej FRA (2011), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Urad za publikacije, Luxembourg, in FRA (2018), *Out of Sight: Migrant women exploited in domestic work*, Urad za publikacije, Luxembourg.

⁽⁶⁰⁶⁾ Sodba ESČP z dne 9. junija 2009 v zadevi *Opuz proti Turčiji*, pritožba št. 33401/02, točka 160.

⁽⁶⁰⁷⁾ Sklep ESČP z dne 24. maja 2016 v zadevi *M. M. R. proti Nizozemski*, pritožba št. 64047/10; sodbe ESČP z dne 16. junija 2016 v zadevi *R. D. proti Franciji*, pritožba št. 34648/14, z dne 28. junija 2012 v zadevi *A. A. in drugi proti Švedski*, pritožba št. 14499/09, in z dne 19. januarja 2016 v zadevi *Sow proti Belgiji*, pritožba št. 27081/13.

Svet Evrope je leta 2011 sprejel [Konvencijo o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima \(Istanbulska konvencija\)](#) ⁽⁶⁰⁸⁾. Gre za prvi veljavni pravno zavezujoč instrument na svetu, s katerim je vzpostavljen celovit pravni okvir za preprečevanje nasilja, zaščito žrtev in končanje nekaznovanja storilcev. Istanbulska konvencija uvaja možnost, da se migrantkam podeli samostojno dovoljenje za prebivanje, če je njihov status rezidenta odvisen od njihovega nasilnega zakonca ali partnerja, ki zlorablja položaj (člen 59), v skladu z njo pa morajo države zagotoviti, da se nasilje nad ženskami zaradi spola lahko prizna kot oblika preganjanja v smislu [Ženevske konvencije iz leta 1951](#) (člen 60). V njej je ponovno poudarjena tudi obveznost spoštovanja načela nevračanja, med drugim za žrtve nasilja nad ženskami (člen 61) ⁽⁶⁰⁹⁾.

Primer: Hrvaško ustavno sodišče je v odločbi U-III-557/2019 ⁽⁶¹⁰⁾ ugodilo pritožbi zavrnjene prosilke za azil iz Iraka. V podporo svoji prošnji je pritožnica sprva navedla le vojno v domovini, vendar je pozneje pojasnila, da je žrtev nasilja v družini in da bi bila ob vrnitvi v Irak izpostavljena nadaljnjemu grdemu ravnanju s strani nekdanjega moža ali svojega brata, pri čemer bi bil eden od njiju nujno njen skrbnik, ogroženo pa bi bilo tudi njeno življenje. Ustavno sodišče je ob upoštevanju okoliščin zadeve kot celote, vključno z visoko stopnjo njene travme in ranljivosti, sprejelo, da je bila pritožnica preveč osramočena in prestrašena, da bi se v svojem prvem razgovoru za azil takoj sklicevala na vprašanje nasilja v družini, saj sta razgovor vodila dva moška. V novem postopku je ustavno sodišče organom naložilo, naj pritožnici dovolijo, da dokaže svoj osebni položaj in individualizirano tveganje v skladu z najnovejšimi dejstvi o položaju žensk v Iraku, ki so žrtve nasilja v družini, in njihovi sposobnosti, da se preselijo v drug del države.

Na podlagi prava EU so žrtve nasilja v družini, ki so državljani tretjih držav in družinski člani državljanov držav EGP, na podlagi [direktive o prostem gibanju](#) upravičene do nevezanega dovoljenja za prebivanje v primeru razveze ali prenehanja registriranega partnerstva (člen 13(2)(c)). V skladu s členom 15(3) [direktive o združitvi](#)

⁽⁶⁰⁸⁾ Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija), 2011, CETS št. 210.

⁽⁶⁰⁹⁾ Svet Evrope (2019), *Gender-Based Asylum Claims and Non-refoulement: Articles 60 and 61 of the Istanbul Convention* (Prošnje za azil na podlagi spola in načelo nevračanja: člena 60 in 61 Istanbulske konvencije), Svet Evrope, Strasbourg.

⁽⁶¹⁰⁾ Hrvaška, ustavno sodišče (*Ustavni sud Republike Hrvatske*), odločba št. U-III-557/2019 z dne 11. septembra 2019.

družine (2003/86/ES) za družinske člane združevalcev družine, ki so državljani tretjih držav, „[d]ržave članice določijo določbe, ki zagotavljajo odobritev nevezanega dovoljenja za prebivanje v posebej težkih okoliščinah“ po razvezi ali ločitvi.

Ključne točke

- Otrokova korist mora prevladati pri vseh ukrepih v zvezi z otroki (glej [oddelek 10.1](#)).
- Na podlagi prava EU imajo otroci brez spremstva, ki zaprosijo za azil, pravico, da jim pomaga zastopnik (glej [oddelek 10.1.1](#)).
- Na podlagi prava EU je z direktivo o azilnih postopkih državam članicam EU dovoljeno, da opravijo zdravniške preglede, da ugotovijo starost otrok brez spremstva, ki zaprosijo za azil, če obstajajo pomisleki, ali so otroci ali ne, vendar morajo upoštevati neka-tera jamstva (glej [oddelek 10.1.2](#)).
- Na podlagi prava EU in EKČP obstaja pozitivna obveznost uvedbe učinkovitih določb za zaščito žrtev in potencialnih žrtev trgovine z ljudmi, poleg kazenskih določb za kazno- vanje trgovcev z ljudmi (glej [oddelek 10.2](#)).
- EKČP in pravo EU ščitita pred diskriminacijo na podlagi invalidnosti. Tudi invalidi se v skladu z migracijskim pravom EU štejejo za ranljive osebe, njihove posebne potrebe, vključno s tistimi, ki se nanašajo na njihovo duševno zdravje, pa je treba upoštevati v azilnih postopkih in postopkih vračanja (glej [oddelek 10.3](#)).
- Na podlagi prava EU so žrtve mučenja, posilstva in drugih hudih oblik kaznivih dejanj upravičene do posebnih procesnih jamstev, če so ta potrebna za pravičen in učinkovit azilni postopek (glej [oddelka 10.4 in 10.5](#)).
- Na podlagi EKČP lahko otroci in žrtve nasilja v družini spadajo v skupino ranljivi- vih posameznikov, tako da so upravičeni do učinkovite zaščite s strani države (glej [oddelka 10.1.1 in 10.5](#)).

Dodatna sodna praksa in literatura:

Za dostop do dodatne sodne prakse upoštevajte [smernice](#) iz tega priročnika. Dodatno gradivo v zvezi z vprašanji, obravnavanimi v tem poglavju, je mogoče najti v oddelku [Dodatna literatura](#).

Dodatna literatura

Naslednji izbor referenc vključuje objave mednarodnih organizacij, akademikov, nevladnih organizacij ter ESČP in agencije FRA. Seznam dodatne literature je razdeljen v devet širših kategorij (splošna literatura, pravo na področju azila in beguncev, pridržanje, migranti brez urejenega statusa in vračanje, prosto gibanje v EU, otroci, invalidi, upravljanje meja in obsežni informacijski sistemi EU ter osebe brez državljanstva). V nekaterih primerih je iz naslova razvidno, da se objava nanaša na več kot eno področje. Članki o temah, zajetih v tem priročniku, so na voljo tudi v raznih strokovnih revijah, na primer v *European Journal of Migration and Law*, *International Journal of Refugee Law*, *Refugee Survey Quarterly* in drugih.

Splošna literatura

Chetail, V. (2019), *International Migration Law*, Oxford University Press, Oxford.

FRA (2018), *Fundamental Rights Report 2018*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2019), *Fundamental Rights Report 2019*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2020), *Fundamental Rights Report 2020*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA in Svet Evrope (2016), *Priročnik o evropski zakonodaji v zvezi z dostopom do pravnega varstva*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA in Svet Evrope (2018), *Handbook on European non-discrimination law*, izdaja iz leta 2018, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA, Svet Evrope in Evropski nadzornik za varstvo podatkov (2018), *Handbook on European Data Protection Law*, izdaja iz leta 2018, Urad za publikacije, Luxembourg.

Frigo, M., idr. (2014), *Migration and International Human Rights Law: A practitioners' guide*, posodobljena izdaja, Mednarodna komisija pravnikov, Ženeva.

Hailbronner, K., in Thym, D. (ur.) (2016), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2. izdaja, C. H. Beck/Hart/Nomos, München/Oxford/Baden-Baden.

Ktistakis, Y. (2016), *Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, 2. izdaja, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Opeskin, B., Perruchoud, R., in Redpath-Cross, J. (ur.) (2012), *Foundations of International Migration Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

Peers, S. (2016), *EU Justice and Home Affairs Law*, 4. izdaja, Oxford University Press, Oxford.

Svet Evrope, Evropsko sodišče za človekove pravice (2020), *Practical Guide on Admissibility Criteria* o merilih dopustnosti, Svet Evrope, Strasbourg.

UNHCR (2012), *Toolkit on how to request interim measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights for persons in need of international protection*, Predstavništvo UNHCR v evropskih institucijah, Strasbourg.

Pravo na področju azila in beguncev

EASO (2016), *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive (2011/95/EU) – A Judicial Analysis*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Evropski svet za begunce in izgnance (ECRE) in Evropska mreža pravnikov za azil (ELENA) (2010), *Survey on legal aid for asylum seekers in Europe*, oktober 2010.

FRA (2010), *Access to Effective Remedies: The asylum-seeker perspective*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2010), *The duty to inform applicants about asylum procedures: The asylum-seeker perspective*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2015), *Fundamental rights implications of the obligation to provide fingerprints for Eurodac*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Gammelthoft-Hansen, T. (2011), *Access to Asylum: International refugee law and the globalisation of migration control*, Cambridge University Press, Cambridge.

Goodwin-Gill, G. S., in McAdam, J. (2007), *The Refugee in International Law*, Oxford University Press, Oxford.

Hathaway, J. C. (2005), *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge.

Hathaway, J. C., in Foster, M. (2014), *The Law of Refugee Status*, 2. izdaja, Cambridge University Press, Cambridge.

Mole, N., in Meredith, C. (2010), *Human Rights Files, No. 9: Asylum and the European Convention on Human Rights*, 5. izdaja, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope (2019), *Gender-based asylum claims and non-refoulement: Articles 60 and 61 of the Istanbul Convention*, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope, komisar za človekove pravice (2017), *Realising the right to family reunification of refugees in Europe: Issue paper*, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope, Odbor ministrov (2009), *Smernice o varstvu človekovih pravic v okviru pospešenih azilnih postopkov*, sprejete 1. julija 2009.

UNHCR (2010), *Improving Asylum Procedures: Comparative analysis and recommendations for law and practice – key findings and recommendations*, Visoki komisariat Združenih narodov za begunce, Bruselj.

UNHCR (2019), *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection*, HCR/1P/4/ENG/REV.4, UNHCR, Ženeva.

UNHCR in Svet Evrope (2013), *Protecting Refugees*.

Wagner, M., in Bonjour, S. (2009), *Flughafenverfahrensstudie: Vergleichende Studie des rechtlichen Rahmens und administrativer Praktiken hinsichtlich der Behandlung von Asylgesuchen und der Rückführung von unzureichend dokumentierten*

Personen an Flughäfen in sieben Europäischen Staaten (Primerjalna študija o azilnih postopkih na letališču), Mednarodni center za razvoj migracijske politike (ICMPD), Dunaj.

Migranti brez urejenega statusa in vračanje

Cholewinski, R. (2005), *Irregular Migrants: Access to minimum social rights*, Svet Evrope, Strasbourg.

Evropski parlament, tematski sektor za pravice državljanov in ustavne zadeve (2018), *Fit for Purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 update*.

FRA (2011), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2015), *Cost of Exclusion from Healthcare – The case of migrants in an irregular situation*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2018), *Out of Sight: Migrant women exploited in domestic work*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Lutz, F. (2010), *The Negotiations on the Return Directive*, Wolf Legal Publishers, Nijmegen.

Lutz, F., in Mananashvili, S. (2016), „Return Directive 2008/115/EC“, v: Hailbronner, K., in Thym, D. (ur.), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2. izdaja, C. H. Beck/Hart/Nomos, München/Oxford/Baden-Baden, str. 658–763.

Moraru, M., Cornelisse, G., in De Bruycker, P. (ur.) (2020), *Law and judicial dialogue on the return of irregular migrants from the European Union*, Hart Publishing, Oxford.

Svet Evrope, Odbor ministrov (2005), *Twenty Guidelines on Forced Return*, dokument je bil sprejet 4. maja 2005.

Pridržanje

EASO (2019), *Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System – Judicial analysis*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Edwards, A. (2011), *Back to Basics: The right to liberty and security of person and 'alternatives to detention' of refugees, asylum-seekers, stateless persons and other migrants*, članek, pripravljen za serijo raziskav politike na področju prava in varstva (Legal and Protection Policy Research Series) Visokega komisariata ZN za begunce, april 2011.

Evropski pravni inštitut (2017), *Detention of asylum seekers and irregular migrants and the rule of law*, Dunaj.

FRA (2010), *Detention of third-country nationals in return procedures*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2015), „Alternatives to detention for asylum seekers and people in return procedures“.

FRA (2017), *European legal and policy framework on immigration detention of children*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2019), *Update of the 2016 FRA Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on fundamental rights in the hotspots set up in Greece and Italy*, Mnenje št. 3/2019 [najnovejše informacije o žariščnih točkah], Dunaj.

International Detention Coalition (2015), *There Are Alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, revidirana izdaja, International Detention Coalition, Melbourne.

Svet Evrope, Evropsko sodišče za človekove pravice (2020), *Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights: Right to liberty and security*, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope, Odbor ministrov (2006, 2020), *Recommendation Rec(2006)2-rev on the European Prison Rules*, dokument je bil sprejet 11. januarja 2006 in spremenjen 1. julija 2020.

Svet Evrope, Odbor ministrov (2019), *Practical Guidance on Alternatives to Immigration Detention: Fostering Effective Results*, dokument CM(2019)147.

Svet Evrope, Parlamentarna skupščina (2010), *Poročilo, dok. št. 12105, Resolucija 1707 (2010) in Priporočilo 1900 (2010) o pridržanju prosilcev za azil in migrantov brez urejenega statusa v Evropi*.

Prosto gibanje v EU

FRA (2018), *Making EU Citizens' Rights a Reality: National courts enforcing freedom of movement and related rights*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Guild, E., Peers, S., in Tomkin, J. (ur.) (2019), *The EU Citizenship Directive: A commentary*, 2. izdaja, Oxford University Press, Oxford.

Rogers, N., Scannell, R., in Walsh, J. (2012), *Free movement of persons in the enlarged European Union*, 2. izdaja, Sweet & Maxwell, London.

Invalidi

FRA (2011), *The legal protection of persons with mental health problems under non-discrimination law*, Urad za publikacije, Luxembourg.

UN OHCHR (2010), *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Guidance for human rights monitors*, HR/P/PT/17.

Otroci

EASO (2018), *Praktični vodnik urada EASO o ugotavljanju starosti*, 2. izdaja, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2018), *Age assessment and fingerprinting of children in asylum procedures: Minimum age requirements concerning children's rights in the EU*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2019), *Returning unaccompanied children: fundamental rights considerations*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Svet Evrope (2018), *How to convey child-friendly information to children in migration: A handbook for frontline professionals*, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope (2019), *Promoting child-friendly approaches in the area of migration: Standards, guidance and current practices*, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope (2020), *Family reunification for refugee and migrant children: Standards and promising practices*, Svet Evrope, Strasbourg.

Svet Evrope, Parlamentarna skupščina (2011), *Recommendation 1969 (2011) on unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return*, priporočilo je bilo sprejeto 15. aprila 2011.

Visoki komisar Združenih narodov za begunce (UNHCR) (2018), *Guidelines on assessing and determining the best interests of the child*, UNHCR.

Upravljanje meja in obsežni informacijski sistemi EU

FRA (2014), *Fundamental Rights at Land Borders: Findings from selected European Union border crossing points*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2017), *Fundamental rights and the interoperability of EU information systems: Borders and security*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2018), *How the Eurosur Regulation affects fundamental rights*, Urad za publikacije, Luxembourg.

FRA (2018), *Under Watchful Eyes: Biometrics, EU IT systems and fundamental rights*, Urad za publikacije, Luxembourg.

Molnár, T. (2014), „Regulating local border traffic in the European Union“, v: Szabó, M., Láncos, P. L., in Varga, R. (ur.), *Hungarian yearbook of international law and European law 2013*, Eleven International, Haag, str. 451–474.

Svet Evrope (2017), *Guidelines on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of Big Data*, Svet Evrope, Strasbourg.

Osebe brez državljanstva

European Network on Statelessness (n. d.), „*Statelessness Index*“.

UNHCR (2012), *Guidelines on Statelessness No. 4: Ensuring every child's right to acquire a nationality through Articles 1–4 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, UNHCR.

UNHCR (2014), *Handbook on Protection of Stateless Persons*, UNHCR, Ženeva.

UNHCR (2020), *Guidelines on Statelessness No. 5: Loss and deprivation of nationality under Articles 5–9 of the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, UNHCR.

Spletni viri

Viri	Spletni naslov
Raven ZN	
Posebni poročevalec ZN o človekovih pravicah migrantov	https://www.ohchr.org/EN/Issues/Migration/SRMigrants/Pages/SRMigrantsIndex.aspx
Posebni poročevalec ZN o mučenju in drugem krutem, nečloveškem ali ponižujočem ravnanju ali kaznovanju	http://www.ohchr.org/EN/Issues/Torture/SRTorture/Pages/SRTortureIndex.aspx
Pododbor ZN za preprečevanje mučenja in drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja	www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/OPCATIntro.aspx
Sodna praksa organov za spremljanje izvajanja pogodbe ZN	https://juris.ohchr.org
Refworld (podatkovna zbirka UNHCR o begunskem pravu)	https://www.refworld.org/type/CASELAW,,,,,0.html
Mreža ZN za migracije	http://migrationnetwork.un.org/
Mednarodne pogodbe, deponirane pri generalnem sekretarju ZN	http://treaties.un.org
Raven Sveta Evrope	
ESČP	www.echr.coe.int
Podatkovna zbirka HUDOC o sodni praksi ESČP	http://hudoc.echr.coe.int
Knjižnica ESČP	https://www.echr.coe.int/Library
Zbirka informativnih biltenov ESČP	https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets&c=
Informativno gradivo o sodni praksi ESČP	http://www.echr.coe.int/NoteInformation/en

Viri	Spletni naslov
Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (CPT)	http://www.cpt.coe.int/
Komisar Sveta Evrope za človekove pravice	http://www.coe.int/en/web/commissioner
Evropska socialna listina	https://www.coe.int/en/web/european-social-charter
Odločitve in sklepi Evropskega odbora za socialne pravice	https://hudoc.esc.coe.int
Skupina strokovnjakov za ukrepanje proti trgovini z ljudmi (GRETA)	https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking
Svet Evrope, posebni predstavnik generalnega sekretarja za migracije in begunce	https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/special-representative
Skupina strokovnjakov Sveta Evrope za ukrepanje proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (GREVIO)	https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio
Strokovni svet Sveta Evrope za pravo nevladnih organizacij	https://www.coe.int/en/web/ingo/expert-council
Evropska mreža o brezdržavljskosti	https://www.statelessness.eu/
Raven EU	
Sodišče Evropske unije (CURIA)	https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/sl/
Četrletni pregledi sodb Sodišča EU in nerešenih zadev v zvezi z azilom, mejami in priseljivanjem	https://www.ru.nl/law/cmri/documentation/cmri-newsletters/cjeu-overview
Evropski azilni podporni urad (EASO)	http://www.easo.europa.eu/
Učni načrt usposabljanja, ki ga organizira urad EASO	https://easo.europa.eu/training
Evropska komisija, Generalni direktorat za migracije in notranje zadeve	https://ec.europa.eu/home-affairs/index_en
Evropska migracijska mreža	https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/european-migration-network-emn_en
Portal EU o priseljivanju	http://ec.europa.eu/immigration
Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA)	http://fra.europa.eu
Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex)	http://frontex.europa.eu
Agencija Evropske unije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (eu-LISA)	https://www.eulisa.europa.eu/

Viri	Spletni naslov
Urad za pogodbe EU	http://ec.europa.eu/world/agreements/default.home.do
Javni register pravih osebnih dokumentov in potnih listin na spletu (PRADO)	https://www.consilium.europa.eu/prado/sl/prado-start-page.htm
Evropska migracijska mreža, Platforma brezdržavljskosti	https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/expert-groups_en/platform-statelessness_en
Evropski Svet za begunce in izgnance (ECRE)	http://www.ecre.org/

Seznam zadev

Sodna praksa Sodišča Evropske unije

<i>A in drugi proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> [veliki senat], združene zadeve od C-148/13 do C-150/13, 2. december 2014.....	147
<i>A in S proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , C-550/16, 12. april 2018.....	187
<i>A proti Migrationsverket</i> , C-404/17, 25. julij 2018.....	127
<i>A. S. proti Republiki Sloveniji</i> [veliki senat], C-490/16, 26. julij 2017.....	144, 159
<i>Abdon Vanbraekel in drugi proti Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)</i> , C-368/98, 12. julij 2001.....	273
<i>Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides</i> , C-285/12, 30. januar 2014.....	113
<i>Abubacarr Jawo proti Bundesrepublik Deutschland</i> [veliki senat], C-163/17, 19. marec 2019.....	144, 158
<i>Adala Bero proti Regierungspräsidium Kassel in Ettayebi Bouzalmate proti Kreisverwaltung Kleve</i> [veliki senat], združeni zadevi C-473/13 in C-514/13, 17. julij 2014.....	230
<i>Ahmad Shah Ayubi proti Bezirkshauptmannschaft Linz-Land</i> , C-713/17, 21. november 2018.....	247, 278
<i>Aissatou Diatta proti Land Berlin</i> , C-267/83, 13. februar 1985.....	190
<i>Alexander Hengartner in Rudolf Gasser proti Landesregierung Vorarlberg</i> , C-70/09, 15. julij 2010.....	254
<i>Alexandre Achughbabian proti Préfet du Val-de-Marne</i> [veliki senat], C-329/11, 6. december 2011.....	198, 211, 215
<i>Andrea Francovich proti Italijanski republiki</i> , C-479/93, 9. november 1995.....	24

<i>Atiqullah Adil proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel</i> , C-278/12 PPU, 19. julij 2012	41
<i>Aydin Salahadin Abdulla in drugi proti Bundesrepublik Deutschland</i> [veliki senat], združene zadeve C-175/08, C-176/08, C-178/08 in C-179/08, 2. marec 2010.....	105, 108, 123, 131
<i>Aziz Melki in Selim Abdeli</i> [veliki senat], združeni zadevi C-188/10 in C-189/10, 22. junij 2010	41
<i>Bahtiyar Fathi proti Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite</i> , C-56/17, 4. oktober 2018	111
<i>Bashar Ibrahim (C-297/17), Mahmud Ibrahim in drugi (C-318/17), Nisreen Sharqawi, Yazan Fattayrji, Hosam Fattayrji (C-319/17) proti Bundesrepublik Deutschland, Bundesrepublik Deutschland proti Taus Magamadov (C-438/17)</i> [veliki senat], združene zadeve C-297/17, C-318/17, C-319/17 in C-438/17, 19. marec 2019.....	158
<i>Bašir Mohamed Ali Mahdi</i> , C-146/14 PPU, 5. junij 2014	205, 219
<i>Baumbast in R proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-413/99, 17. september 2002.....	265
<i>Borowitz proti Bundesversicherungsanstalt für Angestellte</i> , C-21/87, 5. julij 1988.....	277
<i>Brahim Samba Diouf proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration</i> , C-69/10, 28. julij 2011.....	150
<i>Bundesrepublik Deutschland proti B in D</i> [veliki senat], združeni zadevi C-57/09 in C-101/09, 9. november 2010.....	104, 129
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Kaveh Puid</i> [veliki senat], C-4/11, 14. november 2013	157
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Touring tours und Travel GmbH in Sociedad de Transportes SA</i> , združeni zadevi C-412/17 in C-474/17, 13. december 2018.....	41
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Y in Z</i> [veliki senat], združeni zadevi C-71/11 in C-99/11, 5. september 2012	111
<i>C. K. in drugi proti Republiki Sloveniji</i> , C-578/16, 16. februar 2017	144, 157
<i>Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve proti Moussi Abdidi</i> [veliki senat], C-562/13, 18. december 2014.....	76, 135, 144
<i>Chuck proti Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank</i> , C-331/06, 3. april 2008.....	277
<i>CIMADE, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) proti Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration</i> , C-179/11, 27. september 2012	270

<i>Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides proti Mostafi Lounaniju</i> [veliki senat], C-573/14, 31. januar 2017.....	104, 130
<i>Confederazione Generale Italiana del Lavoro (CGIL), Istituto Nazionale Confederale Assistenza (INCA) proti Presidenza del Consiglio dei Ministri, Ministero dell'Interno, Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-309/14, 2. september 2015.....</i>	93
<i>Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg, C-66/85, 3. julij 1986.....</i>	254
<i>Deutscher Handballbund eV proti Maros Kolpak, C-438/00, 8. maj 2003.....</i>	259
<i>Digital Rights Ireland Ltd proti Minister for Communications, Marine and Natural Resources in drugim in Kärntner Landesregierung in drugim [veliki senat], združeni zadevi C-293/12 in C-594/12, 8. april 2014</i>	50, 66, 73
<i>Dirk Rüffert proti Land Niedersachsen, C-346/06, 3. april 2008.....</i>	255
<i>Eran Abatay in drugi in Nadi Sahin proti Bundesanstalt für Arbeit, združeni zadevi C-317/01 in C-369/01, 21. oktober 2003.....</i>	95
<i>Essent Energie Productie BV proti Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, C-91/13, 11. september 2014</i>	95
<i>ET Agroconsulting-04-Velko Stojanov proti Izpalnitelen direktor na Daržaven fond „Zemedelie“ – Razplaštatelna agencija, C-93/12, 27. junij 2013</i>	76
<i>Evropska komisija proti Kraljevini Nizozemski, C-508/10, 26. april 2012</i>	93
<i>Evropska komisija proti Kraljevini Španiji, C-211/08, 15. junij 2010</i>	273
<i>Evropski parlament proti Svetu Evropske unije [veliki senat], C-540/03, 27. junij 2006.....</i>	185
<i>Fatma Pehlivan proti Staatssecretaris van Justitie, C-484/07, 16. junij 2011</i>	
<i>FMS in drugi proti Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél- alföldi Regionális Igazgatóság in Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, združeni zadevi C-924/19 PPU in C-925/19 PPU, 14. maj 2020.....</i>	127, 161, 201, 207, 215, 221, 226, 228
<i>Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost, C-314/85, 22. oktober 1987</i>	24
<i>Franovich in Danila Bonifaci in drugi proti Italijanski republiki, združeni zadevi C-6/90 in C-9/90, 19. november 1991.....</i>	24, 233
<i>G. B. C. Echternach in A. Moritz proti Minister van Onderwijs en Wetenschappen, združeni zadevi C-389/87 in C-390/87, 15. marec 1989</i>	265
<i>George Karim proti Migrationsverket [veliki senat], C-155/15, 15. junij 2016.....</i>	155
<i>Georgios Orfanopoulos in drugi in Raffaele Oliveri proti Land Baden- Württemberg, združeni zadevi C-482/01 in C-493/01, 29. april 2004.....</i>	138, 139

<i>Gerardo Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEm)</i> [veliki senat], C-34/09, 8. marec 2011	139, 170, 179
<i>H. T. proti Land Baden-Württemberg</i> , C-373/13, 24. junij 2015.....	130
<i>Hassen El Dridi, alias Soufi Karim</i> , C-61/11 PPU, 28. april 2011	144, 198, 205, 211, 215
<i>Hava Genc proti Land Berlin</i> , C-14/09, 4. februar 2010.....	257
<i>Hristo Gaydarov proti Director na Glavna direktsia „Ohranitelna politisia“ pri Ministerstvo na vatrešnite raboti</i> , C-430/10, 17. november 2011	138
<i>Ibrahim Altun proti Stadt Böblingen</i> , C-337/07, 18. december 2008	96, 97
<i>Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura in Real Federación Española de Fútbol</i> [veliki senat], C-265/03, 12. april 2005	261
<i>Ismail Derin proti Landkreis Darmstadt-Dieburg</i> , C-325/05, 18. julij 2007	257
<i>J. N. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> [veliki senat], C-601/15 PPU, 15. februar 2016.....	198, 206, 208
<i>Janko Rottman proti Freistaat Bayern</i> [veliki senat], C-135/08, 2. marec 2010	82, 99
<i>K proti Bundesasylamt</i> [veliki senat], C-245/11, 6. november 2012	144, 156
<i>K. A. in drugi proti Belgische Staat</i> [veliki senat], C-82/16, 8. maj 2018	181
<i>K. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in H. F. proti Belgische Staat</i> [veliki senat], združeni zadevi C-331/16 in 366/16, 2. maj 2018.....	138
<i>K. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , C-18/16, 14. september 2017	206
<i>Kazenska postopka proti Gjoku Filevu in Adnanu Osmaniju</i> , C-297/12, 19. september 2013.....	37, 211
<i>Kazenski postopek proti Arturju Leymannu in Alekseju Pustovarovu</i> , C-388/08 PPU, 1. december 2008.....	146
<i>Kazenski postopek proti Md Sagor</i> , C-430/11, 6. december 2012	211
<i>Kazenski postopek zoper Mosso Ouhramija</i> , C-225/16, 26. julij 2017	37
<i>Kazenski postopek zoper Skerdjana Celaja</i> , C-290/14, 1. oktober 2015.....	211
<i>Kazim Kus proti Landeshauptstadt Wiesbaden</i> , C-237/91, 16. december 1992.....	260
<i>Kerly Del Rosario Martinez Silva proti Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) in Comune di Genova</i> , C-449/16, 21. junij 2017.....	249
<i>Khadija Jafari in Zainab Jafari proti Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl</i> [veliki senat], C-646/16, 26. julij 2017	144, 159
<i>Komisija Evropskih skupnosti proti Kraljevini Španiji</i> [veliki senat], C-503/03, 31. januar 2006	182
<i>Kreis Warendorf proti Ibrahimu Aloju in Amira Osso proti Region Hannover</i> [veliki senat], združeni zadevi C-443/14 in C-444/14, 1. marec 2016	247, 278

<i>Kreshnik Ymeraga in drugi proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration</i> , C-87/12, 8. maj 2013.....	139
<i>Kunqian Catherine Zhu in Man Lavette Chen proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-200/02, 19. oktober 2004.....	179
<i>Land Baden-Württemberg proti Panagiotis Tsakouridis</i> [veliki senat], C-145/09, 23. november 2010.....	138
<i>Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan in Svenska Elektrikerförbundet</i> [veliki senat], C-341/05, 18. december 2007.....	255
<i>Leyla Ecem Demirkan proti Bundesrepublik Deutschland</i> [veliki senat], C-221/11, 24. september 2013.....	95
<i>LH proti Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal</i> , C-564/18, 19. marec 2020.....	127
<i>Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz</i> , 44/79, 13. december 1979.....	25
<i>M proti Ministerstvo vnitra ter X. in X. proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides</i> [veliki senat], združene zadeve C-391/16, C-77/17 in C-78/17, 14. maj 2019.....	109, 131
<i>M. A. in drugi</i> , C-661/17, 23. januar 2019.....	157
<i>M. G. in N. R. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> , C-383/13, 10. september 2013.....	228
<i>M.M. proti Minister for Justice, Equality and Law Reform in drugi</i> , C-277/11, 22. november 2012.....	146
<i>Maria Teixeira proti London Borough of Lambeth in Secretary of State for the Home Department</i> [veliki senat], C-480/08, 23. februar 2010.....	265
<i>Mario Vicente Micheletti in drugi proti Delegación del Gobierno en Cantabria</i> , C-369/90, 7. julij 1992.....	99
<i>Marjan Noorzia proti Bundesministerin für Inneres</i> , C-338/13, 17. julij 2014.....	170, 185
<i>Mary Carpenter proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-60/00, 11. julij 2002.....	170, 178
<i>Maximillian Schrems proti Data Protection Commissioner</i> [veliki senat], C-362/14, 6. oktober 2015.....	76
<i>Mehmet Arslan proti Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie</i> , C-534/11, 30. maj 2013.....	206
<i>Mehmet Soysal in Ibrahim Savatli proti Bundesrepublik Deutschland</i> , C-228/06, 19. februar 2009.....	95
<i>Mehrdad Ghezelbash proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie</i> [veliki senat], C-63/15, 7. junij 2016.....	155

<i>Meki Elgafaji in Noor Elgafaji proti Staatssecretaris van Justitie</i> [veliki senat], C-465/07, 17. februar 2009	104, 113
<i>Metock in drugi proti Minister for Justice, Equality and Law Reform</i> [veliki senat], C-127/08, 25. julij 2008	169, 178, 186
<i>Migrationsverket proti Nurije Kastrati in drugim</i> , C-620/10, 3. maj 2012	155
<i>Mimoun Khachab proti Subdelegación del Gobierno en Álava</i> , C-558/14, 21. april 2016	182
<i>Minister van Buitenlandse Zaken proti K in A</i> , C-153/14, 9. julij 2015	182
<i>Minister voor Immigratie en Asiel proti X in Y in Z proti Minister voor Immigratie en Asiel</i> , združene zadeve C-199/12, C-200/12 in C-201/12, 7. november 2013	111
<i>Ministerio Fiscal proti VL</i> , C-36/20 PPU, 25. junij 2020	44, 207
<i>Mohamad Zakaria</i> , C-23/12, 17. januar 2013	40
<i>Mohamed Ali Ben Alaya proti Bundesrepublik Deutschland</i> , C-491/13, 10. september 2014	256
<i>Mohamed Gattoussi proti Stadt Rüsselsheim</i> , C-97/05, 14. december 2006	260
<i>Mohamed M'Bodj proti État belge</i> [veliki senat], C-542/13, 18. december 2014 ..	104, 112
<i>Mohammed Bilali proti Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl</i> , C-720/17, 23. maj 2019	108
<i>Mostafa Abed El Karem El Kott in drugi proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i> [veliki senat], C-364/11, 19. december 2012	124
<i>Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti Belgijski državi</i> , C-459/99, 25. julij 2002	178, 182
<i>MP proti Secretary of State for the Home Department</i> [veliki senat], C-353/16, 24. april 2018	112
<i>Murat Dereci in drugi proti Bundesministerium für Inneres</i> [veliki senat], C-256/11, 15. november 2011	139, 170, 179
<i>Murat Polat proti Stadt Rüsselsheim</i> , C-349/06, 4. oktober 2007	106, 140
<i>N. S. proti Secretary of State for the Home Department in M. E. in drugi proti Refugee Applications Commissioner in Minister for Justice, Equality and Law Reform</i> [veliki senat], združeni zadevi C-411/10 in C-493/10, 21. december 2011	25, 104, 127, 144, 157, 160, 270
<i>Naime Dogan proti Bundesrepublik Deutschland</i> , C-138/13, 10. julij 2014	257
<i>Natthaya Dülger proti Wetteraukreis</i> , C-451/11, 19. julij 2012	97, 192
<i>Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal</i> [veliki senat], C-31/09, 17. junij 2010	108, 123
<i>Nizozemska država proti Ann Florence Reed</i> , C-59/85, 17. april 1986	170, 181

<i>Nour Eddline El-Yassini proti Secretary of State for Home Department</i> , C-416/96, 2. marec 1999	259
<i>O. in S. proti Maahanmuuttovirasto in Maahanmuuttovirasto proti L.</i> , združenj zadevi C-356/11 in C-357/11, 6. december 2012	180
<i>Office national de l'emploi proti Bahia Kziber</i> , C-18/90, 31. januar 1991	259
<i>Oguz proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-186/10, 21. julij 2011	95, 96
<i>Ömer Nazli, Caglar Nazli in Melike Nazli proti Stadt Nürnberg</i> , C-340/97, 10. februar 2000	140
<i>P in S proti Commissie Sociale Zekerheid Breda in College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen</i> , C-579/13, 4. junij 2015	93
<i>P. I. proti Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid</i> [veliki senat], C-348/09, 22. maj 2012	138
<i>Petar Aladzhev proti Zamestnik director na Stolichna direksia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti</i> , C-434/10, 17. november 2011	138
<i>Pilar Allué in Carmel Mary Coonan in drugi proti Università degli studi di Venezia in Università degli studi di Parma</i> , združene zadeve C-259/91, C-331/91 in C-332/91, 2. avgust 1993	254
<i>Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie proti Salahu Al Chodorju in drugim</i> , C-528/15, 15. marec 2017	207
<i>Préfet des Pyrénées-Orientales proti Abdelazizu Aribu in drugim</i> [veliki senat], C-444/17, 19. marec 2019	41
<i>Procura della Repubblica proti Abdoul Khadre Mbaye</i> , C-522/11, 21. marec 2013	211
<i>Productores de Música de España (Promusicae) proti Telefónica de España SAU</i> , C-275/06, 29. januar 2008	65
<i>Rahmanian Koushkaki proti Bundesrepublik Deutschland</i> [veliki senat], C-84/12, 19. december 2013	34
<i>Recep Tetik proti Land Berlin</i> , C-171/95, 23. januar 1997	96, 257
<i>Relu Adrian Coman in drugi proti Inspectoratul General pentru Imigrări in Ministerul Afacerilor Interne</i> [veliki senat], C-673/16, 5. junij 2018	169, 177
<i>Rhimou Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken</i> , C-578/08, 4. marec 2010	92, 170, 186
<i>Roland Rutili proti Ministre de l'intérieur</i> , C-36/75, 28. oktober 1975	139
<i>Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov)</i> [veliki senat], C-357/09 PPU, 30. november 2009	82, 90, 199, 206
<i>Secretary of State for the Home Department proti Muhammadu Sazzadurju Rahmanu in drugim</i> [veliki senat], C-83/11, 5. september 2012	177, 185

<i>Seda Küçükdeveci proti Swedex GmbH & Co. KG</i> [veliki senat], C-555/07, 19. januar 2010	76
<i>Sélina Affum proti Préfet du Pas-de-Calais in Procureur général de la Cour d'appel de Douai</i> [veliki senat], C-47/15, 7. junij 2016	144, 198, 212
<i>Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia Sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) in drugim</i> [veliki senat], C-571/10, 24. april 2012	269
<i>Shajin Ahmed proti Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal</i> , C-369/17, 13. september 2018	104, 130
<i>Shamim Tahir proti Ministero dell'Interno in Questura di Verona</i> , C-469/13, 17. julij 2014	93
<i>Shirley McCarthy proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-434/09, 5. maj 2011	179
<i>Soufiane El Hassani proti Minister Spraw Zagranicznych</i> , C-403/16, 13. december 2017 ...	35
<i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid proti A in drugim</i> , C-70/18, 3. oktober 2019 ...	96
<i>Staatssecretaris van Justitie proti Mangatu Singhu</i> , C-502/10, 18. oktober 2012.....	92
<i>Staatssecretaris van Justitie proti Tayfunu Kahveciju in Osmanu Inanu</i> , združeni zadevi C-7/10 in C-9/10, 29. marec 2012	97
<i>Süleyman Eker proti Land Baden-Württemberg</i> , C-386/95, 29. maj 1997	256
<i>Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőrkapitányság Záhony Határrendészeti Kirendeltsége proti Oskarju Shomodiju</i> , C-254/11, 21. marec 2013	42
<i>Tele2 Sverige AB proti Post- och telestyrelsen in Secretary of State for the Home Department proti Tomu Watsonu in drugim</i> [veliki senat], združeni zadevi C-203/15 in C-698/15, 21. december 2016	51, 76
<i>Telefónica SA proti Evropski komisiji</i> [veliki senat], C-274/12 P, 19. december 2013.....	24
<i>The Queen proti Immigration Appeal Tribunal in Surinder Singh, ex parte Secretary of State for Home Department</i> , C-370/90, 7. julij 1992	178
<i>The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas</i> , C-37/98, 11. maj 2000	95
<i>The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte: Manjit Kaur, ob udeležbi: Justice</i> , C-192/99, 20. februar 2001	99
<i>The Queen, na predlog: Yvonne Watts proti Bedford Primary Care Trust in Secretary of State for Health</i> [veliki senat], C-372/04, 16. maj 2006	273
<i>The Queen, na zahtevo MA in drugih proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-648/11, 6. junij 2013	283, 287
<i>The Queen, Veli Tum in Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-16/05, 20. september 2007	95, 96

<i>Thi Ly Pham proti Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik</i> [veliki senat], C-474/13, 17. julij 2014	230
<i>Tjebbes in drugi proti Minister van Buitenlandse Zaken</i> [veliki senat], C-221/17, 12. marec 2019	82, 100
<i>Toufik Lounes proti Secretary of State for the Home Department</i> [veliki senat], C-165/16, 14. november 2017	179
<i>Unibet (London) Ltd in Unibet (International) Ltd proti Justitiekanslern</i> [veliki senat], C-432/05, 13. marec 2007	76
<i>Wilber López Pastuzano proti Delegación del Gobierno en Navarra</i> , C-636/16, 7. december 2017	137
<i>X in X proti État belge</i> [veliki senat], C-638/16 PPU, 7. marec 2017	34
<i>X proti Belgische Staat</i> , C-302/18, 3. oktober 2019	82, 92
<i>Yassin Abdullah Kadi in Al Barakaat International Foundation proti Svetu Evropske unije in Komisiji Evropskih skupnosti</i> [veliki senat], združeni zadevi C-402/05 P in C-415/05 P, 3. september 2008	24
<i>Yoshikazu Iida proti Stadt Ulm</i> , C-40/11, 8. november 2012	139, 180
<i>Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska proti Svetu Evropske unije</i> [veliki senat], C-482/08, 26. oktober 2010	65
<i>Zuhair Fraieh Halaf proti Daržavna agencija za bežancite pri Ministerski svet</i> , C-528/11, 30. maj 2013	157
<i>ZZ proti Secretary of State for the Home Department</i> [veliki senat], C-300/11, 4. junij 2013	105, 138

Sodna praksa Sodišča Efte

<i>Arnulf Clauder</i> , E-4/11, 26. julij 2011	186
--	-----

Sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice

<i>A. A. in drugi proti Švedski</i> , pritožba št. 14499/09, 28. junij 2012	295
<i>A. A. M. proti Švedski</i> , pritožba št. 68519/10, 3. april 2014	120, 125
<i>A. A. proti Švici</i> , pritožba št. 58802/12, 7. januar 2014	118
<i>A. A. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 8000/08, 20. september 2011	121, 172, 193
<i>A. in drugi proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 3455/05, 19. februar 2009	202, 208, 213, 216, 217, 218
<i>A. M. in drugi proti Franciji</i> , pritožba št. 24587/12, 12. julij 2016	224

<i>Abdilahi Abdulwahidi proti Nizozemski</i> , pritožba št. 21741/07, 12. november 2013.....	267
<i>Abdolkhani in Karimnia proti Turčiji</i> , pritožba št. 30471/08, 22. september 2009.....	143, 148, 150, 200, 229
<i>Abdulaziz, Cables in Balkandali proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožbe št. 9214/80, 9473/81 in 9474/81, 28. maj 1985	32
<i>Abdullahi Elmi in Aweys Abubakar proti Malti</i> , pritožbi št. 25794/13 in 28151/13, 22. november 2016.....	289
<i>Afif proti Nizozemski</i> , pritožba št. 60915/09, 24. maj 2011.....	267
<i>Ahmed proti Avstriji</i> , pritožba št. 25964/94, 17. december 1996.....	86, 108
<i>Airey proti Irski</i> , pritožba št. 6289/73, 9. oktober 1979	163, 165
<i>Al Husin proti Bosni in Hercegovini (št. 2)</i> , pritožba št. 10112/16, 25. junij 2019	199, 212, 220
<i>Al-Jedda proti Združenemu kraljestvu [VS]</i> , pritožba št. 27021/08, 7. julij 2011	208
<i>Al-Saadoon in Mufdhi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 61498/08, 2. marec 2010.....	114
<i>Al-Zawatia proti Švedski</i> , pritožba št. 50068/08, 22. junij 2010	238
<i>Amie in drugi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 58149/08, 12. februar 2013.....	218
<i>Amrollahi proti Danski</i> , pritožba št. 56811/00, 11. julij 2002.....	194
<i>Amuur proti Franciji</i> , pritožba št. 19776/92, 25. junij 1996.....	30, 43, 203, 214
<i>Anakomba Yula proti Belgiji</i> , pritožba št. 45413/07, 10. marec 2009.....	184
<i>Anayo proti Nemčiji</i> , pritožba št. 20578/07, 21. december 2010.....	163
<i>Andrejeva proti Latviji [VS]</i> , pritožba št. 55707/00, 18. februar 2009.....	247, 276
<i>Antwi in drugi proti Norveški</i> , pritožba št. 26940/10, 14. februar 2012	193
<i>Aristimuño Mendizabal proti Franciji</i> , pritožba št. 51431/99, 17. januar 2006.....	98
<i>Armani Da Silva proti Združenemu kraljestvu [VS]</i> , pritožba št. 5878/08, 30. marec 2016	236, 240, 242, 243
<i>Asady in drugi proti Slovaški</i> , pritožba št. 24917/15, 24. marec 2020	133
<i>Assem Hassan Ali proti Danski</i> , pritožba št. 25593/14, 23. oktober 2018.....	171, 193, 194
<i>Aswat proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 17299/12, 16. april 2013	117
<i>Auad proti Bolgariji</i> , pritožba št. 46390/10, 11. oktober 2011.....	199, 221, 222
<i>Austin in drugi proti Združenemu kraljestvu [VS]</i> , pritožbe št. 39692/09, 40713/09 in 41008/09, 15. marec 2012.....	203
<i>Avotiņš proti Latviji [VS]</i> , pritožba št. 17502/07, 23. maj 2016	26
<i>Azimov proti Rusiji</i> , pritožba št. 67474/11, 18. april 2013.....	88, 215
<i>B. A. C. proti Grčiji</i> , pritožba št. 11981/15, 13. oktober 2016	148

<i>Babar Ahmad in drugi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 24027/07 in tri druge, 10. april 2012.....	117
<i>Bader in Kanbor proti Švedski</i> , pritožba št. 13284/04, 8. november 2005.....	114
<i>Bah proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 56328/07, 27. september 2011.....	248, 267
<i>Bajsultanov proti Avstriji</i> , pritožba št. 54131/10, 12. junij 2012.....	183
<i>Balogun proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 60286/09, 10. april 2012.....	193
<i>Beldjoudi proti Franciji</i> , pritožba št. 12083/86, 26. marec 1992.....	194
<i>Bensaid proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 44599/98, 6. februar 2001.....	271
<i>Berrehab proti Nizozemski</i> , pritožba št. 10730/84, 21. junij 1988.....	171, 191
<i>Biao proti Danski [VS]</i> , pritožba št. 38590/10, 24. maj 2016.....	170, 187, 188
<i>Bigaeva proti Grčiji</i> , pritožba št. 26713/05, 28. maj 2009.....	245, 252
<i>Bilalova in drugi proti Poljski</i> , pritožba št. 23685/14, 26. marec 2020.....	224
<i>Bistieva in drugi proti Poljski</i> , pritožba št. 75157/14, 10. april 2018.....	199, 225
<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski [VS]</i> , pritožba št. 45036/98, 30. junij 2005.....	20, 26
<i>Boultif proti Švici</i> , pritožba št. 54273/00, 2. avgust 2001.....	171, 193, 194
<i>Bouyid proti Belgiji [VS]</i> , pritožba št. 23380/09, 28. september 2015.....	241
<i>Branko Tomašić in drugi proti Hrvaški</i> , pritožba št. 46598/06, 15. januar 2009.....	241
<i>C. G. in drugi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 1365/07, 24. april 2008.....	144, 149, 162
<i>Ceesay proti Avstriji</i> , pritožba št. 72126/14, 16. november 2017.....	232
<i>Chahal proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 22414/93, 15. november 1996.....	218
<i>Chapman proti Združenemu kraljestvu [VS]</i> , pritožba št. 27238/95, 18. januar 2001.....	266
<i>Chowdury in drugi proti Grčiji</i> , pritožba št. 21884/15, 30. marec 2017.....	81, 87, 291
<i>Collins in Akaziebie proti Švedski</i> , pritožba št. 23944/05, 8. marec 2007.....	120
<i>Čonka proti Belgiji</i> , pritožba št. 51564/99, 5. februar 2002.....	105, 133, 151, 217, 226
<i>D. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 30240/96, 2. maj 1997.....	104, 116
<i>Dalea proti Franciji</i> , pritožba št. 964/07, 2. februar 2010.....	38
<i>Darraj proti Franciji</i> , pritožba št. 34588/07, 4. november 2010.....	238
<i>Darren Omoregie in drugi proti Norveški</i> , pritožba št. 265/07, 31. julij 2008.....	169, 183, 187
<i>Dbouba proti Turčiji</i> , pritožba št. 15916/09, 13. julij 2010.....	227, 229
<i>De Souza Ribeiro proti Franciji [VS]</i> , pritožba št. 22689/07, 13. december 2012....	143, 153
<i>De Tommaso proti Italiji [VS]</i> , pritožba št. 43395/09, 23. februar 2017.....	202
<i>Demir in Baykara proti Turčiji [VS]</i> , pritožba št. 34503/97, 12. november 2008.....	251
<i>Dhahbi proti Italiji</i> , pritožba št. 17120/09, 8. april 2014.....	247, 275

<i>Dougoz proti Grčiji</i> , pritožba št. 40907/98, 6. marec 2001	214, 231
<i>El Ghatet proti Švici</i> , pritožba št. 56971/10, 8. november 2016	189
<i>El Morsli proti Franciji</i> , pritožba št. 15585/06, 4. marec 2008	40
<i>Enukidze in Girgvliani proti Gruziji</i> , pritožba št. 25091/07, 26. april 2011	240
<i>F. G. proti Švedski</i> [VS], pritožba št. 43611/11, 23. marec 2016	88, 103, 114, 118, 119, 120
<i>Faruk Rooma Alam proti Danski</i> (dec), pritožba št. 33809/15, 6. junij 2017	20
<i>Fawsie proti Grčiji</i> , pritožba št. 40080/07, 28. oktober 2010	275
<i>Finogenov in drugi proti Rusiji</i> , pritožbi št. 18299/03 in 27311/03, 20. december 2011	241
<i>Finucane proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 29178/95, 1. julij 2003	243
<i>Foka proti Turčiji</i> , pritožba št. 28940/95, 24. junij 2008	202
<i>G. R. proti Nizozemski</i> , pritožba št. 22251/07, 10. januar 2012	164, 184
<i>Gaygusuz proti Avstriji</i> , pritožba št. 17371/90, 16. september 1996	247, 248, 275
<i>Gayratbek Saliev proti Rusiji</i> , pritožba št. 39093/13, 17. april 2014	125
<i>Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Franciji</i> , pritožba št. 25389/05, 26. april 2007	143, 151
<i>Genovese proti Malti</i> , pritožba št. 53124/09, 11. oktober 2011	100
<i>Gillow proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 9063/80, 24. november 1986	246, 266
<i>Giuliani in Gaggio proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 23458/02, 24. marec 2011	240
<i>Glor proti Švici</i> , pritožba št. 13444/04, 30. april 2009	293
<i>Gruzija proti Rusiji (I)</i> [VS], pritožba št. 13255/07, 3. julij 2014	132
<i>Guzzardi proti Italiji</i> , pritožba št. 7367/76, 6. november 1980	202
<i>H. A. in drugi proti Grčiji</i> , pritožba št. 19951/16, 28. februar 2019	217
<i>H. A. proti Grčiji</i> , pritožba št. 58424/11, 21. januar 2016	199, 219
<i>H. in B. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožbi št. 70073/10 in 44539/11, 9. april 2013	114
<i>H. L. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 45508/99, 5. oktober 2004	202
<i>Hasanbašić proti Švici</i> , pritožba št. 52166/09, 11. junij 2013	194
<i>Hida proti Danski</i> , pritožba št. 38025/02, 19. februar 2004	124, 132
<i>Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 27765/09, 23. februar 2012	30, 47, 105, 133, 143, 153
<i>Hode in Abdi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 22341/09, 6. november 2012	187

<i>Hoti proti Hrvaški</i> , pritožba št. 63311/14, 26. april 2018.....	82, 83, 100
<i>I. M. proti Franciji</i> , pritožba št. 9152/09, 2. februar 2012	144, 154
<i>I. proti Švedski</i> , pritožba št. 61204/09, 5. september 2013	121
<i>Ibrogimov proti Rusiji</i> [odbor], pritožba št. 32248/12, 15. maj 2018	82
<i>Ilhan proti Turčiji</i> [VS], pritožba št. 22277/93, 27. junij 2000.....	241
<i>Ilias in Ahmed proti Madžarski</i> [VS], pritožba št. 47287/15, 21. november 2019	30, 43, 128, 203
<i>Ilseher proti Nemčiji</i> [VS], pritožbi št. 10211/12 in 27505/14, 4. december 2018	229
<i>Ismoilov in drugi proti Rusiji</i> , pritožba št. 2947/06, 24. april 2008.....	125, 130
<i>J. K. in drugi proti Švedski</i> [VS], pritožba št. 59166/12, 23. avgust 2016.....	103, 116, 119, 120, 121, 125
<i>J. N. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 37289/12, 19. avgust 2016	229
<i>J. R. in drugi proti Grčiji</i> , pritožba št. 22696/16, 25. januar 2018	202, 216, 227
<i>Jeunesse proti Nizozemski</i> [VS], pritožba št. 12738/10, 3. oktober 2014.....	188, 193
<i>K. A. B. proti Švedski</i> , pritožba št. 886/11, 5. september 2013.....	115
<i>K2 proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 42387/13, 7. februar 2017	100
<i>Kanagaratnam in drugi proti Belgiji</i> , pritožba št. 15297/09, 13. december 2011.....	223
<i>Karassev proti Finski</i> , pritožba št. 31414/96, 12. januar 1999	100
<i>Kaya proti Turčiji</i> , pritožba št. 22729/93, 19. februar 1998.....	241
<i>Kebe in drugi proti Ukrajini</i> , pritožba št. 12552/12, 12. januar 2017	45
<i>Khan proti Franciji</i> , pritožba št. 12267/16, 28. februar 2019	289
<i>Khanh proti Cipru</i> , pritožba št. 43639/12, 4. december 2018.....	230
<i>Khlaifia in drugi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 16483/12, 15. december 2016.....	134, 153, 226, 229
<i>Khudoyorov proti Rusiji</i> , pritožba št. 6847/02, 8. november 2005	217
<i>Kiyutin proti Rusiji</i> , pritožba št. 2700/10, 10. marec 2011	91
<i>Koua Poirrez proti Franciji</i> , pritožba št. 40892/98, 30. september 2003	247, 275, 293
<i>Kučera proti Slovaški</i> , pritožba št. 48666/99, 17. julij 2007	242
<i>Kudła proti Poljski</i> [VS], pritožba št. 30210/96, 26. oktober 2000.....	149, 151
<i>Kuduzović proti Sloveniji</i> , pritožba št. 60723/00, 17. marec 2005	100
<i>Kurić in drugi proti Sloveniji</i> [VS], pritožba št. 26828/06, 26. junij 2012	82, 94
<i>L. E. proti Grčiji</i> , pritožba št. 71545/12, 21. januar 2016	291
<i>L. M. in drugi proti Rusiji</i> , pritožbe št. 40081/14, 40088/14 in 40127/14, 15. oktober 2015	116

<i>L. O. proti Franciji</i> , pritožba št. 4455/14, 26. maj 2015.....	291
<i>Leander proti Švedski</i> , pritožba št. 9248/81, 26. marec 1987	67
<i>Liu proti Rusiji</i> , pritožba št. 42086/05, 6. december 2007	83
<i>Lobanov proti Rusiji</i> , pritožba št. 16159/03, 16. oktober 2008.....	233
<i>Longa Yonkeu proti Latviji</i> , pritožba št. 57229/09, 15. november 2011	198, 218
<i>Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski</i> [VS], pritožba št. 56080/13, 19. december 2017	271
<i>Louled Massoud proti Malti</i> , pritožba št. 24340/08, 27. julij 2010.....	221
<i>Luczak proti Poljski</i> , pritožba št. 77782/01, 27. november 2007.....	275
<i>M. A. in drugi proti Litvi</i> , pritožba št. 59793/17, 11. december 2018.....	45
<i>M. A. proti Cipru</i> , pritožba št. 41872/10, 23. julij 2013	133
<i>M. A. proti Franciji</i> , pritožba št. 9373/15, 1. februar 2018	109
<i>M. A. proti Švici</i> , pritožba št. 52589/13, 18. november 2014.....	120
<i>M. E. proti Danski</i> , pritožba št. 58363/10, 8. julij 2014.....	136
<i>M. in drugi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 41416/08, 26. julij 2011	213
<i>M. K. in drugi proti Poljski</i> , pritožbe št. 40503/17, 42902/17 in 43643/17, 23. julij 2020	133
<i>M. M. R. proti Nizozemski</i> , pritožba št. 64047/10, 24. maj 2016	295
<i>M. N. in drugi proti Belgiji</i> [VS], pritožba št. 3599/18, 5. maj 2020	34
<i>M. S. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 24527/08, 3. maj 2012	223
<i>M. S. S. proti Belgiji in Grčiji</i> [VS], pritožba št. 30696/09, 21. januar 2011	104, 128, 144, 148, 149, 152, 157, 159, 160, 164, 200, 223, 231, 238, 246, 266
<i>M. Y. H. proti Švedski</i> , pritožba št. 50859/10, 27. junij 2013	126
<i>Maaouia proti Franciji</i> [VS], pritožba št. 39652/98, 5. oktober 2000.....	149, 163
<i>Mahdid in Haddar proti Avstriji</i> , pritožba št. 74762/01, 8. december 2005	202
<i>Makaratzis proti Grčiji</i> [VS], pritožba št. 50385/99, 20. december 2004.....	240
<i>Mamatkulov in Askarov proti Turčiji</i> [VS], pritožbi št. 46827/99 in 46951/99, 4. februar 2005.....	82, 88, 105, 136
<i>Mannai proti Italiji</i> , pritožba št. 9961/10, 27. marec 2012	109
<i>Maslov proti Avstriji</i> [VS], pritožba št. 1638/03, 23. junij 2008.....	172
<i>Mastromatteo proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 37703/97, 24. oktober 2002.....	241
<i>Mathloom proti Grčiji</i> , pritožba št. 48883/07, 24. april 2012.....	221
<i>Matsiukhina in Matsiukhin proti Švedski</i> , pritožba št. 31260/04, 21. junij 2005.....	120
<i>Matthews proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 24833/94, 18. februar 1999	20

<i>McCann in drugi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 18984/91, 27. september 1995.....	240, 242
<i>Medvedyev in drugi proti Franciji</i> [VS], pritožba št. 3394/03, 29. marec 2010.....	47
<i>Mikolenko proti Estoniji</i> , pritožba št. 10664/05, 8. oktober 2009.....	197, 205, 212, 220
<i>Minjat proti Švici</i> , pritožba št. 38223/97, 28. oktober 2003.....	217
<i>Mohammed Hussein in drugi proti Nizozemski in Italiji</i> , pritožba št. 27725/10, 2. april 2013.....	159
<i>Mohammed proti Avstriji</i> , pritožba št. 2283/12, 6. junij 2013.....	159
<i>Moustahi proti Franciji</i> , pritožba št. 9347/14, 25. junij 2020.....	133, 163, 226, 238, 289
<i>Mubilanzila Mayeka in Kaniki Mitunga proti Belgiji</i> , pritožba št. 13178/03, 12. oktober 2006.....	199, 223, 224, 230, 238
<i>Muminov proti Rusiji</i> , pritožba št. 42502/06, 11. december 2008.....	118, 122
<i>Muskhadzhiyeva in drugi proti Belgiji</i> , pritožba št. 41442/07, 19. januar 2010.....	199, 223, 224
<i>N. A. proti Finski</i> , pritožba št. 25244/18, 14. november 2019.....	46
<i>N. A. proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 25904/07, 17. julij 2008.....	86, 115, 121, 132
<i>N. D. in N. T. proti Španiji</i> [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15, 13. februar 2020.....	105, 133, 134
<i>N. H. in drugi proti Franciji</i> , pritožbe št. 28820/13, 75547/13 in 13114/15, 2. julij 2020.....	160, 266
<i>N. proti Švedski</i> , pritožba št. 23505/09, 20. julij 2010.....	121
<i>N. proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 26565/05, 27. maj 2008.....	116
<i>N. T. P. in drugi proti Franciji</i> , pritožba št. 68862/13, 24. avgust 2018.....	266
<i>Nachova in drugi proti Bolgariji</i> [VS], pritožbi št. 43577/98 in 43579/98, 6. julij 2005.....	240
<i>Nada proti Švici</i> [VS], pritožba št. 10593/08, 12. september 2012.....	39
<i>Nolan in K. proti Rusiji</i> , pritožba št. 2512/04, 12. februar 2009.....	43, 202, 203
<i>Novruk in drugi proti Rusiji</i> , pritožba št. 31039/11 in štiri druge, 15. marec 2016.....	91
<i>Nowak proti Ukrajini</i> , pritožba št. 60846/10, 31. marec 2011.....	226
<i>Nunez proti Norveški</i> , pritožba št. 55597/09, 28. junij 2011.....	169, 183
<i>O. S. A. in drugi proti Grčiji</i> , pritožba št. 39065/16, 21. marec 2019.....	226
<i>O'Donoghue in drugi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 34848/07, 14. december 2010.....	169, 175
<i>Omojudi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 1820/08, 24. november 2009.....	172
<i>Omwenyeke proti Nemčiji</i> , pritožba št. 44294/04, 20. november 2007.....	85, 205

<i>Onur proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 27319/07, 17. februar 2009	183
<i>Opuz proti Turčiji</i> , pritožba št. 33401/02, 9. junij 2009	284, 295
<i>Oravec proti Hrvaški</i> , pritožba št. 51249/11, 11. julij 2017	229
<i>Osman proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 23452/94, 28. oktober 1998	241
<i>Othman (Abu Qatada) proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 8139/09, 17. januar 2012	104, 125, 136
<i>Ozdil in drugi proti Republiki Moldaviji</i> , pritožba št. 42305/18, 11. junij 2019	198
<i>Palushi proti Avstriji</i> , pritožba št. 27900/04, 22. december 2009	232
<i>Paposhvili proti Belgiji</i> [VS], pritožba št. 41738/10, 13. december 2016	104, 117
<i>Patrick Muzamba Oyaw proti Belgiji (dec.)</i> , pritožba št. 23707/15, 28. februar 2017	216
<i>Peers proti Grčiji</i> , pritožba št. 28524/95, 19. april 2001	231
<i>Phull proti Franciji</i> , pritožba št. 35753/03, 11. januar 2005	40
<i>Ponomaryovi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 5335/05, 21. junij 2011	246, 263
<i>Popov proti Franciji</i> , pritožbi št. 39472/07 in 39474/07, 19. januar 2012	213, 223
<i>Powell proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 45305/99, 4. maj 2000	271
<i>Pretty proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 2346/02, 29. april 2002	172, 293
<i>Price proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 33394/96, 10. julij 2001	223
<i>R. C. proti Švedski</i> , pritožba št. 41827/07, 9. marec 2010	120, 121
<i>R. D. proti Franciji</i> , pritožba št. 34648/14, 16. junij 2016	284, 295
<i>Rachwalski in Ferenc proti Poljski</i> , pritožba št. 47709/99, 28. julij 2009	242
<i>Rahimi proti Grčiji</i> , pritožba št. 8687/08, 5. april 2011	283, 285, 289
<i>Ramadan proti Malti</i> , pritožba št. 76136/12, 21. junij 2016	100
<i>Ramsahai in drugi proti Nizozemski</i> [VS], pritožba št. 52391/99, 15. maj 2007	236, 240, 242
<i>Ramzy proti Nizozemski</i> , pritožba št. 25424/05, 20. julij 2010	104
<i>Rantsev proti Cipru in Rusiji</i> , pritožba št. 25965/04, 7. januar 2010	81, 87, 199, 203, 225, 230, 284, 291
<i>Riad in Idiab proti Belgiji</i> , pritožbi št. 29787/03 in 29810/03, 24. januar 2008	203
<i>Rodrigues da Silva in Hoogkamer proti Nizozemski</i> , pritožba št. 50435/99, 31. januar 2006	169, 184, 187, 191
<i>Rusu proti Avstriji</i> , pritožba št. 34082/02, 2. oktober 2008	198, 217
<i>Ryabikin proti Rusiji</i> , pritožba št. 8320/04, 19. junij 2008	130
<i>S. D. proti Grčiji</i> , pritožba št. 53541/07, 11. junij 2009	200, 223, 229, 231
<i>S. F. in drugi proti Bolgariji</i> , pritožba št. 8138/16, 7. december 2017	199, 224
<i>S. F. in drugi proti Švedski</i> , pritožba št. 52077/10, 15. maj 2012	118, 121

<i>S. in Marper proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožbi št. 30562/04 in 30566/04, 4. december 2008.....	67
<i>S. P. proti Belgiji</i> , pritožba št. 12572/08, 14. junij 2011	214
<i>S., V. in A. proti Danski</i> [VS], pritožbe št. 35553/12, 36678/12 in 36711/12, 22. oktober 2018.....	49, 216
<i>Saadi proti Italiji</i> [VS], pritožba št. 37201/06, 28. februar 2008.....	103, 109, 120, 121, 125, 130
<i>Saadi proti Združenemu kraljestvu</i> [VS], pritožba št. 13229/03, 29. januar 2008	81, 84, 197, 200, 209, 216, 217, 227
<i>Salah Sheekh proti Nizozemski</i> , pritožba št. 1948/04, 11. januar 2007 .	103, 109, 114, 120
<i>Saleck Bardi proti Španiji</i> , pritožba št. 66167/09, 24. maj 2011	163
<i>Salem proti Danski</i> , pritožba št. 77036/11, 1. december 2016	193
<i>Savridin Dzhurayev proti Rusiji</i> , pritožba št. 71386/10, 25. april 2013.....	82, 89
<i>Schembri proti Malti</i> , pritožba št. 66297/13, 19. september 2017.....	169, 175
<i>Segerstedt-Wiberg in drugi proti Švedski</i> , pritožba št. 62332/00, 6. junij 2006	51, 78
<i>Sh. D. in drugi proti Grčiji, Avstriji, Hrvaški, Madžarski, Severni Makedoniji, Srbiji in Sloveniji</i> , pritožba št. 14165/16, 13. junij 2019	285, 289
<i>Shioshvili in drugi proti Rusiji</i> , pritožba št. 19356/07, 20. december 2016	238
<i>Sialkowska proti Poljski</i> , pritožba št. 8932/05, 22. marec 2007	164
<i>Singh in drugi proti Belgiji</i> , pritožba št. 33210/11, 2. oktober 2012.....	120
<i>Singh proti Češki republiki</i> , pritožba št. 60538/00, 25. januar 2005.....	199, 218
<i>Slivenko proti Latviji</i> [VS], pritožba št. 48321/99, 9. oktober 2003	100
<i>Soering proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 14038/88, 7. julij 1989	103, 108, 109
<i>Sow proti Belgiji</i> , pritožba št. 27081/13, 19. januar 2016.....	295
<i>Stamose proti Bolgariji</i> , pritožba št. 29713/05, 27. november 2012.....	39
<i>Sudita Keita proti Madžarski</i> , pritožba št. 42321/15, 12. maj 2020.....	100
<i>Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožbi št. 8319/07 in 11449/07, 28. junij 2011	86, 115, 118, 121, 122, 126
<i>Sultani proti Franciji</i> , pritožba št. 45223/05, 20. september 2007	132
<i>Suso Musa proti Malti</i> , pritožba št. 42337/12, 23. julij 2013.....	81, 85, 197, 210
<i>T. M. in drugi proti Rusiji</i> , pritožba št. 31189/15 in pet drugih, 7. november 2017.....	125
<i>Tadzhibayev proti Rusiji</i> , pritožba št. 17724/14, 1. december 2015.....	114
<i>Tais proti Franciji</i> , pritožba št. 39922/03, 1. junij 2006	236, 243
<i>Tanli proti Turčiji</i> , pritožba št. 26129/95, 10. april 2001	243
<i>Tarakhel proti Švici</i> [VS], pritožba št. 29217/12, 4. november 2014	104, 125, 160
<i>Tariyeva proti Rusiji</i> , pritožba št. 4353/03, 14. december 2006.....	236, 243

<i>Thuo proti Cipru</i> , pritožba št. 3869/07, 4. april 2017.....	121, 241
<i>Timishev proti Rusiji</i> , pritožbi št. 55762/00 in 55974/00, 13. december 2005	263
<i>Tomić proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 17837/03, 14. oktober 2003	132
<i>Tuquabo-Tekle in drugi proti Nizozemski</i> , pritožba št. 60665/00, 1. marec 2006..	170, 189
<i>Udeh proti Švici</i> , pritožba št. 12020/09, 16. april 2013	193, 194
<i>Üner proti Nizozemski [VS]</i> , pritožba št. 46410/99, 18. oktober 2006	171, 172, 193
<i>V. F. proti Franciji</i> , pritožba št. 7196/10, 29. november 2011	291
<i>Vasylichuk proti Ukrajini</i> , pritožba št. 24402/07, 13. junij 2013.....	242
<i>Velikova proti Bolgariji</i> , pritožba št. 41488/98, 18. maj 2000.....	240, 242
<i>Vilvarajah in drugi proti Združenemu kraljestvu</i> , pritožba št. 13163/87 in štiri druge, 30. oktober 1991	109
<i>Weber in Saravia proti Nemčiji</i> , pritožba št. 54934/00, 29. junij 2006	67
<i>Weller proti Madžarski</i> , pritožba št. 44399/05, 31. marec 2009	276
<i>X. proti Švedski</i> , pritožba št. 36417/16, 9. januar 2018.....	239
<i>X. proti Švici</i> , pritožba št. 16744/14, 26. januar 2017	115
<i>Xhavara in drugi proti Italiji in Albaniji</i> , pritožba št. 39473/98, 11. januar 2001	47
<i>Yoh-Ekale Mwanje proti Belgiji</i> , pritožba št. 10486/10, 20. december 2011.....	217, 223
<i>Yonchev proti Bolgariji</i> , pritožba št. 12504/09, 7. december 2017	78
<i>Yüksel Erdoğan in drugi proti Turčiji</i> , pritožba št. 57049/00, 15. maj 2007	240
<i>Z. A. in drugi proti Rusiji</i> , pritožba št. 61411/15 in tri druge, 28. marec 2017	30, 43
<i>Z. N. S. proti Turčiji</i> , pritožba št. 21896/08, 19. januar 2010.....	229

Sodna praksa Evropske komisije za človekove pravice

<i>Družina K. in W. proti Nizozemski</i> (odločba), št. 11278/84, 1. julij 1985	100
<i>Karus proti Italiji</i> (odločba), št. 29043/95, 20. maj 1998	246, 264
<i>Sorabjee proti Združenemu kraljestvu</i> (odločba), št. 23938/94, 23. oktober 1995	183

Sodna praksa Evropskega odbora za socialne pravice

<i>Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) proti Franciji</i> , pritožba št. 63/2010, meritorna odločba, 28. junij 2011.....	268
<i>Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) proti Italiji</i> , pritožba št. 58/2009, meritorna odločba, 25. junij 2010	268

<i>Defence for Children International (DCI) proti Belgiji</i> , pritožba št. 69/2011, meritorna odločba, 23. oktober 2012	91
<i>Defence for Children International (DCI) proti Nizozemski</i> , pritožba št. 47/2008, meritorna odločba, 20. oktober 2009.....	91, 246, 248, 264, 268, 286
<i>European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) proti Franciji</i> , pritožba št. 114/2015, meritorna odločba, 24. januar 2018.....	247, 248, 272, 283, 286, 290
<i>European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) proti Nizozemski</i> , pritožba št. 86/2012, meritorna odločba, 2. julij 2014	246, 251, 268
<i>European Roma and Travellers Forum proti Franciji</i> , pritožba št. 64/2011, meritorna odločba, 24. januar 2012.....	134
<i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Franciji</i> , pritožba št. 14/2003, meritorna odločba, 8. september 2004.....	91, 247, 251, 272
<i>Konferenca evropskih Cerkev (CEC) proti Nizozemski</i> , pritožba št. 90/2013, meritorna odločba, 1. julij 2014	251, 276
<i>Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) proti Grčiji</i> , pritožba št. 30/2005, meritorna odločba, 6. december 2006	253
<i>Švedska sindikalna konfederacija (LO) in Švedska konfederacija strokovnih uslužbencev (TCO) proti Švedski</i> , pritožba št. 85/2012, meritorna odločba, 3. julij 2013	245, 255

Sodna praksa Odbora ZN za človekove pravice

<i>A proti Avstraliji</i> , sporočilo št. 560/1993, stališča z dne 30. aprila 1997	216
<i>Mann Singh proti Franciji</i> , sporočilo št. 1928/2010, stališča z dne 19. julija 2013.....	40
<i>Ranjit Singh proti Franciji</i> , sporočilo št. 1876/2009, stališča z dne 22. julija 2011.....	40
<i>Toussaint proti Kanadi</i> , sporočilo št. 2348/2014, stališča z dne 24. julija 2018	91

Sodna praksa nacionalnih sodišč

Avstrija, avstrijsko ustavno sodišče (<i>Österreichischer Verfassungsgerichtshof</i>), odločbe G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 z dne 24. junija 1998	150
Češka republika, češko ustavno sodišče (<i>Ústavní soud České republiky</i>), odločba št. 9/2010, kolegij, januar 2010	150
Francija, državni svet (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. A.</i> , št. 334040, 1. julij 2011.....	118

Francija, državni svet (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. et Mme Forabosco</i> , št. 190384, 9. junij 1999.....	37
Francija, državni svet (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. Ghevondyan</i> , št. 356505, 4. junij 2012.....	90
Francija, državni svet (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. Hicham B.</i> , št. 344411, 24. november 2010.....	37
Hrvaška, ustavno sodišče (<i>Ustavni sud Republike Hrvatske</i>), odločba št. U-III- 557/2019, 11. september 2019.....	296, 296
Malta, civilno sodišče (ustavnosodna prisojnost), <i>Abdul Hakim Hassan Abdulle Et proti Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)</i> , št. 56/2007, 29. november 2011	110
Nemčija, zvezno ustavno sodišče (<i>Bundesverfassungsgericht</i>), 1 BvL 10/10 in 1 BvL 2/11, 18. julij 2012.....	278
Švica, zvezno vrhovno sodišče, odločba <i>BGE 136 II 5</i> , 29. september 2009	178
Združeno kraljestvo, <i>EM (Libanon) proti Secretary of State For The Home Department</i> [2008], UKHL 64, 22. oktober 2008.....	136
Združeno kraljestvo, <i>FGP proti Serco Plc & Anor</i> [2012], EWHC 1804 (Admin), 5. julij 2012	242
Združeno kraljestvo, vrhovno sodišče, <i>WL (Congo) 1 & 2 proti Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) proti Secretary of State for the Home Department</i> [2011], UKSC 12, 23. marec 2011	208

Kako do sodne prakse evropskih sodišč

Evropsko sodišče za človekove pravice: podatkovna zbirka sodne prakse HUDOC

Podatkovna zbirka HUDOC ponuja brezplačen dostop do sodne prakse ESČP (<http://HUDOC.echr.coe.int>).

Podatkovna zbirka je na voljo v angleščini in francoščini ter vključuje brskalnik, ki je preprost za uporabo in omogoča hiter dostop do sodne prakse.

Video prikazi in uporabniški priročniki so na voljo na zavihku **Pomoč** (Help) na strani HUDOC. Uporabnik lahko za podrobnosti in primere uporabe filtrov in iskalnih polj miškin kazalec pomakne na znak na desni strani vsakega iskalnega orodja vmesnika HUDOC.

Sklicevanja na sodno prakso v tem priročniku bralcu zagotavljajo izčrpne informacije, na podlagi katerih lahko hitro poišče celotno besedilo navedene sodbe ali odločbe.

Pred začetkom iskanja upoštevajte, da so s privzetimi nastavitvami sodbe Velikega senata in Senata prikazane v vrstnem redu od najnovejše objavljene sodbe. Uporabnik mora za iskanje v drugih zbirkah, na primer po odločbah, označiti ustrezno okence v polju **Zbirke dokumentov** (Document Collections) na zgornji levi strani zaslona.

Zadeve je najpreprosteje iskati z vpisom številke pritožbe v polje **Številka pritožbe** (Application Number) pod **Napredno iskanje** (Advanced Search) na zgornji desni strani zaslona in klikom na modri gumb „Išči“ (Search).

Uporabnik lahko za dostop do nadaljnje sodne prakse, ki se nanaša na druga vprašanja, na primer vprašanja v zvezi z azilom, uporabi **iskalno polje**, označeno s povečevalnim steklom na zgornji desni strani zaslona. V iskalnem polju lahko išče po besedilu, tako da uporabi:

- eno besedo (npr. azil, begunci),
- besedno zvezo (npr. „prosilci za azil“),
- naslov zadeve,
- državo,
- Boolov izraz (npr. tujci NEAR prebivanje).

Pri besedilnem iskanju je bralcu kot pomoč na voljo **preprosto Boolovo iskanje** s klikom na puščico znotraj **iskalnega polja**. Preprosto Boolovo iskanje omogoča šest možnosti iskanja: „točna beseda ali besedna zveza“, „vse besede“, „katera koli od besed“, „nobena od besed“, „v bližini navedenih besed“, „Boolovo iskanje“.

Ko se prikažejo rezultati iskanja, jih lahko uporabnik zlahka omeji s filtri, navedenimi v polju **Filtri** (Filters) na levi strani zaslona, na primer z jezikom „Language“ ali državo „State“. Filtre je mogoče uporabiti posamično ali v kombinaciji za nadaljnjo omejitev rezultatov. Filter s ključnimi besedami („Keywords“) je lahko koristno orodje, saj pogosto vsebuje izraze, pridobljene iz besedila EKČP, ter je neposredno povezan z obrazložitvami in ugotovitvami Sodišča.

Primer: iskanje sodne prakse Sodišča v zvezi z vprašanjem izгона prosilcev za azil, zaradi česar so izpostavljeni tveganju mučenja ali nečloveškega ali ponižujočega ravnanja na podlagi člena 3 EKČP.

- (1) Uporabnik najprej besedno zvezo „prosilci za azil“ vnese v **iskalno polje** in nato klikne na modri **gumb za iskanje** (Search).
- (2) Ko se prikažejo rezultati iskanja, uporabnik pod filtrom **Kršitev** (Violation) v polju **Filtri** (Filters) izbere „3“, s čimer rezultate omeji na tiste, ki se nanašajo na kršitev člena 3.

- (3) Uporabnik lahko nato izbere zadevne ključne besede pod **filtrom Ključne besede** (Keywords), s čimer rezultate omeji na tiste, ki se nanašajo na člen 3, izbere lahko na primer ključno besedo „(čl. 3) prepoved mučenja“.

Za pomembnejše zadeve je v zbirki HUDOC na voljo pravni povzetek. Povzetek vsebuje opisni naslov, jedrat povzetek dejanskega stanja in prava, s poudarkom na pravno pomembnih vprašanjih. Če je na voljo povzetek, se v rezultatih poleg povezave do besedila sodbe ali odločbe pojavi tudi povezava **Pravni povzetki** (Legal Summaries). Uporabnik pa lahko išče izključno pravne povzetke, tako da v polju **Zbirke dokumentov** (Document Collections) označi polje Pravni povzetki („Legal Summaries“).

Če so bili objavljeni neuradni prevodi določene zadeve, se v rezultatih poleg povezave do besedila sodbe ali odločbe pojavi tudi povezava **Jezikovne različice** (Language versions). Spletišče HUDOC vsebuje tudi povezave do spletnih strani tretjih oseb, na katerih so na voljo preostali prevodi sodne prakse ESČP. Za več informacij glej Jezikovne različice („Language versions“) v razdelku Pomoč („Help“) spletišča HUDOC.

Sodišče Evropske unije: podatkovna zbirka sodne prakse CURIA

Podatkovna zbirka sodne prakse CURIA omogoča brezplačen dostop do sodne prakse SES/Sodišča EU (<http://curia.europa.eu>).

Iskalnik je na voljo v vseh uradnih jezikih EU ⁽⁶¹¹⁾. **Jezik** je mogoče izbrati na zgornji desni strani zaslona. Iskalnik se lahko uporabi za iskanje informacij v vseh dokumentih, ki se nanašajo na rešene in še nerešene zadeve pred Sodiščem, Splošnim sodiščem in Sodiščem za uslužbenke.

⁽⁶¹¹⁾ Naslednji jeziki: že pred 30. aprilom 2004 angleščina, danščina, finščina, francoščina, grščina, italijanščina, nemščina, nizozemščina, portugalščina, španščina in švedščina; od 1. maja 2004 češčina, estonščina, latvijščina, litovščina, madžarščina, poljščina, slovaščina in slovenščina; od 1. januarja 2007 bolgarščina in romunščina; od 30. aprila 2007 malteščina; od 31. decembra 2011 irščina. Začasna odstopanja so določena z **Uredbo (ES) št. 920/2005** in **Uredbo (EU) št. 1257/2010**. Sekundarna zakonodaja, ki je veljala na dan pristopa, se prevaja v hrvaščino in bo postopoma objavljena v **posebni izdaji Uradnega lista Evropske unije**.

Na voljo je dokument za **pomoč** (<http://curia.europa.eu/common/juris/sl/aideGlobale.pdf#>). Vsako iskalno polje ima tudi stran s pomočjo, do katere je mogoče dostopati s klikom na ikono in ki vsebuje koristne informacije, s katerimi lahko uporabnik čim bolj izkoristi orodje.

Posamezno zadevo je najlažje poiskati tako, da v iskalno polje z naslovom **Številka zadeve** (Case number) vpišete celotno številko zadeve in nato kliknete na gumb „Išči“ (Search). Zadevo je mogoče poiskati tudi tako, da uporabite del številke zadeve. Na primer, če v polje **Številka zadeve** (Case number) vpišemo 122, iskalnik poišče zadevo št. 122 za zadeve iz katerega koli leta in pred katerim koli od treh sodišč: Sodiščem, Splošnim sodiščem in Sodiščem za uslužbence.

Druga možnost je, da se uporabi polje **Ime strank** (Name of the parties), v katerem se išče z običajnim imenom zadeve. To je po navadi poenostavljena oblika imen strank v zadevi.

Za omejitev rezultatov iskanja je skupaj na voljo 16 večfunkcionalnih iskalnih polj. Različna iskalna polja so preprosta za uporabo in se lahko uporabijo v različnih kombinacijah. Polja pogosto vsebujejo iskalne sezname, do katerih je mogoče dostopati s klikom na ikono in izbiro iskalnih pojmov, ki so na voljo.

Za splošnejša iskanja se z uporabo polja **Besede iz besedila** (Text) prikažejo rezultati na podlagi iskanja ključnih besed v vseh dokumentih, ki so bili v Zbirki odločb objavljeni od leta 1954, za Zbirko odločb – Javni uslužbenci (ZOdl. JU) pa od leta 1994.

Za bolj vsebinska iskanja je mogoče uporabiti polje **Vsebina** (Subject-matter). Pri tem je treba klikniti na ikono na desni strani polja in s seznama izbrati zadevno(-e) vsebino(-e). V rezultatih iskanja se tako prikaže abecedni seznam izbranih dokumentov, ki se nanašajo na pravna vprašanja, obravnavana v odločbah Sodišča EU, Splošnega sodišča in Sodišča za uslužbence ter sklepnih predlogih generalnih pravobranilcev.

Spletišče CURIA ima tudi dodatna orodja za sodno prakso.

Dostop do zadev po opravljeni številki (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/): ta razdelek vsebuje zbirko informacij o kateri koli zadevi, vloženi pri enem od navedenih treh sodišč. Zadeve so navedene po opravljeni številki in vrstnem redu številke njihove vložitve v ustreznem sodnem tajništvu. Dostop do zadev je mogoč s klikom na njihovo opravilno številko.

Seznam sodne prakse (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/): v tem razdelku so sistematično razvrščeni povzetki sodne prakse o bistvenih pravnih vprašanjih iz posameznih odločb. Ti povzetki se čim bolj opirajo na dejansko besedilo navedene odločbe.

Komentarji sodb (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/): v tem razdelku so navedeni podatki o komentarjih sodb, ki so jih vsa tri sodišča izdala, odkar so bila ustanovljena. Sodbe vsakega sodišča so razvrščene po kronološkem vrstnem redu in opravljeni številki zadeve, medtem ko so podatki o komentarjih razvrščeni po kronološkem vrstnem redu njihovega izida. Vsak podatek je povzet v izvirnem jeziku.

Podatkovna zbirka nacionalne sodne prakse (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/): do te zunanje podatkovne zbirke je mogoče dostopati prek spletišča CURIA. Ponuja dostop do pomembne nacionalne sodne prakse v zvezi s pravom EU. Podatkovna zbirka temelji na zbirki sodne prakse nacionalnih sodišč držav članic EU. Informacije so bile zbrane s selektivnim pregledovanjem pravnih revij in na podlagi neposrednih stikov s številnimi nacionalnimi sodišči. Podatkovna zbirka nacionalne sodne prakse je na voljo v angleščini in francoščini.

Instrumenti EU in izbrani sporazumi

Instrumenti EU

Skrajšano ime	Naslov
Azil	
Dublinska uredba (EU) št. 604/2013	Uredba (EU) št. 604/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države ali oseba brez državljanstva (prenovitev), UL L 180, 29.6.2013, str. 31–59, popravljena s popravkom, UL L 49, 25.2.2017.
Dublinska uredba (ES) št. 343/2003	Uredba Sveta (ES) št. 343/2003 z dne 18. februarja 2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države, UL L 50/1, 25.2.2003, str. 1–10.
Dublinska izvedbena uredba (ES) št. 1560/2003	Uredba komisije (ES) št. 1560/2003 z dne 2. septembra 2003 o podrobnih pravilih za uporabo Uredbe Sveta (ES) št. 343/2003 o določitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države, UL L 222, 5.9.2003, str. 3–23.

Uredba Eurodac (EU) št. 603/2013	Uredba (EU) št. 603/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi sistema Eurodac za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Uredbe (EU) št. 604/2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države ali oseba brez državljanstva, in o zahtevah za primerjavo s podatki iz sistema Eurodac, ki jih vložijo organi kazenskega pregona držav članic in Europol za namene kazenskega pregona, ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1077/2011 o ustanovitvi Evropske agencije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice, UL L 180, 29.6.2013, str. 1–30.
Uredba Sveta Eurodac (ES) št. 2725/2000	Uredba Sveta (ES) št. 2725/2000 z dne 11. decembra 2000 o vzpostavitvi sistema Eurodac za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Dublinske konvencije, UL L 316, 15.12.2000, str. 1–10.
Direktiva 2013/33/EU o standardih za sprejem	Direktiva 2013/33/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o standardih za sprejem prosilcev za mednarodno zaščito, UL L 180, 29.6.2013, str. 96–116.
Direktiva Sveta 2003/9/ES o standardih za sprejem	Direktiva Sveta 2003/9/ES z dne 27. januarja 2003 o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil, UL L 31, 6.2.2003, str. 18–25.
Direktiva o azilnih postopkih 2013/32/EU	Direktiva 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (prenovitev), UL L 180, 29.6.2013, str. 60–95.
Direktiva 2005/85/ES o azilnih postopkih	Direktiva Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah, UL L 326, 13.12.2005, str. 13–34.
Direktiva 2011/95/EU o pogojih	Direktiva 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite, UL L 337, 20.12.2011, str. 9–26.
Direktiva 2004/83/ES o pogojih	Direktiva Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite, UL L 304, 30.9.2004, str. 12–23.
Direktiva 2001/55/ES o začasni zaščiti	Direktiva Sveta 2001/55/ES z dne 20. julija 2001 o najnižjih standardih za dodelitev začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb in o ukrepih za uravnoteženje prizadevanj in posledic za države članice pri sprejemanju takšnih oseb, UL L 212, 7.8.2001, str. 12–23.

Trgovina z ljudmi	
Direktiva 2011/36/EU o boju proti trgovini z ljudmi	Direktiva 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ, UL L 101, 15.4.2011, str. 1–11.
Direktiva Sveta 2004/81/ES o žrtvah trgovine z ljudmi	Direktiva Sveta 2004/81/ES z dne 29. aprila 2004 o dovoljenju za prebivanje, izdanem prebivalcem tretjih držav, ki so žrtve nedovoljene trgovine z ljudmi ali so bili predmet dejanj omogočanja nezakonitega priseljevanja, ki sodelujejo s pristojnimi organi, UL L 261, 6.8.2004, str. 19–23.
Meje in Schengen	
Uredba (EU) 2019/1896 o evropski mejni in obalni straži	Uredba (EU) 2019/1896 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. novembra 2019 o evropski mejni in obalni straži ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1052/2013 in (EU) 2016/1624, UL L 295, 14.11.2019, str. 1–131.
Uredba (EU) št. 2016/399 o zakoniku o schengenskih mejah	Uredba (EU) 2016/399 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o Zakoniku Unije o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah), UL L 77, 23.3.2016, str. 1–52.
Uredba (EU) št. 610/2013	Uredba (EU) št. 610/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o spremembi Uredbe (ES) št. 562/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o Zakoniku Skupnosti o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah), Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma, uredb Sveta (ES) št. 1683/95 in (ES) št. 539/2001 ter uredb (ES) št. 767/2008 in (ES) št. 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, UL L 182, 29.6.2013, str. 1–18.
Uredba (EU) št. 656/2014 o morskih mejah	Uredba (EU) št. 656/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o določitvi pravil za varovanje zunanjih morskih meja v okviru operativnega sodelovanja, ki ga usklajuje Evropska agencija za upravljanje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic Evropske unije, UL L 189, 27.6.2014, str. 93–107.
Uredba (EU) št. 1053/2013 o schengenskem ocenjevalnem mehanizmu	Uredba Sveta (EU) št. 1053/2013 z dne 7. oktobra 2013 o vzpostavitvi ocenjevalnega in spremljevalnega mehanizma za preverjanje uporabe schengenskega pravnega reda in razveljavitvi Sklepa Izvršnega odbora z dne 16. septembra 1998 o ustanovitvi stalnega odbora o ocenjevanju in izvajanju Schengenskega sporazuma, UL L 295, 6.11.2013, str. 27–37.
Sklep (EU) št. 1105/2011	Sklep št. 1105/2011/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o seznamu potnih listin, ki imetniku omogočajo prehod zunanjih meja in v katere se lahko vpiše vizum, ter o vzpostavitvi mehanizma za pripravo tega seznama, UL L 287, 4.11.2011, str. 9–12.

Uredba (ES) št. 1931/2006 o obmejnem prometu	Uredba (ES) št. 1931/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. decembra 2006 o pravilih za obmejni promet na zunanjih kopenskih mejah držav članic in spremembi določb Schengenske konvencije, UL L 405, 30.12.2006, str. 1–22.
Direktiva 2004/82/ES o predhodnih podatkih o potnikih	Direktiva Sveta 2004/82/ES z dne 29. aprila 2004 o dolžnosti prevoznikov, da posredujejo podatke o potnikih, UL L 261, 6.8.2004, str. 24–27.
Direktiva 2001/51/ES o kaznih za prevoznike	Direktiva Sveta 2001/51/ES z dne 28. junija 2001 o dopolnitvi določb člena 26 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985, UL L 187, 10.7.2001, str. 45–46.
Obsežni informacijski sistemi EU	
Uredba (EU) 2019/818 o interoperabilnosti na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja, azila ter migracij	Uredba (EU) 2019/818 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o vzpostavitvi okvira za interoperabilnost informacijskih sistemov EU na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja, azila ter migracij in spremembi uredb (EU) 2018/1726, (EU) 2018/1862 ter (EU) 2019/816, UL L 135, 22.5.2019, str. 85–135.
Uredba (EU) 2019/817 o interoperabilnosti na področju meja in vizumov	Uredba (EU) 2019/817 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o vzpostavitvi okvira za interoperabilnost informacijskih sistemov EU na področju meja in vizumov ter spremembi uredb (ES) št. 767/2008, (EU) 2016/399, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240, (EU) 2018/1726 in (EU) 2018/1861 Evropskega parlamenta in Sveta ter Odločbe Sveta 2004/512/ES in Sklepa Sveta 2008/633/PNZ, UL L 135, 22.5.2019, str. 27–84.
Uredba (EU) 2019/816 o sistemu ECRIS-TCN	Uredba (EU) 2019/816 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o vzpostavitvi centraliziranega sistema za določitev držav članic, ki imajo informacije o obsodbah državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva (sistem ECRIS-TCN) z namenom dopolnitve evropskega informacijskega sistema kazenskih evidenc ter o spremembi Uredbe (EU) 2018/1726, UL L 135, 22.5.2019, str. 1–26.
Uredba (EU) 2018/1862 o sistemu SIS	Uredba (EU) 2018/1862 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. novembra 2018 o vzpostavitvi, delovanju in uporabi schengenskega informacijskega sistema (SIS) na področju policijskega sodelovanja in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, o spremembi in razveljavitvi Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1986/2006 Evropskega parlamenta in Sveta in Sklepa Komisije 2010/261/EU, UL L 312, 7.12.2018, str. 56–106.
Uredba (EU) 2018/1861 o sistemu SIS na področju mejnih kontrol	Uredba (EU) 2018/1861 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. novembra 2018 o vzpostavitvi, delovanju in uporabi schengenskega informacijskega sistema (SIS) na področju mejnih kontrol, o spremembi Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma ter o spremembi in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1987/2006, UL L 312, 7.12.2018, str. 14–55.

Uredba (EU) 2018/1860 o uporabi sistema SIS za vračanje	Uredba (EU) 2018/1860 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. novembra 2018 o uporabi schengenskega informacijskega sistema za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, UL L 312, 7.12.2018, str. 1–13.
Uredba (ES) št. 1987/2006 o sistemu SIS	Uredba (ES) št. 1987/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. decembra 2006 o vzpostavitvi, delovanju in uporabi druge generacije schengenskega informacijskega sistema (SIS II), UL L 381, 28.12.2006, str. 4–23.
Sklep 2007/533/PNZ o sistemu SIS	Sklep Sveta 2007/533/PNZ z dne 12. junija 2007 o vzpostavitvi, delovanju in uporabi druge generacije schengenskega informacijskega sistema (SIS II), UL L 205, 7.8.2007, str. 63–84.
Sklep Sveta 2013/158/EU	Sklep Sveta z dne 7. marca 2013 o določitvi datuma uporabe Uredbe (ES) št. 1987/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi, delovanju in uporabi druge generacije schengenskega informacijskega sistema (SIS II), UL L 87, 27.3.2013, str. 10–11.
Sklep Sveta 2013/157/EU	Sklep Sveta z dne 7. marca 2013 o določitvi datuma uporabe Sklepa 2007/533/PNZ o vzpostavitvi, delovanju in uporabi druge generacije schengenskega informacijskega sistema (SIS II), UL L 87, 27.3.2013, str. 8–9.
Uredba (EU) 2018/1726 o agenciji eu-LISA	Uredba (EU) 2018/1726 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o Agenciji Evropske unije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (eu-LISA), o spremembi Uredbe (ES) št. 1987/2006 in Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1077/2011, UL L 295, 21.11.2018, str. 99–137.
Uredba (EU) 2018/1240 o sistemu ETIAS	Uredba (EU) 2018/1240 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. septembra 2018 o vzpostavitvi Evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) ter spremembi uredb (EU) št. 1077/2011, (EU) št. 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/1624 in (EU) 2017/2226, UL L 236, 19.9.2018, str. 1–71.
Uredba (EU) 2017/2226 o sistemu vstopa/izstopa	Uredba (EU) 2017/2226 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2017 o vzpostavitvi sistema vstopa/izstopa (SVI) za evidentiranje podatkov o vstopu in izstopu ter podatkov o zavrnitvi vstopa državljanov tretjih držav pri prehajanju zunanjih meja držav članic in določitvi pogojev za dostop do SVI zaradi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj ter o spremembi Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma in uredb (ES) št. 767/2008 ter (EU) št. 1077/2011, UL L 327, 9.12.2017, str. 20–82.
Uredba (EU) 2016/794 o Europolu	Uredba (EU) 2016/794 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o Agenciji Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol) ter nadomestitvi in razveljavitvi sklepov Sveta 2009/371/PNZ, 2009/934/PNZ, 2009/935/PNZ, 2009/936/PNZ in 2009/968/PNZ, UL L 135, 24.5.2016, str. 53–114.

Splošna uredba o varstvu podatkov (Uredba (EU) 2016/679)	Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov), UL L 119, 4.5.2016, str. 1–88.
Direktiva (EU) 2016/680 o varstvu podatkov, ki jih obdelujejo policija in organi kazenskega pravosodja	Direktiva (EU) 2016/680 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, ki jih pristojni organi obdelujejo za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj ali izvrševanja kazenskih sankcij, in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Okvirnega sklepa Sveta 2008/977/PNZ, UL L 119, 4.5.2016, str. 89–131.
Uredba (ES) št. 767/2008 o sistemu VIS	Uredba (ES) št. 767/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. julija 2008 o vizumskem informacijskem sistemu (VIS) in izmenjavi podatkov med državami članicami o vizumih za kratkoročno prebivanje (Uredba VIS), UL L 218, 13.8.2008, str. 60–81.
Sklep 2008/633/PNZ o sistemu VIS	Sklep Sveta 2008/633/PNZ z dne 23. junija 2008 o dostopu imenovanih organov držav članic in Europolu do vizumskega informacijskega sistema (VIS) za iskanje podatkov za namene preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja terorističnih dejanj in drugih hudih kaznivih dejanj, UL L 218, 13.8.2008, str. 129–136.
Vizumski režim	
Uredba (EU) 2018/1806 o vizumskih seznamih	Uredba (EU) 2018/1806 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o seznamu tretjih držav, katerih državljani morajo pri prehodu zunanjih meja imeti vizume, in držav, katerih državljani so izzeti iz te obveznosti, UL L 303, 28.11.2018, str. 39–58.
Uredba (EU) št. 265/2010 o vizumih za dolgoročno prebivanje	Uredba (EU) št. 265/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. marca 2010 o spremembi Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma in Uredbe (ES) št. 562/2006 v zvezi z gibanjem oseb z vizumom za dolgoročno prebivanje, UL L 85, 31.3.2010, str. 1–4.
Uredba (ES) št. 810/2009 o vizumskem zakoniku Skupnosti	Uredba (ES) št. 810/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o vizumskem zakoniku Skupnosti (Vizumski zakonik), UL L 243, 15.9.2009, str. 1–58.
Uredba (EU) 2019/1155 o spremembi vizumskega zakonika	Uredba (EU) 2019/1155 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o spremembi Uredbe (ES) št. 810/2009 o vizumskem zakoniku Skupnosti (Vizumski zakonik), UL L 188, 12.7.2019, str. 25–54.
Uredba (ES) št. 1683/95 o obliki za vizume	Uredba Sveta (ES) št. 1683/95 z dne 29. maja 1995 o enotni obliki za vizume, UL L 164, 14.7.1995, str. 1–4.

Nedovoljene migracije in vračanje

Uredba (EU) 2019/1240 o uradnikih za zvezo za priseljevanje (prenovitev)	Uredba (EU) 2019/1240 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o vzpostavitvi evropske mreže uradnikov za zvezo za priseljevanje, UL L 198, 25.7.2019, str. 88–104.
Uredba (EU) 2016/1953 o potni listini EU	Uredba (EU) 2016/1953 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o uvedbi evropske potne listine za vrnitev nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav in razveljavitvi Priporočila Sveta z dne 30. novembra 1994, UL L 311, 17.11.2016, str. 13–19.
Direktiva 2009/52/ES o sankcijah zoper delodajalce	Direktiva 2009/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, UL L 168, 30.6.2009, str. 24–32.
Direktiva 2008/115/ES o vračanju	Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, UL L 348, 24.12.2008, str. 98–107.
Odločba Sveta 2004/573/ES	Odločba Sveta z dne 29. aprila 2004 o organiziranju skupnih letov zaradi odstranitve državljanov tretjih držav, ki so predmet posameznih odredb o odstranitvi, z ozemlja dveh ali več držav članic, UL L 261, 6.8.2004, str. 28–35.
Direktiva Sveta 2003/110/ES	Direktiva Sveta 2003/110/ES z dne 25. novembra 2003 o pomoči v primeru tranzita za namene repatriacije po zračni poti, UL L 321, 6.12.2003, str. 26–31.
Direktiva 2002/90/ES o pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju	Direktiva Sveta 2002/90/ES z dne 28. novembra 2002 o opredelitvi pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju, UL L 328, 5.12.2002, str. 17–18.
Direktiva 2001/40/ES o medsebojnem priznavanju odločb o izgonu	Direktiva Sveta 2001/40/ES z dne 28. maja 2001 o medsebojnem priznavanju odločb o izgonu državljanov tretjih držav, UL L 149, 2.6.2001, str. 34–36.
Odločba Sveta 2004/191/ES	Odločba Sveta z dne 23. februarja 2004 o določitvi meril in praktičnih rešitev za izravnavo finančnih neskladij, ki so posledica uporabe Direktive 2001/40/ES o medsebojnem priznavanju odločb o izgonu državljanov tretjih držav, UL L 60, 27.2.2004, str. 55–57.
Resolucija iz leta 1997 o boju proti navideznemu sklepanju zakonskih zvez	Resolucija Sveta z dne 4. decembra 1997 o ukrepih, ki jih je treba sprejeti za boj proti navideznemu sklepanju zakonskih zvez, UL C 382, 16.12.1997, str. 1–3.

Zakonite migracije

Direktiva (EU) 2016/801 o študentih in raziskovalcih	Direktiva (EU) 2016/801 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav za namene raziskovanja, študija, opravljanja pripravništva, prostovoljskega dela, programov izmenjave učencev ali izobraževalnih projektov in dela varušku ali par, UL L 132, 21.5.2016, str. 21–57.
Direktiva 2014/66/EU o premeštavitvah znotraj podjetja	Direktiva 2014/66/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav v okviru premeštitev znotraj podjetja, UL L 157, 27.5.2014, str. 1–22.
Direktiva 2014/36/EU o sezonskih delavcih	Direktiva 2014/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o pogojih za vstop in bivanje državljanov tretjih držav zaradi zaposlitve sezonskih delavcev, UL L 94, 28.3.2014, str. 375–390.
Direktiva 2011/98/EU o enotnem dovoljenju	Direktiva 2011/98/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o enotnem postopku obravnavanja vloge za enotno dovoljenje za državljane tretjih držav za prebivanje in delo na ozemlju države članice ter o skupnem nizu pravic za delavce iz tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici, UL L 343, 23.12.2011, str. 1–9.
Direktiva 2009/50/ES o modri karti	Direktiva Sveta 2009/50/ES z dne 25. maja 2009 o pogojih za vstop in prebivanje državljanov tretjih držav za namene visokokvalificirane zaposlitve, UL L 155, 18.6.2009, str. 17–29.
Direktiva 2003/109/ES o rezidentih za daljši čas	Direktiva Sveta 2003/109/ES z dne 25. novembra 2003 o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas, UL L 16, 23.1.2004, str. 44–53.
Direktiva 2011/51/EU	Direktiva 2011/51/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2011 o spremembah Direktive Sveta 2003/109/ES, da se razširi njeno področje uporabe na upravičence do mednarodne zaščite, UL L 132, 19.5.2011, str. 1–4.
Direktiva 2003/86/ES o združitvi družine	Direktiva sveta 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003 o pravici do združitve družine, UL L 251, 3.10.2003, str. 12–18.
Uredba (ES) št. 1030/2002 o obliki dovoljenja za prebivanje	Uredba Sveta (ES) št. 1030/2002 z dne 13. junija 2002 o enotni obliki dovoljenja za prebivanje za državljane tretjih držav, UL L 157, 15.6.2002, str. 1–7.
Uredba (ES) št. 380/2008	Uredba Sveta (ES) št. 380/2008 z dne 18. aprila 2008 o spremembi Uredbe (ES) št. 1030/2002 o enotni obliki dovoljenja za prebivanje za državljane tretjih držav, UL L 115, 29.4.2008, str. 1–7.
Uredba (EU) 2017/1954	Uredba (EU) 2017/1954 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2017 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1030/2002 o enotni obliki dovoljenja za prebivanje za državljane tretjih držav, UL L 286, 1.11.2017, str. 9–14.

Prosto gibanje, socialna varnost in enakost

Uredba (EU) 2019/1157 o varnosti osebnih izkaznic in dokumentov za prebivanje	Uredba (EU) 2019/1157 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o okrepitvi varnosti osebnih izkaznic državljanov Unije in dokumentov za prebivanje, izdanih državljanom Unije in njihovim družinskim članom, ki uresničujejo svojo pravico do prostega gibanja, UL L 188, 12.7.2019, str. 67-78.
Uredba (EU) št. 492/2011/EU	Uredba (EU) št. 492/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o prostem gibanju delavcev v Uniji, UL L 141, 27.5.2011, str. 1-12.
Direktiva 2005/36/ES o poklicnih kvalifikacijah	Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij, UL L 255, 30.9.2005, str. 22-142.
Uredba Komisije (EU) št. 623/2012	Uredba Komisije (EU) št. 623/2012 z dne 11. julija 2012 o spremembi Priloge II k Direktivi Evropskega Parlamenta in Sveta 2005/36/ES o priznavanju poklicnih kvalifikacij, UL L 180, 12.7.2012, str. 9-11.
Uredba (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti	Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti, UL L 166, 30.4.2004, str. 1-123.
Uredba (EU) št. 1231/2010	Uredba (EU) št. 1231/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o razširitvi uporabe uredb (ES) št. 883/2004 in (ES) št. 987/2009 na državljane tretjih držav, za katere se navedeni uredbi ne uporabljata le na podlagi njihovega državljanstva, UL L 344, 29.12.2010, str. 1-3.
Uredba (EU) št. 465/2012	Uredba (EU) št. 465/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o spremembi Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti in Uredbe (ES) št. 987/2009 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004, UL L 149, 8.6.2012, str. 4-10.
Direktiva 2004/38/ES o prostem gibanju	Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EGS, UL L 158, 30.4.2004, str. 77-123.
Direktiva 2000/43/ES o rasni enakosti	Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, UL L 180, 19.7.2000, str. 22-26.
Direktiva 96/71/ES o napotitvi delavcev	Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 96/71/ES z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev, UL L 18, 21.1.1997, str. 1-6.

Izbrani sporazumi

Skrajšano ime	Naslov
Sporazum o izstopu Združenega kraljestva	Sporazum o izstopu Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska iz Evropske unije in Evropske skupnosti za atomsko energijo, UL L 29, 31.1.2020, str. 7–187.
Sporazum med Evropsko skupnostjo in Švico	Sporazum med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani in Švicarsko konfederacijo na drugi o prostem pretoku oseb, UL L 353, 31.12.2009, str. 71–90.
Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru	Sporazum o Evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992, UL L 1, 3.1.1994, str. 3–522.
Konvencija o izvajanju schengenskega sporazuma iz leta 1985	Schengenski pravni red – Konvencija o izvajanju schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, UL L 239, 22.9.2000, str. 19–62.
Protokol iz Ankare	Dodatni protokol in finančni protokol, podpisan 23. novembra 1970, ki je priložen Sporazumu o pridružitvi med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Turčijo ter o ukrepih, ki jih je treba sprejeti za začetek njihove veljavnosti – Sklepna listina – Izjave, UL L 293, 29.12.1972, str. 3–56.

Priloga 1: Uporaba uredb in direktiv EU, navedenih v tem priročniku

Azil	Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK**
Dubinska uredba (EU) št. 604/2013	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba Eurodac (EU) št. 603/2013	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o pogojih za sprejem 2013/32/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Direktiva o azilnih postopkih 2013/32/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Direktiva o pogojih 2011/95/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Direktiva o začasnih zaščiti 2001/55/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Trgovina z ljudmi	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o preprečevanju trgovine z ljudmi 2011/36/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o žrtvah trgovine z ljudmi (dovoljenja za prebivanje) 2004/81/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Meje in Schengen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o evropski mejni in obalni straži (EU) 2019/1896	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Zakonik o schengenskih mejah (Uredba EU št. 2016/399), nazadnje spremenjen z Uredbo (EU) 2019/817	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o morskih mejah (EU) št. 656/2014	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o schengenskem ocenjevalnem mehanizmu (EU) št. 1053/2013	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = sprejela o = sprejela, vendar brez zadnjih sprememb ✗ = ni sprejela

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Uredba o obmejnem prometu (ES) št. 1931/2006, nazadnje spremenjena z Uredbo (EU) št. 1342/2011	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Direktiva o predhodnih informacijah o potnikih 2004/82/ES	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o kaznih za prevoznike 2001/51/ES	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Obsežni informacijski sistemi EU																																
Interoperabilnost – uredba o policijskem in pravosodnem sodelovanju, azilu ter migracijah (EU) 2019/818	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Interoperabilnost – uredba o mejah in vizumih (EU) 2019/817	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba o sistemu ECRIS-TCN (EU) 2019/816	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba SIS	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
SIS – uredba o mejnih kontrolah (EU) 2018/1861	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
SIS – uredba o vračanju (EU) 2018/1860	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba ETIAS (EU) 2018/1240	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba o sistemu vstopa / izstopa (EU) 2017/2226	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba VIS (ES) št. 767/2008	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba (ES) št. 1987/2006	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Vizum																																
Uredba o vizumskih seznamih (EU) 2018/1806	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Uredba o vizumih za dolgoročno prebivanje (EU) št. 265/2010	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×
Vizumski zakonik (Uredba (ES) št. 810/2009), nazadnje spremenjen z Uredbo (EU) 2019/1155	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	×

✓ = sprejela o = sprejela, vendar brez zadnjih sprememb × = ni sprejela

Država		AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Nezakonite migracije in vračanje																																	
Uredba o uradnih zvezah za priseljevanje (prenovitev) (EU) 2019/1240	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o potni listini EU (EU) 2016/1953	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o sankcijah zoper delodajalce 2009/52/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o vračanju 2008/115/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o pomoči 2002/90/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Zakonite migracije																																	
Direktiva o študentih in raziskovalcih 2016/801/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o osebah, prenesenih znotraj podjetja, 2014/66/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o sezonskih delavcih 2014/36/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o enotnem dovoljenju 2011/98/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o modni karti 2009/50/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o rezidentih za daljši čas 2003/109/ES, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2011/51/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o združitvi družine 2003/86/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o obliki dovoljenja za prebivanje (ES) št. 1030/2002, nazadnje spremenjena z Uredbo (EU) 2017/1954	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Prosto gibanje, socialna varnost in enakost																																	
Uredba o varnosti osebnih izkaznic in dokumentov za prebivanje (EU) 2019/1157	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

* = ni sprejela

o = sprejela, vendar brez zadnjih sprememb

✓ = sprejela

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	CH	IS	LI	NO	UK*
Direktiva o poklicnih kvalifikacijah 2005/36/ES, nazadnje spremenjena z Uredbo (EU) št. 623/2012	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba o koordinaciji sistemov socialne varnosti (ES) št. 883/2004, nazadnje spremenjena z Uredbo (EU) št. 465/2012	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uredba (EU) št. 1231/2010 (o razširitvi uporabe uredbe o koordinaciji sistemov socialne varnosti (ES) št. 883/2004 na državljane tretjih držav)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o
Direktiva o prostem gibanju 2004/38/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o rasi enakosti 2000/43/ES	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Direktiva o naporitvi delavcev na delo 96/71/ES, nazadnje spremenjena z Direktivo (EU) 2018/957	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = sprejela o = sprejela, vendar brez zadnjih sprememb ✗ = ni sprejela

Opombe:

* Velja za Združeno kraljestvo do konca prehodnega obdobja v skladu s sporazumom o izstopu

Schengenski pravni red (vključno z instrumenti, navedenimi v točkah „Vizum“, „Meje in Schengen“, „Vizum“, „Nezakonite migracije in vračanje“ ter „Obsežni informacijski sistemi EU“)

Za Dansko glej Protokol (št. 19) o schengenskem pravnem redu, vključenem v okvir Evropske unije, člen 3. in Protokol (št. 22) o stališču Danske.

Za **Združeno kraljestvo** glej Protokol (št. 21) o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice; Protokol (št. 19) o schengenskem pravnem redu, vključenem v okvir Evropske unije, člen 4; Sklep Sveta 2000/365/ES o odobritvi prošnje Združenega kraljestva, sprejet 29. maja 2000 (UL 2000 L 131, str. 43-47); in Sklep Sveta 2004/626/ES z dne 22. decembra 2004 o izvaianju delov schengenskega pravnega reda s strani Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska (UL 2004 L 395, str. 79-80). Glej tudi Sporazum o izstopu Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska iz Evropske unije in Evropske skupnosti za atomsko energijo, ki je bil podpisan 24. januarja 2020 in je začel veljati 31. januarja 2020 (UL 2020 L 29, str. 7-187).

Za **Irsko** glej Protokol (št. 21) o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice; Protokol (št. 19) o schengenskem pravnem redu, vključenem v okvir Evropske unije, člen 4, in Sklep Sveta 2002/192/ES z dne 28. februarja 2002 o prošnji Irske, da sodeluje pri izvajanju nekaterih določb schengenskega pravnega reda (UL 2002 L 64, str. 20-23).

Za **Norveško in Islandijo** glej Protokol (št. 19) o schengenskem pravnem redu, vključenem v okvir Evropske unije, člen 6; Sporazum med Svetom Evropske unije in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško o pridružitvi obeh k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda, ki je bil podpisan 18. maja 1999 in je začel veljati 26. junija 2000 (UL 1999 L 176, str. 36–62), in Sklep Sveta 1999/437/ES z dne 17. maja 1999 o nekaterih izvedbenih predpisih za uporabo Sporazuma med Svetom Evropske unije in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško, v zvezi s pridružitvijo teh dveh držav k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda (UL 1999 L 176, str. 31–33).

Za **Švico** glej Sporazum med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda, ki je bil podpisan 26. oktobra 2004 in je začel veljati 1. marca 2008 (UL 2008 L 53, str. 52–79), in Sklep Sveta 2008/146/ES z dne 28. januarja 2008 o sklenitvi Sporazuma med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda v imenu Evropske skupnosti (UL 2008 L 53, str. 1–2).

Za **Litensštajn** glej Protokol med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lichtenštajn o pristopu Kneževine Lichtenštajn k Sporazumu med Evropsko unijo, Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o pridružitvi Švicarske konfederacije k izvajanju, uporabi in razvoju schengenskega pravnega reda, ki je bil podpisan 28. februarja 2008 in je začel veljati 19. decembra 2011 (UL 2011 L 160, str. 21–30).

Uporaba posebnih instrumentov v okviru schengenskega pravnega reda

Dubljinska uredba in uredba Eurodac

Za **Dansko** glej Sporazum med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Dansko o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, vložene na Danskem ali v kateri koli drugi državi članici Evropske unije, in o Eurodacu za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Dubljinske konvencije, ki je bil podpisan 10. marca 2005 in je začel veljati 1. aprila 2006 (UL 2006 L 66, str. 38–43), in Sklep Sveta 2006/188/ES z dne 21. februarja 2006 (UL 2006 L 66, str. 37); na podlagi člena 3(2) navedenega sporazuma je Danska 4. julija 2013 Evropsko komisijo uradno obvestila, da bo uporabljala obe uredbi, razen dela uredbe Eurodac o kazenskem pregonu, za katerega so potrebna ločena pogajanja. Za dostop do kazenskega pregona glej Protokol k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Dansko o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, vložene na Danskem ali v kateri koli drugi državi članici Evropske unije, in o „Eurodacu“ za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Dubljinske konvencije, v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona, ki je bil podpisan 27. marca 2019 in je začel veljati 25. maja 2019 (UL 2019 L 138, str. 5–8), in Sklep Sveta (EU) 2019/836 z dne 13. maja 2019 o sklenitvi Protokola k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Dansko o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, vložene na Danskem ali v kateri koli drugi državi članici Evropske unije, in o „Eurodacu“ za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Dubljinske konvencije, v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona (UL 2019 L 138, str. 3–4).

Za **Islandijo in Norveško** glej Sporazum med Evropsko skupnostjo in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško o kriterijih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici, na Islandiji ali na Norveškem, ki je bil podpisan 19. januarja 2001 in je začel veljati 1. aprila 2001 (UL 2001 L 93, str. 40–47), in Sklep Sveta 2006/167/ES z dne 21. februarja 2006 (UL 2006 L 57, str. 15–18) ter Protokol med Evropsko unijo, Islandijo in Kraljevino Norveško k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško o kriterijih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici, na Islandiji ali na Norveškem, v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona, ki je bil podpisan 24. oktobra 2019 in je začel veljati 4. marca 2020 (UL 2020 L 64, str. 3–7), in Sklep Sveta (EU) 2020/276 z dne 17. februarja 2020 o sklenitvi Protokola med Evropsko unijo, Islandijo in Kraljevino Norveško k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Republiko Islandijo ter Kraljevino Norveško o kriterijih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici, na Islandiji ali na Norveškem, v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona (UL 2020 L 64, str. 1–2).

Za **Švico** glej Sporazum med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici ali v Švici, ki je bil podpisan 26. oktobra 2004 in je začel veljati 1. marca 2008 (UL 2008 L 53, str. 5–7), in Sklep Sveta 2008/147/ES z dne 28. januarja 2008 (UL 2008 L 53, str. 3–4) ter Protokol med Evropsko unijo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lichtenštajn k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici ali v Švici, v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona, ki je bil podpisan 27. junija 2019 in je začel veljati 5. februarja 2020 (UL 2020 L 32, str. 3–7), in Sklep Sveta (EU) 2020/142 z dne 21. januarja 2020 o sklenitvi Protokola med Evropsko unijo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lichtenštajn k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici ali v Švici, v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona (UL 2020 L 32, str. 1–2).

Za **Litensštajn** glej Protokol med Evropsko skupnostjo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lichtenštajn o pristopu Kneževine Lichtenštajn k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici ali v Švici, ki je bil podpisan 28. februarja 2008 in je začel veljati 19. decembra 2011 (UL 2011 L 160, str. 39–49) ter Protokol med Evropsko unijo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lichtenštajn k sporazumu med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vložene v državi članici ali v Švici, v

zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona, ki je bil podpisan 27. junija 2019 in je začel veljati 5. februarja 2020 (UL 2020 L 32, str. 3–7), in Sklep Sveta (EU) 2020/142 z dne 21. januarja 2020 o sklenitvi Protokola med Evropsko unijo, Švicarsko konfederacijo in Kneževino Lichtenštajn k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o merilih in mehanizmi za določitev države, odgovorne za obravnavo prošnje za azil, vlozene v zvezi z dostopom do sistema Eurodac za namene kazenskega pregona (UL 2020 L 32, str. 1–2).

Zakonik o schengenskih mejah
Zakonik o schengenskih mejah se razen naslova III o notranjih mejah uporablja za Bolgarijo, Hrvaško, Ciper in Romunijo .
Uredbe SIS
Uredba (ES) št. 1987/2006 se je začela uporabljati 9. aprila 2013, kot je bilo določeno s Sklepom Sveta 2013/158/EU z dne 7. marca 2013 (UL 2013 L 87, str. 10–11). Danske ne zavezujeata niti Uredba (ES) št. 1987/2006 niti Sklep Sveta 2013/158/EU, vendar se je odločila tako za uporabo SIS kot za vključitev določb v zvezi s SIS – uredbo o vračanju (EU) 2018/1860, SIS – uredbo o mejnih kontrolah (EU) 2018/1861 in uredbo SIS (EU) 2018/1862, o čemer je Evropsko komisijo uradno obvestila 26. aprila 2019. Irski in Združeno kraljestvo ne sodelujeta pri Sklepu Sveta 2013/158/EU z dne 7. marca 2013 in navedeni sklep zanj ni zavezujoč, ter se zanj ne uporablja, zato se zanj uporablja samo sklep o SIS (2007/533/PNZ z dne 12. junija 2007). Irski julija 2020 še ni bila povezana s SIS, a izvaja pripravljalne dejavnosti za povezavo z njim, vendar ne bo mogla izdajati razpisov ukrepov za zavrnitev vstopa ali prepoved prebivanja za celotno schengensko območje ali dostopati do njih. V skladu s sporazumom o izstopu Združeno kraljestvo v prehodnem obdobju še naprej sodeluje v SIS, vendar ne more uporabljati razpisov ukrepov za zavrnitev vstopa na schengensko območje ali prepoved prebivanja na njem ali dostopati do njih. Ciper julija 2020 še ni bil povezan s SIS; zanj se uporablja začasno odstopanje od pridružitve schengenskemu območju. Bolgarija in Romunija imata dostop do SIS za namene policijskega in pravosodnega sodelovanja v skladu s sklepom o SIS (2007/533/PNZ) in Sklepom Sveta 2010/365/EU z dne 29. junija 2010 o uporabi določb schengenskega pravnega reda, ki se navezujejo na schengenski informacijski sistem, v Republiki Bolgariji in Romuniji. Bolgarija in Romunija sta avgusta 2018 SIS zakeli uporabljati za namene zavrnitve vstopa na schengensko območje ali prepovedi prebivanja na njem, v skladu s Sklepom Sveta (EU) 2018/934 z dne 25. junija 2018 (UL 2018 L 165, str. 37–39). Hrvaška ima še vedno nekaj omejitev glede uporabe SIS za namene zavrnitve vstopa na schengensko območje ali prepovedi prebivanja na njem. Navedene omejitve bodo odpravljene takoj, ko bo Hrvaška postala polnopravna članica schengenskega območja. Bolgarija, Hrvaška in Romunija ne morejo izdajati razpisov ukrepov za celotno schengensko območje za zavrnitev vstopa na schengensko območje ali prepoved prebivanja na njem, saj še niso del schengenskega območja.
Uredba VIS
Danske uredba o vizumskem informacijskem sistemu ne zavezuje, vendar se je odločila za uporabo VIS. Irski in Združeno kraljestvo ne sodelujeta pri uredbi o vizumskem informacijskem sistemu. VIS se ne uporablja za Hrvaško in Ciper ter se v skladu s Sklepom Sveta (EU) 2017/1908 z dne 12. oktobra 2017 o izvajanju nekaterih določb schengenskega pravnega reda, ki se nanašajo na vizumski informacijski sistem, v Republiki Bolgariji in Romuniji (UL 2017 L 269, str. 39–43) le delno uporablja za Bolgarijo in Romunijo .
Uredba o sistemu vstopa/izstopa
Danske uredba o SVI ne zavezuje, vendar se je 24. oktobra 2019 odločila za uporabo SVI. Irski in Združeno kraljestvo ne sodelujeta pri uredbi o SVI. SVI se ne uporablja za Hrvaško in Ciper ter se le delno uporablja za Bolgarijo in Romunijo .
Uredba ETIAS
Danske uredba ETIAS ne zavezuje, vendar se je 24. oktobra 2019 odločila za uporabo ETIAS. Irski in Združeno kraljestvo ne sodelujeta pri uredbi ETIAS.

Uredba o sistemu ECRIS-TCN

Uredba o sistemu ECRIS-TCN se ne uporablja za **Dansko**, medtem ko se **Irsko** in **Združeno kraljestvo** lahko odločita za sodelovanje. Uredba o sistemu ECRIS-TCN se ne uporablja za **Islandijo**, **Lihtenštajn**, **Norveško** in **Švico**.

Prosto gibanje in socialna varnost

Za **Lihtenštajn**, **Islandijo** in **Norveško** glej Prilogo VI k Sporazumu o Evropskem gospodarskem prostoru, kakor je bil spremenjen s sklepoma Skupnega odbora EGP št. 76/2011 z dne 1. julija 2011 (UL 2011 L 262, str. 33-43) in št. 18/2012 z dne 10. februarja 2012 (UL 2012 L 161, str. 24).

Za **Švico** glej Prilogo II k Sporazumu o koordinaciji sistemov socialne varnosti, kakor je bila posodobljena s Sklepom št. 1/2012 Skupnega odbora, ustanovljenega s Sporazumom med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani in Švicarsko konfederacijo na drugi strani, o prostem gibanju oseb z dne 31. marca 2012 o nadomestitvi njegove Priloge II o koordinaciji sistemov socialne varnosti (2012/195/EU) (UL 2012 L 103, str. 51-59).

Uporaba posebnih instrumentov v zvezi s prostim gibanjem in socialno varnostjo

Uredba (EU) št. 1231/2010 se ne uporablja za **Združeno kraljestvo**, vendar to še vedno zavezuje Uredba Sveta (ES) št. 859/2003 z dne 14. maja 2003 o razširitvi določb Uredbe (EGS) št. 1408/71 in Uredbe (EGS) št. 574/72 na državljane tretjih držav, za katere navedene določbe ne veljajo le na podlagi njihovega državljanstva (UL 2003 L 124, str. 1-3).

Direktiva o poklicnih kvalifikacijah (2005/36/ES) se razen naslova II v **Švici** začasno uporablja v skladu s Sklepom št. 2/2011 Skupnega odbora EU-Svica, ustanovljenega na podlagi člena 14. Sporazuma iz leta 1999 o prostem gibanju oseb med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi strani z dne 30. septembra 2011 o nadomestitvi njegove Priloge III o vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij (2011/702/EU) (UL 2011 L 277, str. 20-35).

Direktiva o napotitvi delavcev na delo (96/71/ES) se ne uporablja za **Švico**, vendar mora ta zagotoviti podobna pravila v skladu s členom 22 Priloge I k Sporazumu iz leta 1999 o prostem gibanju oseb med Evropsko skupnostjo in njenimi državami članicami na eni strani ter Švicarsko konfederacijo na drugi strani, ki je bil podpisan 21. junija 1999 in je začel veljati 1. junija 2002 (UL 2002 L 114, str. 6-72).

Priloga 2: Uporaba izbranih instrumentov Sveta Evrope

Uporaba izbranih instrumentov Sveta Evrope v državah članicah EU

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	Skupaj od 27 držav članic
Skupno število ratifikacij/ pristopov	10	11	10	10	9	11	12	10	10	11	11	10	11	9	11	11	9	13	8	11	12	10	12	11	12	10	9	9
EKČP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Protokol št. 1 k EKČP (premoženje, izobraževanje itd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Protokol št. 4 k EKČP (svoboda gibanja, prepoved skupinskega izгона tujcev itd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Protokol št. 6 k EKČP (ukinitiv smrtne kazni)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Protokol št. 7 k EKČP (procesna jamstva v primeru izгона tujcev)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Protokol št. 12 k EKČP (diskriminacija)	p	p	x	✓	p	p	x	p	p	✓	✓	x	✓	p	p	p	x	✓	p	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	p	10
Protokol št. 13 k EKČP (odprava smrtne kazni)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Evropska konvencija o socialni in zdravniški pomoči (1953)	x	✓	x	x	x	✓	✓	✓	✓	x	x	✓	x	x	✓	✓	x	✓	x	✓	x	x	✓	x	x	x	x	14
Evropska konvencija o ustanavljanju (1955)	p	✓	x	x	x	✓	✓	x	✓	x	x	p	x	x	✓	✓	x	✓	x	x	x	p	✓	x	x	x	x	9
Evropska konvencija o državljanstvu (1997)	✓	x	✓	x	✓	✓	✓	p	p	x	✓	p	p	x	p	p	x	✓	p	p	p	p	✓	✓	✓	x	✓	13
Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (1981)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Protokol o spremembi Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (2018)	p	p	✓	p	p	p	x	p	p	p	p	p	✓	p	p	p	✓	p	p	x	p	✓	p	x	p	p	p	4

✓ = država pogodbenica/se uporablja p = podpisala x = ni podpisala

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	
Skupno število ratifikacij/ pristopov	10	11	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Skupaj od 27 držav članic
Konvencija o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (2011)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	21

✓ = država pogodbenica/se uporablja p = podpisala x = ni podpisala

Uporaba izbranih instrumentov Sveta Evrope v drugih državah Sveta Evrope

Država	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	UK	Skupaj od 20 držav članic
Skupno število ratifikacij/pristopov	10	11	8	7	11	7	10	11	8	8	9	11	11	12	11	5	10	10	10	8	
EKČP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
Protokol št. 1 k EKČP (premoženje, izobraževanje itd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
Protokol št. 4 k EKČP (svoboda gibanja, prepoved skupinskega izгона tužcev itd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
Protokol št. 6 k EKČP (ukinitve smrtne kazni)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
Protokol št. 7 k EKČP (procesna jamstva v primeru izгона tužcev)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
Protokol št. 12 k EKČP (diskriminacija)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
Protokol št. 13 k EKČP (odprava smrtne kazni)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
Evropska konvencija o socialni in zdravniški pomoči (1953)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	4
Evropska konvencija o ustanavljanju (1955)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	3
Evropska konvencija o državljanstvu (1997)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (1981)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	20
Protokol o spremembi Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (2018)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	1
Konvencija o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (2011)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13

✓ = država pogodbenica/se uporablja

p = podpisala

x = ni podpisala

Priloga 3: Sprejetje določb Evropske socialne listine

Sprejetje določb Evropske socialne listine (ESC) v državah članicah EU

ESC (1996)										ESC (1961) in Dodatni protokol 1988																	
Država EU	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Skupaj sprejetih	14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10
Člen 1 – pravica do dela	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 2 – pravični pogoji dela	o	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓
Člen 3 – varni in zdravi delovni pogoji	✓	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 4 – pravično plačilo	o	✓	o	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 5 – pravica organiziranja	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 6 – pravica do kolektivnih pogajanj	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o
Člen 7 – varstvo otrok in mladoletnikov	o	✓	✓	o	o	o	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o
Člen 8 – varstvo materinstva pri zaposlenih ženskah	o	✓	✓	o	✓	o	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	✓	o	✓	o	o	o
Člen 9 – poklicno usmerjanje	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 10 – poklicno usposabljanje	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	o
Člen 11 – varstvo zdravja	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 12 – socialna varnost	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 13 – socialna in zdravstvena pomoč	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	o	✓	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o
Člen 14 – pravica do storitev socialnovarstvenih služb	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	o
Člen 15 – invalidne osebe	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 16 – varstvo družine	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 17 – varstvo otrok in mladoletnikov	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = sprejela
o = delno sprejela
x = ni sprejela

✓ = sprejeta o = delno sprejeta x = ni sprejeta

ESC (1996)										ESC (1961) in Dodatni protokol 1988																	
Država EU	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL
Skupaj sprejetih	14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10
Člen 18 – delo na ozemlju drugih pogodbenic	o	✓	o	o	x	✓	✓	x	✓	✓	o	✓	o	✓	✓	o	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	x	✓	o
Člen 19 – varstvo in pomoč delavcem migrantom	o	o	x	✓	✓	o	✓	x	✓	✓	o	o	x	o	✓	o	✓	✓	o	o	✓	x	✓	✓	x	✓	✓
Člen 20 – prepoved razlikovanja na podlagi spola	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	x
Člen 21 – obveščanje in posvetovanje	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	x
Člen 22 – sodelovanje pri izboljševanju delovnih pogojev	x	✓	✓	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	x
Člen 23 – socialno varstvo starejših oseb	x	x	x	x	x	✓	✓	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	x	x
Člen 24 – varstvo v primerih prenehanja delovnega razmerja	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	x	x
Člen 25 – varstvo v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 26 – dostojanstvo pri delu	o	o	✓	x	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 27 – delavci z družinskimi obveznostmi	o	x	o	o	✓	✓	✓	x	o	✓	✓	✓	o	✓	✓	o	✓	✓	o	o	o	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 28 – varstvo predstavnikov delavcev	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 29 – posvetovanje med postopki kolektivnega odpusčanja	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 30 – varstvo pred revščino in socialno izključenostjo	x	✓	x	x	x	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 31 – nastanitev	x	x	x	x	x	✓	✓	x	x	✓	o	o	x	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	✓	x	x	x
										✓ = sprejela o = delno sprejela x = ni sprejela																	

✓ = sprejela o = delno sprejela x = ni sprejela

Opombe: Rumeno obarvana polja označujejo države članice, ki so ratificirale samo ESC iz leta 1996.

Sprejetje določb Evropske socialne listine (ESC) v drugih državah Sveta Evrope, ki so ratificirale ESC

Država nečlanica EU	ESC (1996)										ESC (1961) in Dodatni protokol 1988					
	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK
Skupaj sprejetih	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14
Člen 1 – pravica do dela	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 2 – pravični pogoji dela	✓	✓	0	✗	✓	0	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0
Člen 3 – varni in zdravi delovni pogoji	✓	✓	0	✗	✗	✗	0	✓	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 4 – pravično plačilo	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	✓	✓	0	0	0	✓	0
Člen 5 – pravica organiziranja	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
Člen 6 – pravica do kolektivnih pogajanj	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
Člen 7 – varstvo otrok in mladostnikov	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	✓	✓	✓	✓	✗	0
Člen 8 – varstvo materinstva pri zaposlenih ženskah	✓	✓	✓	✓	✓	0	✓	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	✗	0
Člen 9 – poklicno usmerjanje	✓	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓
Člen 10 – poklicno usposabljanje	✓	✗	✗	✗	✗	0	✗	0	✗	✓	0	✓	✓	✓	✗	✓
Člen 11 – varstvo zdravja	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 12 – socialna varnost	✓	✗	0	✗	0	0	✓	✓	✓	✓	✓	0	✓	✗	✓	0
Člen 13 – socialna in zdravstvena pomoč	✓	✗	0	✗	0	✗	0	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓
Člen 14 – pravica do storitev socialnovarstvenih služb	✓	✗	0	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 15 – invalidne osebe	✓	✗	0	✗	✗	0	0	✓	0	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓
Člen 16 – varstvo družine	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 17 – varstvo otrok in mladostnikov	✓	✗	✓	✗	✓	0	✓	✓	✓	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓
Člen 18 – delo na ozemlju drugih pogodbenic	0	✗	✓	✗	✗	✓	0	✗	✗	✗	✓	0	✓	✓	✓	✓

✓ = sprejeta
0 = delno sprejeta
✗ = ni sprejeta

✓ = sprejeta o = delno sprejeta ✗ = ni sprejeta

ESC (1996)														ESC (1961) in Dodatni protokol 1988						
Država nečlanica EU	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS	UK				
Skupaj sprejetih	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	14				
Člen 19 – varstvo in pomoč delavcem migrantom	o	✓	✓	✗	✗	✓	o	o	o	o	o	o	✓	✗	✗	✓				
Člen 20 – prepoved razlikovanja na podlagi spola	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
Člen 21 – obveščanje in posvetovanje	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
Člen 22 – sodelovanje pri izboljševanju delovnih pogojev	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
Člen 23 – socialno varstvo starejših oseb	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✗				
Člen 24 – varstvo v primerih prenehanja delovnega razmerja	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗				
Člen 25 – varstvo v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗						
Člen 26 – dostojanstvo pri delu	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	o	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓				
Člen 27 – delavci z družinskimi obveznostmi	✗	✗	✓	✓	✗	✓	o	o	o	o	✗	✓	✓	✓						
Člen 28 – varstvo predstavnikov delavcev	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
Člen 29 – posvetovanje med postopki kolektivnega odpusčanja	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓						
Člen 30 – varstvo pred revščino in socialno izključenostjo	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓				
Člen 31 – nastanitev	o	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✓	o						

✓ = sprejeta
o = delno sprejeta
✗ = ni sprejeta

✓ = sprejela
o = delno sprejela
✗ = ni sprejela

Opombe: Rumeno obarvana polja označujejo države, ki so ratificirale samo ESC iz leta 1996

Priloga 4: Sprejetje izbranih konvencij ZN

Sprejetje izbranih konvencij ZN v državah članicah EU

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	Skupaj od 27
Skupno število ratifikacij/ pristopov	16	15	15	13	16	16	15	13	15	16	15	15	15	13	16	16	16	15	14	15	16	13	16	15	15	14	15	
Konvencija o beguncih	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Konvencija o osebah brez državljanstva	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	24
Konvencija o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	p	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	21
ICED	✓	✓	p	p	✓	✓	p	✗	✓	✓	p	✓	p	✗	p	✓	✓	p	✗	✓	✓	p	✓	p	p	p	✓	13
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
MPDPP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
MPESKP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CAT – IP	✓	p	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	p	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	p	23
KOP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
KOP – IP 1 (oboroženi spopad)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC – IP 1 (tihotapljenje migrantov)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	p	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
UNTOC – IP 2 (trgovina z ljudmi)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27

✓ = država pogodbenica/se uporablja

p = podpisala

✗ = ni podpisala

Sprejetje izbranih konvencij ZN v drugih državah Sveta Evrope

	Država		Skupno število ratifikacij/pristopov																												UK		UA		TR		SM		RU		RS		NO		MK		ME		MD		MC		LI		IS		GE		CH		BA		AZ		AM		AL		AD																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
	8	16	8	16	15	16	15	15	12	14	12	15	16	14	16	16	12	11	14	16	12	11	14	16	12	11	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12	15	16	14	16	12

Priloga 5: Kode držav, ki se uporabljajo v prilogah

Koda	Država
AD	Andora
AL	Albanija
AM	Armenija
AT	Avstrija
AZ	Azerbajdžan
BA	Bosna in Hercegovina
BE	Belgija
BG	Bolgarija
CH	Švica
CY	Ciper
CZ	Češka
DE	Nemčija
DK	Danska
EE	Estonija
EL	Grčija
ES	Španija
FI	Finska
FR	Francija
GE	Gruzija
HR	Hrvaška
HU	Madžarska
IE	Irska
IS	Islandija
IT	Italija

Koda	Država
LI	Lihtenštajn
LT	Litva
LU	Luksemburg
LV	Latvija
MC	Monako
MD	Moldavija
ME	Črna gora
MT	Malta
NL	Nizozemska
MK	Severna Makedonija
NO	Norveška
PL	Poljska
PT	Portugalska
RO	Romunija
RS	Srbija
RU	Rusija
SE	Švedska
SI	Slovenija
SK	Slovaška
SM	San Marino
TR	Turčija
UA	Ukrajina
UK	Združeno kraljestvo

Veliko informacij o Agenciji Evropske unije za temeljne pravice je na voljo na spletu. Do njih je mogoče dostopati na njenem spletišču fra.europa.eu.

Dodatne informacije v zvezi s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice so na voljo na njegovem spletišču: echr.coe.int. Iskalnik HUDOC omogoča dostop do sodnih odločb in sklepov v angleškem in/ali francoskem jeziku, prevodov v nekatere druge jezike, mesečnih poročil o sodni praksi, sporočil za javnost in drugih informacij o delu sodišča.

Kako do publikacij Sveta Evrope

Založništvo Sveta Evrope deluje na vseh področjih organizacije, vključno s človekovimi pravicami, pravnimi znanostmi, zdravjem, etiko, socialnimi zadevami, okoljem, izobraževanjem, kulturo, športom, mladino in arhitekturno dediščino. Knjige in elektronske publikacije iz obsežnega kataloga lahko naročite na spletu (<http://book.coe.int/>).

Virtualna bralnica uporabnikom omogoča brezplačen dostop do odlomkov iz pravkar objavljenih glavnih publikacij ali do celotnih besedil nekaterih uradnih dokumentov.

Informacije o konvencijah Sveta Evrope in njihovo polno besedilo je na voljo na spletišču Urada za mednarodne pogodbe: <http://conventions.coe.int/>.

Stik z EU

Osebnost

Po vsej Evropski uniji je na stotine informacijskih točk Europe Direct. Naslov najbližje lahko najdete na spletni strani: https://european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_sl.

Po telefonu ali elektronski pošti

Europe Direct je služba, ki odgovarja na vaša vprašanja o Evropski uniji. Nanjo se lahko obrnete:

- s klicem na brezplačno telefonsko številko: 00 800 6 7 8 9 10 11 (nekateri ponudniki lahko klic zaračunajo),
- s klicem na navadno telefonsko številko: +32 22999696 ali
- po elektronski pošti s spletne strani: https://european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_sl.

Iskanje informacij o EU

Na spletu

Informacije o Evropski uniji v vseh uradnih jezikih EU so na voljo na spletišču Europa: https://europa.eu/european-union/index_sl.

Publikacije EU

Brezplačne in plačljive publikacije EU lahko prenesete s <https://op.europa.eu/sl/publications> ali jih tam naročite. Za več izvodov brezplačnih publikacij se obrnite na Europe Direct ali najbližjo informacijsko točko (https://european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_sl).

Zakonodaja EU in drugi dokumenti

Do pravnih informacij EU, vključno z vso zakonodajo EU od leta 1951 v vseh uradnih jezikovnih različicah, lahko dostopate na spletišču EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

Odprti podatki EU

Do podatkovnih zbirk EU lahko dostopate na portalu odprtih podatkov EU (<http://data.europa.eu/euodp/sl>). Podatke lahko brezplačno prenesete in uporabite tudi v komercialne namene.

Z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in pravom Evropske unije se zagotavlja vse pomembnejši okvir za varstvo pravic tujcev. Zakonodaja Evropske unije v zvezi z azilom, mejami in priseljevanjem se hitro razvija. Obsežna sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice se nanaša zlasti na člene 3, 5, 8 in 13 EKČP. Sodišče Evropske unije je vse pogostejše pozvano, naj se izreče o razlagi določb prava EU na tem področju. V tretji izdaji tega priročnika, ki je bila posodobljena do konca julija 2020, sta zakonodaja Evropske unije in sodna praksa obeh evropskih sodišč predstavljeni na dostopen način. Priročnik je namenjen delavcem v pravni stroki, sodnikom, tožilcem, uradnikom za priseljevanje in nevladnim organizacijam v državah članicah EU in Sveta Evrope.

FRA – AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Dunaj – Avstrija

Tel. +43 (1)58030-0 – Faks +43 (1)58030-699

fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Urad za publikacije
Evropske unije

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE**SVET EVROPE**

67075 Strasbourg Cedex – Francija

Tel. +33 (0) 3 88 41 20 18 – Faks +33 (0) 3 88 41 27 30

echr.coe.int

publishing@echr.coe.int

twitter.com/ECHR_CEDH